

1

Вх ч 3868 9/Х-21

ПОСОЛЬСТВО
Української Народньої Республіки
у Відні
Wien, IV. Alleegasse 29.

Дня 1. жовтня 1921. 19.........

ч. 1865.

К. М.
Переслать по адресу
6/10

До

Міністерства Преси і Пропаганди

через Міністерство Закордонних Справ У.Н.Р.

У відповідь на відношення від 22. серпня с.р. Ч. 334, Посольство У.Н.Р. в Австрії має честь сповістити слідуюче:

Матеріяли, які надсилаються „Укрaїнпресом'' використовуються завше Посольством як для росповсюдження так і для преси, а також де-які з цих використовується персонально мною при моїх побаченнях з Канцлером і Міністром закордонних справ Австрії і з послами других держав, акредитованих при австрійському Уряді. При сьому росповсюдження матеріялів, які надсилаються „Українпресом'' розбиває часто ріжні неправдиві чутки, які завше кружляють у Відню серед української еміграції, а також иноді і серед чужинців. Використовування сих матеріялів для преси провадиться при розмовах з журналістами, при чому поміщення сих матеріялів в пресі належить до роботи спеціяльного Українського Пресового Бюра у Відні на чолі з п. Бриндзаном, який гроші на се одержував від уповаженого по Финансовим справам У.Н.Р. за кордоном п. Василька, Посольство ж у Відні на пресу нічого не одержує. Персонально мною використовуються ці матеріяли, як матеріяли офіціозні, на яких можна базуватись.

З наведеного можна бачити, яке значіння мають сі матеріяли.

Що торкається до замітки, що за останній час слова „У.Н.Р.''

як і та справа, яку переводить Державний Центр виключаються з обороту в Европі, то Посольство має честь на се сповістити, що в загалі і слово „У.С.Р.Р.'' також не вживається в австрійській пресі і обидва сі слова заміняються одним словом „Україна'', так саме, як не вживається слова Німецька Республіка, а Німеччина, Французька республіка а Франція, Чехословацька Республіка, а Чехословаччина і т.д. і се є показчиком, що австрійська преса завше ставиться до України як до окремої самостійної держави і не вживає ніколи слова Південна Росія, чого не можна, на приклад сказати про Французьку пресу, яка завше уникає слова „Україна'' і підкреслює слово „Південна Росія''.

Про роботу державного центра австрійська преса поінформована і добре розуміє боротьбу У.Н.Р. за комплектну самостійність з У.С.Р.Р., яка теж реклямує себе самостійною державою, але є ніщо инше, як кольонія Росії, і всі симпатії преси за виключенням комуністичної на боці У.Н.Р., що можна побачити в кожній звістці, самій навіть маленькій, що поміщується в сій пресі про боротьбу українського народу проти російсько-большевицького ярма.

Коли ставляться питання тутешнім журналістам, чому мало поміщається про Україну, вони одверто відповідають, що в австрійській пресі дуже багато поміщалось вже і не можна повторювати весь час одне і те ж; преса добре поінформована про українське питання і розуміє вагу самостійної України для Австрії, при всякому невеликому навіть українському рухові, чи то уряда, чи то повстанців, чи то емиграції преса реагує зараз же на сей рух і буде реагувати на рух і на акцію.

Позаяк ворогами самостійности України росповсюджується завше чутка, що український народ бється тільки про-

2

Таємно.

до власних рук

У.Н.Р.
МІНІСТЕРСТВО
ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
"10" жовтня 1921 р.
ч. 904/ІІІ

Його Ексцеленції
Панові
Міністрові Преси й Пропаганди
У.Н.Р.

Міністерство Закордонних Справ має честь переслати при цьому копію письма п. Міністра Закордонних Справ А.В.Ніковського до Посла - Міністра п. М.Василька - для ласкавого відома. -

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ [signature]

Начальник Канцелярії Міністра [signature]

Мін архів

Строго таємно.

13/IX. 1921 . Варшава. Копія з копії.

Високоповажаний Пане Посол!

Урядовий кризис у літні місяці дуже тяжко відбився на праці самого м-ва Закордонних Справ та Посольств. Я, як Ви знаєте, був весь занятий роботою по добуванню грошей в Варшаві, весь загрузився в цю справу, а вільні люде з Тарнова тим часом заварили кабінетний кризис, при чому вся опозиція й боротьба крутилася на тім чи иньшім відношенні до мене, як Міністра Закордонних Справ і навіть як приватної особи. Головному Отаманові довелося розрубати вузол до крайньої міри заплутаних відносин, зафіксувавши з 3-м серпня кінець легіслятиви Ради Республіки та покликавши діловий кабінет п.П. Пилипчука Відомство Закордонних Справ знов покладено на мене і я знов звертаюся до Вас, як найбільше активного нашого Представника за кордоном з найбільше поважними справами в надії, що Ви більше ніж хто потрафите щось зробити в тяжких і несприятливих обставинах.

Прошу Вас звернути увагу на це, що монархічна акція наших еміграцтських груп появила виразні моменти та збірає коло себе досить поважні групи людей. Органичний виріст монархічних настроїв можна пояснити тим, що еміграцтська психолбогія складає свій світогляд не на основі фактів реального життя і тверезих міркувань, але тільки на підставі міркувань теоретичних, абстрактних, виключно льогічних, без перевірки суми реальних засобів та можливостей. Отже, коли льогіка каже, що після всіх надмірностей комунізма має наступити як реакція, самодержавна влада, наш емігрант цю льогічно-теоретичну консеквенцію навязує до проблеми нашої державности і шукає для України Монарха, не думаючи про те, що серед мас для такого монарха нема ні грунту, ні традиції, ні підготовки, ні засобів, а серед великих держав нема жадної охоти на найбільше рисковану та дорогу політичну комбінацію. Зрештою монархізм нашої еміграції можна характеризувати як упадок робочої

4

енергії, шукання без відповідального для себе становища та готової концепції, до якої можна було би пасивно прилучитися.

Ви, Високоповажаний Пане Посол, багато ліпше від мене знаєте, яку реальну піддержку можуть дістати за кордоном наші монархісти, але яка б дрідна акція та не була в Европі, вона в самому нашому державному центрі рефлектується надзвичайно сильно, тяжко дезорієнтує політичні групи та роспорошує владу кожного Уряду. Ось через що і головним чином через це вважаю за обовязок мій і Ваш пильно стежити за монархічною акцією та не давати їй чим небудь імпонувати державному центрові. Натурально, отвертий бій з нашими монархістами за кордоном зовсім непотрібний,- досить і того, коли монархічні групи та особи одні одних будуть дискредитувати та нищити. Цьому приклади з діяльности нашого Посольства в Берліні есть, - слід тільки підсилити цю роботу. З окрема фінансову допомогу поодиноким особам з монархічного табору треба зовсім припинити. Хочу при цьому підкреслити, що всякі безпосередні пропозиції з Тарнова від кого б то не було з членів Уряду поза моїм відомом і згодою я вважаю сепаратною і нельояльною політикою що до Міністра і Міністерства Закордонних Справі надалі прошу Вас всякі виплати й операції по наказам з Тарнова робити за моєю згодою. Про виплати В. Вишиваному з наказу п. А.Лівицького я довідався тільки тепер ,- одначе Ви розумієте, що моральна відповідальність за ці виплати лежить вже не на п. Лівицькому, а на Вас і мені. І коли ці виплати можна було би раніше якось справдувати, то тепер, коли Е.Чикаленко заявився публично за акцією В.Вишиваного і в "Укр. Трибуні" назвав його тим замріяним монархом, не може бути мови про добровільну виплату недоведеного документального боргу особі, котра має претензії на щось більше і дорожче ніж автомобіль. Ви бачите також, Пане Посол, що свого часу з Е. Чикаленком я мав рацію. Одначе я не маю жалю до Вас, що Ви не вислали йому копії з мого листа, бо я свого часу вислав йому особистого листа, в якому заявив, що вважаю мої персональні добрі стосунки з ним покінченими. Копію цього мого листа я Вам вишлю.

Безперечно негативне завдання в концепції В.Вишиваного взяв на себе В.Пісначевський, котрий ще явно за монархією не висловлюється, але виступає весь час проти державного центру. І це місце протиурядового фронту треба нищити. Натурально не може бути й мови про допомогу "Волі України", а коли би Ви якісь доручення в цій справі дістали, то про них мушу знати я до їх виконання.

2. Справа розмов з Копом мені відома в деталях з докладу п. Посла Смаль-Стоцького. Треба одначе сказати, що враження від того, як цей факт використали большевики на Україні к о л ь о с а л ь н е. Всі на Україні повірили, що ми маємо складати зброю і дуже багато повстанських отаманів або припинили виступи і поховались або ж віддалися большевикам. Наука, які ми маємо з того зробити повинна бути така: тактично треба було переводити всю справу инакше, з більшою підготовкою, в технічній сфері тих поважних чинників, котрі привели до цього побачення і з відповідальністю їх за наслідки, а також з обезпеченням усіх можливостей н а м оперувати фактом побачення, а не большевикам. Очевидно тепер мусимо без жадної церемонії дементувати можливість яких би то не було уступок большевикам з нашого боку.

3. Італія потрібує вияснення цілого ряду основних питань відбудови України та допомоги нам в разі успіху нашої початкової акції. Треба цей грунт випробувати повною мірою. До успіху моєї поїздки в Італію я, поки не зроблено належної підготовки, ставлюся скептично.

4. Справу антісемітичного руху на Україні треба дуже поважно ~~[illegible]~~ поставити перед европейськими політиками. Одначе всяке стороннє вмішування в цю справу або озброєння еврейської людности для самооборони дали би сугубо тяжкий ефект в формі безпардонної різанини. Отже єдина популярна влада на Україні могла би внести якесь заспокоєння проти погромного настрою, а для цього треба щоб ця влада прийшла на Україну добре організована та з добрими засобами. Документально ми можемо потвердити, що накази нашої Головної Команди строго забороняють всякі ексцеси проти жидів. І тепер на організовану роботу на Україні п і д п е в н о ю к о н т р о л е ю ми повинні дістати гроші. Факт єсть, що ні одна організація і ні який

претендант на владу не має такого впливу й авторітету, як ми. До речі, відомий Махно навязав контакт із нашим Посольством у Румунії, і має незабаром стати під росказ української влади. Отже й на нього можна знайти управу. Справа тільки в тім, щоб ми мали вже зараз грошову допомогу.

Прошу Високоповажаний Пане Посол прийняти від мене жичення доброго здоровля та успіху в роботі.

Андрій НІКОВСЬКИЙ /-/ підпис./
М-р Закордонних Справ

Н.С.

З оригіналом згідно

Начальник Канцелярі 1" Міністра

7

МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ДЕП. ЗАГ. СПРАВ.
"31" Жовтня 1921 р.
ч. 759
На №. 1078.

До Міністерства Преси й Пропаганди.

Міністерство Внутрішніх Справ має за честь надіслати огляд діяльности Міністерства за термін з 5/УШ по І/ХІ-1921 року.

КЕРУЮЧИЙ МІНІСТЕРСТВОМ

ДИРЕКТОР ДЕПАРТАМЕНТУ

О Г Л Я Д

діяльности Міністерства Внутрішніх Справ за час з 5 Серпня по I Листопаду 1921 року.

I. Діяльність Міністерства Внутрішніх Справ на протязі періоду 5 Серпня - I Листопаду 1921 року полягала, головним чином, в продовженню, а по части й закінченню підготовчої організаційної праці, що була роспочата ще в грудні місяці 1920 року.

Праця ця була поділена між кількома Комісіями, стосовно до ріжних галузей адміністрації; праця Комісій провадилась систематично.

А/ На протязі наведеного часу "Адміністраційна" Комісія закінчила найважнійшу свою працю - виготовила проект Адміністраційного Статута, який нині є на розгляді Ради Народніх Міністрів.

Адміністраційний Статут є проект організаційного закону що до адміністрації на місцях, який механично підходить до майбутньої органичної реформи нового адміністраційного поділу території України /земля, повіт, громада/, наближаючи зараз же владу до населення. По проекту на терені губернії встановлюється уряд Генерального Старости, яко представника цілої центральної влади на місці. Губерніяльні ж функції переносяться нижче, до земель, які утворюються в кількости 3-х - 4-х на губернію через механичне з"єднання 4-х-5-ти повітів. Той же процес переводиться і з сьогоднішнім повітом через перенесення повітових функцій до районів, утворених зъ декількох волостей. Адміністраційні ж функції волости цілком переносяться на громади. Уряди Генерального Старости і сьогоднішнього Начальника Повіту зберігаються, поки всі офіції не перебудують свої установи стосовно до нового адміністраційного поділу, а після цього касуються автоматично. Цілий статут, взагалі збудовано на принципі "єдности влади на місцях".

Б/ Комісія по справах Місцевого Самоврядування закінчила виробленням "тимчасові правила про вибори до волосних, повітових та Губерніяльних Народніх Рад", а також виготовила проект "тим-

/////

часових правил про вибори до міських та містечкових Народніх Рад". В зазначеній своїй праці Комісія керувалась, переважно, потребою виробити такі правила виборів, за допомогою яких можно було би швидко й просто поновити персональний склад місцевих Народніх Рад, забезпечивши при цьому можливість виявлення правдивої волі населення. Порядок виборів має характер виборів ступневих, себ то громада вибирає до волости, волость до повітових органів самоврядування, повітові органи до губерніяльних самоврядувань. В звязку з військовими обставинами, зазначене поновлення персонального складу місцевих Народніх Рад передбачається переводити не механично, а в міру потреби, розпорядженням Міністра Внутрішніх Справ що до призначення виборів у тих чи инших місцевостях.

В/ На протязі того ж часу вийшов закон 28 Вересня 1921 року про Корпус Жандармерії - в наслідок праці Поліційної Комісії. Ними приступлено до організації штатів і кадрів жандармерії, ліквідації істнуючих Установ безпеченства і т.и.

Г/ Радою Міністрів ухвалено вироблений у Міністерстві "закон про громадянство". Закон цей відріжняеться від анальогичного Гетьманського закону 2 липня 1918 року більш органичним окресленням кола осіб, що мають право на українське громадянство, стосовно до найновших анальогичних законодавчих актів инших нових Держав; зафіксуванням історичної дати 9/22 Січня 1918 року - дня проголошення самостійности У.Н.Р. і встановленням иншого процесуалного порядку, більш еластичного і природнього, що його прийнято в цілім світі.

Д/ На протязі звітного часу всіма Центральними Установами Міністерства Внутрішніх Справ було вироблено нові штати стосовно до проекту Статута Міністерства Внутрішніх Справ, який нині є на розгляді Ради Народніх Міністрів.

Е/ Не буде зайвим тут згадати про "Підручник дл Адміністрації", який вийшов з друку накладом Міністерства. Він містить в собі всі ці органичні норми, якими мусить керуватись в своїй ді-

1111

яльности місцева адміністрація. Випущений в світ в наслідок праці дуже добрих адміністраторів і являється першою подібною книжкою за весь час Української відродженої державности. В підручникові зібрано і систематизовано всі існуючі по адміністрації закони. Виданням його Міністерство хотіло положити край цивільній отаманії і дати тверду підпору адміністраторові на місці.

2. Що торкається життя на Україні, то на підставі тих відомостей, якими розпорядкує нині Міністерство, можна констатувати надзвичайне об"єднання большевиками всіх галузів внутрішнього управління на місцях. Це спричинилося до удержавлення навіть функцій земства, які нині, можна сказати, не істнують і майже не надаються до поновлення. Активне втручання большевиків у все внутрішне управління, і, в першу чергу, пресія на вибори до місцевих органів влади, відштовхнуло населення від участи в будь-яких виборах; результатом цего є аполітичність населення, цілковита його стомленість і байдужість навіть в справах, що торкаються його безпосередньо. Сьогодня населення України хоче влади з гори, без виборів, яка б забезпечила йому спокійну працю, не відриваючи його від буденного життя. - Лише село, якого найменше торкнулась большевицька влада, а, заразом, і загальна руїна, заховало свої споконвічні форми управління - сходу, виборного старости й т.п.

Взагалі відношення населення до большевицької влади о-стільки ворожо, що негується абсолютно все большевицьке, не відрізняючи навіть того, що здавалось би за позитивне в большевицькій системі управління.

Для ілюстрації стану річей на Україні та поглядів Міністерства на справу додається артикул -"Адміністраційні перспективи на Україні" -писаний керовником офіції.

ДИРЕКТОР ДЕПАРТАМЕНТУ
ЗАГАЛЬНИХ СПРАВ

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ

Отдел... [illegible]

ВАШЕ ВЫСОКОПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВО,

ГОСПОДИН ПРЕМЬЕР МИНИСТР!

Прошу великодушно извинить меня что беру на себя смѣлость доложить Вашему просвѣщенному вниманію и испытаному человѣколюбію нижеслѣдующие строки: Они касаються вопроса, с которым связана судьба культурнаго народа в сорок міліонов душ, борющагося за свое право на человѣческое существованіе и гражданскую і политическую свободу против террора и насилія большевитскаго режима.

Ваше Высокопревосходительство, в политической рѣчи, недавно произнесенной Вами в Виверніcѣ, с понятною досадою выразились так: "что касется Россіи, рая Карла Маркса, то я не хачу уже про нее і говорить."

Да, по истинѣ, оно совершенно понятно, что от того, что натворил этот рай Карла Маркса на значительных пространствах територіи б. обширной Россійской Имперіи, этой могущественной союзницы Держав Антанты в послѣднюю Великую Войну, можно притти в отчаяніе. И, прежде всего, это печальное право принадлежит этим страдающим странам и их нещастному населенію.

Одну из найболѣе значительных частей на територіи распавшейся Россійской Имперіи составляет Украина. Она имѣет територію в пол милиона квадратных километров и населеніе в 40.000.000 душ. Из них чистокровной украинской раси до 80 % процентов.- 85 % всего населенія составляет трудолюбивое, физически крѣпкое, духовно развитое и строго религіозно настроенное деревенское населеніе.

1654 году Украина, при Гетманѣ Богданѣ Хмельницком, в согласіи представителей населенія, как независимое государство, вступило в свободную личную унію с московским царем, с сохраненіем своей политической самостоятельности.

Но Московское, а затѣм Петербургское правительство самовольно, в теченіе столѣтія, отдѣльными актами исподволь ограничевало это государственное положеніе Украины, которое было обезпечено свободным договором. И в 1775 году, послѣ перваго раздѣла Польши

и побѣды Россіи над Турками самовольно обратило самостоятель-ную Украину в отдѣльныя губерніи Россійской Имперіи наравнѣ с другими губерніями, опираясь на свою силу.

Послѣ этого политическаго насилія в теченіи цѣлаго столѣ-тія продолжалась политика искорѣненія всѣх національных, культур-ных і религіозных особенностей украинскаго народа, составляю-щаго подавляющее большинство населенія Украины. Полным ходом производилась ~~украинизац~~ русификація украинской школы, украин-ской церкви и преслѣдованіе украинскаго языка, составляющаго в отношеніи русскаго языка такую же отдѣльную вѣтвь, как отдѣль-ные юго-славянскіе языки, чешскій и польскій языки. Не

Но, не смотря на такое беспощадное преслѣдованіе украинской культуры и національной самобытности украинскаго народа, послѣд-ній свято охранял всѣ свої національные преданія и свою націо-нальную идіеологію, не иначе как и поляки, грузины, армяне, финляндцы. Присоединилось еще ненависть і вражда украинцев к великоросам, как к притеснителям національной культуры Украины.

Когда в мартѣ 1917 года произошел государственный перево-рот в Петербургѣ, и Всероссійская Монархія упразднилась, Украина предъявила требованіе о возстановленіи своих старых, нарушенних Россійским Правителсьвтом, гарантированих договором, прав.

Личная Унія с Московским царем, ясное дѣло, отпала самим уходом царской династіи. И на Украинѣ образовалась свое прави-тельство, с которым временное Россійское Правительство 1917 года вступило в переговоры.

Украина согласна была продолжать политическую связь с Ве-ликороссіею, даже как автономная единица.

С захватом власти в Россіи большевитским Радянским Прави-тельством в Октябрѣ 1917 года перед Украиною сам собою встал понятний вопрос федерироваться с таким Урядом, до котораго на Украинѣ не было никаких основанія. И Украина объявила свой пол-ный суверенитет и независимость от прочей Россіи.

Когда большевики поѣхали в Брест Литовск для мирных перего-воров с Союзом Держав, Украина, для того, чтобы предупредить ка-

кіе либо обязательства, которыя представители от большевитскаго россійскаго правительства могли-бы самозванно принять от имени Украины, послала туда и своих делегатов.

Во время продолженія этих переговоров в Брестѣ, в Январѣ 1918 года Узурпатрское правительство большевиков в Москвѣ рѣшило - как оно выражалось - "покарать Украину" , за то, что послѣдняя объявила свою независимость от советскаго правительства Москвы. Оно послало военные силы на Украину, каторая вовсе не готовилась к такому внѣшному нападенію.

Город Кіев, мѣсто резиденціи Украины, тогда подвергся пятидневному жестокому бомбандированію и страшному разрушенію. И по занятіи Кіева большевитским окупантом, перехваченные здѣсь двѣ с половиною тысячи офицеров были розстрѣляны большевиками даже безо всякого судебного разбора.

Украинское Правительство, не видя в этой обстановкѣ для спасенія своего національного дѣла, ни с какой стороны другой помощи, чтобы избавить Украину от совершенно нежелательного для нее господства Россійскаго большевитскаго правительства, обратилась за военною помощью к Германіи и заключила сепаратный мирный договор с нею в Брестѣ.

При этой помощи большевитское наступленіе на Украину было быстоpо ликвидировано.

Договор о перемиріи между державами согласія, с одной стороны, и Германіею, с другой стороны, повлекли за собою уход германских военных сил с Украины в то время, как за 1918 год на Украинѣ еще не успѣли сформироваться достаточные украинскіе кадры собственного вооруженнаго, как слѣдует, войска для обороны страны от возможнаго новаго нападенія со стороны большевиков с Сѣвера. При том, на мирной конференціи в Кіевѣ лѣтом 1918 года для заключенія мирнаго договора между Украиною и Россіею, было заключено формальное перемиріе между обѣими странами, Россіею и Украиною. И когда продолжавшіеся мирные переговоры были осенью 1918 года на время прерваны, состояніе перемирія было, по предложенію делегатов от большевицкого пра-

вительства, ними объявлено оставшимся в неизменной силѣ. Формальным протоколом еще в Іюнѣ 1918 года на мирной конференціи было закрѣплено, безо всяких оговорок, признаніе полной политической независимости Украины от Россіи.

Тѣм не менѣе, Москва, под видом будьто бы внутренной гражданской войны на Украинѣ, инсценировала со всею силою, через своих московских агентов и своими красноармейцами, новое нападеніе на Украину. Обладая большими запасами военнаго снаряженія от прежняго россійского правительства и всѣми заводами его для изготовленія новаго военнаго снаряженія, советское правительство Москвы продвигало свои военные силы по Украинѣ против украинскаго національного правительства, которое поддерживалось одобреніем и согласіем всего украинскаго народа.

В союзѣ с Польшею, украинскому правительству удалось оттѣснить большевитского окупанта на Украинѣ на восток от Кіева весною 1920 года. Но извѣстно, что Польша, не взирая на союзный договор с украинским національным правительством, сочла для себя необходимым заключить в Октябрѣ 1920 года рижское перемиріе с большевицким правительством Россіи, а также Украины, без участія украинскаго національного правительства, предварительно увѣрявши послѣднее, что перемиріе будет заключено без вреда для украинскаго національного правительства.

Желавшая вступить в ряды войска украинская молодежь лѣтом 1920 года не могла быть своевременно мобилизована за недостатком военнаго снаряженія, и сохранившіяся у національнаго украинскаго правительства военные средства были недостаточны, чтобы устоять против всѣх военных сил большевиков, которыя, по заключеніи перемирія с Польшею 12 октября 1920 года, набросились полностью на украинское войско. Послѣднее, лишенное патронов и снарядов, которых ему не разрѣшали подвозить с сосѣдних нетральных теріторій, перешли на польскую теріторію, гдѣ были интернированы и пребывают до сих пор.

Несмотря на эти военные неудачи, Украина не прекратила своей борьбы против большевитских красноармейцев и большевитскаго режима на Украинѣ, составляющаго лишь простую послушную и во всем подчиненную филію московскаго правительства, который

5

не успѣл и не может и никогда не будет в сотоянiи укрѣпиться на Украинѣ, несмотря на весь террор, которому он подвергает населенiе, и несмотря на большiе красноармейскiе силы, которыя он здѣсь сосредоточивает для своей отчаенной борьбы с цѣлью одолеть противодѣйствiе украинскаго народа. В глубь обширной страны Украины окупант проникать и не рѣшается, здѣсь населенiе избивает на смерть и красноармейцев и многочисленных комисаров совѣтскаго режима. Партизанскiе отряды на Украинѣ нигдѣ не дают покою большевитской владѣ, которая находится в вѣчной опасности. Народ этой власти не признает. и ненавидит ее от всей души

Разумѣется что при таких условiях существованiе окупанской узурпаторской власти большевиков на Украинѣ ни коим образом говорить не приходится о какой либо минимальной прочности государственной власти большевиков на Украинѣ. Одна возможность от случая до случая проявлять то здѣсь то там самый жестокiй террор, так называемый красный или кровавый терор- против населенiя на Украинѣ, конечно, не есть государственный порядок, в котором могло бы и должно было бы считаться населенiе, а тѣм болѣе другiе державы.

Этот терора было однако достачно, чтобы разрушить всю экономичческую жизнь страны и обратить Украину, эту житницю Европы, в голодавшую страну, в которой большевики организовано и неорганизовано грабить всѣ ее богатства и продовольственные продукти, прокормляя здѣсь свою изголодавшуюся в Россiи красную армiю и увозя награбленные цѣнности и продукти в Россiю, лишая Украину необходимых средств и продуктов. для нея минимальных количеств

Но народ на Украинѣ и в таком отчаянном положенiи духом не падает. Он надѣется приодолеть этого грабителя разбойника. Он готов на это дѣло отдать всѣ свои силы. С достаточным вооруженiм украинскiй народ составит грозную силу, против которой красная армiя большевиков, насильна набраная устоять не может и в масах своих даже не захочет.

Украинцы ожидают помощи вооруженiм от Запада Европы. По своей военной пригодности украинцы отличались в бывших россiйских войсках в числѣ самых лучших частей.

6

Цѣль украинскаго народа: жить на своей родной землѣ при политической самостоятельности; развивать свою національную культуру, жить в мирѣ и добрых сосѣдских отношеніях со всѣми народами, отстраниться рѣшительно от всякой имперіалистической политики, поддерживать с прочими, образовавшимися из россійской имперіи державами тѣсныя економическія сношенія, нормируемыя свободными международными договорами; предоставляя разрѣшеніе всѣх без исключенія международных конфликтов международному третейскому суду, в случаях, если не состоится свободного примирительнаго соглашенія. Украина так присоединится, с удовольствіем и глубоко убѣжденна, ко всѣм международным соглашеніям о разоруженіи.

Вашему Високопревосходительству также хорошо извѣстно, что наша страна - Украина есть богатѣйшая по природным источникам територія из состава бывшей Россійской Имперіи и представляет большой интерес в дѣлѣ возстановленія столь необходимаго нинѣ економическаго равновѣсія в мировом хозяйствѣ, в частности для Европы, - как в качествѣ производителя для експортной торговлі, так і в качествѣ потребителя для импортной торговлі.

Изгнаніе с Украины большевитскаго окупанта и возстановленія вслѣд за этим, мирных условій жизни в ней подорвет в корнѣ и большевитскій режим в Россіи. Это обстоятельство весьма убѣдительно понимает и Московскій большевитскій режим.

И так. У нас на Украинѣ есть всѣ данния, чтобы, при нѣкотором благосклонном вниманіи к нашим нуждам с авторитетной стороны Вашего Високопревосходительства, возстановить довольно скоро наше прежнее, болѣе или менѣе, цвѣтущее состояніе земледѣлія, промишленности и всѣй прочей культурной жизни и, затѣм, при новом демократически республиканском свободном государственном строѣ достигнуть максимума культурнаго благосостоянія и проведенія принципа самой всестороннейй соціальной справедливости на пользу себѣ и для покоя мирового на Востокѣ. Поэтому, я осмѣливаюсь обратиться к Вашему Високопревосходительству с почтительной и покорной просьбой на нашу Украину, могущую быть самою счастливою страною, а нынѣ страшно страдающую от жишного террора и гнета большевизма, не махнуть рукой, как на нѣчто безнадежное, о чем и "говорить не хочется", как Вы, Господин Премьер Министр, выразились.

Убѣдительно прошу ВАС, на котораго судьба возложила роль авторитетнаго вершителя судеб народов в наші дні: - удостойте Украину Вашого вниманія, поставте вопрос о ней на очередь в Европейском маштабѣ под Вашим доброжелательным покровительством.

Это дѣло вплетет в вѣнец Вашей славы, которую Вы заслужили Вашими неустанными заботами о мировом благополучіи, неувядающіе листки, в видѣ вѣчных симпатій и признательности умѣющаго цѣнить своих благородных благодетелей украинскаго народа. Я осмѣлился взять на себя смѣлость утрудить Ваше Высокопревосходительство, Господин Премъер Министр, настоящим почтительнейшим письмом как старѣйшій, по времени литературных работ, ученый представитель политической и юридической науки на Украинѣ /состою 44 год университетским професором/, - примавшій всегда живое и дѣятельное участіе в общественной и политической работѣ на Украинѣ, имѣвшій возможность изучать десятки лѣт жизнь и быт в ее реальной обстановкѣ на самых низах и на самых верхах, и глубоко увѣровавшій в здоровые силы и политическій разум широких мас народа.

У.Н.Р.

МІНІСТР

Народнього Господарства

"20" жовтня 1921 р.

Ч....

ДОКЛАД.

В жовтні 1920 року М.Ф., в звязку з монополією на цукор, був виданий закон про фінансування цукрової промисловості. Для цієї операції був затверджений і кредит в де-кілька міліардів карбованців, але при переведенні в життя справи фінансування виявилось, що Скарбниця не має змоги фінансувати навіть 12 цукроварень на теріторії трьох повітів, а взагалі ті суми, які могла відпустити Скарбниця, були каплею в морі потрібних грошей.

Стало ясним, що фінансувати цукрову промисловість на Україні є не посилам не тільки Державному Банку України, але й банкам більш усалених держав, бо відкидаючи вже питання про постійний голод в грошових знаках, фінансування вимагало би настільки значних сум й нових емісій, що вироблений цукор не міг би компенсувати спадку валюти, як наслідок побільшеного випуску грошей на фінансування цукрової промисловости.

Потрібно було шукати инших шляхів до відбудови цукрової промисловости й експльоатації продукції цукру, потрібно було зняти з держави опекунство і инші шляхи вести до власників цукроварень, в яких потрібно було викликать самодіяльність і бажання праці на своїх заводах.

Вже весною ц.р. устанавлюється контакт з власниками цукроварень й вияснюється їм нові погляди М.Н.Г., що до відбудови цукрової промисловости; цей контакт не переривається, а 25 вересня ц.р. була скликана у Львові нарада з представників Уряду У.Н.Р. й власників і директорів цукроварень. Присутність на нараді від уряду Прем"єр-Міністра п. Пилипчука, а з боку

сахарозаводчиків, головноуповноваженого тресту 52-х цукрових заводів Правобережжя п. Ганіцького, дало змогу поставить широке обговорення питання, так про майбутнє відродження цукрової промисловости, як і про взаємовідносини власників цукроварень з Урядом У.Н.Р.-

З поданих на нараді інформацій виясилось слідуюче: Власники цукрових заводів гадають, що большевицька влада, хоч і похитнулась і переживає зараз агонію, але має ще досить сильну червону армію і не так швидко, як того хотілось би, здасть владу. Цукрові заводи до цього часу майже всі охоронились, але продукція їх звелась на нівець і більша частина заводів стоїть без роботи. Збереження заводів від руйнації пояснюється тими обставинами, що в іствуванні заводів були зацікавлені поперше робітники, які іствували від заводів і мають осідок на заводських землях, подруге селяне ближніх околиць, які одержували користь від заводів заробітком і дешевим фуражем для худоби. За останній час, з огляду на бездіяльність заводів, робітники кидають свої оселі на заводах і росходяться, а селяни втрачають надію одержати надалі користь з заводів, да ще й бояться [illegible] за захоплені ними заводські землі, котрі можуть бути в них відібрани при повороті власників і зміні влади. Власники цукроварень гадають, що при такому стані, в переходовий час на Україні й можливій анархії, заводи будуть зруйновані, а обурудовання їх розібрано селянами. Це перший факт, який надзвичайно обходить і хвилює власників цукроварень. Далі, по тім підрахункам, які переведені власниками цукроварень виясилось, що для відбудови цукрової промисловости тільки Правобережжя потрібно розпоряджати коштами в сумі ЗО мільйонів фунтів стерлінгів, а такої суми власники заводів не мають й її потрібно добути..Це другий факт який повстав перед сахарозаводчиками.

З огляду на ці факти власники цукрових заводів Правобережжя ще в квітні н.р. зорганизувавшись в трест почали вести пертрактації з представниками англійського капиталу на предмет одержання потрібних капиталів для відбудови цукрової

мисловості України. Англійські капиталісти мали вступити в розмови з большевиками з метою одержання концесії на цукрову промисловість, а трест власників цукроварень мав фактично вступити в володіння заводами і дати весь технічний апарат і управління. Концесія предбачалась на 20 років і між иньшим предбачала такі умови: Для охорони заводів і транспорту на заводи палива приладів і спріпців з закордону большевики допускають інтернаціональну військову силу, цілком аполітичну, котра буде гарантувати нормальну експльоатацію заводів. Буряки продукується на Україні селянами на їх власній землі і справа про заводські землі як і взагалі аграрна справа не мала порушуватись. Аби зацікавити селянство в продукції буряка предбачається широко поставить справу доставки мануфактури, рівного сільсько-господарчого знаряддя й навіть добуть права ввозу з закордону цукру, для обміну на буряк і працю робітників і селян. Ці засоби заставлять селян цінити заводи і в часи анархії охоронять їх від руйнації.
Сама справа переведення відбудови буде переводитись поступово, спершу буде почата експльоатація прикордонних цукроварень і по мірі того, як в маси буде проникати думка користі відбудови цукроварень, плацдарм буде поширюватись. Власники цукрових заводів гадають, що ці пітаделі капиталу, ще більше захитають владу большевиків.-

Концесійний договір складений так, що при зміні влади й приході до демократичного уряду, а власники заводів тільки демократичну владу У.Н.Р. і уявлять і переконані в цьому, всі вимоги уряду можуть бути задоволені. Договір предбачає і можливість монополії, або високого акцизу, він зовсім обходить земельну справу і в цьому відношенні нічим Уряд не буде звязувать.

Власники заводів уявляють, що при большевиках вони не будуть одержувать користі, а противно будуть доплачувать і тільки при приході Українськоі влади уявляють можливість нормальноі експльоатації заводів. При чому тоді справа

відбудови піде швидким темпом, бо предбачені всі можливі перешкоди зборові буряку рушилисту, будуть використані трактори, які англійський капітал дасть в потрібній кількості і на це є згода, при відсутності засобів для підвозу на заводи буряку будуть ужиті тягарові самоходи, а їх мається в задовольняючій кількості на заході після війни. Паливом заводи будуть забезпечені з закордону, обрудування, всі необхідні апарати й технічний персонал теж у всяк час може бути доставлений з закордону.

Початі переговори з англійським капіталом не дали позитивних наслідків. Більших капіталів тим не знайшлось для інвесції на Україну, всі англійські капітали ідуть в колонії і прецвровитва крім й протітно ідуть на схід і тим більше, що англійський капітал має тенденцію ігнорувати власників заводів. Такі ж самі наслідки були і в Франції. Справа найбільш реальності при переговорах з представниками чеського й німецького капіталу, який охотно вкладає капітал на Україну і шанує права власників заводів України, що буде важно при зміні влади. З чеськими капіталістами справа залагоджена й вони дають вже 1-1/2 міл. ф. шт., з німецькими капіталістами пертрактації ведуться і мають всі шанси на успіх.

На запитання представників уряду, як то думають власники цукроварень координувати взаємовідносини з У.Н.Р. була одержана відповідь, що власники цукроварень шукали й шукають порозуміння й повного контакту з У.Н.Р. і сьогоднішня нарада є перший етап для цього і не останній. Власники цукроварень високо оцінюють українську інтелігенцію і український нарід в його героїчній боротьбі за самостійність України й позбавлення окупантів большевиків, також знають про всі ті жертви, які принесені для української ідеї і почувають також гостро, що власники цукроварень не принесли ще своїх жертв і що мусять це якомога скорше зробити і тільки відсутність у них засобів мішала цьому, але, коли справа для них набірає реального значіння і вони будуть мати капітали, вони дадуть і свою офіру на загальну справу відродження України й повалення большевицької влади.

В дебатах, які переводились після заслухання інформації всіма промовцями було підкреслено 1/ позитивність факту консолідації власників цукроварень із організацій в трест і бажання відновити працю відбудови цукрової промисловості на Україні. 2/ Було констатовано факт, що єдиним реальним засобом для відбудови цукрової промисловості є здобуття капіталу закордоном, бо ні у власників заводів, ні на Україні його не мають. 3/ Підкреслено було фактом, що земельне питання не повинно бути порушене власниками заводів, а цілком передати на вирішення Уряду У.Н.Р. 4/ Вкінці підкреслена була необхідність живого й тісного контакту з У.Н.Р. і допомога йому для скорішого повороту на батьківщину.

Де-якими промовцями були висловлені побажання, про можливіст вість перевести в життя справу при існуванню большевиків, підкидаючи вже моральну бік справи, або про можливість скріплення цим фактом позиції большевицької влади. Останні відомості в газетах, що промайнули в телеграмах з Ревеля, стверджують факт переговорів капіталістів з совітським урядом України про концесію на цукрову промисловість і в цих днях підкреслюється велика уступчивість в цім напрямку Совітського Н-ту, так що жахи представників сахаровиробників очевидно тепер набірають реального змісту.

Таким чином нарадою у Львові були покладені перші повні підвалини й перші заходи в справі взаємовідносин власників цукрових заводів з Урядом У.Н.Р. в справі майбутнього відродження цукрової промисловості

Міністр Народнього Господарства Палійчук (-)

Директор Фабрично-Промислового Департаменту В. Гладушко (-)

З оригіналом згідно:
За Директора Канцелярії
Голови Ради Народніх Міністрів [illegible]

22

КЕРУЮЧИЙ
СПРАВАМИ ДИРЕКТОРІЇ
У. Н. Р.

11/X 1921 р.

№ ...

Довірчо.

До п. Міністра Земельних Справ.

Шевчишинському Олександру
Олександровичу.

Маю за честь повідомити Вас, що п. Голова Директорії призначив Вас в службовій справі урядово свідком з 12-го с. м.

З правдивою до Вас пошаною

[illegible]

23

б. Таемно.

У.Н.Р.

МІНІСТЕРСТВО

ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Департ. Чужоземн. Зносин

"14" листопаду 1921 р.

ч.10.23 м. /1114

До Пана Міністра Преси й Пропаганди.-

Міністерство має честь переслати при цьому для відома Вашої Ексцеленції копію листів п. Б. Савинкова:

1/ №4874 - до п. Міністра Закордонних Справ Польщі;

2/ №4854/4855 - до п.п. Міністрів Закордонних і Внутрішних Справ Польщі;

3/ №4908 - до п. Міністра Закордонних Справ Польщі.-

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Директор Департаменту

Чужоземних Зносин

Борис Савінков.

Варшава

Готель Брюль №35.

Варшава 28 жовтня 1921 р.

Панові Ніковському,

Міністру Закордонних Справ У.Н.Р.

Пане Міністре,

Маю честь переслати Вам для відома копію мого листа ч.4874 до Міністра Закордонних Справ Річі Посполитої Польської.

Прийміть, Пане Міністре, вислови правдивої пошани.

Б.САВІНКОВ /в.р./

Копія з копії.

Б.В.САВИНКОВЪ

28 Октября 1921 г.

№ 4874.

г.Варшава.

Гост.Брюль № 35.

Господину Министру

Иностранныхъ Дѣлъ.

Господинъ Министръ,

Сегодня, 28 октября, Вы объявили мнѣ, что братъ мой, В.Савинковъ и г.г.Гнилорыбовъ, Дикгофъ-Деренталь, Мягковъ, Рудинъ и Ульяницкій должны во исполненіе постановленія Совѣта Министровъ покинуть немедленно Польшу. Вы также объявили мнѣ, что Вы просите меня выѣхать из предѣловъ Польской Республики в воскресеніе 30 сего октября. Просьба эта, разумѣется, равносильна высылкѣ.

Я имѣю честь снова заявить Вамъ, что :

I. Польское Правительство фактом отказа мнѣ в визѣ въ Парижѣ не помѣшало, лишая нѣкоторыхъ русскихъ эмигрантовъ права убѣжища, предварительно войти въ соглашеніе съ политической групой, коей они принадлежатъ, въ лицѣ отвѣтственнаго ея представителя. Бесѣды Польскимъ Правительствомъ велись лишь съ лицами мнѣ подчиненными, за дѣятельность коихъ отвѣтственность несу я, причемъ бесѣды эти носили характеръ одностороннихъ правительственныхъ распоряженій, коимъ, какъ это видно изъ переписки, имѣющейся въ

дѣлъ /Письмо высылаемыхъ депутатамъ Сейма отъ 28.Х/, лица эти противопоставляли свой рѣшительный протестъ по поводу лишенія ихъ права убѣжища и ссылались на необходимость моего пріѣзда въ Варшаву для личныхъ переговоровъ съ Польскимъ Правительствомъ, /письмо г. Философова Начальнику Восточнаго Отдѣла Ин. Дѣлъ г. Коссаковскому отъ 19.Х.21 г./.

2. Не взирая на вышеизложенное, одушевленный горячимъ желаніемъ во имя сохраненія польско-русской дружбы путемъ личныхъ переговоровъ и необходимыхъ уступокъ, найти достойный для русскихъ эмигрантовъ и не наносящій ущерба Польскому Правительству выходъ изъ создавшагося положенія, я 20 сего октября на свой рискъ и страхъ пріѣхалъ въ Варшаву. Вчера 27 октября я имѣлъ честь въ личной бесѣдѣ съ Вами просить доложить Совѣту Министровъ, что я готовъ предложить высылаемымъ добровольно временно покинуть Польшу, но при условіи, что Польское Правительство задержитъ исполненіемъ отданное имъ распоряженіе до окончательнаго соглашенія со мной. Сегодня 28 октября, Вы изволили сообщить мнѣ, отвѣтъ Польскаго Правительства: "Высылаемые должны быть высланы немедленно и къ списку ихъ прибавленъ еще и я.

Такимъ образомъ, г. Министръ, настойчивыя попытки мои, убѣжденнаго сторонника идеи польско-русской дружбы, не увѣнчались успѣхомъ. Польское Правительство не сочло возможнымъ, задержавъ свои распоряженія исполненіемъ, вступить въ соглашеніе со мной и отвѣтственность за послѣдующее, естественно, цѣликомъ падаетъ на него.

Рѣшительно протестуя противъ лишенія русскихъ эмигрантовъ права убѣжища и глубоко сожалѣя, что Польское Правительство не сочло возможнымъ пойти навстрѣчу моимъ добрымъ намѣреніямъ безболѣзненнаго разрѣшенія конфликта, прошу Васъ, г. Министръ, вѣрить въ мое совершенное къ Вамъ уваженіе и таковую-же преданность.

Б.В. САВИНКОВЪ /в.р./

Съ подлиннымъ вѣрно : /підпис/

З копією згідно:

Начальник Дипломатичного Відділу [signature]

Копія

БОРИС САВИНКОВ
Варшава
Готель Брюнль № 35

Варшава 28 Жовтня 1921 р.

Панові Ніковському,
Міністру Закордонних Справ
Української Народньої Республіки.

Пане Міністе,

Маю честь переслати Вам до відома копії мого листа до Міністрів Закордонних Справ і Внутрішніх Польської Річі Посполитої.

Прийміть, Пане Міністре, запевнення в глибокій пошані і цілковитій відданости

Б.САВІНКОВ. /в.р./

З оригіналом згідно:

Начальник Дипльоматичного Відділу

Б.В.САВИНКОВЪ. Копія в копії.

27 Октября 1921 года. Секретно.

№ 4854/4855.

г.Варшава.

Господину Министру Иностранныхъ Дѣлъ.

Господину Министру Внутреннихъ Дѣлъ.

Господинъ Министръ,

Прибывъ вчера 26-го октября в Варшаву, я былъ поставленъ передъ фактомъ приказа о высылкѣ в г.Гданскъ въ тотъ же день 26.X вечеромъ пяти русскихъ эмигрантовъ, принадлежащихъ къ группѣ, во главѣ которой я, какъ Вамъ извѣстно, имѣю честь состоять, а именно: брата моего В.В.Савинкова, А.Г.Мягкова, Э.В.Уляницкаго, М.Н.Гнилорыбова и А.Н.Рудина. Исполненіе этого приказа вчера же было отсрочено на одни сутки. Такимъ образомъ онъ имѣетъ быть исполненъ сегодня.

По этому поводу считаю своимъ долгомъ довести до Вашего свѣдѣнія нижеслѣдующее:

1. Перечисленныя лица являются, какъ Вамъ извѣстно, политическими эмигрантами, не только не совершившими никакого преступленія противъ законовъ Польской Республики, но въ теченіе долговременнаго пребыванія своего на территоріи Польши, доказавшіе на дѣлѣ свою полную і совершенную лояльность къ пріютившему ихъ государству и болѣе того, свою глубокую и искреннюю преданность идеѣ польско - русскаго сближенія и польско-русской дружбы. Нынѣ лица ~~[illegible]~~ эти упомянутымъ выше приказомъ лишены права убѣжища.

2. Лица эти мнѣ подчиненныя, за дѣятельность коихъ я несу отвѣтственность, лишены права убѣжища въ мое вынужденное отсутствіе. Говорю, вынужденное, ибо хотя мнѣ не было сообщено о томъ, что я не имѣю права жительства въ Польшѣ, но неоднократнымъ отказомъ въ визѣ, таковое запрещеніе фактически имѣло мѣсто, ибо вернуться в Варшаву я смогъ лишь

благодаря случайнымъ обстоятельствамъ, позволившимъ мнѣ перейти польскую границу безъ паспортного контроля. Такимъ образомъ, я.былъ поставленъ въ невозможность, - а это составляетъ мою прямую обязанность, - защищать интересы лицъ, мнѣ довѣрившихся и отвѣтственныхъ лишь постольку, поскольку они исполняли мои распоряженія.

3. Вышеупомянутымъ лицамъ приказано выѣхать в опредѣленное мѣсто - въ г.Гданскъ, иными словами они лишены права свободнаго избранія себѣ мѣстожительства за предѣлами Польши, каковое право естественно принадлежит каждому высылаемому. Поэтому я и позволилъ себѣ говорить не о высылкѣ вышеупомянутыхъ лицъ изъ Польши, а о ссылкѣ ихъ в г.Гданскъ.

Господинъ Министръ, я на дѣлѣ в теченіи полутора лѣтъ доказалъ, что я одушевленъ искренней любовью къ польскому народу, что я глубоко признателенъ Польскому Государству за гостепріимство по отношенію къ русскимъ бѣженцамъ и что я совершенно лояленъ къ Польскому Правительству. Однако, какъ бы не была для меня дорога идея польско-русскаго сближенія, какъ бы высоко я не цѣнилъ доброжелательную политику Польши въ отношеніи бѣженцевъ на чужбинѣ, какъ бы внимательно и бережно я не относился къ затрудненіямъ переживаемымъ нынѣ Польской Республикой, не слѣдуетъ забывать, что я имѣю многочисленныя тяжелыя обязательства по отношенію къ моимъ соотечественникамъ, связаннымъ со мною, какъ за границей такъ и въ Россіи. Эти обязательства я выполню до конца. Я стремлюсь выполнять ихъ наиболѣе достойнымъ съ русской точки зрѣнія образомъ и безъ малѣйшаго ущерба для братского польскаго народа, и еще разъ имѣю честь ходатайствовать передъ Вами объ отмѣнѣ впредь до представленія мною Вамъ лично объясненій и соображеній по этому прискорбному дѣлу приказа о ссылкѣ въ г.Гданскъ моихъ сотрудниковъ.

Въ ожиданіи Вашего отвѣта и ходатайствуя о личномъ съ Вами свиданіи я прошу Васъ, Господинъ Министръ, вѣрить в мое глубокое къ Вамъ уваженіе и совершенную преданность.

Б.Савинковъ.

Съ подлиннымъ вѣрно:

/подпис/.

З копією згідно:

Начальник Дипльоматичного Відділу

Копія

Борис Савінков.

Варшава.

Готель Брюль.

№ 4953.

Варшава 29 жовтня 1921 р.

Панові А.Ніковському,

Міністрові Закордонних Справ У.Н.Р.

Пане Міністре,

Маю честь переслати Вам для відома копію мого листа № 4908 до Пана Міністра Закордонних Справ.

Прийміть, Пане Міністре, вираз моєї вищої пошани й цілковитої відданности.

Б.Савінков /в.р./

Копія з копії.

Б.САВИНКОВЪ.

29 октября 1921 года

№ 4908

г.Варшава.

Господину Министру Иностранныхъ Дѣлъ.

Господинъ Министръ,

Предложеніе мое, сдѣланное Вамъ въ устной бесѣдѣ 27-го сего октября о взаимномъ соглашеніи по поводу мѣръ предложенныхъ Вами по отношенію къ членамъ русской политической группы въ Польшѣ, было, какъ Вы мнѣ заявили 28 сего октября отвергнуто Польскимъ Правительствомъ. Позволяю себѣ напомнить, что предложеніе это заключалось в томъ, чтобы Польское Правительство пріостановивъ высылку русскихъ эмигрантовъ вошло в соглашеніе со мной, какъ отвѣтственнымъ представителемъ и руководителемъ русской группы. Въ этомъ случаѣ блюдя достоинство русскаго эмигранта и въ полной мѣрѣ считаясь съ указаніями Польскаго Правительства, я обѣщалъ посовѣтовать моимъ товарищамъ добровольно временно покинуть предѣлы Польши. Я полагалъ, что при такомъ рѣшеніи вопроса, идея русско-польской дружбы, которой я и мои товарищи честно служили в теченіе полутора лѣтъ на територіи Польской Республики, будетъ сохранена въ цѣлости и неприкосновенности. Мое предложеніе содержало всѣ элементы для достойнаго, безболѣзненнаго и ни въ какой мѣрѣ не приносящаго ущерба Польскому Государству разрѣшенія того

конфликта, который возникъ во время моего вынужденнаго отсутствія, по инициативѣ Министерства Иностранныхъ Дѣлъ.

Предложеніе мое, повторяю, было отвергнуто. Вчера 28 сего октября М.М.Гнилорыбовъ, А.А.Дикгофъ-Деренталь, А.Г.Мягковъ, А.[illegible] Рудинъ, В.В.Савинковъ и В.[illegible] Ульяницкій были принудительно, съ помощью вооруженной силы высланы за предѣлы Польши, о чемъ составленъ ими протоколъ.

Такимъ образомъ, за долгая и смѣю думать производительная работа, которую русская политическая группа вела въ Польшѣ по укрѣпленію русско-польскихъ дружескихъ отношеній скомпрометирована нынѣ Польскимъ Правительствомъ. Г.Караханъ добился исполненія своихъ желаній.

Въ этихъ условіяхъ русская политическая группа не считаетъ для себя возможнымъ продолжать свою политическую работу на территоріи Польши. Симъ имѣю честь увѣдомить Васъ, что члены этой группы въ [illegible] непродолжительномъ времени, потребномъ исключительно для устройства и ликвидаціи текущихъ дѣлъ покинутъ предѣлы Польской Республики. Газеты " Свобода" и "Голосъ Казачества" тоже в непродолжительномъ времени перестанутъ выходить в Варшавѣ. Что касается лично меня, то я покину Польшу въ ближайшіе дни і не позже 15-го ноября сего года, т.е. какъ только того позволитъ необходимая техническая и имущественная ликвидація группы.

Господинъ Министръ, я съ глубокимъ сожалѣніемъ сообщаю Вамъ о вышеизложенномъ рѣшеніи группы. Мы уходимъ изъ Польши съ чувствомъ глубочайшей признательности къ братскому польскому народу и къ Начальнику Польскаго Государства, насъ пріютившимъ и въ бѣдствіяхъ нашихъ не разъ оказавшимъ намъ цѣнную помощь и могущественную поддержку. Польскій народъ, рядомъ съ которымъ мы сражались противъ общаго врага коммунистовъ, съ которымъ дѣлили в теченіи полутора лѣтъ радости и несчастья, прошлое котораго насъ восхищаетъ рыцарской борьбой за свободу и свѣтлое будущее, котораго мы мыслимъ себѣ въ братской дружбѣ съ возрожденной Россіей ,- [illegible] народъ и Начальникъ Польскаго Государства найдутъ въ насъ всегда и неизмѣнно искреннихъ и преданныхъ друзей, не взирая на то, что Польское Правительство 28 октября 92[illegible] года нарушило право убѣжища русскихъ гражданъ.

Прошу Васъ, Господинъ Министръ, вѣрить въ мое совершенное къ

Вамъ уваженіе и таковую же преданность.

С.САЗОНОВЪ /в.р./

Съ подлиннымъ вѣрно: /подписъ/.

З копією згідно:

Начальник Дипльоматичного Відділу

ЗВІТ [illegible] Міністерства Преси і Пропаганди

за час з 1 серпня до 1 листопаду 1921 р.

I. Загальний огляд.

[illegible] міс[illegible], в [illegible] 1[illegible] серпня 1921 року [illegible]-ла [illegible] по [illegible] відродження діяльности Міністер-ства.

[illegible] співробітників. З [illegible] місяця в [illegible] до [illegible] Ради Республіки [illegible] Міністерства, [illegible] до [illegible], [illegible]-ти [illegible] по собі [illegible] [illegible]. З [illegible] складу співробітників, який [illegible] був відібраний за [illegible] місяці [illegible] відійшли [illegible] робітники / Островський, [illegible], [illegible]-ський/ до "Трибуни", [illegible] був переведений, [illegible]-ний до праці в Міністерстві Преси П. [illegible]. [illegible] за [illegible] [illegible] й [illegible] відпустку [illegible] за його [illegible]. [illegible] до Міністерства. Таким чином, [illegible] все Міністерство / [illegible] частина/, [illegible] один ди-ректор [illegible] Іваненко, а [illegible] в особі [illegible]. [illegible] і [illegible] я від [illegible]. [illegible] Міністерством Преси П.А. [illegible], 6 серпня 1921 року.

Обставини праці Міністерства. [illegible] б/р. [illegible] і [illegible]

[illegible] для [illegible] Міністерства, [illegible] роботи [illegible]-

[illegible] Міністерства [illegible]. [illegible]

[illegible] п. [illegible], [illegible]

[illegible] Мі-

ністерства [illegible].

II. [illegible]

[illegible] Міністерства [illegible] в двох [illegible] гал-

узях: 1/ [illegible] і 2/ [illegible].

[illegible] 1/ [illegible] служби [illegible]

[illegible] служби. [illegible] і [illegible], [illegible]

[illegible]:

а/ [illegible] і [illegible]

в [illegible], [illegible], і в [illegible], [illegible] і [illegible]

[illegible].

б/ [illegible] України, [illegible]

[illegible].

в/ [illegible] і

[illegible] її.

г/ [illegible], [illegible] б [illegible]-

[illegible] її на Україні.

д/ [illegible] про всі [illegible] /[illegible]-

[illegible], [illegible], [illegible]-

[illegible]

и т. д./.

е/ Боротьба зі [illegible]-

[illegible], [illegible] на Україні [illegible], [illegible]

[illegible] або [illegible] української [illegible]

є/ боротьба з [illegible] [illegible]

ами й конфліктами, які вносять розбіжність в українські національні сили й шкодять однородности визвольної національної боротьби.

II. Служба пропаганди.

Завдання служби пропаганди.

Служба пропаганди має завданням:

1/ Шляхом відповідної інформації, всіма засобами як друкованого так і живого слова закріпити ідею одности, державної однодушности та погодженої діяльности всіх сил українського народу що за межами України.

2/ Шляхом [illegible] з відповідними урядовими чинниками на [illegible], окремими угрупованнями й навіть особами, в цілях пропаганди ідеї української державности, взагалі, й демократичного ладу У.Н.Р., зокрема:

3/ Поширення й закріплення національної свідомости й державної дисципліни як серед війська, так і серед колоній й угруповань українських закордоном.

4/ Зносини з українським громадянством на теренах заокупованих окупантами, [illegible] його інформація, підтримка в ньому живого духу, приготовлення населення в потребі дальшої боротьби за своє право й за визволення рідного краю.

III. Справи преси.

Зупиняючись на справі пресової служби треба зазначити, що Міністерство знаходиться в дуже несприятливих умовах, що до широкого переведення цієї справи: 1/ непевне становище його на теренах Польщі, 2/ брак матеріяльних засобів, 3/ занадто пасивне відношення европейської опінії що до української справи. Все це примусило Міністерство більшу частину своєї енергії направити на підготовлення механізму і ґрунту на-

мі, ніж на саму працю. [illegible], [illegible]

[illegible]

[illegible] Міністерства. [illegible]

[illegible] українськ[illegible]

[illegible]

її праці, підлеглих Міністерства як відділом "УК-

РАЇН[illegible]". [illegible], що [illegible]

[illegible] удоскона-

лення. [illegible]

[illegible]

[illegible] неможливо почати.

Як переводилася [illegible] служба.

В своїй праці відділ служби [illegible]:

1/ Своєчасне [illegible] своїх [illegible] і [illegible]

[illegible] "[illegible]".

2/ [illegible]

Г.П.Р. [illegible]

[illegible]

[illegible].

3/ [illegible] і [illegible].

4/ Ведення [illegible] кореспонденції.

5/ Ведення [illegible] інвентаря.

6/ [illegible] з [illegible].

В своїх [illegible] і [illegible] Міністерства

[illegible]

[illegible]:

а/ [illegible]

[illegible]

[illegible].

б/ [illegible],

в/ [illegible],

г/ [illegible]

ступання з боку польських шовіністів і виявляли те, що для них бажано було заховати.

д/ пов"язування і використовування чужих відомостей шляхом придбання їх відповідної обробки і т.д.

Як проводилася служба пропаганди?

Що до служби пропаганди, то справа знаходиться в дуже тяжкому стані. Справа пропаганди є річ, яка вимагає великих грошових засобів /видання, купівля літератури, виїзди по подорожах, спеціальні видатки і т.д./ Тим, грошових засобів на цю справу Міністерство не мало, а тому було неспроможне обмежуватися дуже нужденними рамцями "безкоштовної" пропаганди, яка виявлялася:

а/ в писанні найвідоміщим особистостям і впливовим [illegible] закордонних /Англія, Америка, Франція, Німеччина, [illegible]/;

б/ в видачі комунікатів політичного характеру до [illegible] часописів;

в/ в виданні й купівлі посібної пропагандної літератури;

г/ в розповсюдженні її по Польщі і на Україні;

д/ в використанні в цілях пропаганди поміж закордонною еміграцією представників У.Н.Р.

е/ в об"їзді під-керуванням Міністерства таборів з цілью огляду і т.д.

IV. Огляд біжучої діяльності Міністерства.

Обслуговування пресової служби.

а/ Пресова служба.

Оцінюючи виконану працю Міністерства треба зазначити, що починаючи з 15 серпня по 1 листопаду /за 79 день/ випущено було "Укрінпресом" в українській, московській, а по часті в польській, німецькій і французькій мовах - 40 бюлетенів "Укрінпресу" з щоденними вістями та 23 [illegible] "Укрінпресу" з більш розлогими статтями й оглядами.

[illegible] 79, що виносить по одному обіжнику на день.

Щодо кількости виконаної праці можна судити по слідуючим статистичним даним:

1/ в серпні було надруковано 1115 шт. що дало [illegible] ст.[illegible]
2/ у вересні " " 2060 " " " 4060 " "
3/ у жовтні " " [illegible] " " " [illegible] " "

Разом [illegible] шт. ....11.101 сторінок друку.

[illegible] в жовтні [illegible] [illegible] на [illegible] об- [illegible] 2/ [illegible] [illegible] [illegible] ві- [illegible]. Що до змісту обіжників.

1/ за ввесь час надруковано 1[illegible] добірок пресових вістей. [illegible] заголовків [illegible] вістей, [illegible] характеру їх.

В/ Державний центр.

а/ Інформації з життя й праці Державного Центру У.Н.Р.

[illegible] У.Н.Р.; [illegible] У.Н.Р.; [illegible] допомоги [illegible] У.Н.Р. [illegible] Головний [illegible] у [illegible] пресі; [illegible] і т.д./.

Інформаційний відділ.

б/ Інформації про боротьбу українського народу за його визволення.

/Війна без зброї; [illegible]; [illegible] на Україні; [illegible] в селах; [illegible]; [illegible] большевицька преса про [illegible]; На Україні; [illegible]; [illegible]; Колонізація України; Організований похід; [illegible] до хворости; [illegible] се.,

[illegible] на Україні; Хто: " [illegible]"; Мобілізація комуні-
стів; в [illegible]; На [illegible]; в [illegible]; ще одна знова;
На [illegible]; На [illegible]; [illegible] в [illegible]; Ар-
тилерія; [illegible]; [illegible] групи;
[illegible] уряду; [illegible] бій; Настрої жидів в [illegible];
[illegible] українського "[illegible]"; [illegible]; [illegible]
[illegible]; [illegible] в [illegible]; [illegible]; [illegible]
ти; [illegible] / [illegible] / і т.д./.

1. Большевики на Україні.

б/ Інформації про [illegible] на [illegible] большевицької влади, що [illegible] підносять [illegible] національної боротьби.

[illegible] і [illegible]; [illegible]; [illegible];
[illegible]; " [illegible]" [illegible]; [illegible];
[illegible]; [illegible] в [illegible]; [illegible]
[illegible] в [illegible]; [illegible]; [illegible] -сво-
єю большевицької [illegible]; [illegible]; [illegible] но-
[illegible]; [illegible]; [illegible] в [illegible]; То-
[illegible] в [illegible]; [illegible]; [illegible]
[illegible]; [illegible]; [illegible]; [illegible]
[illegible]; [illegible]; [illegible];
[illegible]; [illegible]; [illegible]
большевиків на Україні; [illegible]; [illegible]
[illegible] на Україні; [illegible]"; [illegible]; [illegible]
[illegible]; [illegible]; [illegible]; 100 мі-
ліонів [illegible]; [illegible] в [illegible]; [illegible]
[illegible] в большевизмі ; [illegible] на Україні; [illegible]
[illegible] на Україні; [illegible], [illegible]; [illegible] роботи;
[illegible] в [illegible] ... [illegible]; [illegible]
в [illegible]; [illegible]; [illegible]; [illegible];
[illegible]; [illegible]; [illegible]; [illegible] го-
[illegible]; [illegible]; [illegible]; [illegible] уряду;
[illegible]; [illegible]; [illegible]

[illegible]; [illegible] в Одесі; [illegible] до пог-
рому; [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible];
[illegible]; [illegible] "[illegible]"; [illegible];
[illegible]. [illegible]; [illegible]ність до [illegible];
[illegible]; [illegible] в [illegible]/.

4. [illegible] на [illegible].

г/ [illegible]

[illegible]. [illegible]; [illegible]
в [illegible]; [illegible]
[illegible]
[illegible] на [illegible] і [illegible]
[illegible] в "[illegible]", [illegible]; [illegible]; по-
[illegible] в Одесі; [illegible]
в [illegible]. До [illegible] - с
[illegible] в Одесі і т.д.

5. [illegible]

д/ [illegible], що до
[illegible].

[illegible] доб-
[illegible]
б- [illegible] "[illegible]";
[illegible]
[illegible] Н. [illegible]/; [illegible]
в [illegible]; "[illegible]" [illegible] до
[illegible]/.

[illegible]- [illegible] до-
[illegible] "[illegible]" [illegible],
[illegible]
[illegible]
[illegible] … [illegible]
[illegible],
[illegible] свідомо [illegible] національного вис-

розвитку, б/ що на Україні [illegible] [illegible], а сучасн-
[illegible] [illegible], в/ що справи на Україні вічно в
зміну [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] українського
народу.

Що уміщують кору-
пінки "Україпре-
су".

Ці ті кореспонденції регулярно друкуються в "Українській трибуні", "Рідному краю"*, в "Українському слові", дуже часто в "[illegible] . України", час від часу – в "[illegible]", "Тризубі", "[illegible] слові", [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] кореспонденції "Україпресу" [illegible], хоч дуже рідко, [illegible] друкуються в "[illegible]", "[illegible]", "[illegible] [illegible]" "[illegible] [illegible]", "[illegible] [illegible]", [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] свої [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] в [illegible]: "[illegible] [illegible]", "[illegible] [illegible]", [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] розповсюдження [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] в [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] того, [illegible] [illegible] [illegible] до [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] в пресі, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] в [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] "Укра-
їнпресу".

[illegible] "Україпресу" [illegible] від [illegible] [illegible] – [illegible] [illegible] [illegible] до [illegible] [illegible] [illegible], а [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

*/ [illegible] "Рідного краю" [illegible] [illegible], бо в [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], а в [illegible] [illegible] – всі [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] від [illegible] " [illegible] [illegible]".

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

1/ [illegible] [illegible] [illegible] /[illegible] "Рідний Край", "[illegible]", "Трибуна". /

2/ [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] /

3/ На [illegible] / "Рідний Край", "Українська Трибуна"

4/ [illegible] в [illegible] [illegible] / [illegible] /.

5/ [illegible] /[illegible] [illegible] [illegible]/.

6/ [illegible] [illegible] [illegible] / "[illegible]" ч. [illegible]/.

7/ [illegible] / "Рідний Край"/.

8/ [illegible] [illegible] [illegible] /"[illegible] [illegible]" І-ІІ /

9/ [illegible] [illegible] / "Українська Трибуна"/ ч.

10/ " [illegible] / "Українська Трибуна"/ ч.

11/ " [illegible] /"Українська Трибуна"/ ч.

12/ [illegible] [illegible] / "Українська Трибуна"/

13/ [illegible] [illegible] [illegible] / "Українська Трибуна", "Рідний Край"/

14/ [illegible] /"Рідний Край", "Трибуна"/

15/ [illegible] [illegible] /"Українська Трибуна" ч. [illegible], "Рідний Край"/.

16/ [illegible] [illegible] [illegible] /Триб. [illegible], Р. Край [illegible]/.

17/ [illegible] [illegible] / Трибуна ч. [illegible]

18/ [illegible] в [illegible] / "Рідний Край" ч. [illegible]/.

19/ [illegible] [illegible] [illegible] / Триб. [illegible], Рід. Край [illegible]/

20/ [illegible] [illegible] / Триб. ч. [illegible]/.

21/ На [illegible] /"Трибуна" ч. [illegible]/.

22/ [illegible] / "Українська Трибуна" ч. [illegible]/

23/ [illegible] [illegible].

24/ [illegible] в [illegible] ч. 1.

25/ " " " ч. 2. /"Українська Трибуна"/.

26/ " " " ч. 3.

27/ [illegible]

28/ [illegible] /Триб. ч.102, Вперед ч.152 "Рідний Край" ч. 190/.

29/ [illegible] / "Укр. Трибуна" ч. 106, "Рідний Край" ч. 191, "[illegible]" ч. 107/.

30/ [illegible] /"[illegible] Трибуна", "Рідний Край" ч. 201/.

31/ [illegible]

32/ [illegible] Італії і [illegible] / "Рідний Край" ч.229/ та інших матеріалів.

[illegible] кореспонденції мають зовнішній вигляд звичайних об'єктивних інформацій, що робиться для того, [illegible] тенденції.

Окремі [illegible].

[illegible] цього, до [illegible] часописів надіслано ряд кореспонденцій [illegible] характеру, [illegible] з [illegible]. [illegible] "[illegible]", [illegible] в своїх матеріалах, [illegible]

[illegible] кореспонденції [illegible]:

1/ [illegible] / "Трибуна" ч. 71/.

2/ [illegible] ч. [illegible]

3/ [illegible] / Триб. [illegible]

4/ [illegible] / Триб. ч. 101/

5/ [illegible] / Триб. ч. 101/

6/ [illegible] / ч. 107/ О.[illegible].

7/ [illegible] / " ч. 109/

8/ [illegible] / " ч. 110/

9/ На Йордані / ч. 113/

10/ Під Ковадлом та молотом / " ч. 118/

11/ [illegible] /Укр. ч.171/ О. [illegible]-[illegible].

12/ Про [illegible] / Укр. ч. 101/

13/ Память Гетьмана [illegible] / Укр. ч. 1[illegible]/

14/ [illegible] / " ч. 111/

15/ [illegible] / " ч. 92/

16/ [illegible] про [illegible] / Рідний край ч.1[illegible]/1[illegible].

17/ Про [illegible] / [illegible] ч. 1[illegible]/

18/ [illegible] / " ч. 1[illegible]/

19/ [illegible] / " ч. [illegible]/

20/ [illegible] / " ч. [illegible]/

21/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/

22/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/

23/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/

24/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/ [illegible]

25/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/

26/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/

27/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/

28/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/

29/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/

30/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/.

31/ [illegible] / [illegible] ч. [illegible]/

Спростування.

Крім того, [illegible] [illegible] до [illegible] [illegible] й [illegible] або [illegible] вістки, що можуть [illegible] українській [illegible], подає спростування. Головні з них подаємо:

1/ Спростування в справі капітуляції Головного Отамана й Уряду У.Н.Р. / [illegible] у всіх українських газетах, подано "[illegible]" до російських часописів й російських часописах також вміщено / в Свободі ч. 34, [illegible], [illegible]/; в польських часописах /"[illegible]" ч. 204 й "[illegible]" [illegible]", може і

цілій німецькій пресі.

2/ Опростування в "Новій [illegible]" ч. 209 замітки про п. Федора [illegible], як брата [illegible].

3/ Опростування [illegible] від [illegible] в газеті "Українська Трибуна" 106, "Рідний Край" 201, "Український Вісник" ч. 107/.

4/ Опростування про місце перебування Головного Отамана /1/ Вісти про від'їзд. "Народ" 184, "Свобода" 2.., "Рідний Край" ч. 227, "Українська Трибуна" ч.134 2/ Кореспонденція з Відня про проїзд Головного Отамана [illegible] надруковано в "Рідній Край", "Річі Посполитій"; "Народ".

5/ Опростування відомостей большевиків про від[illegible] /в спросі надрукованих "Трибуною" звітів Київської і Одеської Губ-Ком /"Рідний Край" ч. 201.

6/ Опростування повідомлення "Обідного [illegible]" про [illegible] /до числу [illegible]/ - "Рідний Край" 2.., "Народ" ч. 186, "Українська Трибуна" ч. 140, "Свобода" ч. [illegible].

V. Ф і л і ї "УКРАІНПРЕСУ".

Віддаленість Бюрою від України й значних центрів [illegible] певну потребу в існуванні філій Украін[illegible] у Варшаві, а також на Волині й коло [illegible] / Нім. кордону/, але матеріяльний стан Украінпресу не давав й не дає можливости відкриття тих філій.

Способи [illegible] філій [illegible] відпоручниками на місцях не осягнули добрих [illegible] бо за відсутністю коштів і неможливости регулярної оплати праці, вони покинули свою діяльність.

[illegible] до [illegible] в спосіб утворення філії [illegible] Начальника Відділу Преси п. [illegible]куна, [illegible]

[illegible] Української На-
родньої Республіки [illegible]
[illegible]
[illegible] п.п. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] української
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] п.п. [illegible]
[illegible]
[illegible] п.п.
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] / від п.п. [illegible]
[illegible], п. [illegible], п. [illegible],
п. [illegible], п. [illegible]
[illegible] і п. [illegible].

[illegible]
[illegible].
[illegible]
[illegible] п. [illegible]

[illegible] п. [illegible] "[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]..., [illegible]
[illegible]
[illegible]".

[illegible] п. [illegible]. П. [illegible] "[illegible],
[illegible] "[illegible]" [illegible]

[illegible]

[illegible] п.п. [illegible]

[illegible] до [illegible]

[illegible]

1/ [illegible].

[illegible]

Б/ [illegible]

[illegible]

2/ Австрія - Відень / [illegible]/

3/ Чехословаччина: 1/ Прага-Королівов, 2/ Ліберці-табор інтернованих "Український стрілець", 3/ Яблонне - теж "Український стрілець", 4/ Ужгород - теж "Наша оборона".

4/ Англія - український гурток / [illegible]ремову/

5/ [illegible]нт - українська громада / Семенюк/

6/ Єгипет - Український гурток в Сіді /Олександрія/

7/ Марокко - Український гурток / [illegible]/

8/ Румунія . 1/ [illegible]ків /Укр. гром. Калиниченко, [illegible]/.

2/ Ч[illegible]ізні / [illegible]/

3/ Б[illegible] - Кілія / Іванині/

9/ Югославія: 1/ Загребська громада /Онопрієнко, Петрів

2/ Івицький табор /Сивулів/

3/ Петронівська громада /Бязі/

4/ [illegible]ницька громада /Зайців-Заїчел[illegible]/.

5/ Петро-Варадінська гром. /Чопівський/

6/ Вараждінський військовий табор /Бендер/

7/ Карловацький табор /Власієв/

8/ Староперовський табор /Мартинюк/

9/ Беницький табор /Коханівський/

10/ Дубровицький табор /Черський/

11/ Відовицький табор /Тимченко/

12/ Лесковацька громада /Перекрещенко/

13/ Руський табор / Савицків/

14/ [illegible] громада /[illegible]/

15/ [illegible] громада /Горчинський/

16/ Стерниче, табор кримського корпусу / Мірошниченко/

17/ Старо-[illegible] табор / [illegible]/

18/ Деревенська громада / [illegible]/

19/ [illegible] громада / [illegible]/

10. Турція: 1/ [illegible], українська громада / сотн. Голуб[illegible]/

2/ [illegible] табор "[illegible]" / І.[illegible]/.

11. Болгарія Українська Січ в Софії /[illegible], [illegible]/.

12. Польща: 1/ Калішський табор /Корченко/ часоп. Залізний Стрілець/.

2/ Борщів /[illegible], Скала/ Степура.

3/ Олександрів / Табор Часоп. "Нове життя"/

4/ Стрілково / Василевич і часоп. "Наша Зоря"/

5/ Злочівський район / [illegible], [illegible]/

6/ Львів, Комітет допомоги біженцям з Наддніпрянщини [illegible].

7/ Тарнопіль / [illegible] Комітет [illegible]/.

8/ Ченстохів / Бюро біженців/.

Канада 1/ Вінніпег - Ман. /[illegible]/

Америка 1/ Нью-Йорк /[illegible]/
Сполучені Штати.

Всього 45 громад і таборів.

Крім того установлено зносини з усіма Просвітами Волині /Ровно, Луцьк, Острів, Здолбуново і т.д./.

Обіжник "Укрін-пресу".

До них було розіслано надрукованого при цьому обіжника, на якого одержано ряд відповідей. Так, з Мароко йде постійна кореспонденція, яка міститься нами в "Українській Трибуні" під заголовком: Листи з Мароко, український гурток в Єгипті висловив на сторінках "Трибуни" нам подяку.

Еміграція в Югославії.

Найбільш трудно нав'язати стосунки з еміграцією в Югославії. Терор Кутепова поставив її в такий стан, що ця еміграція боїться висловить одверто свої думки. Час відповідь лише тоді, коли [illegible] чи не [illegible] їх "Укрінпрес" й [illegible] тоні. Але всі відповіді свідчать

про [illegible] з цих стосунків, а навіть [illegible] їх [illegible] зорганізованих могло вило-[illegible]. Всі ці моменті "Укрінформ" регулярно інформував. [illegible] виходило докладно огляд життя [illegible]: "[illegible] Центр У.Н.Р." та його діяльності".

[illegible]

Загальні статті з цим угрупованням до пресу були [illegible] від [illegible]: I/ Українці в Турції, 2/ Українці на [illegible] Моря, 3/ Великий [illegible], 4/ [illegible], 5/ Життя українців в [illegible], 6/ [illegible], 7/ [illegible] й т.д. 8/ [illegible].

[illegible] знаходило певний [illegible], що [illegible] якого Міністер[illegible] "[illegible]", та за допомогою [illegible] /[illegible]/ виступало в пресі з [illegible]. Ці статті [illegible] "[illegible]".

Переходи Військового Міністра.

[illegible] пропаганду, яка була [illegible] розвинена по таборах, а [illegible] була [illegible] Військового Міністерства, що [illegible] Міністра Преси й [illegible] взаємини з таборами. Особливо цим [illegible] антидержавна пропаганда [illegible] невідомо. Факти, у [illegible] говорить про противлення. В своєму листі до Пана Голови Директорії від " "........... за [illegible] визначаючи оці моменти, я [illegible] відповідальність за [illegible] розклад військ [illegible] їх [illegible] від Державного Центру..

[illegible] Міністерства [illegible] проходили через

[illegible], [illegible] [illegible] українському [illegible], що ці відділення [illegible] [illegible] [illegible], що [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] в по-[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible]" – [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], що [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. – [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]", [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Праці і Пропаганди/ [illegible]. В іншому разі його завда[illegible] в перших колах [illegible] тенденції Державного Центру У.Н.Р.

2/ Збільшити [illegible] і зв'язки Міністерства з українською еміграцією бо його відділи сягають зараз в усі закутки нашої еміграції.

3/ Переведено [illegible] позитивної роботи в напрямі [illegible] ріпаралізування ворожих виходів що до Державного Центру.

4/ Витворено [illegible], він тепер представляє апарат, що уміє вести роботу пропаганди і агітації по державному. Цей апарат треба тепер зберегти і не допускати експериментів що до Міністерства Праці і Пропаганди, яких допускалось за часу [illegible] Ради Республіки. Деструкціонування цього Міністерства - це було б необчислимою шкодою для нашої державної Справи. Це доказано вже наочно подіями останнього року.

Підкреслюю ще раз [illegible] нашої вдячности за віддану і безкорисну роботу [цілу низку з матеріяльного боку] всім співробітникам Міністерства і особливо, Директора Департаменту Праці п: А. Іванецька, Начальника відділу Пропаганди Н. Гаврилюка, Директора Департаменту Загальних Справ А. Вишневського, Діловода І. Сотницького і Експедітора Тарашкевського.

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ І КЕРУЮЧИЙ
МІНІСТЕРСТВОМ ПРАЦІ І ПРОПАГАНДИ

К О П І Я

Українська Дипломатична
Місія
в Італії
жовтня 6-го 19..року
Ч. 706.-

До Міністерства Закордонних Справ
У.Н.Р.

Українська Дипломатична Місія в Італії має честь подати до відому Міністерства, що в останніх днях м. вересня до Риму приїхав п. Маркотун і подав до Міністерства Закордонних Справ Італії меморандум, зміст котрого після римських часописів зводиться до слідуючого:

"Робітники і селяне українські вважають Росію своєю батьківщиною в тому ж самому змислі, як і московити /зглядно меморандума/. Росія є наслідок співробітництва московитян і Українців. Український народ вважає відповідним для своїх інтересів, політичних економічних, відродження Росії на базі вільної і рівної федерації московитян і Українців.

Сепаратистичний рух, котрий стремить до незалежности України, знаходить не багатьох партізанів поміж тих буржуазних елементів, котрі виховувалися за кордоном, і особливо серед класу землевласників, котрі, щоб врятувати свою власність, хотять відділитися від демократичної Росії.

Тому українські селяне ліквідували всі спроби сепаратистів з Петлюрою, одним з їхніх ватажків, закоренитися на Україні. Не маючи можливости опанувати навіть одним повітом і будучи примушений тікати до Польщі, Петлюра і там продовжує називатися "урядом України.

Федеративна Росія, велика і сильна, основана на патріотичному чуттю як Московитів, так і Українців, єсть природний результат російської революції.

Що торкається до большовизму, то революційні селяне України не можуть визнати комуністичної системи, котра відмовляє селянам в праві вільного користування їхньої земельної власности. Голод, в котрому живуть

тепер Росія і Україна, в наслідок цієї системи.

Ми твердо віримо, що старі зв'язки дружби і великої симпатії котрі єднали нас з Італійським народом, будуть все більше скріплятися, і ми багато рахуємо на його дорогоцінну допомогу в відбудуванню нашої економічної будучности і нормальних комерційних зносин з Україною.

Для паралізування діяльности П[illegible]ркотуна, Місія вважала потрібним випустити спеціальне повідомлення, котре післано до Міністерства і по часописах. /Бюлетень ч.75 прикладеться/

За секретаря /підпис/

З оригіналом згідно
За Начальника Дипломатичного Відділу /підпис/.

Протокол [illegible] засідання Ради Видавничого Товариства "Тризуб" [illegible] 1921 року.

[illegible] Тарнів.

В [illegible] Олександр, Ковалевський Павло і [illegible].

I. СЛУХАЛИ: [illegible]

УХВАЛИЛИ: [illegible]

II. СЛУХАЛИ: [illegible]

УХВАЛИЛИ: [illegible] – Тичка Назара.

III. СЛУХАЛИ: [illegible] п.О.Ковалевського [illegible].

УХВАЛИЛИ: [illegible] книжки п.О.Ковалевського. На бумагу [illegible].

IV. СЛУХАЛИ: [illegible] "Тризуба".

УХВАЛИЛИ: Розпочати видання, через [illegible] Тобто звернутися до Голови Ради Народних Міністрів з проханням [illegible] двохсот тисяч [illegible], або відповідну [illegible] в гривнях по курсу.

V. СЛУХАЛИ: [illegible] п.Мельника [illegible] в [illegible] позичку [illegible] тисяч [illegible] на видання книжки [illegible].

УХВАЛИЛИ: [illegible] звернутися [illegible] з проханням видати Товариству [illegible] тисяч марок польських на видання книжки п.О.Ковалевського" [illegible] гроші будуть повернуті [illegible].

VI. СЛУХАЛИ: [illegible] Чехо-Словаччині [illegible] Українців [illegible] видання для продажу [illegible].

УХВАЛИЛИ: Прохати п.О.Ковалевського списатись з п. Королівим [illegible] дирекції запропонувати останньому видати всі свої видання Товариству "Тризуб" і взагалі вважати Товариство представником своїм на території Польщі, Волині, Східньої Галиччини, а також і Румунії, як, на перших порах, і на всю звільнену територію, як що до того прийдеться, Великої України. В свою чергу просити п.Королива бути представником нашого Товариства в Чехо-Словацькій Республіці.

VII. СЛУХАЛИ:

[illegible] в Руму[illegible]

[illegible] та Польщі [illegible]

[illegible] на Україну [illegible]

[illegible] в Румунії [illegible]

[illegible] Москва [illegible]

Т Е Л [illegible]

[illegible]

Назар Шарок

П Р О Т О К О Л

Основних Зборів Видавничого Товариства "Т р и з у б",

М. Чернів, Жовтня дня, 1921 р.

На запрошення Ініціативної Групи на засідання прибули: Пп: Ковалевський Олександер, Пилипчук Пилип, Ковжун Павло, Гнатюк Назар, Ковалевська Олена, Ковжунова Тамара і др. Розенблит.

Головою Загальних Зборів О. Ковалевський, секретарем Ковжун. [illegible] якому такі справи: а) ухвала статуту Товариства, б) обрання дирекції Товариства, в) обрання Контрольної Комісії; г) справа з позичкою та г) определення паїв.-

СЛУХАЛИ	УХВАЛИЛИ
І. СЛУХАЛИ: Читання статуту Товариства виробленого Ініціативною Групою.	УХВАЛИЛИ: Заслухання статут приняти, підписати й доручити дирекції послати його на реєстрацію до Реєстраційної Комісії Міністерства Юстиції У.Н.Р. і взагалі якнайскорше перевести всі формальности.
ІІ. СЛУХАЛИ: Пропозіцію Голови Зборів розпочати відповідно до § статуту, обрання дирекції Товариства.	УХВАЛИЛИ: Вибрати дирекцію Товариства в складі таких осіб: пп. Олександра Ковалевського, Павла Ковжуна та Назара Гнатюка.
ІІІ. СЛУХАЛИ: Пропозіцію кандидата до членів дирекції обрати на слідуючих загальних зборах, коли вже буде затверджений статут Товариства.	УХВАЛИЛИ: Кандидата до членів дирекції вибрати на слідуючих Загальних Зборах, які мусить скликати Дирекція Товариства після того, як буде зареєстрований статут Товариства.
ІУ. Слухали: Пропозіцію обрати Контрольну Комісію Товариства, відповідно до § , статуту.	УХВАЛИЛИ: Вибори одкласти до слідуючих загальних зборів.
У. СЛУХАЛИ: Пропозіцію звернутись до п. Міністра Преси й Пропаганди з проханням видати дирекції Товариства позичку в с т о т и с я ч марок польських.	УХВАЛИЛИ: доручити дирекції Товариства звернутись в імени Товариства до п. Міністра Преси й Пропаганди з проханням про позичку с т а т и с я ч марок польських і виробити умови такої позички.
УІ. Слухали: Пропозіцію уповноважити дирекцію Товариства взагалі робити позички в імени Товариства в урядових установах.	УХВАЛИЛИ: Уповноважити дирекцію Товариства робити позички в імени Товариства в державних установах на біжучі потреби видавничого [illegible].

УП. СЛУХАЛИ: [illegible] розмір паю, [illegible] Товариства в Польщі, в сумі [illegible] 1.000 [illegible] польських марок.

УІІ. СЛУХАЛИ: Пропозицію [illegible] ІІ Товариства [illegible] видавництво [illegible] Товариства.

УХВАЛИЛИ: [illegible] Товариства в Польщі в розмірі [illegible]

УХВАЛИЛИ: [illegible] Товариства [illegible] Відповідно [illegible]

П І Д П И С И

[illegible]

Назарчук

В И Т Я Г

з докладу Посольства Української Народньої Республіки у Німеччині від 22 жовтня 1921 року ч.2604.

......" 5/ Вишиваний. Справа Вишиваного дістае чимраз більше якийсь дивний характер. Я вже докладав, що він із німецьких монархістичних кол дістав малу субсідію, з якою він роспочав тепер працювати. На жаль, я всьому цьому не міг ніяк перешкодити, бо кожде вороже виступлення " петлюрівського посла" було би тільки допомогою Вишиваному в монархістично-націоналістичних німецьких колах. Із Відня приходять але інформації, мовби то він мав контакт із англійськими факторами, а іменно: із Брітіш Компані, на якої чолі стоїть Армштронг, та із англійським послом у Празі Сер Клерком.

Та головне, що Вишиваний всюди заявляе, що ціла його акція ведеться у повному порозумінню з Головним Отаманом, та що вороже відношення українських послів до нього якесь недорозуміння.

Щоб провірити повищі звістки, я був у Радника Англійського Посольства льорда Кільмарнока і цей мені заявив, що це виключене, щоби Англійський Уряд його офіційно підтримував. І Радник Французського Посолсьва граф Сент-Кантен, якого я поінформував, заявив мені дуже рішучо, що французський Уряд ніколи і про Вишиваного не думав. Обидва дуже рішучо заперечували можливість, що члена родини Габсбургів взагалі серіозно трактоване у їх краях та правительствах, як претендента. Обидва казали що, очевидно, можливо, що він мае особистих приятелів у Франції і Англії між високою арістократіею. Але із цього виводити що Уряд його попирае, е цілком невмістно і фальшиво.".........

....."8/ Жиди. Матеріяли про антипогромну діяльність партизан Отамана Тютюнника переслані пану Марголінові. На днях я був у головного рабіна київського Аронзона. У Київі був знаомий з ним Головний Отаман. Я йому придав і привіт від Головного Отамана, оповів йому цілий настрій антижидівський на Україні, та всі заходи, які Уряд проти цього робить, та попрохав його, щоби він зі своеї сторони перестеріг жидів перед дальшою допомогою большовикам.

Він обіцяв все зробити, що може, та передав благословення Го-

ловному "Отаманові." Розмова була з ним дуже щира та ці отверта. І він з великою пошаною висказувався про Головного Отамана."...

З оригіналом згідно:

Начальник Диплъоматичного Відділу [signature]

46

БОРОТЬБА [illegible] З ПОВЕРНЕННЯМ

УКРАЇНЦІВ НА БАТЬКІВЩИНУ.

[illegible]. 17 ЖОВТНЯ. [illegible] рух українців з Росії та Сибіру на Україну, що по большовицьких відомостях, почався ще в минулому році, нині набирає великої ваги практичного значіння.

До переселенського відділу Управління земельного устрою в минулому році почали звертатися посланці від українців, що живуть по різних [illegible] губерніях з проханням дозволу [illegible] їхнім довірителям на Україну. [illegible], як видно із большовицької преси, не минає і дня, щоб до переселенського відділу не з'являлися посланці із губерень [illegible], [illegible], Самарської, Саратовської та інші від окремих українських родин /40, 55, 75 і 100 – все./ з проханням переселитися на Україну. Із доповідів тих посланців виявилося, що із зазначених вище губерній, не зважаючи на обіжник Наркомзему Р.С.Ф.Р.Р. від [illegible].III.21 р., яким заборонено будь яке переселення в 1921 р. кидає оселі та їде на Україну сила переселенців – поворотників українського походження. По офіційних відомостях лише із Оренбурзької губ. знялося з місць, та йде на Україну і пускає більше 20 тисяч українців. Посланці розповідають що не меньше переселенців українців прямує із Уфимської та Самарської губ. Переселенський відділ не може хоча б приблизно визначити, яка кількість переселенців поворотників йде на Україну, але без сумніву, хвиля ця набирає непередбачених розмірів.

[illegible] /11.VIII.21 р. ч. [illegible]/ вказують на [illegible] причини [illegible] руху українців : а/ причини загальні – а/ "категорії нещасливих переселенців що не улаштувалися на нових місцях з різних підстав т.є. мотивів фізичного характеру економічні, природно історичні, смерть робочих членів родини і т.п./; б/ категорія тих осіб, які хоча і щасливо осіли на нових місцях, але прагнуть до зміни [illegible] житьового посуту/, в/ [illegible] поворотників, що вертаються із причини "туги за батьківщиною", г/ [illegible] е голод на сході.

[illegible] відділ Управління земельного устрою [illegible], що з'ясують переселенський рух, [illegible] до місцевих [illegible].

[illegible] таких заходів:

1/ Організацію губерніальних та повітових Надзвичайних [illegible] переселенці

кий рух в залежности від місцевих умов та політично економичної ситуації в губерн.

?/ 20.II б/р Надзв. Пересел. Комісією ухвалено: видачу посвідчень од переселенців - поворотників мандатів на огляд земель в Українських губ. припинити.

3/ 5.II б/р тою ж комісією було ухвалено:
а/ визнати поворот переселенців - поворотників українського походження безперечно недопустимим через те, що аа/ державний Кольонізаційний фонд на Україні не остаточно не визначився, бб/ що на Україні недорід в б/р і вв/ що рух переселенців особливо рух організований сприяє розвиткові пошести.

б/ Поневже свовільний рух переселенців українців уже виявився в великому розмірі, то аа/ звернутися до Наркомзему Р.С.Ф.Р.Р. щоб він вжив негайних заходів затримати переселенський рух українців, при чому звернути увагу Наркомзему на діяльність "Укр. Секції в Самарі" яка ведe переселенську агітацію серед українців і бб/ з тим же самим звернутися до Губвиконкомів тих губерень, де живуть українці.

4/ 20.VII. б/р Р.Н.К. ухвалила:
а/ доручити Наркомземові широко освітити перешкоди, що утворилися для бажаючих переселитися на Україну. Перешкоди ті залежать а/ од браку землі при її розподілі поміж населенним України б/ од неврожаю.

б/ через ті перешкоди можна приймати на Україну лише організовані колективи за дозволом Наркомзему Р.С.Ф.Р.Р. або Наркомзему У.С.Р.Р.

в/ визнати переважно право на одержання землі із кольонізаційного фонду за тим, хто переселяється з одного міста У.С.Р.Р. в друге.

г/ довести до відома Р.С.Ф.Р.Р. про те, що через незакінчення заснування кольонізаційного фонду У.С.Р.Р. поворотне розміщення українців може проводитися тільки у випадку конечної потреби.

5. 3.VIII б/р Президія Всеукр. Ц.В.К. ухвалила:
а/ визнати переселення на Україну нині за некорисне і не бажання для переселенців, які вже знялися з місць, вжити заходів, щоб їх забезпечити по змозі через Землевідділи.

б/ У виключних випадках дозволити переселяться організованим колективам, щоб використати їх як трудові артілі, або як робітничі сили в Радгоспах.

в/ дати організованим колективам переселенців в аренду на строк до 3-ти років, Радгоспи, які ще не експльотувалися.

Все ж таки, не дивлючися на ......, старання большовиків хвиля реемиграції росте.

Нашому кореспонденту пощастило балакати з великою кількістью груп емігрантів.

Всі вони заявляють, що найголовнішою причиною являється не голод, як цього хочуть большовики, бо багацько переселенців йде з таких місцевостей Сібіру, де урожаї дуже добрі. Всі переселенці, покуштовавши большовицького раю йдуть з метою допомогти своїм братам і батькам в боротьбі за незалежність. Большовики це добре знають і намагаються поставити різні перешкоди реемиграції українців, стараються як більш нашпарити на Україну переселенців московинів. /Украінпрес/

УКРАЇНСЬКА ПРЕСОВА АГЕНЦІЯ.

1   25.IV.1920 р.

Дорогий

Олександр Олександрович!

Передавав я Вам листи через Франка. Але він заарештований разом з людьми. Тепер знов пишу. Коштами нічим Вам не можу. Бо все наше майно лежить заарештоване за невиплату боргів по друкарням. Маю вже третій процес. А сьогодня описали в останній друкарні речей на 60 т. корон. Заборгувати нічим ні у кого брати. Від представників грошей не отримуємо. Бо Американці і Галичане антибольшевистські. „Волі" не люблять. А за кордоном зараз одні голодранці лишилися. Такі ті вольності дорогими людьми — бо „всі самі письменники". Коли через тиждень — десять днів не прийму від Вас ствердливої відповіді, вирішуюся. Перестанемо боротися від імени закордоном з спільними згодними співробітниками доки мене зовсім вже дійсністю. Широкі плани, в інші пресі друку і Ужгороду, але що й не дало сій праці. З ранами лишилися до останнього. Бо росіяне один знають, що мають всюди. Шкода, велика шкода тому, що ми з Вами ще перед Вашим від'їздом багато говорили про справу достомоги „Волі": А тепер і цього ні тоді, коли зараз ч... був, ні тепер — ніякісінького.

Телеграфував я Вам якось Лебе-
діві нашому співробітникові Дм. Іва-
нівні 10000 мар. від. на рахунок „Волі", бо
він там з голоду в ІІІ. відділах. Але від-
повіді телеграфічної нема: Що людину
вдалось треба було для роботи при
Міністерстві Вашому або так. секре-
таріяті. Дуже хочемо того
кота.

Привіт від мене всім
знайомим.

З пошаною В. Темницький

 48

Раніше людина була тог і гонорари де[illegible],
економію наводити; тоге собі знаєте, що
ми виплачували їх досить акуратно. А тепер,
то спускаю гонорари [illegible] в нашій публі-
ки, навіть [illegible] [illegible]. [illegible]
шорс до 5 кор. за аркуш. Грішна в грі. Спи-
сок грехів і [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] на [illegible] числі на 400-500 кор. в [illegible] і
[illegible] бік / за Січень [illegible] [illegible]. По-
тому [illegible] і [illegible], маючи на
увазі, що кожних 3 міс. [illegible] в числ.
Бідні [illegible] [illegible] [illegible]. З останн[illegible]
я вислав йому 15000 кор. Але [illegible] чи
сума дуже велика. А в Римі - Бруда.
Тому варто було б негайно і йому чим
небудь допомогти. Я вислав його тим часом
в інд. бюр [illegible]. Але боюся, що я по-
том [illegible] [illegible] не [illegible]. Коли
[illegible] [illegible] [illegible], скоч-
ній від мене, що я не сподівався, що Ви
відносно своїх товаришів - [illegible]
і навіть [illegible] такими [illegible]-
тим окажетеся. Я його цілком [illegible]-
рично до останнього числа „Волі" буду
тепер [illegible]: Такі нечисті [illegible] за-

кордоном, які і для [illegible] до [illegible]-
ки(?) ми не бачили було. Найбільше шко-
ди роблять тут Вашківські цигане.
Вони нас дібють до остатнього.

Справа з [illegible], їздячи ко-
[illegible], як можна скорше: пер-
ні се. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] немає. Бо ріжні [illegible]
ки цею справою дуже заінтересовані.
Коли находиться ця справа, можна
[illegible] при [illegible] тут і Україн-
ку що раз часописи. А [illegible] на „Волю"
ні немає у нас не дістанеш. Що до моєї
[illegible] Вам відносно того, чи оповіщ-
уєте Ви „Волю" [illegible] і [illegible]
Вашому замовленні [illegible]
[illegible]. До Турнова на Ваше ім'я, то
ніякої відповіді ані нічого я не отримав.
Так само не маю відомостей і з
мій. бак [illegible]. Може конфіскують?

19/X.1921.

Мійто товаришу!

Чому не присилаєте своїх брошур? Я зміг би їх тут спродать, а також повисилать куди можна буде по книгарнях.

Як справи? Що чувать з Україна? Що думаєте? Які плани маєте? Пишіть.

У Відні все по [illegible] де-лише [illegible] на.укр. Еміграційне питання всіх дуже мучить, а тому кидаються до створення різних організацій, не конче політичних, щоб [illegible] справу до вільного, незалежного [illegible]. Укр. [illegible] притягнено до Міжнародної [illegible]. Організ[illegible] [illegible] с-д Громадський Комітет [illegible] протестом [illegible] [illegible] звернулись, що [illegible] [illegible]. Крім [illegible] самому Комітету. Не знаєте [illegible] ! Зовсім [illegible] буде Мицюк-міністр і Балаш(?) - [illegible]

попризначали собі (Жуковський, Кондратенко,
Коваля) добрі оплати, випросили від своїх
милостивих за чужого уряду грошей —
позичали собі. Навіть забирали „Всеукраїн-
ську" мою роботу фракцією по другу Ша-
[illegible] поезії [illegible]. Відкривався
в Празі укр. університет. Інститут [illegible]
[illegible] організації. Тільки видавництво
перебуває без ясного зиску. Думаю, що ми
[illegible] й справу видавничу [illegible] з місця
й надати їй характер [illegible] широкий.
Я [illegible] рішив, що всім можна покупити у
входити у спілку з [illegible] навіть, аби тіль-
ки вести за зиму випускати багато укр.
книжок. [illegible] дуже [illegible] не це
[illegible] для себе. Горький, УМІА і [illegible]
[illegible], німецькі, всі їм [illegible]. Нам
тільки нічого й нічого. Пробуємо побу-
їти, а все це [illegible] подвійно з [illegible]
Моя тепер праця йде через цілий світ.
Ще трохи, й здається, не буде різниці
поміж антантами та іншими ворогами
бувшими чи теперішніми. Світ стратив
рівновагу. Мир не дав нікому сили й ра-

майже всех по самому рівні, — інтерна-
ціоналів. Чи буде всюди соціяльна революція?
Коли би наступило впорядкування відно-
син на Сході — стало б інше. Можливо,
що за це візьмуться тоді, коли небезпека
большевизму у цілім світі буде вже навмис-
для [illegible] тижнів. Як наша справа
іде по всіх тих заверюхах? Відпиш,
що можеш [illegible]. Боюсь тільки, щоб не
[illegible] довіря серед тих земляків,
що [illegible] [illegible] [illegible]
Не [illegible] про тим, що під большевиками
[illegible] жиди вони, затуркані, знищені,
то не диво, режим такий, що всякі [illegible]
[illegible] війни. Нема [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] трупами
Що буде?

Щирий
[illegible]

55

У.Н.Р.
МІНІСТЕРСТВО
ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
Департамент Чужоз.Зносин.
"22" жовтня 1921 р.
ч. 2190.
5982.

Панові Міністрові Земельних Справ.

У відповідь на Ваше відношення від 28 червня ц.р. Міністерство Закордонних Справ має честь повідомити, що Посольство У.Н.Р. в Царгороді в свойому відношенню від 12.IX ц.р. сповіщає, що довідатися в Царгороді про кого небудь з біженців, або б.військових Врангелівської Армії майже неможливо за браком регістрації справочного бюро чи адресного стола.Посольство не має ніяких зносин з Російськими Установами в Царгороді і пошукує українських громадян лише шляхом оголошення серед українців. В разі Посольству удасться добути відомости про п.В.О.Ковалевського воно негайно повідомить Міністерство.-

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ [signature]

Директор Департаменту
Чужоземних Зносин [signature]

6/X.1921. 54

I
XI

Дорогий товаришу!

Це відповідь на [illegible] лист, датований 5го ц. місяця, розумієтся, помилково. Дуже він мене втішив. Цілі два тижні тому багато говорилося у Відні, про повстання на Україні, призначалося навіть дні, будувалися різні плани, а потім усе замовкло, затихло. Всі, що прибули з Камянця [illegible] ки, напр. Русів багато оповідали про те, що большевиків можна скинути тільки чужа, сильна армія. Думаю я, що ти занадто [illegible], але помічаючи, що Польща так сильно боїться конфлікту з Москвою, що не хоче з нею загострюватись, гадав би у [illegible] в цій повідомленні [illegible] до війни і тим більше, що надія на збирання коаліції проти большевиків, здається мені, провалилась. Дуже тяжко мені було робити висновки з цих думок. Європа все більше й більше [illegible], [illegible] на відбудові, наростають різні кризи — не буде кому йти на Київ не то на Москву. Значить [illegible] майбутнього буде дуже лихе навіть як і не вдасться. Перестаємо бути [illegible] Європа заманіфестує свого прихильність до нашої боротьби. Бачимо [illegible] надії, [illegible] хіба тих країв де вони мають своїх [illegible]. Останній лист Чорного, [illegible] не вдалася, навіть не [illegible]

афансіння; — це знов уже потяжний. А. Барбюс, пере-
бувавши у Відні по конференції (міжнародній) тих,
що потерпіли від війни, в розмові з кореспондентом
газети заявив, що революція скоро запанує в цілій
Европі, а большевизм упаде не залишивши по собі
[illegible]. Барбюс — фундатор „Clarté" організації
франц. інтелігенції большевицько-франмасонської. Він
[illegible] стверджував, щоби основні теоретичні ідеї
комунізму не змінили, а щоб їх підтримувати серед
інтелігентних кол, з'єднувати прихильників серед них.
На півночі є ще армія. Коли цю армію відособлено
[illegible] з середини — буде великий кінець. Тоді на-
стане перший день творіння. Коли ми будемо бо-
гами, що творить на своїй волі й подобі, то наша
роль вже в дані журналістів. Він нас залишаючи
уповноважених справ Сходу. С-ри московські патріотич-
ними вже багато силкуються зібрати, але без успіху.
Наші [illegible] на Україні [illegible]
[illegible] Шаповал, [illegible]
[illegible]. Роскальтують „народ", говорять про те, що їх є
мільйони (с. т. с-р-ів) і одержують для комітету, що
самі для себе утворили, великі гроші. Тепер власне
є два головних центри за кордоном — це Прага з її
[illegible] комітетом і Відень з двома центрами: Віденс.
(200.000 н. марок) і [illegible] старості за [illegible]
[illegible] з 5 м. а. корон. Коло цих центрів усе крутиться
міняючи свої орбіти та попадаючи то під вплив
одного, то другого світила. С-ри ще вигадають у
своїй еміграції. Хоч де-кому вже мабуть [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible], що [illegible]
[illegible] не відбувається. бо це все [illegible] від другого центру
[illegible], а [illegible]

Хіба, що блукаючи в широких [illegible]
[illegible] сфер, ті тіни згублять багато
на своїй дорозі, тоді [illegible] мусить [illegible]
[illegible]. Побачимо.
Своїх знайомих, родичів, приятелів, а і [illegible]
[illegible] перших [illegible]. [illegible] щасливо.
Чому Ваш зїзд [illegible] так [illegible]? Чому [illegible]
[illegible] людей [illegible]? [illegible]
[illegible] нічого не [illegible]. Ви [illegible]
[illegible]. [illegible] щасливо [illegible] конференції
[illegible] в [illegible] час, а переведено цю ідею зле.
[illegible] бути [illegible]! [illegible]
[illegible].
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] Відпемона і [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible].
[illegible]

ЛІТЕРАТУРНО - МИСТЕЦЬКЕ
ТОВАРИСТВО
„СОНЦЕЦВІТ"

В. Ш. П. Мініфрові
Н. Ходолевахому з родиною

Просимо ласкаво Вас вшанувати своєю присутністю ЛІТЕРАТУРНУ ВЕЧІРКУ, що відбудеться „27"-го жовтня 1921 року в помешканню ст. Бр. Столь

Початок о 7 год. вечора.

Голова Товариства [illegible]

Секретар [illegible]

Українська
Народня Республіканська
партія
Філія в м. Данцігу.

№

ДАНЦІГ, 13 Жовтня 1921
St. Elisabetwall 9.

Дорогий Пане Міністре!

Вашого люб'язного листа одержав, спасибі Вам за память, Ви одні не забуваєте на бідолаху вічно-страдающого і добути свою повинність.

Що торкається питань доручених в Вашому листі то ще раз Вам говорю Любий Пане Міністре що хай лиш найменша хвиля заворушиться у нас на Україні то я тут создам такий гомін від цього мов від єрихонської труби, лопнуть затії ворожих нам за кордоном течій. Тутешні газети і радіостанція буде для мене лиш працювати. Повірте. Зараз я маю вже все підготовлено і лиш малого толчка треба з Центру що буде акция почалася.

Скажіть ласкаво, чи правда є, наче Вам це відомо, що в Мін. Зак. Спр. хтось ворогує против мене а наче мені так характеризують лише тому що грошей не дають. Як що так то не дайте втерять Вашого друга.

Звіт діяльности філії пришлю але мушу его обробити як самі ви бачите, я всю свою діяльність (весьма корисну) хочу вивести від філії і на ґрунті філії „насадить".-

Тепер моя справа а іменно: Коли ми вернемо на Україну я хочу цілком віддатися для праці в Київському повіті. Я хочу віддячити населенню за любов і довіря до мене і зробити з Київського повіту перший повіт на Україні і зробити его зразковим. Піднести сільске госп. через устроїство центрів где будуть видаватися на прокат сіл. госп. машини, піднести скотоводство, молочні господарства заводити школи і читальні, гімнастичні т-ва для молоді, каси грош., електрифікацію (конечно хатнє освітлення)

Що до населення Київ. довідую що воно в відношенні за нами.

Отже коли підготовлено роботу то вже на всіх фронтах. Київський повіт є мало на увазі як працю для Батьківщини а коли верне в Київ то і мені дуже бажано знов працювати в лісовому департаменті але це справа пізніша.

Що до роботи на перших порах то думаю переконані що в данній з рук не випущу і буду працювати як ніхто другий за кордоном.

Цілую і стискаю Вам сердечно

Ваш [illegible]

Українська
Народня Республіканська
партія
Філія в м. Данцігу.

ДАНЦІГ, ... 192
St. Elisabetwall 9.

№

а в політичному відн. Київський повіт зробило П'ємонтом України і підстиковою партії У. Н. Респ. де буде наша резервна сила. Отже з причини все в Ваших руках, щоб це може дасть мені змогу працювати щоби в моїх руках була екзикутива заразом, треба мене назначити Київськ. повітовим Комісаром чи старостою чи начальником в залежності від цього як називатиметься управитель повіта. Тоже тепер мусить провести назначення до Мін. Вн. Спр. Помічників і співробітників я буду мати тут, все члени партії У. Н. Респуб. які і раніш зі мною працювали чи в громадській роботі чи в військовій.

У.Н.Р.

Т.в.о. Військового Міністра
Т.в.о.Командуючого Армією

" жовтня 1921 р о к у .

Ч.102.

Копія.

Д.Негайно.

Д О К Л А Д .

Сучасна сітуація вимагае значних змін у Військовим управлінні,,котре було встановлене Законом 12 листопада 1920 року " Про Вище військове Управління".Зміни ці частично вже були переведені Законом 1 Червня б.р. " про зміни й доповнення закону про Вище військове Управління",а инші додаткові зміни стоять зараз на черзі. Аби дати повне закінчення ціклу усіх цих змін,які мають окреслювати наше Центральне Військове Управління,пристосовно до сучасного часу,конче необхідно видання закону, котрий би з"являючись останнім звеном у цілій серії инших про військове Управління,довершав би собою закінчену сістему, а крім того дав би основні точки,окреслені законом,для діяльности Пана Головного Отамана,як Верхнього вождя армії.

Додаючи до цього проект такого закону,прошу про розгляд того в найблизчому засіданню Ради Народніх Міністрів.

ДОДАТОК:Проект закону і виписка з закону про скасування посади Наказного Отамана.-

ГЕНЕРАЛ-ХОРУНЖИЙ П а в л е н к о.

З орігіналом згідно:

Секретарь Законодавчої Управи
В-го Міністерства

У. Н. Р.

Т.в.о. Військового Міністра
і Т.в.о. [illegible]

м. [illegible] 1[illegible] р о к у.

Ч. 1[illegible].

Копія.

[illegible]

Д О К Л А Д.

[illegible] 12 листопаду 1920 року в тій його части що тичеться Вищої Військової Ради, [illegible] синхронізмом, котрий утрудняє послідовне розвязання військового діла і в де якій мірі гальмує те, що тим чи иншим робом набуто практикою і досвідом озброєної сили Республіки за час нашої визвольної боротьби.

В цьому законі [illegible] тежі парадокси, котрих не можна знайти в ідеї структури так як військових установ в инших цивілізованих народів.

[illegible] ідеї положення і положення про Вищу Військову Раду є те, що цей колегіальний має свою історію ніби-то "[illegible]".

м-Голові Ради Народніх Міністрів.

Військове [illegible] обмеження [illegible] військових чинників [illegible] утворених при них колегіальних органів.

[illegible] "[illegible] осіб" сталося обмеження самої військової справи в її основних ділянках.

В законі 12 листопаду [illegible], що військова справа тримається на "[illegible]" Військовий Міністр, [illegible], Начальник Генштабу і [illegible] військ, а на Вищу Військову Раду покладається координація діяльности цих чотирьох чинників. Військова справа [illegible] "військової [illegible]" котру вже [illegible] в законі 12 листопаду.

[illegible] діяльности окремих [illegible] чинників [illegible] і скрізь [illegible], себ-то особою, а не "військовою [illegible] органів".

[illegible], навіть на інструкції [illegible] 12 листопада, і [illegible]

полягає до нього ці незалежні один одного "[illegible] кита" послідовно [illegible]
мать свій автономний характер і здається в особі Військового Мі-
ністра як начальниці його волі, а саме: начальник Генштабу перебува
є в підлеглість Військовому Міністрові, а життя вимагає негайно ут-
ворення в тимчасовому порядкові в підлеглости Військовому Міністрові
Генерального Інспекторіату.

Сталося те, що повинно було статись: ідея Військової Ради нема
кого координувати і вона опинилась в повітрі.

Маю нормальний [illegible] не може надалі продовжуватись.

Занадто мало маємо ми інтелектуальних військових сил, щоби утво-
рювати "військові ареопаги" в котрих повстає лише критика то-
го чого в діяльності нема.

На нашій військовій справі лежить обов'язок творчий і до цієї
справи повинні бути притягнені всі військові сили.

В основу представлених мною змін і доповнень до закону 12 листо
паду покладено принціпи бувшого Російського "Военного Совіту" в присто
суванню до сучасних умов.

Військова Рада як колегія підлягає Верховній Владі.

Військовий Міністр є Головою Військової Ради.

[illegible] Військова Рада як колегія розглядуючи питання на-
віт про [illegible] Військового Міністра, буде моральною в його ру-
ках.

[illegible] Військового Міністра себе-то заначує той
принціп без котрого абсолютно неможлива відповідаль-
ність Військового Міністра, - [illegible].-

Т.в.о. Військового Міністра і
Командуючого Армією Г.[illegible] [illegible]

З оригіналом згідно:

Секретарь Законодавчої Управи
Військового Міністерства

Ухвалений Радою Народніх Міністрів

З А К О Н

Про доповнення і зміни закону 12 листопаду 1920 р. "Про Вище Військове Судівництво".

В додаток до закону [illegible] червня 1921 р. " Про зміни й доповнення закону про Вище Військове Судівництво" ухвалити:

1. Припинити на якийсь час чинність глави 1-ої і VII-ої розділу 1 закону " Про Вище Військове Судівництво " від 12 листопаду 1920 року а також чинність закону " Про встановлення штатів В.В.Ради та її канцелярії" від [illegible] червня 1921 року.

2. Утворити замість Вищої Військової Ради - Військову Раду.

3. На місце [illegible] артикулів [illegible] закону "Про Вище Військове Судівництво" внести нижчезазначені редакції.

"Військова Рада є вища військова установа:

а/ для обміркування питань про зміну або доповнення діючих у військовім відомстві законів,

б/для обміркування і вироблення нових законодавчих норм, виникаючих по військовому відомству,

в/для пояснення й однозначного впровадження законів у військовому відомстві,

г/для вирішення найважливіших питань [illegible] адміністраційного характеру,

д/для вироблення й видання однообразности статутів, табелів і [illegible] по всьому Військовому Відомству,

е/для вирішення важливих фінансово-господарчих справ.

4. Склад і кількість членів Військової Ради визначається окремим штатом. Головою Військової Ради є [illegible] Військових Справ, а на випадок його відсутности [illegible] в ролі [illegible] Ради.

5. В число членів Військової Ради понад осіб передбачених штатом входять на однакових правах з ними також [illegible] Військового Міністерства.

6. Члени Військової Ради затверджуються на посадах [illegible] по представленню Військового Міністра.

7. Військова Рада [illegible] безпосередньо [illegible].

8. Для правомочности засідань Військової Ради необхідно щоб у засіданнях її приймало участь не менше [illegible] членів рахуючи в тім числі й Головуючого на засіданні.

9. Відповідальність за законність ухвалених справ Військовою Радою покладається в рівній мірі на Голову і членів Ради, що брали участь в розв'язанні справи.

10. Всі справи належачі до компетенції Військової Ради вступають до неї через канцелярію Військового Міністра, начальника котрої покладається обов'язок своєчасного доклада їх Голові Ради а також секретарювання на засіданнях Ради.

11. Внутрішній порядок переведення справ у Військовій Раді встановлюється самою Радою.

12. Вирішення справ у Військовій Раді переводиться більшістю голосів. При поділенню голосів порівну голос Голови дає перевагу.

13. Постанови прийняті більшістю голосів заносяться до журнала Ради і в цей спосіб вирішуються остаточно справи, розв'язання котрих залежить від Військової Ради. Такі журнальні постанови Військової Ради розпорядженням Військового Міністра оголошуються, в разі потреби, в наказах в відповідних [illegible]. Форму журнала встановлює сама Військова Рада.

14. В засіданнях Військової Ради на котрих остаточно розглядаються фінансово-господарські справи, бере участь з правом дорадчого голосування [illegible] Державного Контролю. Неприбуття останнього не припиняє розглядання справи.

15. Постанови Військової Ради які не мають остаточного характеру направляються Військовим Міністром у відповідний спосіб для належного розглядання.

16. Ухвали [illegible] головуючим і присутніми членами [illegible], а [illegible] канцелярії [illegible] Міністра або особою його заступаючою.

17. [illegible] Військова Рада може [illegible] своїх членів складати окремі комісії, [illegible] справи [illegible]. Головує в таких комісіях один з її членів по призначенню Військового Міністра. [illegible] Військового Міністра [illegible]

62

18. Військова Рада безпосередньо ні з кім не зноситься а переводе такі зносини через Військового Міністра.

19. Закон цей до його оголошення ввести в чинність через посланців.-

Голова Ради Народніх Міністрів.

Т.в.о. Військового Міністра і
Командуючого Армією

Г.А. Павленко.

З оригіналом згідно:

Секретарь Законодавчої Управи
Військового Міністерства

Проект.

Додаток до ст. [illegible] закону "Про [illegible] [illegible] 1920 р." про [illegible] військових [illegible]".

[illegible]

[illegible]

Посада	Кільк. осіб	Платня на рік (місяць) в гривн.	Клас посади	Увага
Голова Військової Ради	Військовий міністр			
Члени постійного складу		30000	III	
" змінного "		[illegible]	[illegible]	

Увага: 1/На канцелярські й господарчі видатки кредити відпускають-ся по кошторису Військ. Міністерства.

2/Члени постійного складу призначаються на посаду в порядку [illegible], а члени змінного складу призначаються лише в міру дійсної потреби, по розпорядженню Військового Міністра.

3/В число членів змінного складу по погодженню Військового Міністра можуть бути допущені особи [illegible] одночасно [illegible] у військовім міністерстві і тоді вони одержують платню по посаді, по котрій [illegible] більше.-

Голова Ради Народних Міністрів

Т.в.о. Військового Міністра [illegible] [illegible]

З оригіналом згідно:

Секретар [illegible] Військового Міністерства

Ухвалений Радою Народніх Міністрів

З а к о н

про Голову Директорії як Головного Отамана Військ У. Н. Р.

У відміну закона: "про скасування посади Наказного Отамана Народньої Республіканської Армії, про Верховну Головну Команду її, та про Військову Раду" від [illegible] 1919 року, встановлюється:

I. Голова Директорії є і Головним Отаманом Війська Української Народньої Республіки.

2. Головний Отаман є Верхнім Вождем Армії і Фльоти Української Народньої Республіки і, в часі війни Верхнім Керовником сухопутньої і морської збройної оборони Республіки.

3. Головний Отаман остаточно вирішує питання: а/збройної оборони Республіки, б/підготовки війська і фльоти до війни, а саме: їх устрію організації і навчання, в/переведення війська і фльоти на воєнний стан з"осередження і стратегичного розгортання армії і фльоти, г/укомплектування і поповнення армії і фльоти всім персональним складом, д/забезпечення армії і фльоти всім необхідним для їх існування, е/військової організації населення, ж/бюджету на потреби війська, з/релігійно-духовних потреб війська і/військового судівництва.

4. Головний Отаман в разі як що цього по його погляду вимагає справа оборони Республіки, оголошує її, або окремі її [illegible] на військовому [illegible], чи стані облоги.

5. Головний Отаман коли цього вимагає становище на фронті остаточно вирішує справу [illegible] на [illegible] зброї /замирення/ з ворогом.

6. Головний Отаман установлює форму [illegible] в лавах [illegible] Української Армії.

7. Головний Отаман може замінювати вироки смерти військових судів іншими карами чи зовсім милувати.

8. Головний Отаман нагороджує по своєму розсуду і по мірі заслуги військових осіб встановленими орденами й відзнаками.

9. Справи верхнього керування сухопутною й морською збройною обороною Республіки і життєм армії і фльоти Головний Отаман переводить через: а/військового міністра, б/командуючого армією, в/начальника Генерального штабу, г/Генерал-Інспектора Армії, д/Головного військового

прокурора і е/архіпресвітера армії і фльоти.

10. Головний Отаман призначає по службовому порядку: а/Військового Міністра / в часі війни/, б/Командуючого Армією, в/Командуючих групами армії, г/Начальника Генерального Штабу, д/Генерала Інспектора армії, е/Головного Військового Прокурора і є/відповідно архіпресвітера армії і фльоти.

11. Всі акти Верховного Командування армією і фльотом Республіки і збройної оборони її Головний Отаман видає за відповідною скріпою Військового Міністра чи Командуючого Армією в [illegible] Головної Команди Війська У.Н.Р.

12. Права і [illegible] Головного Отамана переходять [illegible] на умовах, визначених окремим Законом.

13. Закон цей до його оголошення [illegible].-

Голова Ради Народніх Міністрів

Т.В.О. Військового Міністра і
Т.В.О. Командуючого Армією [illegible].

З оригіналом згідно:
Секретар Законодавчої Управи
Військового Міністерства

Копія.

УКРАІНСЬКА НАРОДНЯ
РЕСПУБЛІКА.

Надзвичайна Дипльоматична
Місія в Італії.

Листопад 15 1921 р.

№ 783.

До Вельмишановного Пана Посла
і Повноважного Міністра
МИКОЛИ В А С И Л Ь К А.

Одержавши негайний наказ Міністерства від 28 жовтня ч.946/1007 про завчасне паралізування можливої акції врангелівських агентів, я вчора, 14 листопада, в вечері пішов до шефа Пресового бюро Міністерства Закордонних Справ, п.комендатора Джаніні, котрому росповів про повстання на Україні, про можливий його успіх /не категорично/ і про приготовлення Врангеля, підкресливши, що ще одна врангелівська авантюра могла би загубити справу антибольшевизму на Україні вже на вельми довгий час, і що безпосередні інтереси Італії не можуть допустити до авантюри, котра затримує анархією країні, що має постачати Італаі всі її необхідні сирівці.

П.Джаніні вислухав мене дуже уважно і сказав, що дійсно врангелівці, особливо в Сербії, ворушаться, даючи мені зрозуміти відповідною міною, що Італії це не може бути приємним.

Після цього я торкнувся італо-совітського договору і запитав, як з ним справа стоїть, зазначивши, що це нас тим більше цікавить, що большевики мають тенденцію торгувати тим, що їм не належить, зокрема українськими багацтвами.

-Але ж цей договір ще не підписаний.

- Але часописи подають, що він ось-ось має бути підписаний.

- Так..Але цей договір тільки прелімінарний..занадто прелімінарний...Загалом він нічого не значить,-щиро закінчив він.

Після цього, бачучи, що п.Джаніні в той час був занятий

2

і в передпокою дожидалися черги иньші особи, я попросив при[з]начити мені побачення, коли я [з]можу вільно і більш дов[ше] го з ним поговорити, зазначаючи, що сьогодня не хочу віднімати з його час. Пан Джаніні [illegible] і [illegible] мені побачення в Міністерстві [illegible], 10 [illegible] /15/.

Сьогодня, 15-го, я, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ня виникло в самій країні, а не було викликано нападом зовні, як впевняли большевики та Моркотун разом з ними /Ле Тан 12 [illegible]г/, пішов до Міністерства і там, в кабінеті Джаніні, знайшов ще одного урядника Міністерства, з котрим мене п. Джаніні [illegible] зознайомив. Це був В.Н[illegible], б. [illegible] [російської] мови в Петроградськім посольстві /і значить близький б. сослуживець теперішнього Міністра/ а тепер референт/в Пресовім відділі/ всіх російських справ.

Я [illegible] з того, що [illegible] [illegible] меморандумі Моркотуна, надрукованому в уже згаданому мною числі "Темрс" від 12.XI /використаний мною витяг тут прикладаю/. В коротких словах я постарався змалювати повний образ п. Моркотуна, зазначивши, що за ним ніхто /з українських партій і українського народу/ не стоїть; що цілий український рух йде тепер виключно під знаком повної незалежности, і що, хоча ми й маємо, [illegible] [illegible] Центру У.Н.Р. [illegible] дві [illegible] [illegible] С[illegible] та В[illegible] (побіжно я вияснив, чому ці дві групировки не дають шансів на успіх), всеж і ці дві групировки стоять на грунті повної незалежности України, і що навіть С[illegible], котрий, як відомо, проголосив був федерацію з Росією, вже коло року тому покаявся, заявив себе партизаном незалежности і звалив вину проголошення федерації на своїх нетоладних дорадників, котрі [illegible]

знали свої країни, а ні обставин і серед яких не раз знаходився і п.Моркотун. Треба сказати, що п.Моркотун ще за часів перебування в Києві французької Місії ген.Табуї, був вже французьким платним агентом, котрим і зостався до цього часу. /При цих словах мої слухачі переглянулись і п.Дж. зробив у себе якусь помітку. Не можу тут же не занотувати зразу побіжно, що загальна ненависть - так, це є власне слово, - до всієї Франції по всіх колах італійського суспільства проявляється з незвичайною швидкістю і силою: один з товаріших проявів тому відомі Міланський та Венеціанський інциденти з франц. військовою місією. Другим проявом вже офіційного характеру цієї ненависті може служити кілька днів тому проголошене Францією відірвання від торговельного договору з Італією, - відірвання, котре, в коментаріях італійських часописів називається просто проголошенням економічної війни/.

Продовжуючи, я зазначив, що будучи французьким платним агентом, Моркотун є одночасно з тим і агентом російським, співробітником російських часописів і т.д., словом людиною, котра ні з Україною, ні з Українцями нічого спільного не має. І тільки тим пояснюється його постійне оббріхування укр.нац.руху. Спиняючись далі на бездоказовому його меморандумі, я вказав на те, що жадного наїзду "Петлюрівців" не було і не могло бути, бо Польща, як відомо, занадто додержується Ризького договору і наша армія, що знаходиться інтернована по таборах, не має жадної можливості вирушити на Україну, що потвердив категорично і міністр Скирмунт в своїй останній ноті. Отже, повстання виникло в середині, просто тому, що не могло не виникнути, і хоча воно проходить під нашими гаслами, і на чолі стоять віддані нашій справі люде, все ж ціла організація була переведена в самій країні. Ту Тут я переказав, в яких тяжких умовах приходиться боротися нашим повстанцям, без зброї, без одежі, без ліків, проти численної окупаційної армії. Розуміється, додав я, цілком логічно, що і на

цей раз наших повстанців буде розчавлено, бо большевики не пошкодують жадних засобів,щоби втримати Україну,і напр.мені говорив Представник Вірменії,що по останніх відомостях,які він одержав від свого уряду,підчас російсько-турецької конференції ,що відбулася місяць тому в Карсі,було між иншим в секреті умовлено,що коли б на Україні виникло таке повстання,що большевики були б примушені забрати з Кавказу свою армію/100.000 чол./,то турки мають їх на Кавказі замінити...

-Так,ми це знаемо,-підтвердив п.ЯДж.

- Отже,вже з цього видно,наскільки справа стоїть поважно.Наші люди повстають,бо не можуть не повставати.І,не зважаючи на страшні труднощи,наш народ всеж ціною страшних жертв переможе,і ми просимо лише одного,щоби ці ріки крови,котрі він вже пролив,котрі він і тепер проливае і котрі ще пролье, не пішли б на марне,- щоб звідкись чи то з Криму чи то з Одеси не зявився знову якийсь Врангель і не зіпсував непоправно цілої справи...

- А в який спосіб можна було б витягнути вашу армію з Польщі?...

Власне до цього питання я не був підготований,і тому відповів:

-Розуміеться,коли б Англія і Італія того хотіли, то можна було б перевезти нашу армію до Болгарії,як це вже зроблено власне з частиною Врангелівської армії.А з Болгарії було б вже легко...

- Цеб то перевезати через Румунію...А як би до цього поставилась Румунія?.

- Коли б Італія і Англія відповідно в цій справі висловилися,розуміеться,Румунія не стала б перешкоджати...Тим більше,що досі Румунія не мае жадної конвенції з большевиками і після того,як Карахан заявив,що румунського золота вже не істнуе...

- А як ставиться до України Англія?..

-Що до цього,то я,на жаль,нічого точного сказати не можу.

Потому говорили про голод.Я запитав,як стоїть справа з допомогою.

-Все обмірковують...-відповів п.Дж. таким тоном, наче хотів сказати,що на тому обміркуванні справа і кінчиться.Без контролю давати допомоги не хотять.

Приблизно на цьому моє більш як годинне побачення, з якраз тут прийшла компанія,скінчилося,і я попрощався,висловивши надію,що допоміг в певній мірі освітлити ситуацію на Україні.П.Дж. і п.Н. мене дуже дякували.П.Н.провадив мене аж до сходів,дав мені свою картку і просив,коли б я мав яку потребу,звертатися до нього,і він буде радий,як що зможе чимсь допомогти.

В справі Врангелівської авантюри говорив також з п.Варандьяном /вірменським представником/.Він висловив повну готовність кооперувати зі мною в цій справі,але сказав мені,що він одержав листа від своїх з Константинополя,в якому пишуть,що грузини вважають,ніби без Врангеля не можна буде прогнати большевиків,і тому хотять вести,чи вже ведуть з ним переговори,поставивши певні умовини,і що ніби то і українські демократичні кола схиляються до того ж.На це я йому відповів,що для нас минуле довело як найкраще,що всяка кооперація з Врангелем є неможлива і що я не знаю,про які українські кола тут говориться.Певно,що в Константинополі знаходиться багато врангелівців українського походження,але котрі з українською демократією нічого спільного не мають.І після цього я висловив своє побажання,щоби Вірменський представник в Парижі /родич Варандьяна/ запізнався з п.Міністром О.Шульгиним і порозумівся з ним у тому,що торкається до України і спільної антиросійської акції.П.Варандьян сказав,

що він йому про це напише.Я з свого боку сказав,що напишу п.міністрові Шульгинові,але на жаль,не маю його адреси/З цієі нагоди маю честь просити Пана Міністра прислати мені адресу п.Міністра Шульгина,з котрим я,будучи віддавна знайомим,хотів би тепер списатися в цілях обопільноі інформаціі/.

В справі допомоги Росіі подав в парляменті від [illegible]і соціальноі демократіі дука де Чезаро запитання.П. Варандьян дав мені до його рекомендаційного листа/копію котрого прикладаю/,і я вже до його заходив,але він тимчасово виїхав з Риму і повернеться на цьому тижні.

Секретар Болгарського Посольства Радков,е,на жаль відкликаний до Софіі.Проте,гадаю,він міг би бути і там нам корисним.Він людина дуже енергійна,до певноі міри зукраінізована,говоре всіма европейськими мовами і має силу зна-[illegible].Його адреса: *g. Radkoff, rue Tzar Boris 95, Sofia. (chez Dr Iordanoff).*

Міністр Огієнко прислав листа від IO серпня б.р. ч.1710,в котрому просив про виклопотання стипендій для українських студентів богословів при вищих богословських школах Італіі.Цей лист було одержано Місією лише 12 жовтня,і я зараз же звернувся за допомогою в цій справі до п.Ректора Украіської Богословськоі Колегіі,о.Березовського. О.Ректор,зазначивши,що українська колегія має вже подвійний від нормального комплект,все ж прийняв найжвавішу участь і обіцяв вжити всіх заходів для приміщення укр.студентів богословів ,звернувшись до відповідних інстанцій. Вчора о.Ректор був у мене і,не заставши мене вдома /я був у Міністерстві/,залишив картку,на котрій написав,що,на жаль,тепер вже нічого не можна зробити,бо всі колегіі /як тут звуться вищі богословські школи/давно вже переповнені

Доводячи до відома Пана Міністра все вищевикладене, маю честь просити повідомити про вжиті Вами заходи а/ в справі Врангеля - Міністерство Закордонних Справ, котре в своїм листі від 28 жовтня вимагає негайної відповіді, а також п. Керуючого Справами Пропаганди У.Н.Р. Міністра О.Коваленського, котрий в листі від 29 жовтня ч.1136 пише до місії в цій же справі; б/ в справі екскурсії Україн. богословам - п. Міністра Ісповідань І.Огієнка.

З виразами щирого поважання і відданости

Секретар Евг.Онацький.

здорово прихильність німецьких кол до нас, ніж того що сторонні німці [illegible] очевидну провокацію.

б/ Ж и д и. Посольство звертало особливу увагу на справу жидівську. У "Россіше Цайтунг" появилися дуже погані вістки із Варшави, мов би то банди Петлюри і Тютюнника повертались із зграбованими брильянтами та золотом у Польщу. Посольством надіслано спростовання, зредаговане Послом ВАСИЛЬКОМ до цього часопису і осягнено цей успіх - Василько інтервенював особисто - що зараз на другий день це спростовання було поміщено.

Р и м. Дня 14.XI б.р. був секретар Місії п.Онацький в шефа пресового бюро п.Джанокі, якого інформував ясно про повстання на Україні. Джанокі інтересувався дуже цими подіями взагалі і просив Онацького бути з ним у постійному контакті. Онацький згадав м.и. також про можливість десанту Добровольчої Армії, про комплікації, які наслідком цього могли б наступити на півдні України та про діяльність Коркотума. Джанокі собі це все нотував для відповідного докладу в Міністерстві.

Дня 1 грудня б.р. був Онацький разом з Вірменським Міністром п.Карандьяном у Гордоса ді Чезаро. Чезаро будучи одним з лідерів парламентської демократичної групи представив в Парламенті запитання по російських справах, а як член Інтернаціональної Конференції допомоги жертвам голоду в Росії зацікавлений з цього боку російськими питаннями. Побачення відбулося в помешканню ді-Чезаро і мало на меті подати де-які відомости що торкаються Східного питання. Порушено головно справу допомоги жертвам голоду та останні події на Україні. Ді-Чезаро заявив що Італійський уряд вирішив призначити великі засоби Італійському червоному хресту для допомоги яка буде даватися всім потрібуючим що то би різниці партій, особливо дітям, та що допомогу буде переводити сам червоний хрест безпосередньо.

Відносно можливости десанту Добровольчої Армії в одному з Портів Чорного Моря заявив ді-Чезаро що в Італії Врангель не одержить ні офіціяльної, ні офіціозної підтримки.

Всі італійські часописи широко обговорюють події на Україні.

4. В а р ш а в а.

Місія увійшла в контакт з італійським представництвом в Варшаві п.Альдо Амадоре і вказувала на ті економічні вигоди, які матиме Італія, як могутня промислова держава, від існування самостійної України, підкресливши необхідність для неї матеріальної допомоги як раз тепер, коли йде визвольна боротьба на Україні. П.Амадоре заявив, що Італія мало цікавиться визвольними змаганнями і розуміє користь для Італії в існуванню незалежної України та що політичні інтереси України ще в більшій мірі, як економічні, диктують їй необхідність сприяти всіма силами утворенню Української Держави. Прохані п.Амадоре попрохав представити йому обґрунтований матеріал з даними, які Місія має про вкладення італійських капіталів промислових підприємств на Україні.

Першим секретарем Місії п.Шафою мав 1.XII побачення з першим Секретарем Французького Посольства п.Пораком. П.Порак м.п. сказав, що Французьке Посольство у Варшаві одержало ноту, подану в Парижі п.Шульгином і має відомості, що до змісту цієї ноти поставились там з великою симпатією. П.Шульгин бачився не тільки з п.Перетті але також і з п.Бріяном. Французький Уряд у справах російської політики одкинув на бік, він відсуває від себе ці питання, але події на Україні привертають його увагу - "заставляють" його на ті питання. Українську справу підтримує Франція, яка хотіла провести активну політику на Сході, але також серед республіканців можна досягти успіху, впливаючи на них через Ген.Апріса, великого прихильника української справи і ген.Гурана і Массона.

Відносно подій на Україні п.Порак сказав, що доручив одному світському кругові, який наїхав до Фран-

ції, докладно з"ясувати, як стоїть наше питання в Парижу і поінформувати там міродайні чинники. До він післав листа, в якому спростовував брехливі інформації и.-д. про наше повстання і аналогічне їм освітлювання подій румунськими агентами Корнотуна /Асси/. Вказав як на правдиве джерело на наші бюлетені.

5. Б у д а п е ш т.

Преса як мадярська так і німецька, - обговорює живо щоденно повстання на Україні у прихильному для України дусі. Місцеві торговельні круги, великі фірми і підприємства, цікавляться також повстанням в надії, що зможуть увійти в торговельні зносини з нами - навіть при звільнені хоч би невеликої території.

До нашого представника звертаються бувші жовніри і старшини з армії Врангеля і просять улекшити їм перехід на Україну. Тому, що це елементи не цілком певні, наш Представник ставиться до них з великою обережністю.

6. Б р ю с е л ь.

Голова Місії п.Яковлів передав бельгійському і голландському Міністерствам Закордонних Справ, як також всім впливовим політичним діячам меморіял Стоцького.

З приводу подій на Україні п.Яковлів з"організував телеграфну інформацію всіх голяндських та бельгійських часописів - із-за браку грошей на власні кошти - так, що суспільство в Бельгії та Голяндії цілком поінформоване про повстання на Україні.

7. Л о н д о н.

Генерал Чеславський в докладі з дня [illegible].XI с.р. ч.[illegible] пише, що готується подати англійському Урядові ноту - про організацію індійського охоронного корпусу. "Рідний Край" містить текст цеї ноти, як уже подано.

Від инших представництв Міністерство не одержало до цеї пори докладів.

Для цілости треба також зазначити, що в звязку з обіжником Міністерства надіслано Міністерству різні відомости про можливости і умови придбання зброї і ріжних предметів першої необхідности: з Стокгольму [?], Данцігу, Будапешту п.п. Копильцом [?] і Фрунчуком [?]. Ці матеріяли переслало Міністерство по належности відповідним відомствам.

В кінці годиться піднести, що часопис "Путь" з дня 16. листопаду б.р. ч.225 доносить, що у Палаті Послів мадярського Парляменту поляк [?] Ульвуд [?] запитав прем"єр міністра, чи Правительство має які-небудь вістки о наступленні Петлюри. Від імени Правительства заявив п. Хорнусро [?], що по одержаним вісткам на Україні почалося велике протибольшовицьке повстання. Депутат пізніше п. Нисуорті [?] поставив [?] запит до правительства на [?] яку відповідь, що Петлюра - бандит. За що предсідатель п.Сайтер [?] кликав Нисуорті [?] до порядку.

З оригіналом згідно

[illegible]

[illegible]

П О В С Т А Н Н Я Н А У К Р А Ї Н І.

Що зроблено Міністерством Закордонних Справ і його закордонним Представництвом до цеї пори з приводу повстання.

І. М і н і с т е р с т в о м.

1.Обіжником з дня 2.ІХ б.р. ч. 797 вимагається зібрати відомости про можливість придбання зброї різних засобів війни та всякого приладдя для відновлення військової продукції на Україні.

2. " з дня 7.Х б.р. ч. 877 переслано проект ноти до Урядів Держав Світу про сучасне тяжке становище на Україні і необхідність виводу червоної армії, - для використання представництвами.

3. " з дня 17.Х б.р. переслано нашим представництвам в Парижі, Лондоні і Римі ноту в справі організації корпусу охорони мирного населення від погромів і бандитизму - для передачі Урядам Франції, Англії і Італії.

4. " з дня 20.Х ч. 946 звернено увагу Представництва на можливість десанту російської Добровольчої Армії в одному з портів Чорного Моря і подано конкретні вказівки що до напрямку дипльоматичної праці в цілях недопущення до десанту.

5. " з дня 5.ХІ б.р. ч. 976 наказано Представникам повести енергійну працю у напрямкові дискредітації роботи большовиків на грунті політичному, економичному і громадському та серед нашої еміграції.

6. " з дня 7.ХІ ч.977 переслано Представникам матеріяли в справі погромів на Україні /лист п.Головного Отамана до п. Військового Міністра і доклад Ген.Тютюнника Панові Головному Отаманові / для спростовань різних обвинувачень на адресу керуючих чинників У.Н.Р.

7.Осінником з дня 7.XI ч.968 звернено поновно увагу Представників на збирання відомостей про можливість джерела розміри і т.д. постачання зброї та ріжних необхідних для широких мас населення продуктів індустрії.

8. - з дня 20.XI ч. 1150 дано докладний образ подій на Україні і звернено увагу на необхідність розвинення акції, а саме: 1/ вияснити значіння повстання, 2/ паралізувати працю большовиків, 3/ зацікавити повстанням міродайні кола, 4/ добиватися допомоги матеріальної, моральної і 5/ вияснити, що повстання йде по наказу і вказівкам Головного Повстанчого Командування і Уряду У.Н.Р.

9. - з дня 7.XI б.р. ч.1059 вказано на заходи, які Закордонне Представництво має взяти у звязку з повстанням, а саме: 1/ про роль Уряду У.Н.Р., 2/ вияснити що повстання є справою широкого національного характеру і що претензії росіян та де-яких українських груп на роль інспіраторів та керовників руху безпідставні, 3/ вияснити наслідки які можуть мати російські десанти і 4/ вияснити, що без вирішення українського питання не можна вирішувати Східньо-Европейської проблеми взагалі.

10. - з дня 14.XII б.р. ч. 1088 переслано Представництву оцінку з політичного боку - останніх подій на Україні.

II. Закордонним Представництвом.

1. Париж. дня 15.XI Голова Місії п.О.Шульгин був принятий п.Бертелі де-ля-Рока, який під час відсутности п.Бріана фактично керує Міністерством Закордонних Справ, і передав йому ноту, текст якої в скороченому такий: "Головний Отаман Військ Українських і Голова Директорії С.ПЕТЛЮРА проголосив загальне повстання України проти совітської Росії. Головне Командування находиться в руках ген.Тютюнника. Розуміючи ті трудноці, що зростають, і передбачаючи довгу та завзяту боротьбу, народ український постановив не складати зброї до того часу, поки не вижене ворога з рідної

земмі. В той самий час страшенно ширилася за кордоном, а головним чином у Франції ворожнеча большовицька пропаганда. Рух на Україні, всупереч всім большовицьким твердженням, в найменчій мірі не підпирався ані Польщею ані Румунією. Так само брехливі є поголоски про жидівські погроми, а навпаки в повстанчих відділах є багато жидів."

Того самого числа був О.Шульгин у Нуленса, був. амбасадора в Петрограді і Голови Інтернаціональної Комісії для допомоги Росії, з яким мав довгу розмову і який між иншим сказав "що у майбутньому Україна і Франція мусять бути в тісних відносинах особливо економичного характеру." Для характеристики настрою у Французькім Міністерстві Закордонних Справ і те, що сказав один співробітник М.З.С., а саме, що Міністерство хоче спертися на сучасний петлюрівський рух і ставиться до нього сер"озно, але, що Міністерство хоче мати економичні гарантії. Відношення до большевиків, завжди вороже у Франції, тепер во всякому разі не покращало. Ноти Чичерина про борги не зробили жадного вражіння. Коли ще весною було чимало французських фінансистів та комерсантів, які гадали, що їм слід би піти по шляху Англії, то нині Французи бачуть що їх Уряд відносно большовиків мав цілковиту рацію і що англійці прогадали.

4. Берлін.

Згідно з повідомленням нашого Посольства повстання викликало надзвичайне зацікавлення в цілому німецькому суспільстві та всіх політичних групах. Телефон не переставав звонити де від Міністерства Закордонних Справ, то від ріжних редакцій за інформаціями.. Всі часописі день вдень приносили вістки. Вістки, росповсюджувані з Львова і Букарешту, " о петлюрівських погромах" дементувало Посольство в такий спосіб:

а/ В Ахт Урблят поміщено ширшу інформацію про розмір повстання та що між чекістами попадається багато жидів. Большовики стараються це використувати для дискредітації національної революції.

б/ Телеграми до консула Оренчука і до Штокгольму поміщено телеграми у пресі. Ріга. москов-

ські вістки підтверджують велике національне повстання на Україні. Большевицьке Головне Командування приказало всі сили стягнути на лівий берег Дніпра. Червона армія сильно заражена антисемітизмом. Порозрізувала жидівських комісарів і при відвороті на лівий берег грозить у звірський спосіб жидів під проводом царських офіцерів.

в/ Зроблене фіктивне пресове бюро Головного Повстанчого Командування у П р а з і, звідки мали йти фіктивно комунікати про всякі повстанчі концепти.

Пресове бюро Посольства провадило акцію так, що обходило цілком Україну і впливало на пресу - як з горі видно - з Штокгольму, з Мюнхена і з Берну. Таким чином вся берлінська преса мала враження, що це не є якась штучна пропаганда, а що всі вістки походять з певних джерел. Тому і Большевики не могли запротестуватися проти всіх публікацій німецької преси.

В звязку з повстанням пороблено Посольством такі кроки:

а/ Н о т а до держав. На підставі переславних інструкцій вислав Посол Смаль-Стоцький в порозумінню з Послом Васильком відповідний меморіал, який передано німецькому Міністерству Закордонних Справ та всім дипломатичним Представникам, акредитованим при німецькому Уряді. Меморіал мав на цілі підійти з чисто економічної сторони до роз'вязки проблеми Сходу. Она мусіла ставлятися з цеї причини так, що переговорах з чужими Послами, вони виразно підчеркували, що великі держави не мають ніякого інтересу для поодиноких частин Сходу а цікавляться тільки цілком загальними. Нота була передрукована багатьома часописями і "Руль" присвятив її навіть передовицю а звісний Набоков сказав що москалі беруть українцям за дуже зле, що вони стараються сепаратуватися навіть, в економічних питаннях і жадати для України економічної відбудови перед полагодженням чи знищенням большевиків.

Цей меморіал переслано Послом Васильком до Швейцарії і Австрії для передачі його тамошнім Урядам і Послам акредитованим при цих Урядах.

б/ Вільне Козацтво. Повстанець Остриця зробив від імені вільного козацтва Послу Стоцькому пропозицію допомоги, з тим що в разі заключення відповідної умови [illegible] транспорти [illegible] до двох таборів.

в/ Віденська "Україна", яка виходила на французькій мові з українською прилогою редагована д-ром Казакевичем охолодила

УКРАЇНСЬКИЙ ГУРТОК
В ЕГИПТІ.

дня Листопада 16 1921 р:
Ч. 204.
Сіді-Бішо, Александрія.

До Шановного Пана Директора
агенції " УКРАЇНПРЕС".

Високоповажний Пане.

Вашого листа від 17 жовтня с/р. Український Гурток в Египті одержав за надсилку якого щиро Вам дякує.

Ми дуже раді були з нього довідатися, що з тієї великої кількости часописів та журналів, які нами одержуються, більша частина передплачується Вами.

За таку велику матеріяльну допомогу й турботи про наші духовні потреби Український Гурток приносе Вам свою найщирішу подяку.

Далі, що торкається поставлених Вами запитань, то ми з свойого боку будем мати за честь виконати все, що буде можливо, а зараз перш за все подаємо відомости відносно часописів та журналів, які в сучасний мент Український Гурток в Египті одержує.

1/ з Европи: "Українська Трибуна", "Українське Слово" "Рідний Край", "Вісник", "Український Прапор", "Соборна Україна", " Українська Республіка", "Соціялістична Думка", "Наша Правда", й "Громадський вісник".

2/ З Америки: "Український Голос", "Народня Воля", "Народне Слово", "Свобода", "Нова Україна", "Січові Вісти", "Українські Робітничі Вісти", "Українські щоденні Вісти".

З Московських, між иншим, одержується "За Свободу".

З журналів: - "Воля України" й "Світ дитини".

Весь цей скарб міститься в нашій читальні при таборовому зібранні, яким користуються не тільки наші Гуртчане, а й Росіяне, навіть, їх діти.

Надсилаючи поки-що отсі короткі "інформації", ми в той же час тішим себе надією, що в недалекому майбутньому надішлем Вам більш докладні відомости про своє життя - буття в Египті.

З правдивою до Вас пошаною залишаємося:

Голова Гуртка Д. Майстренко,
Писар О. Рудник.

/м.п./.

У. Н. Р.
МІНІСТЕРСТВО
ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
Департ. Чужоземних Зносин
"25" листопаду 1921 р.
ч. 2383/6321

До Пана
Міністра Преси й Пропаганди .-

Міністерство має честь надіслати як інформаційний матеріял витяг з чергового докладу від 12/XI Голови Дипльоматичної Місії в Варшаві .-

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Директор Департаменту
Чужоземних Зносин

. . . . "На днях я в супроводі 1-го Секретаря склав візиту Архиепископові Кардиналові КАКОВСЬКОМУ. Я просив його прийти на поміч нашій еміграції. Кардинал між иншим запевнив мене, що польський Уряд і громадянство не поділяють антиукраїнських настроїв де-яких органів польської преси. Обіцяв зробити складку в костелах на користь емігрантів. В наших справах дуже мало розбірається, бо звертався до нас з проз бою допомогти йому в тому, щоб большовики не нівечили й не мучили католицьких ксьондзів на Вкраїні, для чого просив нас поклопотатися за них перед ШУМСЬКИМ. Наше відношення до совітського Уряду, яке ми йому тут же виявили і з"ясували - було для нього новиною. Висловив він свою думку, особисту, що Україна тоді стане самостійною Державою, коли церква наша сполучиться з західньою церквою - цим вона вве-

де себе в коло західніх держав, західньої культури і буде на неї спіратися; при істнуючому ж сполученню з церквою східньою - Україна мусить змагатися політично з державою Московською і витримувати на собі всі впливи цієї держави в міжнародній політиці".

........"Під фірмою "Трибуни" будемо випускати двічі на тиждень бюлетені на французькій і польській мовах, реферуючи в них, головним чином, події на Вкраїні. Перший бюлетень уже випущено. Робиться це в контакті з редакцією ".

З оріґіналом згідно: М. Лаврук

Ст. діловод Дипл. Від.

У.Н.Р.

Міністерство

ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Департ. Чужоземних Зносин

"25" листопаду 1921р.

ч. 2393/ 2334

До Пана Міністра Преси й Пропоганди.-

Міністерство мае честь переслати при цьому текст інтервю п. Консула в Данцігу з кореcподентом "National Jewish Press Association" як "типове по поставленім в ньому запитанням.-

Відомостей про те, чи було видруковане це інтервю Міністерство не мае.

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ [signature]

Директор Департаменту Чужоземних Зносин [signature]

Интервю п. Конєцна в Варш... з кореспондентом ... „National Jewish Press Association"

Копія

Переклад з німецького.

Запитання:-1/ Як відносяться повстанці до жидівського населення.

Відповідь:- На це питання можу відповісти, константуванням факту, що повстанці воюють сознательно під директивами Головного Повстанчого Штабу лише з большовицькою окупацією во імя визволення Українського Народу; повстанці десить всвідомлені, що воля, за яку вони боряться для України - буде волею для всіх народів, які мешкають на Україні, в тому числі ідля жидівського народу.

Запитання:-2/Чи маете Ви певні / близчі/ відомости відносно випадку в Городку, Гусятині і Мирополі.

Відповідь:- По маючимся у мене точним відомостям повстанськими відділами полковника Заболотного і підполк.Палія в ціх місцевостях були знищені большовицькі Чрезвичайки, Ортечека і Ревкоми. При відступу з Городка і Гусятина большовики грабували місцеве населення, що вилилось фактично в погром. З приходом повстанських відділів-запанував порядок.

Запитання:-3/ Які засоби мае Українська Влада проти тих груп, які евентуально направлені, /настроені/ проти жидів.

Відповідь:- Найкращим засобом для забезпечення проти масових ексцесів являеться той факт, що еврейська молодь бореться поруч з нашими повстанськими відділами і приймае діяльну участь в охороні порядку на місцях. В районі Балти оперуе цілий полк жидів під проводом Д-ра Рабіновича; крім цього наказами головного штабу всі, хто чинитиме насілля над мирним населенням - підлягае наглим /польовому/ судам.

Запитання:-4/ Чи не думаете Ви, що особа Тютюника, відомого, як провідника погромів / *Pogromführer* /, ~~може~~ може визвати небезпеки для жидів.

Відповідь:- Абсолютно ні; згаданий вище Рабінович знаходиться під безпосереднім командуванням Тютюника. Це все досить з"ясовує ситуацію.

Запитання:-5/ Як Ви думаєте відносно положення та перспектив повстання.

Відповідь:- На це запитання скажу одне: большевицька влада скомпрометувала себе в очах народніх мас - вона чужа психичної структури нашого селянина, нашого робітника і нашого інтелегента. Знаючи силу національної свідомости широких народніх мас і геройства наших козаків, я вірю в побіду над большевиками, я вірю, що в конечному ітозі наш народ, який пережив цілий ряд насілля над ним з боку окупантів забезпечить вільности і права всім національностям, поруч його живучим і завоює свої суверенні права.-

З орігіналом згідно:

Начальник Дипльоматичного Відділу [signature]

Копія з копії.

28 листапада 1921 року.

Вельмшановний Пане Міністре.

Хочу Вам написати кілько слів що до останнього вибрику дуже меткого Посла Смаль-Стоцького, скочив як кажуть по саме нікуди. Я мав на увазі Його останню ноту до Антанти, де він вже не говорить про державу українську а лише про окраїну Росії Украї ну і лише про єдину Росію, що се таке. Читав я в російській газеті " Руль " де наведено текст ноти. Уся російська преса зраділа і кричить про поразку "сепаратизму" про поразку "самостійництва" Українців. Але втяв далеко лішше між Моркотун. Напишіть мені, Бога ради, невже після сього вибрику він знову залишиться репрезентувати на сміх людям Українську Державу. Чи на се Його благословив панів-божевільний Ніковський а може й цілий кабінет з Алек. Ковалевським який розлютувався за те, що той Йому ледві ребра не перелічив і тому помстились на самостійників.

Чи сей льокай не розумів волі своїх панів і задто забіг наперед. Невже Ви не знайдете доброго арапника, аби приїхатися по спині дуже спритного льокая.

Тут врештою, і арапника мало, треба чоботом виставити підлу тварину за двері ще й так, аби Йому запаморочило на довгі часи, аби не скоро міг доплазувати до порогу Петрушевича. Завше я боявся, що цей панок до чогось доскачеться і тепер пішов дальше від усіх, ну і посол.

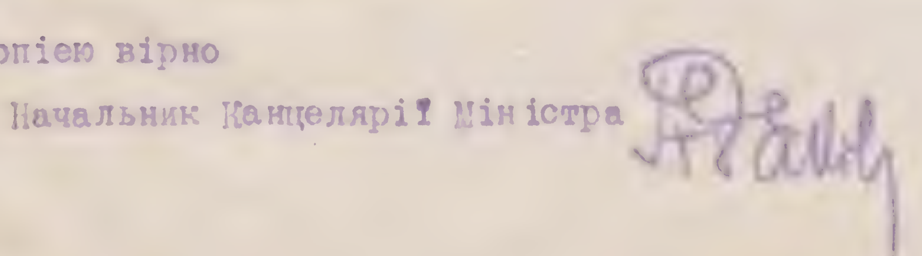
Вибачте, що так лаюся, але болячв і обурення бере і дійсно " доборолась Україна до самого краю " там люде крівавляться за ідею самостійної України а тут розпродають ан грос ет ан детай".

Надіюсь при зустрічі побалакати.

Щиро відданий Вам /підпис/ Микола Левицький.

З копією вірно

Начальник Канцелярії Міністра

81

К о п і я з к о п і ї.

3/XII. 1921 р.

Дрогий Пане Товаришу,

Спішу відповісти на Ваш лист із 28 листопаду: Ви працювали зі мною більше як рік у Швайцарії моїм заступником і тому не можете не знати, що мій заступник у своїх політичних виступах як і взагалі у своєму урядованню може вести справи тільки відповідно моїм вказівкам а тимчасом, у Вашому листі з 28 листопаду, Ви так дуже критикуєте меморандум, переданий підчиненим мені, берлінським Посольством. Ви критикуєте його отже в цілковитій свідомости, що за нього відповідаю я і ні в якім разі не мій тутешній заступник Д-р Смаль-Стоцький. Я цілковито беру на себе цю відповідальність і спокійнісенько не звертаю уваги на Вашу критику, на яку Ви, як кожний український громадянин, маєте повне право, бо за кожне слово, яке стоїть в цьому меморандумі, я особисто відповідаю.

Ваша критика може мене тим менше обходити, що Ви на жаль, цей меморандум дуже поверхово судите і то тільки на підставі тих витягів, які Ви читали в "Рулі", не потрудилися прочитати меморандум в цілому його тексті, який був поміщений по українськи у "Трибуні ", а в німецькому оригіналі знаходиться у Посла Сидоренка.

Ідея нашої самостійности не тільки не одкинена в меморандумі, але,коли уміти його читати, навіть о с о б л и в о підкреслена, бо инакше ж і не можна зрозуміти повторюваного покликання в меморандумі на Уряд Української Народньої Республіки.

Що меморандум цей так стилізований, що російська преса мусіла його серіозно трактувати, завдячую я майстерности з якою мій Товариш Стоцький, у порозумінню зі мною, його виcтилізував і власне тому, що російська преса не могла вибухнути скаженим ревом, меморандум, натурально, більше ділає і через це може, наскільки це є в обсягу можливости, бути корисним.

До

Пана бувш. Посла Миколи ЛЕВИЦЬКОГО

В і д е н ь.

Отже Ви бачите, Дорогий Товаришу, що Ваша, хоч формально на адресу Стоцького направлена, але мені особисто призначена критика, мене не тільки не вивела з рівноваги, а навпаки, як вас можу запевнити, навіть проти Вас не настроїла; бо я маю певне переконання що, як би Ви прочитали текст меморандума, а ще більше, як би Ви його і мету цього меморандума зрозуміли, то самі залишили б цю критику.

При цій нагоді мушу Вам отверто висловити, що я, відколи маю нагоду працювати тут разом зі Стоцьким, ще більше ніж перше маю непохитне переконання, що Стоцький є незвичайно здібна, надзвичайно пильна і серіозна, як раз для дипльоматичного фаху особливо надаючася людина, що, не дивлячися на безприкладно тяжку ситуацію в якій ми саме тепер у Німеччині знаходимося, добився своїм тактом того, що нас принаймні беруть серіозно і в наслідок того, не дивлячися на присутність тут представництва української совітської республіки, яка саме тепер Німцям є більш симпатична, ми користуємося далеко більшою, ніж вона, перевагою перед німецькими властями.

Дорогий ХХХХХХХ Пане Товаришу, ми занадто тісно заприязнені, щоб я лишив без щирої відповіді Вам безпідставний і нестриманий напад, який під покришкою ніби то направлений проти Стоцького, мусів влучити мене, а особливо лайку на адресу щирого патріотичного урядовця, яким є Стоцький.

Само собою розуміється, що я, як найбільш рішучо відкидаю образливі а до того на нічім неосновані напади, які Ви собі дозволяєте у вашому листі з 28 листопаду проти мого Міністра Ніковського і Ковалевського.

Будьте ласкаві, Пане Товаришу, передати від моєї жінки щирі поздоровлення Вашій Пані Дружині і рівнож уцілования рук від мене.

Стискаю Вам приязно руку Вам відданий /підпис/ ВАСИЛЬКО.

З копією вірно

Начальник Канцелярії Міністра

83

Копія.

Відень 12 листопада 1921 р.

Високоповажаний Пане Міністре.

Після короткої перерви, я знов маю змогу написати дещо нового. Три дні тому назад приїхали з України 19 старшин галичан як німецьки полонені. З одним з них приходилось мені говорити про настрої які панують на Україні, про внутрішні відносини, стан шкільництва і т.д. Те що він росказував цікаве не змістом, а тим, що цей чоловік, як галичанин і петрушевичівець повинен представляти все в зовсім инакшому освітленню. Головне рівном те, що цій розмові прислухалися Д-р Назарук, Підляшецький і инші діячі з табору Петрушевича і я бачив, що не велику їм приємність справляє ця розмова. Отже по реляціям цього старшини свідомість національна на Україні перевищила національну свідомість галичан. Про Винниченка та Скоропадського там нічого не знають, усі чекають Петлюри. Його популярність сягає далеко поза межі України. Як характерний факт, подає цей старшина, що будучи в Ростові на Дону, там йому говорили, що населення чекає Петлюри. Дещо подібного росказує і один американський журналіст, який обїхав всю Україну, та Росію. Цей каже, що чув у Нижньому Новгороді як говорили, що " Петлюра побіот большевіков," а на Кавказі большевики роскрили " петлюрівську організацію", як вони самі писали у своїх газетах.

Цей же американський журналіст заприміти незвичайно характерні різниці між українським та московським селом. Очевидно це так мусить бути помітно, коли зовсім чужа, та стороння людина мусіла звернути на це увагу. Московське село, іменно, як і раніш, так і тепер залишилось темне і ніяк не приймає інтелігенції. Навпаки українське село всисає в себе інтелігентів наче губка, так що большевики вважають це чи не найбільшою загрозою для їхнього режіму на Україні. Тому українське село найбільш респектується совітською владою, а боротьба з сільською інтелігенцією ведеться не одверто а зза угла. Тому кожен інтелігент який живе на селі має при собі охорону зложену з сільських парубків. На залізничних станціях

84

зараз українців не мае; їх позмінювано росіянами. Дальше цей американський журналіст каже, що Румунія мобілізована на Бесарабщині і висилає звідтам втікачів в глуб краю. Підготовляється очевидно до війни.

Ціх декілька інформацій я подав для того, щоби представити докладно чим Відень живе. Останніми днями ве живо дискуюється повстання на Україні, але ізза браку певніх повідомлень, гадки бувають розбіжні. По польських газетах бачу, що повстання бутьби вже ліквідоване.

В "Руні" з 10 листопаду знов є телеграма з Москви про заняття Тютюнником Житомира у якому вирізано 3000 комуністів. Одеса обявлена в стані облоги. Сьогоднишня " НЕЙЕ ФРАЙЕ ПРЕССЕ" містить телеграму з Льондону, що ГАРМСВОРТ повідомив нижню палату про протибольшевицьку революцію в полудневій Росії і сказав, що близчі подробиці англійському Правительству невідомі.

Від кількох місяців заклався у Відні Український Громадянський Комітет, який одначе до цього часу не проявляе ніякого життя. Головою його вибрано Матюшенка / котрого відома заява була поміщена у "ВПЕРЕДІ"/ заступником Окуневський, членами Окопенко, Галаган, Мельник, Гольдельман, і взагалі вся бувша військово- санітра місія і український червоний хрест складають цей комітет. Представників від партій не мае зовсім, комітет складався по особистим симпатіям і знайомствам.

Тепер декілька слів про внутрішні справи. Посольство одержуе листи з Тарнова у великій частині відчинені, очевидно їх у Польщі цензурують. Тому воно думае, що і до Тарнова так само листи доходять відчиненим і тому п. Семенів просить повідомити, чи не було би зручніще деякі важніщі листи посилати на приватну адресу п. Міністра і в коперті без друку.

Тепер торкнуся комунікатів "УКРАЇНПРЕССА" Ці комунікати редагуються в той спосіб, що для чужинця вони виходять зовсім неясні. Адже для чужинців не повинен існувати ні Заболотний ні Шепель ні инші отамани, а "українська повстанча національна армія". Тому прошу звернути увагу на цю, між иншим дуже важну для нашої справи неточність у редагуванню і вплинути на Міністерство Пропаганди, щоби воно справило ці неточности.

З оригіналом згідно: Начальник Канцелярії Міністра [signature]

85

Копія.

Відень 7 листоп. 1921 р.

Високоповажаний Пане Міністре.

Вчора балакав з большевицьким українським представником у Празі Мих Левіцьким, який приїхав др Відня, як сам каже, робити для України закупки. Цього Левіцького / між иншим Галичанина з роду / я знаю ще в Києва, як паршивенького, погано відживленого, та одягненого студентика; зараз він із себе представляє великого диплюмата, гладкого, навіть огрядно по европейськи одягненого чоловіка. Я інформувався у нього про де яких осіб які живуть на Україні, про всіх він сказати не міг, один хиба Полов находиться зараз у Москві як представник Українського Совнархозу. Україну він представив як чистий рай земний, при чому зазначив, що Україна безумовно є самостійною державою з своїм власним економічним апаратом і закордонним представництвом. А військо. Запитав я. Військо організується. Зараз іде перший випуск українських червоних старшин. Я висказав сумнів що до формування української армії, бо хтож тоді буде викачувати хліб з України для голодної Москви, хто вивозитеме останній гвіздок з українських заводів. Звичайно, Левіцький, як офіційний представник намагався мене переконати, що так воно зле не буде, що вони твердо сидять на українських землях і т.д. Що до повстання то він інформував мене, що воно вже зліквідоване. Повстанців він вважає бандитами, що у них не найдеш ніякої ідеї, крім грабунку. Йому самому приходилося говорити з полоненими повстанцями тоді ще як він був політичним комісаром 14 армії, ці полонені на питання, хто вони, відповідали просто " бандити". Інформація як бачите, чисто большевицька. До Відня він приїхаф закуповувати господарське приладдя; вже закупив I I/2 міліона кіс.

З новіщих політичних новин він сказав мені, що Крим як автономна частина прилучена до України. Яка благодать. сказав я. А " всеросійська кочегарка " Левіцький на це відповіді не дав.

Незвичайно актуальною справою зараз у Відні, це справа повстань на Україні. Всі кола від правих до лівих горяче дискутують, ставлять прогно

зи і т.д. Але мушу сказати, що віруючих в успіх справи дуже мало, песимістів далеко більше. Добре все ж таки було би, щоби в цей час всяку корисну новину я міг одержувати хоч би по телеграфу, щоби пустити її за допомогою бюра у закордонну пресу. Більш докладні відомости, я просив би, щоби Міністерство висилало мені поштою.

Ще є друга актуальна справа, яка торкається спеціяльно галичан. Це справа комуністичного конгресу у св. Юрі. Тутешні Петрушевичівці одержали відомости, що цей конгрес був скликаний самою поліцією, що якийсь Чура, котрий наймав залю у сторожихи, сам опісля приходив арештовувати учасників Конгресу, що офіційна " Газета Львовска" вже була в продажу о десятій годині ранку у якій сповіщали про відкриття і арештовання учасників Конгресу о 12 год. в полудне, значить що"Газета Льв." вже на кілька годин раніш знала про цей конгрес і т.д.

Берлінська " Фосіше Цайтунг" пишучи про повстання на Вкраїні, каже, що і тепер обійдеться не без того, щоби армія Петлюри не робила погромів. Такий випадок мав бути і в Гусятині; де українська армія мала вирізати жидів.

Добре було би, щоби наше віденське бюро могло всі ці, для нас некорисні вістки спростовувати.

Тому прошу Вас, Пане Міністре, подбати про те, щоби бюро відновило свою діяльність як найскорше і вислати в цьому напрямкові інструкцію п. Послові Васильковi.

Не зле було би, як я вже згадував, час від часу телеграфувати про важніщі події на Вкраїні.

Прошу ласкаво повідомити мене теж, кого торкається свіжа справа виселення всіх емігрантів з б. Росії. [redacted].

З оригіналом Згідно

Начальник Канцелярії Міністра

Любий Сашко!

Кілька разів починав писати тобі листа та перешкоджала все робота і от з цеї причини запізнився відповіддю на твого грізного листа, в якому є критика що до мого рідкого писання й дат.

Отже що до рідкости писання то властиво це через те, що життя моє останніми часами обмежене що важко щось написати цікавого нового. Ще й досі працюю у кооператорів з того мене рішили що всіх росіян, які були, ми українці виперли в тім числі і знаменитого „генерала" Ребікова, який немилосердно обдирав наших кооператорів. Зараз мені доручили кооператора догляд за тутешнім майном. Крім того ми себ-то я, Дмитро, Лучинський найняли коло Лондону ферму і займаємося господарством поки не дуже, а після скінчення праці у кооператорів в повному розмірі. Всі працюємо з рання до вечора і навіть газет не встигаємо читати. Наші всі здорові зараз хоча діти були хворі трохи на бронхіт. Взагалі ходять до школи і вчаться дуже добре. Щоб їх тепер не пізнав вже так вони виросли. Що до політики то вона у мене не в голові. Та й немає тут зараз політики бо немає нашої сили на Вкраїні. Шкодить і шкодила завжди в міжнародній політиці [illegible]. Коли можна підняти трохи

Ультиматум (Кульчицький) Вибори — лист. до з.

Терміни = спішного. Сп. Шиян — простора стада. Брузвэнз зах будівель

нашої акції у Франції що лише пов-
ним розривом з її ворогами себ-то
вбити і відкликати всіх послів з Н., А
а особливо з Н. Це звичайно міра до
певної міри Геростратовська, але вра-
ження може їм зробити велике. Гостить
кі поля ведуть зараз компанію за розпо-
лення всього українського майна за под-
додом; вдають вони до Ліги Націй,
а вам слід з усього цього виводу рішуче
скрізь не вагаючись папери ігнору-
вати бо може бути погано.
Що до Англії то на ній погляд її треба
виписати в тіради нашої політики при-
наймні на 20 років наперед. Англійська
політика є виключно реальна, купецька
і цим вона відрізняється від француз(ь)-
ської яка почасти характеру ідейного.
Це все що до політики. Зараз в цей мент
в Європі відограє роль значну велика
посуха, яка вже триває майже
1½ місяці. Уявляю собі що робиться
на Волзі, коли коло Сени вигоріли
всі городи! Що Вам дав мало слабе
враження чи краще ніякого. Доходять
чутки, але в листах які одержую не
можна знайти багато де-чого чим
можливо було би подати ту чи
живу чутку. Не шкодило би як
би Ваша Ексцеленція писали ле-
пше і докладніше розписались, коли
це по умовах можливо і тактовно.
Маю з Совдепії досить багато відо-

листів від родичів з[illegible]ні і від знайомих
От тільки що своїх батьків немало ні
згубив, і це увесь час мене дуже журить.
На мій погляд в Совдепії зараз цікави
мусить стати дуже грізно бо буде великий
голод, а голод це найбільший ворог радної
влади, а тим більше такої паскудної
як большевицька. Судячи по [illegible]
[illegible] і московської наволочі ви
збираєтеся з силами щоб рушити тепер
на Вкраїну. На мій погляд, коли це правда,
не варто цього робити несвоєчасно.
Треба вибрати влучний мент, а цей
мент є той, коли й сили цілковито
стануть проти наших ворогів і почнуть
їх лупити краще ніж це ми робимо
й робили зразу. Звичайно треба тямить,
але це є аксіома.
З новин які у нас тут є наступне що при-
їзд до нашого о. Севрука. Чого невідомо.
Ну, здається, я тобі досить написав. Якщо
[illegible] ти не помагаєш [illegible] адресу
для мене і напиши [illegible]
ясно що я буду мати увагу по вашим
справам, пам'яти etc.
Будь здоров. Пиши.

Твій [illegible].

P.S.
Дмитро тобі вкло-
няється.

Адреса:
France, Langres (Haute-Marne), ~~Fb. Fran-
chise~~ Faubourg de Franchiso, Ferme Mr Millet, J. Kossenko.

ЛІТЕРАТУРНО - МИСТЕЦЬКЕ
ТОВАРИСТВО
„СОНЦЕЦВІТ“

В. Ш. П. Міністрові

О. Ковалевському з родиною

Просимо ласкаво Вас вшанувати своєю присутністю ЛІТЕРАТУРНУ ВЕЧІРКУ, що відбудеться „ 6 “-го листопаду 1921 року в помешканню от. Ковальдінгер

Початок о 7 год. вечора.

Голова Товариства

Секретар М. Ковалевська

30

У.Н.Р.

МІНІСТЕРСТВО

ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

"30" листопаду 1921 р.

ч. 1192.

До

Пана Міністра Преси й Пропаганди.

Міністерство Закордонних Справ має честь переслати при цьому копію листа з Відня від 19 листопаду ц.р. цілком приватного характеру. -

МІНІСТР СПРАВ ЗАКОРДОННИХ

Начальник Канцелярії Міністра

Копія.

Відень 19 листопада 1921р.

Високоповажаний Пане Міністре.

У сьогодняшньому листі, ставлю собі завдання передати всі віденські сплітки, та чутки, щоби Пан Міністр мали повний образ того, у якій атмосфері приходиться тут жити. Довга відсутність Посла Василька злобні язики пояснюють тим, що Австрія не хоче його впустити до Відня за "шіберство" / спекуляцію./ Вишиванці знова роспускають чутки, що наше Посольство веде переговори з большевиками і що Секр. Семенів здекльорований большевик. Звичайно як перша, так і друга звістка нісенітниця, але як каже французька пословиця " брешіть, брешіть, а слід завше лишиться" і в цьому випадкові не без того, щоби це не шкодило нашій справі. А тимчасом наше Посольство нічого не чинить, щоби паралізувати всю руїнницьку роботу наших ворогів і дбає лише про те, як би забезпечити себе з матеріяльного боку. В звязку з кольосальним зростом дорожнечі, молодший персонал Посольства роспочав компанію за підвижку їхньої платні. Меморіял їх повинен вже бути в Міністерстві і вони просять через мене, щоби Міністерство приспішило вирішення справи зміни штатів Посольства.

Справа повстань на Україні дуже ріжнородно приймається у Відні, залежно від політичних угруповань, про що вже зрештою я писав у попередніх листах. Писав я також про конечну потребу близчого контакту з урядом, чи то через мене, чи теж через наше бюро, одначе моя просьба залишилась поки що без успіху. Одначе комунікати Бриндзана час від часу появляються у віденських газетах і вони роблять свою роботу, бо підносять настрій прихильників повстання на взагалі УНР.

Сьогодня у " НОЙЄ ФРАЕ ПРЕССЕ" поміщена буда телеграма з Риму про заняття повстанцями Києва, а дальше повідомлення Укр.Пресбюро про можливість заняття цього міста.

Кедровський купив собі у Бадені / 27 кіл. від Відня / маленьку віллю за 1.200.000 корон австр. Зараз багато українців не маючи змоги найти у Відні помешкання перенеслися до Бадену. І так зараз замешкав там Каминський, директор "ЧЕРНИГОРИ", Д-р Володимир Кушнір, Русов і т.д.

Наш бувший Копенгагський Посол д-р Дмитро Левицький зараз теж у Бадені в санаторії. Одначе каварня "Герзгоф" і зараз представляє собою центр українського життя на еміграції. Тут сходяться всі українці від комуністів до монархістів. Крім невилазних гостей "Геренгофу" як Олесь Сірий, Крушельницький, впадають час від часу і Чечель, далі Христюк, Піддубний, Левинський, Микола Левитський, Залізняк, Казяк, всі співробітники "ВОЛІ" крім Пісняченського, / який очевидно не заглядає у Геренгоф боячись щоби не побили/, і багато иншої публіки, якими же ність числа. Кожне політичне угруповання сидить окремо не наближаючись до себе, контакт зі всіма тримають лише кооператори, та Олесь як аполітична людина. Одначе і Олесь з Грушевським ніколи не розмовляє і що найбільш цікаве, до Грушевського ніхто крім його співробітників не наближається.

Зараз рознеслася чутка нова про те, що наше правительство будьтоби переїхало до Данцігу. У Тарнові поки що мали залишитись лише Ви один. Це, очевидно, чергова нісенітниця. Ще раз прошу дуже прислати мені які небудь інформації.

З оригіналом згідно

Начальник Канцелярії Міністра

К о п і я.

До п. Генерала Хорунжого,

В. Павленка.

Пане Генерале,

3-го листопаду б/р. Ви в відношенні мене вчинили злочинний вчинок, який, розуміється, вважаете за надзвичайно геройський.

Тому, що Ви перекручуете факти - я вам їх нагадаю.

Ваш адютант запрохав мене в імені Вашому, як Військового Міністра, по „таємній і дуже важливій справі". Коли я, довіряючи Військовому Міністрові й його адютантові, тим більше, що це було в службовий час, прийшов до Вас, Ви розпочали зі мною розмову на тему про необхідність військової диктатури й, коли я заявив, що то є справа Ради Міністрів, Ви зачинили двері на ключ, який заховали собі до кишені, приставили до моєї голови револьвер і накинулися на мене, безбройного, з палицею.

На Вашій мові - це називается „оборона честі армії".

На моїй, на людській мові - це є втоптання в багно чести армії, бо Ви поступили не як Командарм, навіть не як старшина, а як звичайний бандіт, не маючи мужности виступити отверто й боячись підтвердити своє поступування, коли Вас було притягнено до одповідальности.

На це Ваше злодійство я реагуватиму в свій час,- не на очах Шумського, Карахана й инших ворогів української справи і не в тилу геройської армії, що переводить тяжку боротьбу за незалежність на теренах рідної землі. Давати зайві атути до рук большевиків - то Ваша справа, п. Генерале.

Доводити Вам, що неповага до Правительства, яку Ви виявили - підрубує сук, на якому й Ви сидите і що принціпи не доводяться палюгою й лайкою, що хуліганство не є й не може бути засадою державної роботи - зайва річ, бо цього Ви, вихований в умовах казарми, матерщини, нагая, револьвера, крови - збаг-

нути не в стані, як і все Ваше оточення. Ви не можете збагнути, що то есть свобода переконань, боротьба принципів, ідея, що есть повага до чужих поглядів, що то есть демократично-державний лад, який забезпечує кожному волю думки и культурної її оборони й якому я й мої товариші служили ще з часів 1907 року, коли Вам і не снилася українська справа.

Я Вам хочу лише заявити, що Ви не маєте права виступати в імені армії, бо армія не панадає на безбройних і не обороняє свої погляди ножем, палюгою або револьвером. Я кращої гадки про армію, якій Ви чужий по духові, що Ви й виявили так яскраво 3-го листопаду.

Ви закидали мені й моїм товаришам нехтування інтересами армії. Це - брехня. Ми не одповідаемо за те, що Командарм не може нічого зясувати й що ми від нього нічого не чуємо, опріче матерщини й погроз палицею. Так, п. Генерале. Ви тільки лаялися, лаялися безсоромно, компрометуючи в страшний спосіб гідність нашого війська.

Ви посилалися на те, що Вас підтримує зграя „фаховців" непевного елементу, це ми знали, але ми також знали й те, що національно-свідомий елемент в армії не був на Вашому боці, що навіть справжні фахівці, високоавторитетні генерали, з якими я мав честь працювати над військовою справою, також не на Вашому боці.

Як і не на боці тих методів убійств, бандитських нападів та погроз, які Ви культівірували в своєму відомстві.

Тому у нас було й є росходження з Вами, Генерале, й Вашим оточенням. І тому у нас ніколи не було й не має росходження з армією.

І цього для нас досить.

Наше сумління перед народом чисте, як чисті й наші цілі. Не дивлячись на бандитський напад, який Ви в порозумінні з своїм оточенням вчинили - я і мої політичні друзі будемо дотримуватися й надалі своєї основної державної лінії, що керується тільки добром нашої сплюндрованої, але

великої країни.

А бандитський напад, лайка, убійства - то Ваш шлях.

Але попереджаю Вас, Генерале, що цей шлях ніде й ніколи не доводив державу до розвитку, а тільки - до загибелі. Коли є у Вас хоч крихта незаплямованого сумління й чести, Ви це зрозумієте й не будете собою побільшувати шереги ворогів національної справи.

Коли ні,- життя піде своїм шляхом і переборить Вашу авантюру, як воно переборювало авантюри сильніших і чесніших від Вас людей.

Олександер Ковалевський,
Український Публіціст.

Протокол.

3 с. м. б. р. я був закликаний до готелю „Бристоль" для оказання медичної помочи п. мін. Ковалевському. Я найшов п. Ковалевського в слідуючому стані: Він був навпів притомний, пульс був дуже слабий: – 40 ударів в хвилину, дихання перві приміітно; на лівому віску було ранення в снтим. завдовжки и 5 снтим. в ширину, яке кровотечило, вся ліва рука и ліва лопатки до зап'ястя лічно від самої лопатки (Oedema). Опухоль була була розцвиклий (Oedema). Опухоль була дуже тверда и остільки велика (більше снтим.), що п. Ковалевський був позбавлен можливости в той час будь які рухи лівої рукої робити. Вся ліва рука завдяки страшній травмі та великому крововиливу підшкірних вен, була цілком змінянна синяя (sugillationes et suffusiones).

Розгиній

~~Лікар~~

3/XI 921 Тарнів

15½ год. пополудня

"Загальний стан здоровля в звязку з понесеної контузії Тд слабий. Ушкодження, які нанесен п. Ковалевському, треба однести до градації ~~ка~~ <u>важких</u>.

Копія.

До

П. Генерала Хорунжого,

В. Павденка.

Пане Генерале.

3-го листопаду б/р. Ви в відношенні мене вчинили злочинний вчинок, який, розуміється, вважаете за надзвичайно геройський.

Тому, що Ви перекручуете факти - я вам іх нагадаю.

Ваш адютант запрохав мене в імені Вашому, як Військового Міністра, по „таемній і дуже важливій справі". Коли я, довіряючи Військовому Міністрові й його адютантові, тим більше, що це було в службовий час, прийшов до Вас, Ви роспочали зі мною розмову на тему про необхідність військової диктатури й, коли я заявив, що то е справа Ради Міністрів, Ви зачинили двері на ключ, який заховали собі до кишені, приставили до моеі голови револьвер і накинулися на мене, безбройного, з палицею.

На вашій мові - це називаеться „оборона честі армії".

На моій, на людській мові - це е втоптання в багно чести армії", бо Ви поступили не як Командарм, навіть не як старшина, а як звичайний бандіт, не маючи мужности виступити отверто й боячись підтвердити свое поступування, коли Вас було притягнено до одповідальности.

На це ваше злодійство я реагуватиму в свій час, - не на очах Шумського, Карахана й инших ворогів украінськоі справи і не в тилу геройськоі армії, що перево-

дить тяжку боротьбу за незалежність на тернах рідної землі. Давати зайві атути до рук большевиків - то Ваша справа, п. Генерале.

Доводити Вам, що неповага до Правительства, яку Ви виявили - підрубує сук, на якому й Ви сидите і що принципи не доводяться палюгою й лайкою, що хуліганство не є й не може бути засадою державної роботи - зайва річ, бо цього Ви, викований в умовах казарми, матерщини, нагая, револьвера, крови - збагнути не в стані, як і все Ваше оточення. Ви не можете збагнути, що то єсть свобода переконань, боротьба принципів, ідея, що то єсть повага до чужих поглядів, що то єсть демократично-державний лад, який забезпечує кожному волю думки й культурної її оборони й якому я й мої Товариші служили ще з часів 1907 року, коли Вам і не снилася українська справа.

Я Вам хочу лише заявити, що Ви не маєте права виступати в імені армії, бо армія не нападає на безборонних і не обороняє свої погляди ножем, палюгою або револьвером. Я кращої гадки про армію, якій Ви чужий по духові, що Ви її виявили так яскраво 3-го листопаду.

Ви закидали мені й моїм товаришам нехтування інтересами армії. Це - брехня. Ми не одповідаємо за те, що Командарм не може нічого зясувати й що ми від нього нічого не чуємо, опріче матерщини й погроз палицею. Так, п. Генерале, Ви тільки лаялися, лаялися безсоромно, компроментуючи в страшний спосіб гідність нашого війська.

Ви посилалися на те, що Вас підтримує зграя „фаховців", непевного елементу, це ми знали, але ми також знали й те, що національно-свідомий елемент в армії не був на Вашому боці, що навіть справжні фаховці, високоавторитетні генерали, з якими я мав честь працювати над військовою справою, також не на Вашому боці.

Як і не на боці Ваших методів убійств, бандитських нападів та погроз, які Ви культівірували в свойому відомстві.

Тому у нас було й є росходження з Вами, Генерале, й Вашим оточенням. І тому у нас ніколи не було й не має росходження з армією.

І цього для нас досить.

Наше сумління перед народом чисте, як чисті й наші цілі. Не дивлячись на бандитський напад, який Ви в порозумінні з своїм оточенням вчинили - я й мої політичні друзі будемо дотримуватися й надалі своєї основної державної лінії, що керується тільки добром нашої сплюндрованої, але великої країни.

А бандитський напад, лайка, убійства - то ваш шлях. Але попереджаю вас, генерале, що цей шлях ніде й ніколи не доводив державу до розвитку, а тільки - до загибелі. Коли є у Вас хоч крихта незаплямованого сумління й чести, Ви це зрозумієте й не будете собою побільшувати шереги ворогів національної справи. Коли ні - життя піде своїм шляхом і переборить Вашу авантюру, як воно переборювало авантюри сильніших і честніших від Вас людей.

Олександр Ковалевський,
Український публіцист.

Копія

П Р О Т О К О Л

3 с/м. б/р. я був закликаний до готелю „Брістоль" для оказання медичної допомоги п. Міністру Ковалевському. Я найшов п. Ковалевського в слідуючому стані: він був напів притомний, пульс був дуже слабий - 40 ударів в хвилину, дихання ледві примітно; на лівому виску було ранення 6 сант. завдовжки і 2 сант. в ширину, яке кровоточило; вся ліва рука і ліве плечо від самої лопатки до зап'ястя були роспухші /   /. Опухоль була дуже тверда і остільки велика /більше 6 сант./, що п. Ковалевський в той час був позбавлен можливости робити які-будь рухи лівою рукою. Вся ліва рука завдяки страшній травмі та великому кровоізліянню підшкірних вен, була цілком синя   /

Загальний стан здоровля в звязку з понесеною контузією дуже слабий. Пошкодження, які нанесені п. Ковалевському, треба одности до градації важких.

3/XI - 1921 р.
Тарнів.
1[illegible] год. пополудні.

[signature]

К о п і я.

До п. Генерала Хорунжого,
В. Павленка.

Пане Генерале.

3-го листопаду б/р. Ви в відношенні мене вчинили злочинний вчинок, який, розуміється, вважаєте за надзвичайно геройський.

Тому, що Ви перекручуєте факти - я Вам їх нагадаю.

Ваш адютант запрохав мене в імені Вашому, як Військового Міністра, по "таємній і дуже важливій справі" коли я, довіряючи Військовому міністрові й його адютантові, тим більше, що це було в службовий час, прийшов до Вас, Ви розпочали зі мною розмову на тему про необхідність військової диктатури й, коли я заявив, що то є справа Ради Міністрів, Ви зачинили двері на ключ, який заховали собі до кишені, приставили до моєї голови револьвер і накинулися на мене, безбройного, з палицею.

На Вашій мові - це називається "оборона чести армії".

На моїй, на людській мові - це є втоптання в багно "чести армії", бо Ви поступили не як Командарм, навіть не як старшина, а як звичайний бандіт, не маючи мужности виступити отверто й боячись підтвердити своє поступування, коли Вас було притягнено до одповідальности.

На це Ваше злодійство я реагуватиму в свій час,- не на очах Шумського, Карахана й инших ворогів української справи і не в тилу геройської армії, що переводить тяжку боротьбу за незалежність на теренах рідної землі. Давати зайві атути до рук большевиків - то Ваша справа, п. Генерале.

Доводити Вам, що неповага до Правительства, яку Ви виявили - підрубує сук, на якому й Ви сидите і що принціпи не доводяться палюгою й лайкою, що хуліганство не є й не може бути засадою державної роботи - зайва річ, бо цього Ви, вихований в умовах казарми, матерщини, нагая, револьвера, крови - збагнути не в стані, як і все Ваше оточення. Ви не можете збагнути, що то есть свобода переконань, боротьба принціпів,

ідея, що то есть повага до чужих поглядів, що то есть демократично- державний лад; який забезпечує кожному волю думки й культурної її оборони й якому я й мої Товариші служили ще з часів 1907 року, коли Вам і не снилася українська справа.

Я Вам хочу лише заявити, що Ви не маєте права виступати в імені армії, бо армія не нападає на безбройних і не обороняє свої погляди ножем, палюгою або револьвером. Я кращої гадки про армію, якій Ви чужий по духові, що ви й виявили так яскраво 3-го листопаду.

Ви закидали мені й моїм товаришам нехтування інтересами армії. Це - брехня. Ми не одповідаємо за те, що Командарм не може нічого зясувати й що ми від нього нічого не чуємо, опріче матерщини й погроз палицею. Так, п. Генерале. Ви тільки лаялися, лаялися безсоромно, компроментуючи в страшний спосіб гідність нашого війська.

Ви посилалися на те, що Вас підтримує зграя „фаховців" непевного елементу, це ми знали, але ми також знали й те, що національно-свідомий елемент в армії не був на Вашому боці, що навіть справжні фахівці, високоавторитетні генерали, з якими я мав честь працювати над військовою справою, також не на Вашому боці.

Як і не на боці тих методів убійств, бандитських нападів та погроз, які Ви культівірували в свойому відомстві.

Тому у нас було й є росходження з Вами, Генерале, й Вашим оточенням. І тому у нас ніколи не було й не має росходження з армією.

І цього для нас досить.

Наше сумління перед народом чисте, як чисті й наші цілі. Не дивлячись на бандитський напад, який ви в порозумінні з своїм оточенням вчинили - я й мої політичні друзі будемо дотримуватися й надалі своєї основної державної лінії, що керується тільки добром нашої сплюндрованої, але великої країни.

А бандитський напад, лайка, убійства - то Ваш шлях.

Але попереджаю вас, Генерале, що цей шлях ніде й ніколи не доводив державу до розвитку, а тільки - до загибелі. Коли є у Вас хоч крихта незаплямованого сумління й чести, Ви це зрозумієте й не будете собою побільшувати шереги ворогів національної справи.

Коли ні - життя піде своїм шляхом і переборить Вашу авантюру, як воно переборювало авантюри сильніших і чесніших від вас людей.

Олександер Ковалевський,
Український публіцист.

Копія

Грекові, Павленкові

УКРАЇНСЬКА

НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКАНСЬКА

ПАРТІЯ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ.

16/XI дня 1921 р.

№ ...

М ...

Дорогі Товариші!

З огляду на те, що [illegible], повідомляю вам про [illegible]

Вчора В. Павленко, що був [illegible] в Камянці [illegible] С. В. Петлюри [illegible] законопроект про Раду Міністрів [illegible] Павленкові [illegible] законопроект був [illegible] по Українській [illegible], що [illegible] Директорії [illegible] — [illegible] військових [illegible] У. Н. Р.

[illegible] Петлюра [illegible] і став вимагати від В. Павленка негайно переводити цього законопроекту через Раду Міністрів.

Але В. Павленко — [illegible] з великим [illegible]. Він [illegible] (ген. [illegible], полк. Петров, полк. Савицький, полк. Чайковський, [illegible]) [illegible] Ради Міністрів, [illegible] такий план: [illegible] Тернополі [illegible] Павленко [illegible] Поставити Петлюру перед фактами, а Павленко — [illegible]. Але Павленко [illegible]

[illegible] В. Прокоповича [illegible] в Раді Міністрів [illegible] проти поширення прав С. В. Петлюри, [illegible] проти [illegible]

101

УКРАЇНСЬКА
НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКАНСЬКА
ПАРТІЯ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ.

.... дня.......... 192..... р.

№..................

М..................

[illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible signature]

Українська
Народня Республіканська
партія
Філія в м. Данцігу.

№ ....

ДАНЦІГ, ... 192
St. Elisabetwall 9.

Високоповажаний
і Дорогий Пане Міністре!

Вашого листа я одержав, це був для мене удар великий. Павленко оскорбляючи Вас оскорбив мене, але ще тут маємо справу з державним злочином, який коли матиме місце буде для нас катастрофою. Европа все скаже про нас „злочинники або большевики" а українське громадянство заклеймить нас як преступників. Нам сильна диктаторська влада необхідна, але хай це іде шляхом законодавчим і не на чужині, бо цим ми скомпромітуємо саму ідею влади і підірвем її авторитет, а дальше ми введем ще нову причину для роздору в нашому єдиному національному фронті. На кого Павленко думає спиратися? Ні на кого, хто буде за ним 15 душ і годі, а хто

против всеї вас. Гвалтом не можна устанавлювати урядів до всі воно гвалтовно і кончать своє усилля, чого доси вчила нас історія і досвід послідних літ. Керенськ. Колчак, Скоропадський Оскілко, д'Анунціо Корфанти. Цілком де рисчили аферу і аферою кончилось. Тув час прошлого року в Рівниці або осінню в Камянци - чому мене не слухали коли я сам радив проголосить Петлюру диктатором всі мені казали „не лощ" а тепер на мій погляд „не пора на сусіні". Диктатура добра і потрібна але тоді коли ми будем на Україні а робити єї для України це лиш сьміх здобудем а врешті решт я в цьому бачу нічо інче як бажання скомпрометувати особу С. Р. а до цього Ви Дорогий Пане Міністре не повинні допустити. Ми з С. Р. ідем поруч, з его* іменем ми звязали справу відбудови державности тож во імя всего нам

Українська
Народня Республіканська
партія
Філія в м. Данцігу.

№ ....

~ 2 ~

ДАНЦІГ, ... 192
St. Elisabetwall 9.

треба захистить его імя. Захища-
ючи его ми захищаємо справу
і самих себе а тому все що могло бути
компромітуюче треба удалити. Дорогий
Пане Міністре, хай друзі виходять рід-
них мельниківців Вас не згадують, Ви
держіть як досі високо прапора гідности
і достоїнства справи - правда всегда як олі-
ва вилізе наверх. Будьте тверді і рішучі
але коли вже вичерпаєте всі сили тоді
приїзжайте з Паном Кампенковичем
і П. Бачинським всіми своїми до мене. Я
дам Вам повний захист від всякого
рода нападів. Коли буде важко Вам
та гірко, я прошу згадайте що маєте
щирого і вірного

друга [signature]

104

Високоповажаний
Олександре Олександровичу!

Нещодавно одна особа передала мені, буцім в останніх числах газети „Рідний Край", (яких я сам не читав), появилася замітка, в котрій зазначується про <u>мою</u> приналежність до львівської газети „Вперед" і ця приналежність оцінюється, як зрадницька, кротова робота, якою я «продаю братню кров». Жадної віри цьому повідомленню я не няв, здивувавшися лише, що комусь прийшло в голову тривожити моє безщасне і безрадісне еміграційне існування.

Але вчора, коли після тижневої хороби, я вийшов з покою і зайшов до „Тристоліо" для вияснення де-яких своїх справ у Міністерстві, де я служив, мене зустріла одна поважна особа, котра в розмові зі мною між иншим сказала:

— А про <u>вас</u> пишуть по газетах і одверто говорять — скажу вам просто, — як про тайного большовицького агента.

Мене вразило це, мов грім із ясного неба. Я — большовицький шпіон! Про мене — в газетах!

Ані хвилини не думаючи, я направився до Міністерства Преси і Пропаганди, де, на моє прохання, мені знайшли злополучне число газ. „Рідний Край" (ч. 242 з дня 2-го листопаду ц. р.) з напівграмотною заміткою на 4-й сторінці під наголовком: „Сопрработнікі" „Вперьоду"», за підписом «Ноде», котре я до цього долучаю.

В цій викриваючій замітці не вказано мого призвища (автор великодушно „покіль-що" не оголошує його з „жалю" до мене). Але по тих де-яких указівках, що розсипано в замітці („був колись у станіславівському „Укр. Слові", вийшов з нього „по принціпіяльних мотивах", „фармацевт" і инш.), мені стало ясно, що річ іде про мене.

Вважаючи нижчим своєї гідности, — гідности чесного літератора і незаплямованого в своїй діяльности українського громадянина і патріота, — відповідати через пресу авторові анонімної замітки і взагалі полемізувати з особою, котра, одкинувши всяку літературну етику, кидає мені такі страшні і тяжкі обвинувачення, сама ховаючись під таємничим „Ноде" і не маючи навіть сміливости одверто пригвоздити мене до стовпа, назвавши моє

ім'я, але, не бажаючи разом із тим давати комусь привід скористуватися недобропорядністю зазначеної замітки для збезчещення мого доброго літературного і громадського імени, звертаюся до Вас, Високоповажаний Олександре Олександровичу, яко до журналіста, якого я маю високу честь знати по нашій спільній літературній праці, а особливо, яко до Міністра Преси і Пропаганди, з ласкавим проханням довідатися від мене про дійсний стан річей.

З газетою „Вперед" я ніколи і нічим не був звязаний і тої ідеольогії, якої вона, особливо за останній час, додержує, ніколи не поділяв, не поділяю і, маю надію, ніколи поділяти не буду. До цієї газети, покіль вона явно не прийняла позіції відкрито ворожої до всяких инших орієнтацій, крім орієнтації на совітський уряд Раковського, я, як і до инших газет російських і українських, незалежно від їх політичного напряму („Свобода", „Варшавское Слово", „Український Вістник", „Українська Трибуна"), подавав лише зрідка репортерський матеріял, чисто фактичного характеру, без всякого освітлення, який <u>ніколи</u> не виходив за рямці незаконного опубліковання таємних документів, стосунків, взаємовідносин окремих осіб і т. и. Замітки мої торкалися найбільше життя голодуючих ~~[illegible]~~ емігрантів, на тяжкий стан котрих я хотів звернути увагу іноземних гуманітарних організацій, діяльности Хорового Т-ва, членом якого я був, опису концертів, лекцій, прилюдних вшановань і иншої хроніки нашого емігрантського життя. Про політичні зміни, що відбувалися в уряді У. Н. Р., писав у стислій, без освітлення, формі, подаючі одні голі об'єктивні факти, що одночасово робив і для инших газет. Оскільки ці замітки невинні по змісту, можуть свідчити ті вирізки з цієї газети, які випадково збереглися в мене і які я до цього долучаю. В деяких із них, навпаки, проглядує явне бажання дати освітлення користне для нашого політичного становища, що видно зі змісту підкреслених місць моїх заміток і хоча б з того ще, що мої замітки у „Вперед" охоче передруковувалися иншими українськими і російськими газетами: „Укр. Вістником", „Свободою", „Волею" і инш. (передрук моїх інформацій „Волею" при цьому прикладаю). З подачею відомостей до цієї газети я ніколи не ховався. Навпаки, як про самий цей факт, так і про зміст моїх заміток було відомо багатьом особам, з яких можу назвати: Зібенка, Паливоду, Лотоцького, Кононенка, Михайловського, С. Квасницького і инших. За свої писання я безкоштовно одержував

газету одверто, на своє ім'я, на адресу Міністерства Земельних Справ, де вона одержується й до цього часу.

Однак після того, як редакція цієї газети почала по свойму виправляти матеріял, який я надсилав їй, надаючи йому небажане для мене освітлення і форму (напр., пропискні літери замінюючи на непрописні, викидаючи титули де-яких осіб, викреслюючи цілі вирази й речення і т. и.), коли наголовки заміток почали викреслюватися й замінюватися новими, коли взагалі я побачив, що напрям газети, що зве себе органом Галицької Соц.-Демокр. Партії (я – соціяль-демократ), явно визначився, як вихвалення політики Раковського на Україні, і коли запримітив, що поруч із моїми інформаціями про життя українців у Тарнові почали появлятися явно тенденційні, ворожі урядовій політиці, з характером явних доносів замітки иншого, невідомого мені автора, я відразу ж припинив дописування до цієї газети, повідомивши про це, як і про мотиви цього, пп. Зибенка і Лотоцького. До газети вже протягом чотирох місяців я нічого не подаю і подавати надалі не збираюся.

Про те, що я ніколи не крився з тим, що подаю інформації у „Вперед", свідчить і те, що де-які з довших дописів підписані моїми ініціялами „Д", так само, як цим самим „Д." підписувані були дописи до „Укр. Вістника", „Укр. Трибуни" і инш. (Стаття моя в „Укр. Трибуні" про „Сучасний стан вищих шкіл Києва" за підписом „Д." до цього додається).

Нічого шкодливого ані національній, ані державній, ані громадській справі я ні свідомо, ні несвідомо цим не зробив, бо виходив лише з засад, що поінформовання правдиві, де б вони не появлялися, лише приносять користь загально-національній нашій справі. Навпаки, ті явно-брехливі відомости, що чиєюсь услужною, але незграбною рукою щиро подавалися до загального відому на сторінках „Рідного Краю" (в цій газеті я не писав принціпово), служили, на мою думку, лише причиною того, що в українське газетне слово читаюча публіка перестала зовсім вірити.

В газеті „Рідний Край" я ніколи не писав і писати не буду, бо ця газета тільки поглублює те величезне провалля між нами і галицькими українцями, котре пора б було вже закопувати. Яцкова, яко українськ. письменника („колишнього М. Яцкова"), я ставлю високо. Але М. Яцків, яко редактор теперішнього свого органу – це сумне явище дуже сумного нашого лихоліття.

Що я ніколи не був комуністом не тільки типу „вперe-

довців", але й взагалі ніколи не сповідав цієї політичної віри, може ясно свідчити те, що до кінця зоставався вірним своїй ненависти ~~що~~ до сістеми терору і національного поневолення большовиків. і, тікаючи тричі від них сам, на четвертий раз утік із дружиною і трома малими дітьми на голод, холод, злидні, нужду, можливо смерть од виснаження, залишивши на призволяще все, що мав (аптику - сам я не „фармацевт", як доносить «Ноде» -, дім, ціле господарство, речі, бібліотеку, свої рукописи, цілу квартиру в Києві, — що до центу розграбовано большовиками а я сам попав у список „смертників"; лист одного поляка з нашої України, що втікав разом зі мною до Польщи, з повідомленням, що мене розграбували большовики, до цього прикладаю.)

Що ніколи не „продавав" братньої крови і не „шпіонив своїх братів" (яке безглуздя!) свідчить те, що я на очах у всієї української еміграції ввесь час голодував, голодую і, як видно, помру голодною смертю. Ті ж, що нікого не продають, а викривають „злодійства" на сторінках „Рідного Краю", - я того певний, - безбідно живуть і не знають про ті невимовно тяжкі моральні і фізичні страждання, які переносимо ми, що „продаємо".

Мої попередні писання в українських газетах, мої писання хоч би у журналі „Їжак", що виходив під моїм редагуванням, так далекі від цього „продавання", що просто стає моторошно від злісної вигадки і отруйного наклепу, що наготовив мені мій невідомий ворог.

Як член Укр. Соціяль-Демокр. Робітничої Партії, що сповідав до цього часу ідеї ортодоксального марксизму, я не відступав у своєму житті ні від одної букви її постанов і політичних поглядів. Тепер, здається, я примушений буду вийти з цієї партії, бо соціялізм, який диктується непереможеною любов'ю до життя, став ~~у~~ супереч моїм новим поглядам на життя, яке я, свідомий і інтелектуально розвинений через науку, знання, культуру, цівілізацію, ненавиджу, як нав'язане нам рабство, проголошую його злом, борюся з ним і вітаю всі ті життьові аномалії, що штовхають людину до роспачу і знищення самого себе. Я признаю лише життя несвідоме, безрозумове, життя звірини і птаха, яке може дати радість існування, і проклямую, як ідеал, повернення людства до первісних предковічних умов існування. Цей свій новий погляд на життя,

цей індівідуальний песімізм, я провожу в своїх нових белетристичних творах, над якими старанно студіюю останніми часами (роман і п'єса для сцени), але яких, через брак відповідних умов, ніяк закінчити не можу. Цей погляд почасти вже виступає в останніх, написаних мною, дрібних оповіданнях (оповідання „Краса Життя"– „Воля" ч. 13/14–1921 р.; „Казка про щастя" з епіграфом із „Казки про перстень" М. Яцкова (яка іронія судьби!), надіслане до журн. „Колосся" і ще не надруковане, „В порогах вічности" – „Воля" ч. 5–1921 р. і инш.). Цей мій новий погляд і ці мої нові шукання краси, ідеалу і щастя, що я вкладаю в свої нові твори – от те, чим я зараз живу і за-для чого переношу і голод, і холод, і все на світі. І як далекі для мене зараз і ті жорстокі комуністи, яким колись мене хочеться бачити, і той „Вперед", за писання до якого я ввесь час себе гужу, і той таємничий „Ноде", якому лаври Бурцева не дають спокійно спати... Я весь захоплений зараз цією працею, за-для неї я зламав і, як видно, назавжди своє перо, як журналіста, і прагну лише одного – спокою і спокою...

Подаючи Вам, Глибокоповажаний Олександре Олександровичу, цю щиросердечну мою сповідь,

Зостаюсь із повною і глибокою до Вас повагою

Федір Дудко.

Тарнів
16/XI–1921.

В И Т Я Г

з докладу Посольства у В і д н і від 20/XI ч.2136.

Українська колонія у В і д н і.

Відомости про повстання на Україні викликали велике хвилювання і зацікавлення в українській колонії Відня і спричинилися ще до більшої диференціації її членів. В Українців, що полишилися вірними ідеї української державности, викликали вісти про повстання на Україні нову бадьорість, збільшили тугу за рідним краєм і розумною продуктивною працею і скріпили надію на перемогу над московськими окупантами, хоч і дуже небагато з цих українських емігрантів тут вірять, що ці повстання будуть останнім актом боротьби з проти большовиків, що кінчаться остаточним увільненням України від них. Цілком инакше ставляться до вісток про повстання на Україні вороги української державности/ комуністи, монархисти, гетьманці/. Деякі з них взагалі заперечують правдивість відомостей про повстання і їх загальне значіння і лають повстанців, твердячи, що вони лише руйнують край; монархисти та гетьманці виявляють дуже критичне становище до повстань на Україні, головним чином тому, що вони відбуваються не під їх прапором, гадаючи, що лише вони можуть урятувати Україну.

На ґрунті відношення до повстань загострилися ще більше відносини між лівими і правими соціалістами революціонерами. Праві нагадують зрадницьку діяльність лівих соціалістів революціонерів в часі торішньої боротьби проти російських окупантів, а ліві просто лають правих провокаторами. Щоб осягти якийсь лад в межах партії, праві соціалісти революціонери скликають у Відні з"їзд, на який має приїхати і Север[illegible] з Франції. Тутешні праві соціалісти революціонери заявляють, що члени їх партії беруть активну участь в теперішній збройній боротьбі проти російських большевиків.

Тутешній український запомоговий громадський комітет перевів остаточно свою внутрішню організацію і виробив статут. За часі цього статуту [illegible] Пархоменко, який на [illegible] засіданні зайняв своє окреме становище до Правительства

Української Народньої Республіки, як віденським листом до "Вперед" так і де-якими иншими прилюдними виступами, що спричинилося між иншими і до виходу Миколи Левицького та [illegible] з віденської української соціалдемократичної групи. Згідно з сими своїми тенденціями старався він надати допомоговому Комітету більш-менш громадські функції, належні виключно офіціальному представництву У.Н.Р. у Відні. Цього Посольство розуміється ніколи не допустить, так в новім заходи Комітету [illegible] стрінули опір розважних елементів.

В Комітеті цім бере участь і галичане заступлені в нім [illegible] докторами [illegible]. Петрушевич дав на Комітет до 100.000 корон. Початкову суму дістав Комітет від пана Василька разом з заявленням дальшого піддержання. Прикриваючись безпартійністю Комітету звернувся Матюшенко [illegible] до Берліна і до [illegible]ського і дістав від нього (державної обіцянки) частину німецьких марок. Комітет плянує урядження бараків і організацію праці для українських емігрантів, але поки що нічого не зроблено і в деяких колах української еміграції висловлюється побоювання, що Комітет не буде досить безпартійним. З допомоговою Комісією Національного Союзу [illegible] Комітет і досі не порозумівся, та не виявив особливого нахилу до цього.

[illegible] Національного Союзу вибрано і надалі [illegible]но.

За Посла Української Народньої Республіки у Відні:

/підпис/.

З.О. Старшого Секретаря /підпис/.

Оригіналом згідно: [illegible]

Копія.

Відень 4 листопада [illegible].

Високоповажаний Пане Міністре.

До Відня приїхав [illegible] у вечері. [illegible] на другий день,і [illegible] змогу [illegible] віденської [illegible]ції до [illegible]. [illegible] у [illegible] і [illegible] в Лондону [illegible]. [illegible] до [illegible] [illegible] до [illegible] центру,[illegible] із [illegible] [illegible]иться, які [illegible],[illegible] у [illegible] і [illegible] [illegible],[illegible] удачі [illegible] на нашу [illegible],[illegible] ця подо[illegible],[illegible] нашого [illegible] [illegible] [illegible] і [illegible] про їх [illegible],[illegible] Вишне[illegible],[illegible] на [illegible] [illegible]ці. Прова[illegible] [illegible],[illegible] не по[illegible] [illegible] [illegible] їх [illegible] і [illegible], що [illegible].

[illegible], я [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] і [illegible]. [illegible] це в [illegible],[illegible] [illegible] і [illegible]. [illegible] і [illegible]. [illegible] /[illegible] і [illegible]/ [illegible] на [illegible] років, в [illegible] у [illegible]. [illegible] стається [illegible]. [illegible] [illegible],[illegible] і [illegible]. [illegible],[illegible] др. [illegible],[illegible],[illegible] [illegible].

[illegible] з [illegible]. [illegible] [illegible],[illegible] з

дня на день і страшно бідує. Правда не краще поводиться і иншим, але по-ним не так замітно. Олесь, та Сірий, як звичайно, випивають що вечора по 10 - 15 шклянок пива. Олесь, між иншим, видав у Відні книжку сатир п.з. "Перезва", але за-для браку грошей книжки лежать не викуплені у друкарні і тому я не міг її дістати, щоб Вам переслати. Як тільки дістану, перешлю негайно.

Моє враження про варшавську місію таке, що вони там дійсно працюють. [illegible] П.І.Зайцев майже безперервно урядує у місії і коли я туди не приходив завше заставав його в канцелярії. Це мене незвичайно дивувало, бо знаючи непосидющий характер П.І. ледви чи можна було допустити таку витривалість. З М.Н.Вороним ми трохи були загуляли у Варшаві і дуже сердечно розійшлися. [illegible] я з ним [illegible], що [illegible] у дуже зміненому вигляді, але [illegible] не [illegible]. Вороний [illegible] у Зайцева, а Зайцев [illegible], що у Вороного. [illegible] не знаю. Факт що пропали, попавши у редакційну "Свободи". Олександр [illegible] просив мене давати "Трибуні" [illegible] хроніку, [illegible].

Думаю, що коли добре по Відню розглянуся, зможу написати Вам про все докладніше, як це між нами було умовлено.

Що до моїх персональних справ, так вони висітимуть аж до приїзду п. [illegible] Васильки, який до цього часу перебуває у Берліні. Кажуть, що він там буде довший час, аж поки авантура з Піснячевським не буде забута.-

З оригіналом згідно:

Діловод [signature]

Відень, 6 листоп. 1921 р.

Копія.

Високоповажаний Пане Міністре.

Я позволю собі в цьому листі звернути Вашу увагу на пропаганду нашої справи яка ведеться за кордоном. Коли ми візьмемо на увагу, що у Відні находиться дуже богато пресових бюр, які ведуть свою лінію і витрачають на це колосальні кошти, ми не повинні були ліквідувати бюро Бриндзана, як це зроблено цього літа п.послом Васильком. Я був вчора у Бриндзана і інформувався про становище нашого бюро і дійсне, те що він мені говорив, я вважаю своїм обовязком передати Вам. Фактично бюро від липня ц.р. стало приватним підприємством Бриндзана, який фінансує його власними коштами. Правда, п.посол Василько обіцяв йому час від часу давати якусь підтримку, оскільки на це позволить фінансовий стан, але ця підтримка іде дуже пиняво і бюро стоїть на краю загибелі. Штат у бюро страшно скорочений, до чотирьох чоловік включно, рахуючи в цьому й Бриндзана. Все ж таки я можу сказати, що праця в ньому йде, комунікати бюро у закордонній пресі містяться кожний день, звязки з иншими агентурами не перервані.

Бриндзан розказував мені, що напр. большевики, тільки за одне припинення праці бюро давали на ліквідацію великі гроші, [illegible] теж хотів це бюро взяти на своє утримання.

Бриндзан на це не погодився, заявляючи що не може пускатися на ніякі політичні авантури, і що вестиме бюро далі, пропагуючи українську державну незалежність, керуючись вказівками Уряду.

При цьому він звернув увагу, щоби то було, якби Піснячевський був перебрав керування бюром, що планувалось п.Мін.Ковалевським на весні ц.р.

Це слушна безперечно увага і я не уявляю собі, скільки шкоди

наробив би нам Пісняцевський, наколиб він дійсно став керувати бюром.

Конечність існування нашого пресбюро у Відні очевидна. Треба зробити все можливе, щоби воно продовжувало свою працю, і не допустити до цього, щоби ворожі нам політичні течії, та центри, використали цей скрутний час і не перебрали бюро у свої руки.

Я, звичайно, не допускаю цього, доки Бриндзей міг це зробити, але ми маємо стільки вже примірів, коли люде з нашого табору перебігали у ворожий за кусок гнилої ковбаси...

Ось що треба би після моєї думки зробити. Справу фінансування наших місій і всяких инших агентур веде п. посол Васильке. Безперечно, він це робить яко мога найліпше, але відносно пресового бюро треба дати йому такі вказівки, щоби він спеціально ним занявся і не позволив на припинення праці.

Треба, щоби М-во Закордонних Справ, [illegible] поставило домагання п. пос. Васильковi, аби цей підтримував фінансово наше бюро, щоби воно могло інтензивно вести дальшу працю. Шкода було би, щоби бюро закінчило своє існування, бо коли ми станемо на рідному терені, воно нам дуже буде корисне своїми [illegible] і багатим архівом, яке зараз вартує декілька міліонів корон.

Стільки про бюро. У Відні сформувалась українська театральна група, яка має у скорому часі давати спектаклі. Між иншим мене теж запрошено до співробітництва. З огляду на мій характер праці, і щоби бути як найбільш корисним М-ву, я стараюся попасти у всі організації, щоби мати джерела для інформації. У цьому листі посилаю Вам Олесеву "Пере[illegible]у". На другий тиждень має вийти "Соборна Україна" [illegible], після виходу, безперечно вишлю.

З оригіналом згідно:

Діловод Г. [signature]

Копія О б і ж н о.

Строго т а є м н о.

Не підлягає розголосу.

- - - - - - - - - - - - - -

У.Н.Р.

МІНІСТЕРСТВО

ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Канцелярія Міністра

Відділ Преси.

«20» листопаду 1921 р.

Ч. 2115

Панові..................

....

в..............

Міністерство Закордонних Справ має честь пересилати для Вашої особистої інформації слідуюче:

Повстання почалося в ніч на 26-го жовтня у різних пунктах прикордонних місцевостей, а власне: Кам"янець - Гусятин-Городок - Коростинь. Повстанчі відділи під керовництвом ген. Тютюнника, прориваючися з боями, пішли у глиб України в напрямку Житомира- Винниця-Бирдичів. Таким чином, очевидно, метою Головного Повстанчого Командування не було захоплення міст і місцевостей прикордонної смуги. А тому і відомости про те, що повстанці займають на день - на два де-які місця - не означають їхньої поразки, бо ці чи инші пункти цінні для повстанців о с т і л ь к и, о с к і л ь к и там чи в и н ш о м у м і с ц і є б а з и та с к л а д и б о л ь ш е в и ц ь к о ї з б р о ї, о д я г у і т.п.. Иначе кажучи, поки що проводиться партизанська війна, яка ясно означає фронту не має, а має метою - дезорганізацію червоної армії, здобування амуніції і т.п. та дальшу організацію повстанчих сил для майбутнього одноцільного фронту проти большовиків. Так було захоплено склади зброї в Житомирі, в Винниці і ин.містах.

До цеї пори повстання йде правильно і нормально, згідно плянові заробленому заранні і відомому тільки керовникам цього руху. По тим звістках, що занятті повстанчими силами видно, що близько до Київа в руках повстанців: Радомисль -Коростень-Малин - Житомир -Бирдичів-Винниця - Умань-Черкаси. Є відомости, ще неперевірені, що повстання почалося і на Лівобережжі, загрожуючи таким чином Київу з другого боку. На півдні здорова група Ген. Гулого, зайнявши Тирасполь, має, очевидно своє спеціяльне завдання, яке виявиться найближчими днями.

Місцевість між Збручом і Дністром /трьохкутник Проскурів -Гусятин -

Камянець - Могилів/, так званий "Камянецький мішок" не представляв для повстанців інтересу і тому лишився у них в тилу. Зараз там ще блукають решта червоноармійських банд, які згубили звязок з своїм центром. Міста в цьому "мішкові" в руках большевиків, проте організовані місцеві повстанчі відділи із своїх виловлюють комуністів і розстрілюють їх. По відомостям в"Камянецькому мішкові" зараз не більше як I:500 червоноармійців, які порозбігалися, грабуючи населення, а частинно навіть переходять на терен Польщі, де обезброюються и интернуються.

Відношення населення до повстанчого руху дуже гарне. Населення, особливо селяне дають людей-охотників, коней, споживчі продукти, одяг і т.п. Досить сказати, що на протязі кількох днів незначний відділ ген.Тютюника збільшився до 30.000 чол. На півдні України німецькі колоністи послали делегацію до Гол.Пов.Командування, з заявою, що вони можуть дати до 40.000 озброєних і одягнених козаків з командним складом. Частина їх вже приймала участь в зайнятті Тирасполя під керуванням ген.Гулого.

Погромів з боку повстанців а б с о л ю т н о н е м а є. Відношення до мирного жидівського населення дуже добре, бо жиди самі дуже інтенсивно допомагають повстанському рухові. Так, напр. в районі Балти оперує відділ під командою д-ра Рабиновича, жида, місцевого лікаря.

Характер повстання суто-національний. Повстає народ проти окупантів-росіян, які в різних формах давали взнаки лиху народові. Особливо сильна ненависть до большевиків-комуністів. Освідомленість народу з державного погляду стала значно більшою. Повстання йде під прапором У.Н.Р. Ім-я Головного Отамана Симона Петлюри - являється єдиним гаслом, під яким гуртується народ. Керує повстанцями -Головне Повстанче Командування, на чолі з ген.Тютюником на чолі, який підлягає безпосередньо Вищому Командуванню Армії У.Н.Р.

Загальний вигляд сили повстання значно перебільшує повстання, що було проти Гетьмана в 1918 році.

Що до большевицької влади і червоної армії, то серед них сильно занепокоєння і деморалізація. По відомостям багато частин перереходили на бік повстанців. Дезерція в червоній армії-велика. Де-які частини переки-

дістатися на терен Польщі, як це сталося 11-го листопаду, коли два відділи, в кількости коло 3.000 чол., з урядовцями і [illegible], перейшли кордон коло Дубна. Вони були обеззброєні і інтерновані поляками.

Вся Україна об'явлена на воєнному стані, а Київ на стані облоги. Нищенням мостів, телефонів, телеграфів, розборкою залізничних ліній та операціями в глибокому запіллю ворога, - повстанці багато шкодять большовицькому військові. Большовицькі частини не мають відомостей про дійсний стан річей і [illegible]. За відомостями, що не провірені, наказом Троцького, червоні війська мусять з боєм відійти за Дніпро. Очевидно на багатьох червоних частинах вдасться перебратись на Лівобережжя, в чому між иншим полягає також завдання Повстанчого Командування.

Таким чином, резюмуючи всі події, що сталися по сей час, і далі рахуючись з фактом, що повстання позбавлено усякої зовнішньої підтримки, можна зазначити,-що повстання матиме два результати,- або воно буде удачним, себ-то удасться очистити територію України, - або воно матиме затяжний характер, і хід його затягнеться на всю зиму.

Очевидно, це потрібно напруження усіх сил, без винятку, українського народа, щоби не стався і третій результат, - а власне, що повстання буде придушено большовиками, чого по сучасному ходові подій на Україні і згідно з фактами повної розрухи та дезорганізації большовицької влади і червоної армії - боятися не треба.

У всякому разі за кордоном треба повести акцію в слідуючих напрямках:

1. Заявити закордонним політичним чинникам, що український народ, цим новим повстанням - ще раз доказує світові, що він бореться за свою суверенність проти насилля чужинних окупантів і що він є вже цілком зрілим і одмінним од Російської нації.

2. Паралізувати роботу большовицької політики, - доказуючи, що повстання ясно має вигляд протесту проти "большовицького благоденствія і комуністичного раю" та всіма засобами нищити ґрунт їхньої закордонної праці.

3. Зацікавити цим рухом усі впливові кола закордонної опінії,- як політичні, так і промислові.

4. Добиватися допомоги - як моральної, так і головним чином матеріаль-

вої для визвольної боротьби України.

5. Особливо треба підкреслювати всюди, в офіційних заявах і в відповідних повідомленнях до преси, про те, що весь провід повстанням знаходиться в руках Головного Повстанчого Командування, яке провадить його остаточно по волі і дальшим вказівкам Військового Командування і Уряду У.Н.Р.

Вище подане може служити Вам тільки як матеріял для того, щоби утримати Вас повідомленим в курсі справ.

Що ж до преси, то Міністерство має честь зазначити, що всі відомости, які подаються "Українпресом", чи то в "Українській Трибуні", чи в окремих комунікатах, які Вам посилаються "Українпресом", - відповідають дійсности і можуть бути використані для закордонної преси в розумінні правильного і правдивого освітлення ходу повстання й його результатів.

Про хід подій Міністерство буде Вас сповіщати окремими звідомленнями. Цей реферат обіймає період з початку повстання до 11-го листопаду с.р.

Одночасно Міністерство має честь просити Вас присилати регулярно відомости про відгуки повстання в закордонній пресі, як також наслідки Ваших заходів.-

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ А.НІКОВСЬКИЙ. /в.р./

Начальник Канцелярії Міністра П.ДЯКІВ. /в.р./

З оригіналом згідно:

За Начальника Відділу Преси

К о п і я.

С У Ч А С Н Е С Т А Н О В И Щ Е
Н А Б Е С С А Р А Б Щ И Н І.

Цими днями нам довелось мати розмову з 2 Бессарабцями, які мають офіціальні посади і через те краще инших можуть освітити становище Бессарабщини, бо по своїм звязкам і службовим зносинам бачать щоденно і розмовляють з людьми, які приходять до Кишиньова з ріжних кутків краю.

Відомости, які нам подали п.п. Л. і Ф. торкаються ріжних боків Бессарабського життя і перш всього вияснюють загальний настрій населення і його ріжних верств.

Відношення населення до місцевої влади зостається таким, як було і раніш, негативним. Особливо вороже ставляться до неї селяне, незалежно від того, до якої національности вони належать. Один з наших інформаторів був недавно в своєму селі, яке цілком молдавське і там мав розмови з багатьома своїми земляками і був дуже здивований, коли пересвідчився, що майже всі чекають приходу большовиків, яким помагатимуть бути місцеву адміністрацію і представників сучасної влади. Такі самі відомости о настроях населення одержувались і з инших місцевостей. Що стосується до земельних власників, то вони тепер, після повороту Крупенського з Парижу і після виясненя, що ніякої інтервенції в Російській справі з приводу Бессарабії не буде, більш менш щиро стали на бік сучасної влади. Певно вони, як де хто і висловлюється в приватних розмовах, не залишили надії на повернення Бессарабщини Росії, але відкладають це на той час, коли впаде большовизм. Мається порівнючі невеликі гуртки російської і еврейської інтелігенції, які теж спочувають тому, аби большовики именно зараз забрали Бессарабщину, маючи на увазі, що вони все рівно довго не втримаються, а тим часом вона визволиться з під влади чужої держави. На прикінці вся Бессарабщина переповнена штатними агентами большовиків, які працюють на їх користь.

Цілком натурально запитати, чому населення, яке живе при порівнюючи задовольняючих обставинах, тим часом прагне до большовиків і відноситься так негативно до сучасної влади. Відповідь на це запитання була подана нашими інформаторами ясна і не складна. Окрім того, що місцева влада зовсім не потурбувалася познайомитеся з звичаями і порядками минулого державного становища, в якому населення жило більш 100 років, а раптово завела нові, чужі для краю, самий склад адміністрації, як це завжди буває в країнах наново прилучених, залишає бажати багато кращого. На Бессарабщину надіслано було з центру чимало усяких авантурників та ласих до легкої наживи адміністраторів, до них на місці прилучався елемент найбільш непевний, який з а гроші рада служити всякому і таким шляхом творилася місцева адміністрація, яка має на увазі перш всього свої особисті матеріяльні інтереси, а не державну справу. Наші інформатори серед її представників називали нам по імению багато досить високих осіб, які стоять, як не прямо на утриманню большовиків, то во всякім разі в безпосередніх звязках з ними, звязках досить відомих місцевому населенню. Воно з приводу цієї "згоди" каже, що для цих адміністраторів большовики зовсім не страшні, бо вони будуть попереджені коли прийде час їм тікати.

Як приклад нераціонального поводження з звичаями населення найбільш часто виставляється та настирлива націоналізація, яка зараз провадиться в школах, суді, управлінню і т.и. Не можна з державного погляду відмовляти сучасній владі в тому, що вона тримається правдивого, з погляду національно румунських інтересів шляху, але засоби, якими це провадиться зовсім не відповідають своїй меті. Вони в значній мірі ~~нагадують~~ нагадують російську русіфікацію і певно мають і досягають таких самісенько здобутків. Дуже цікаво в цьому відношенню справа з націоналізацією Кишинівського Міського Самоврядування яку довелось залишити через те, що не вистарчило сил для її переведен

ня в життя і не було можливости перебороти той опір, який ставився місцевими громадськими елементами, в тім числі городським головою Т-им. Не менш цікава тако ж в цьому відношенню і справа організації в Кишиньові агрономичного інституту. Для нього у Бессарабців мається все: гроші, будинки земля для господарства і т.и. Але фактично почати його діяльність через те, що нема шансів утворити професорську коллегію з учених, які могли б викладати лекції на румунській мові. Придумано було компромісу, аби частина викладів проводилась на румунській мові, друга на німецькій і третя на українській. Це відповідало б складу трьох головних національностів населення Бессарабщини. І такий компроміс не задовольнив місцеву владу і справа затримується.

Що стосується до військового положення, то в Бессарабщині з його приводу розповсюджена дуже цікава версія. По цій версії Котовський робив доклад в Москві з приводу можливого нападу на Бессарабщину. В Москві наче б то з його докладом не погодились, вважаючи шкідливим для інтересів Совдепії ворожі відносини з Румунами. Тим часом Котовський наче б то закріпив почати і виконати цю операцію на свій страх і риск, користуючись силами тільки свого отряду і допомогою майбутнього повстання на Бессарабщині, яке він має організувати і викликати, а також і підтримати своїми невеликими бандами. Наші інформатори запевняють в тому, що Котовського бачили на протязі двох днів в Кишиньові зовсім вільно перебуваючого там з польбою на вулицях. Наче б то в звязку з його прибуттям підготовлялося озброєне повстання в Кишиньові, що було потім відкрито владою і Кишинів є дійсно об"явлений на стані облоги.

Подані цими ж інформаторами відомости про становище в Хотинському повіті наче б то свідчать, що плян Котовського переводиться в дійсність. Прибережна смуга являється ареною остільки вільного перебування банд Котовського, що

вони скоріш являються там панами положення, як румунська адміністрація. оповідається наприклад такі сцени: в яке небудь село являеться банда Котовського, влада вся розбіглась. Скликається мітінг, на якому вияснюється суцность совітської сістеми, роздається література, а потім на ділі демонтрірується як поводяться з буржуями при совітському режимі. Як є економія, то її грабують і награбоване майно ділять серед незаможних і переправляють де-яку частину на той бік Дністра.

Часом розстрілюють власника, попа, заможних селян і т.и. Потім ідуть собі далі до другого села, де робиться те саме. В той час, коли вони демонструють в цьому другому селі большовицьку сістему, до першого приїзжають власти і починають слідство. Селянам, яких банди не чіпають, ця наука і подобається/ і з великою охотою [illegible] остільки, що [illegible] большевиків являється кращою рекомендацією при подорожу по тій місцевости.

Переходи окремих большовицьких банд через Дністро стали остільки звичайним явищем, що для них в газетах заведено постійну рубрику.

Теж саме можна сказати і про окремі вибухи і взриви колії, мостів - т.и.

Таким чином стан небезпечний і підготовка чого-сь якоїсь акції безсумнівно ведеться.

З оригіналом згідно: [signature]

За Нач. Канц. [signature]

В додаток до вищенаведених відомостей нам пощастило ще кілька нових від ріжних людей, які приїхали з Бессарабщини до Букарешту.

Як і раніш настрій населення в місцевостях близьких до Дністра майже панічний. Всі хто належать до інтелігенції, або до заможніх верств сидять на поготові, щоб втікати при першій погрозі большовицького наступу. Те саме говорять і про румунську адміністрацію і охоронні військові частини, які тримають до дня наради подвод для вивозу, як людей, так і майна. Все це не може не впливати на збільшення панічних настроїв, тим більш, що переважна кількість селянського населення співчуває большовикам і чекає їх як визволителів.

З другого боку большовики тепер систематично почали проводить грабіжницькі і террористичні напади на Румунський берег. Майже що дня ріжні їх відділи переходять Дністро, нападають на румунські пости, вступають в бій з Румунськими охоронними військовими частинами, грабують людей і потім повертаються до дому. Недавно в Акерманському повіті був настоящій бій між Румунськими і большовицькими відділами, в якому було забито з обох боків не менш, як по 10 чоловік.

Що стосується до террористичної діяльности большовиків, то вона в де-яких випадках носить характер остільки сміливий і одвертий що мучує вже з повним прикирством до Румунської Влади. Так при одному арешті большовиків в Кишиневі вони кидали бомби на вулицях, вбили агента поліції, який їх затримав, забили його дружину як в помсту за арешт.

Останніми часами Румуни почали збільшовати війська в Бессарабщині, а також ще більш енергічно вести боротьбу з большовицькою пропагандою і агентурою. По де-яким чуткам Румунські війська наче б мають намір в випадку війни перейти Дністро і обсадити південу частину Херсонщини від Одеси до Бендор. Начеб то є намір сформувати українську частину, що буде доручено ген. Леонтовичу. Так як ці відомости йдуть з джерел хліборобських, які й досі ще не порвали звязків з Врангелем, то в них треба бачити лише тенден-

цінні вигадки, з метою самореклами, які не мають ніяких підстав.-

З оригіналом згідно: [illegible]

[illegible]

Дуже пильно.

До п. Державного Контрольора

~~[illegible]~~

В отповідь на Ваш лист від 11/XI за № 1025/ли маю за честь повідомити:

1) Доручення п. Іваненко з'явилося для пропуску й відповідної інформації кореспондента англійських газет п. Тургенєва, що тоді був в інформаційних цілях.

2) Дві розписки п. Макарова на 2000 марок покривають видатки, що зроблені в цілях відповідної ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ розвідки [illegible] [illegible] [illegible] ворожих урядові.

3) [illegible] п. Орлові на його поворот уприйтувалася ~~[illegible]~~ потребою переконатися на ворожих заходів що-до держ. центру Ч.Н.Р. в колах його прихильників.

4) З Вашими міркуваннями що-до п. 6го Вашого листа не можу не погодитись в пп. 1ому й 2ому, які прийму на увагу в своїх дальніших видатках. Але що-до п. 3 звертаю Вашу увагу на те, що за повною неможливістю саму [illegible]. Преси й Пропаганди [illegible] [illegible] — доводиться тільки ~~[illegible]~~ спиратись на приватних [illegible] й діставати [illegible]. [illegible] [illegible] і зараз і на Україні, де шкода до [illegible] слова [illegible] ~~[illegible]~~ величезних розмірів.

[illegible] ці пояснення до Вашого відома, |

МІНІСТР
ЗЕМЕЛЬНИХ СПРАВ.

"...." .... 192 р.

Ч. ....

м. ....

Прошу всі виправдуючі документи затвердити.

Розглянувши, що суму 2935 гр., що [illegible] з тобою, може бути визнана справедливою, бо вона йде на утримання [illegible] і [illegible] преси в розмірному [illegible] — і тому я її прошу затвердити

З правдивою до Вас повагою

Керуючий Міністерством Преси і Пропаганди

Міністр Земельних Справ

1500

108

Копія.

У.Н.Р.
Надзвичайна Дипльоматична Місія в Італії
15 листопаду 1921 р.
№ 783.

До Вельмишановного Пана Посла і Повноваженого Міністра МИКОЛИ ВАСИЛЬКА.

Одержавши негайний наказ Міністерства від 28 жовтня ч. 946/1007 про завчасне паралізування можливої акції врангелівських агентів, я вчора, 14 листопаду, в вечері пішов до шефа Пресового бюро Міністерства Закордонних Справ, п. комендатора Джаніні, котрому росповів про повстання на Україні, про можливий його успіх / не категорично/ і про приготовлення Врангеля/ підкресливши, що ще одна врангелівська авантюра моглаб загубити справу антибольшевизму на Україні вже на вельми довгий час, і що безпосередні інтереси Італії не можуть допустити до авантюри, котра загрожує анархією країні, що має постачати Італії всі її необхідні сирівці.

П.Джаніні вислухав мене дуже уважно і сказав, що дійсно врангелівці, особливо в Сербії, ворушаться, даючи мені зрозуміти відповідною міною, що Італії це не може бути приємним.

Після цього я торкнувся італо-совітського договору і запитав, як з ним справа стоїть, зазначивши, що це нас тим більше цікавить, що большевики мають тенденцію торгувати тим, що їм не належить, зокрема українськими богатствами.

-Але ж цей договір ще не підписаний.

-Але часописи подають, що він ось-ось має бути підписаний.

- Так... Але цей договір тільки прелімінарний.. занадто прелімінарний... Загалом він нічого не значить,- щиро закінчив він.

Після цього,бачучи, що п.Джаніні в той час був занятий і в передпокою дожидалися черги инші особи, я попросив призначити мені побачення, коли я міг-би більш вільно і більш довго з ним поговорити, зазначаючи, що сьогодня не хочу віднімать в його час. Пан Джаніні охоче згодився і призначив

мені побачення в Міністерстві ж, в 10 год.ранку сьогодня /15/.

Сьогодня , 15-го,я, захопивши з собою кілька витягів з часописів українських, польських і німецьких, що відносились до повстанчої акції і доводили з очевидністю, що повстання виникло в самій країні, а не було викликано зовні, як запевнили большовики та Маркотун разом з ними /Де Тан 12 лист./, пішов до Міністерства і там, в кабінеті Джаніні, знайшов ще одного урядника Міністерства, з котрим мене п.Джаніні зараз же познайомив. Це був п.Мерлуччи, б.перекладчик російської мови в Петроградськім Посольстві / і значить підчас був сослуживець теперішнього Міністра/ , а тепер референт / в Пресовім відділі/ всіх російських справ.

Я почав з того, що спинився на останньому меморандумі Моркотуна, надрукованому в уже згаданому мною числі "Таймс" від 12.XI / використаний мною витяг тут прикладаю/. В коротких словах я постарався змалювати повний образ п.Моркотуна, зазначивши, що за ним ніхто / з українських партій і українського народу/ не стоїть; що цілий український рух йде тепер виключно під знаком повної незалежности, і що, хоча ми і маємо, окрім щиро демократичного центру У.Н.Р. ще дві монархичних групіровки біля Скоропадського та [illegible] / побіжно я виясниви, чому ці дві групіровки не мають шансів на успіх/, всеж і ці дві групіровки стоять на грунті повної незалежности України, і що навіть Скоропадський, котрий, як відомо проголосив був федерацію з Росією, вже коло року тому покаявся, назвав себе партизаном незалежности і звалив вину проголошення федерації на своїх недоладних дорадників, котрі не знали ані країни, ані обставин і серед яких якраз знаходився і п.Мокотун. Треба сказати, що п.Мокстун ще за часів перебування в Києві Французької Місії ген.Табуї, був вже французьким платним агентом, котрим і зостався до цього часу. /При цих словах мої слухачі переглянулись і п.Дж. зробив у себе якусь помітку. Не можу тут же не зазначити велми побіжно, що загальна ненависть, так, це власне слово, до Франції во всіх колах італійського суспільства поширюється з надзвичайною швидкістю і силою: один з зовнішніх проявів тому -відомі Миланський та Венеційський інциденти з Франц.

військовою місією. Другим проявом вже офіційного загострення відносин вже може служити кілька день тому проголошене Францією відречення від торговельного договору з Італією,- відречення, в коментаріях італійських часописів називається просто проголошенням економичної війни./

Продовжуючи, я зазначив, що будучи французьким платним агентом, Моркотун є одночасно з тим і агентом російським, співробітником російських часописів і т.д., словом людиною, котра ані з Україною, ані з українцями нічого спільного не має. І тільки тим з'ясовується його постійна оріхування укр.нац.руху. Спиняючись далі на останньому його меморандумі, я сказав не те, що жадного нападу "петлюровців" не було і не могло бути, бо Польща, на жаль, занадто додержується Ризького договору і наша армія, що знаходиться інтернована по таборах, не має жадної можливости вирушити на Україну, що підтвердив категорично і міністр Скирмунт в своїй останній ноті. Отже, повстання виникло в середині, просто тому, що не могло не виникнути, і хоча воно проходить під нашим гаслом, і на чолі стоять віддані нашій справі люде, всеж ціла організація була переведена в самій країні. Тут я переказав, в яких тяжких умовах приходиться боротися нашим повстанцям, без зброї, без одежі, без ліків, проти величезної окупаційної армії. Розуміється, додав я, цілком можливо, що і на цей раз наших повстанців буде розчавлено, бо большевики не пожалують жадних засобів, щоби втримати Україну, і напр. мені повідомив представник Вірменії, що по останнім відомостям, які він одержав від свого уряду, під час російсько-турецької конференції, що відбулася місяць тому в Карсі, було між иншим в секреті умовлено, що коли б на Україні виникло таке повстання, що большовики були б примушені взяти з Кавказу свою армію 100 тисяч чол., то турки мають їх на Кавказі замінити...

-Так ми це знаємо,-підтвердив п.Дж.

- Отже, вже з цього видно, наскільки справа стоїть поважно. Наші люде повстають, бо не можуть не повставати. І, не зважаючи на страшні труднощі, наш народ всеж ціною страшних жертв переможе, і ми просимо лише одного, щоби ті ріки крови, котрі він вже пролив, котрі він і тепер проливає і котрі ще проллє, не пішли б на марне,- щоб звідкись чи то з Криму чи то з Одеси

[illegible] якійсь Врангель і не зіпсував непоправно ці-єї справи...

- А в який спосіб можна було б витягнути Вашу армію з Польщі?....

Власне до цього питання я не був підготовлений, і тому сказав:

-Розуміється, коли б Англія і Італія того захотіли, то можна було б Вашу армію перевезти до Болгарії, як це вже зроблено [illegible] з частиною Врангелівської армії. А з Болгарії було б вже легше....

- [illegible] перевести через Румунію.....А як би до цього поставилась Румунія?.....

-Коли б Італія і Англія відповідно в цій справі висловилися, розуміється, Румунія не стала перешкоджати.... Тим більше, що тепер Румунія не має жадної конвенції з большовиками і після того, як Карахан заявив, що румунського золота вже не існує......

-А як [illegible] Англія?......

-Що до цього, то я, на жаль, нічого точного сказати не [illegible].

Потому говорили про голод. Я запитав, як стоїть справа з допомогою.

-Все обміркують.....-відповів п.Дж. таким тоном, наче хотів сказати, що на тому обміркованні справа і кінчиться. [illegible] давати допомоги не хотять.

Приблизно на цьому моє більш як годинне побачення, з котрого я тут переказав головніше, скінчилося, і я попрощався, висловивши надію, що допоміг в певній мірі освітлити ситуацію на Україні. П.Дж. і п.Л. мене дуже дякували. П.Н. провожав мене аж до сходів, дав мені свою карточку і просив, коли б я мав яку потребу, звертатися до нього, і він буде радий, як що зможе чимсь допомогти.

В справі Врангелівської авантюри говорив також з п.Карамяном /вірменським представником/. Він висловив повну готовність кооперувати зі мною в цій справі, але сказав мені, що він одержав листа від своїх з Константинополя, в якому пи-

щуть, що грузини вважають, ніби без Врангеля не можна буде прогнати большовиків, і тому хотять вести, чи вже ведуть з ним переговори, поставивши певні умови, і що нібито і українські демократичні кола схиляються до того. На це я відповів, що для нас минуле довело як найкраще, що жадна кооперація з Врангелем є неможлива і що я не знаю, про які українські кола тут говориться. Певно, що в Константинополі знаходиться багато врангелівців українського походження, але котрі з українською демократією нічого спільного не мають. І після цього я висловив своє бажання, щоби Вірменський представник в Парижі /родич п.Варандьяна/ познайомився з п.Міністром О.Шульгиним і порозумілися з ним у всьому, що торкається до України і спільної антиросійської акції. П.Варандьян сказав, що він йому про це напише. Я з свого боку сказав, що напишу п.Міністрові Шульгинові, але на жаль, не маю його адреси /З цієї нагоди маю честь просити п.Міністра прислати мені адресу п.Міністра Шульгина, з котрим я, будучи віддавна знайомим, хотів би тепер списатися в цілях обопільної інформації/.

В справі допомоги Росії подав я в парламенті від імени соціяльної демократії дука де Чезаро запитання. П. Варандьян дав мені до його рекомендаційного листа / копію котрого прикладаю/, і я вже до його заходив, але він тимчасово виїхав з Риму і повернеться на цьому тижні.

Секретарь Болгарського Посольства Радков, є, на жаль, покликаний до Софії. Проте, гадаю, він міг би бути і там нам корисним. Він людина дуже енергійна, до повної міри з"українізована, говорить всіма европейськими мовами і має силу знайомих. Його адреса:

Міністр Огієнко/прислав листа від 10 серпня б.р. ч.171 в котрому просив про виклопотання стипендії для українських студентів богословів при вищих богословських школах Італії. Цей лист було одержано Місією лише 12 жовтня, і я зараз же звернувся за допомогою в цій справі до п.Ректора Української Богословської Колегії, о. Березовського О.Ректор, зазначивши

що українська колегія має вже подвійний від нормального комплект, все ж прийняв найживавішу участь і обіцяв вжити всіх заходів для приміщення укр. студентів богословів, звернувшись до відповідних інстанцій. Вчора п. Ректор був у мене, і, не заставши мене в дома / я був у Міністерстві/, залишив записку, на котрій написав, що, на жаль, тепер вже нічого не можна зробити, бо всі колегії / як тут взагалі всі вищі богословські школи/ давно вже переповнені.

Доводячи до відома п. Міністра все вищезазначене, маю честь просити повідомити про вжиті мною заходи а/ в справі Бранкена - Міністерство Закордонних Справ, котре в своїм наказі від 23 жовтня вимагає негайної відповіді, а також керуючого справами пропаганди У.Н.Р. Міністра О. Ковалевського, котрий в листі від 29 жовтня ч.1136 пише до Місії в цій же справі б/ в справі стипендії укр. богословам - п. Міністра Ісповідань І. Огієнка.-

З висловами найглибшого пошанування й відданости
Секретарь Евг. О н а ц ь к и й.

З к о п і є ю згідно: [signature]
В. о. Нач. Заг. Від.

Пресовий Відділ Місії У.Н.Р. в Румунії.

Після використання — повернути [illegible] 26/XI

ЗВІТ-ІНТЕРВЮ

з одним визначним повстанчим отаманом, який через три послідні роки перебував на Україні і зараз находиться ранений на рум. території.

-0 -0-0-0-0-0-

Адміністрація на Україні.

Принціп адміністративного поділу України лишився старий. Адміністративними одиницями на Україні являються губернії. Але в де-яких великих губерніях видалені окремі повіти і складені нові губернії: так поділено: Полтавську губернію на полтавську і кременчуцьку. Нова кременчуцька губернія складається з відірваних від Полтавської губернії повітів: золотоніського, хорольського, кременчуцького, чигиринського та черкаського, відірваних від Київської губернії і олександрійського відірваного від Херсонської. Херсонська ліквідована цілком, вона поділена на Миколаївську та Одеську губернії. До одеської належать: одеський, тираспільський, ананьївський та инші повіти. В Миколаївську губернію входять: миколаївський, вознесенський, єлисаветський та инші повіти. Катеринославська губернія поділена на Запорізьку та Катеринославську. До Запорізької губ. належать: олександрівський, велико-токмацький, мелітопольський, бердянський та гуляйпольський повіти. До Катеринославської губ. належать: дніпровський, катеринославський, новомосковський, павлоградський, криворізький, нікопольський та инші повіти.

Складається цілком нова губ. Донецька з головним містом Бахмут. В склад котрої входять: гришинський повіт, олександро-грушівський, луганський, бахмутський та маріупольський повіти.

Міліція.

Міліція складається переважно з місцевого населення. Часто населення само вибірає міліціонерів і тоді туди попадають багато бувших повстанців. Так трапляються випадки, що міліція в повному своєму складі на чолі з начальником міліції приєднується до якого небудь партизанського відділу а іноді сама складає окремий партизанський відділ. По національности міліціонери в більшости українці. Озброєні вони досить зле, обов'язки їх цілком поліцейські. Як вище зазначено ставляться вони до партизанщини досить добре, але бувають випадки, що міліція користується славою ЧК. Населення ставиться до міліції, коли ці останні негативно відносяться до большовиків-саме прихильно, а в противному разі ненавидять. Підлягають по інстанціям: сельські районним, районні повітовим, повітові губерніяльним і т.д. Платня рядовому міліціонеру 3.000-4.000 на місяць.

Чрезвичайка.

ЧК настільки своєю працею набули відомости і настільки про її працю в пресі маються матеріялів, що нічого нового додати не можна. Скажу лише, що в більшости її склад це злочинний, чужий елемент по національности переважно жиди та латиші..

Ісполком. - Комбеди.

В кожному селі, містечку і місті маються так звані Ісполкоми, котрі стали на місці ревкомів. По селах Ісполкоми складаються в більшости із звичайних селян, вибраних самим селом а тому і праця їх часто іде в супереч бажанням комуністів. Але одночасно в кожному селі маються так звані Комбеди, котрі контролюють працю Ісполкомів і ретельно обстоюють комуністів. Комбедів ненавидить місцеве населення, вони складають-

ся з сільської господарки: вилиць, малих знарядів і взагалі з дрібного інструмента.

Сільські суди.

Найрізніші діла дрібнякового щоденного побуту розрішають т.з. народні суди. Вони переважно не мають жадного відношення до комуністів, це виборні селяни даної місцевости. Бувають випадки, де населення не бажаюча взагалі вибирать і 3-ох вибраних в яку б то не було ком.установу бойкотують вибори, а щоб заповнить пусте місце посилають людину [illegible] і коли така людина попадає як суддя, то жадних діл до розгляду не поступає.

Залізниці.

Стан залізниць досить жалюгідний, почувається брак рухомого складу. Де-які залізничні лінії зовсім стали; склад залізничних службовців залишився старий. Настрій їх явно протибольшовицький. Так на лінії Олександрівськ-Синельникове і Лозова-Харків після того, як була зірвана угода Махна з большовиками і були заарештовані де-які прихильники Махна, залізничники на знак протесту і обурення проти большовицької політики [illegible]. Вони доказали свою безумовну приналежність до анти-большовицького руху.

По лінії Синельникове-Харків і Ромодан-Полтава-Харків існують протибольшовицькі організації петлюрівського напрямку. По лінії [illegible] Комішна залізничники всі петлюровці.

Телеграф. - Телефон.

Телеграф працює зле. Вся увага звернута на військовий телеграф.

Телефон в більшости руйнується повстанчими відділами і налагоджується досить зле. Почувається брак запасного телегр. і телеф. майна а особливо апаратів.

Стан депо парків і паротягів.

Стан депо надзвичайно жахливий, робітники часом із-за браку палива. Робітники зійшли на село, бо палива і хліба, яку отримують від большовиків, цілком не вистарчає для [illegible]. В такому самому стані находяться і парки. Запасні колії при депо забиті попсованими паротягами і вагонами; паротяги котрі не функціонують в стані не відремонтовані. Полагодити їх не має можливости а тому з кожним днем число цілком зіпсованих збільшується. Ввозу паротягів на Україні абсолютно не помічається.

Мости.

Мости майже полагоджені і знаходяться під пильною охороною червоноармейців. Головні мости охороняються кулеметами. Руйнування мостів з боку партизанів - рідко, бо останні не мають вибухового матеріалу.

Трапляються тільки часом підпалення деревяних мостів.

Школа.

На Україні проводиться інтенсивна українізація всього шкільництва, але наслідки досить сумні. Брак національно свідомих учительських сил, брак українських підручників і необхідного приладдя шкільного, зводить на нівець всі накази і розпорядження центра.

Національна свідомість селян останніми роками зросла, що лише вселяються учителі-росіяни то загальною постановою виганяють з школи. Навчання проводиться досить мляво бо: учні роздягнуті, в школі із-за браку палива холод, шкільні будинки із-за неможливости періодичного ремонту

підупадають і стаються нездатними до проведення праці.
Учительство у великій мірі здеморалізоване, в погоні з необхідним куском хліба, забуває на свої обов'язки і зовсім не піклується школою. Тому не одержує майже ніякого утримання, живуть добровільними датками селян і працею на селянських ланах.
Паперу, чорнила і олівців нема по селах з о в с і м.

Ц е р к в а.
- - - - - - - -

В останні часи ставлення большевиків церкву в спокою. Ті переслідування і знущання над пастирями, які існували в попередні часи, змінилися на відношення навіть чемне і лагідне. Спостерігається багато українізованих церков.
Людність старшого віку і вірні пройняті релігійними настроями, молодь ставиться до церкви цілком байдуже.
Відношення пастирів до большевиків скрито-вороже.

З а с і в - у р о ж а й.
- - - - - - - - - - - - -

Не дивлячись на всі заходи комуністичної влади обсіяти всю посівну площу на Україні було засіяно, в результаті селяни засіяли стільки землі, скільки їм необхідно для власного прожитку. Мала площа була засіяна т.з. [illegible] і [illegible].
Комуністи надіялись на великий успіх що до обробітку засівної площі видавши закон про перехід землі у власність селян на десять років, але селяни добре розуміючи большевиків, не виправдали комуністичних надій, бо знають [illegible] від урожаю все рівно підуть до – [illegible].
Стан урожаю на лівому березі непоганий. На правому березі кращий з винятком Херсонської губ., де неурожайність почувається сильніше ніж на лівому березі і населенню загрожує голод.
Зменшилась садовина, городина, особливо сливки. Баштани майже всі погоріли.

С а н і т а р н е с т а н о в и щ е.
- - - - - - - - - - - - - - - - - - -

Почувається відсутність яких би то не було медикаментів. Майже всі аптеки на селі із-за браку медичного майна. Навіть у військових шпиталях не має не тільки медикаментів, а також і перев'язочного матеріялу.
Університетські клініки за браком необхідного приладдя закриті, лекції на медичних факультетах з часом зменшуються.

П р о м и с л о в і с т ь.
- - - - - - - - - - - - - -

Промисловість зруйнована, головним чином із-за браку необхідного приладдя і також із-за кризи робітничого питання. Робітники голодують і розбігаються по селах щоб найти там собі працю за ціну прохарчування. Між ними ширяться незадоволення до їх товаришів-робітників, котрі належать до комуністичної партії і користуються привілеями: збільшений і в першу чергу пайок.
Сильно розвивається кустарна промисловість, селяни виробляють самі шкіру, полотно, мило і другі першої необхідности товари. Виріб цих товарів чим раз більше удосконалюється.
Надзвичайно інтенсивно працює на Україні амуніційний завод в Л у г а н с ь к о м у. Тут виробляється головним чином набої до рушниць і гармат. Так само видає він рушниці.
Лісичанські [illegible] і алебастрові заводи стали зовсім.
Склад робітників в більшости безпартійний, в їх масі відношення до большевиків вороже. Національна свідомість дуже низька в більшости це переселенці з Росії.

Ц у к р о в а р н і.
- - - - - - - - - - -

Число цукроварень впало. Засівна площа буряків дуже мала.

Самим відмовлятися [illegible] буряки. Необхідність [illegible] ремонту цукроварних [illegible], утрудняє їх працю, бо для ремонту потрібно багато технічних [illegible], яких на Україні [illegible]. На цукроварні часто [illegible] відділи, і забирають цукор. [illegible] по [illegible] і амуніцію.

З а г а л ь н и й   с т а н .

Вся Україна [illegible] партійними [illegible] та [illegible] в Україні. [illegible] їх [illegible], [illegible] з Росії. [illegible] одних і других. [illegible], ідуть [illegible]: [illegible] і т.д. [illegible] на всі ці [illegible] [illegible] з України в Росію. [illegible] і т.д.

-о-о-о-о-о-

[illegible]

[illegible] 1921 р.

З оригіналом згідно:

ПОВСТАНЧЕСКОЕ ДВИЖЕНІЕ НА УКРАИНѢ.

Берлинъ /РУССПРЕСС/. "Руль", на основаніи совѣтской печати, приводитъ слѣдующія свѣдѣнія о повстанческомъ движеніи на Украинѣ: Въ одесскихъ "Извѣстіяхъ" недѣлю тому назадъ напечатано слѣдующее офиціальное сообщеніе одесскаго губисполкома: "40.000-ая украинская повстанческая армія заняла Каменецъ-Подольскъ, Проскуровъ, Старо-Константиновъ, Луцкъ, Житоміръ, Литинъ, Винницу и др. пункты сѣверо-запада Украины..." По свѣдѣніямъ "Извѣстій", во главѣ повстанческихъ силъ на Украинѣ стоитъ Тютюнникъ. Повстанческая армія поддерживаетъ тѣсный контактъ со штабомъ атамана Петлюры.

Тамъ же сообщается, что вблизи Житоміра, повстанцы истребили 3.000 членовъ коммунистической партіи. Чека и исполкомъ успѣли бѣжать.

Одесскій исполкомъ объявилъ всеобщую мобилизацію мужского населенія отъ 17-ти до 45 лѣтъ. Мобилизація въ одесскомъ районѣ проходитъ крайне слабо. Нѣмецкіе колонисты районы не давали ни одного человѣка.

ПОЖАРЪ НА ТЕЛЕФОННОЙ СТАНЦІИ.

Берлинъ /РУССПРЕСС/. Какъ сообщаетъ "Новый Міръ", на засѣданіи исполнительнаго комитета петроградскаго совѣта былъ заслушанъ доклада завѣдующаго отдѣломъ связи Чистова о пожарѣ на телефонной станціи. Экспертная комиссія, въ составъ которой вошли научные авторитеты, отвергла возможность возникновенія пожара отъ неосторожнаго обращенія съ огнемъ. Поджогъ несомнѣненъ. Первоначально опредѣленный для возстановленія станціи срокъ въ 7 мѣс., можно будетъ при напряженіи всѣхъ силъ сократить до двухъ съ половиной мѣсяцевъ. Для полнаго возстановленія станціи потребуется 40 милліардовъ руб., которые центромъ предоставлены.

ПОЗДНЕЕ ПРИЗНАНІЕ [illegible].

Копенгагенъ /РУССПРЕСС/. Въ мѣстной газетѣ "Соціалдемократенъ" помѣщена бесѣда сотрудника этой газеты Вульфа съ Литвиновымъ по вопросу о торговыхъ сношеніяхъ съ совѣтской Россіей. Подробно [illegible] Ленину, въ его послѣднемъ выступленіи, Литвиновъ откровенно согласился, что большевики принуждены обстоятельствами отказаться отъ проведенія въ жизнь своей экономической политики. Онъ заявилъ: Большевистская революція въ Октябрѣ 1917 года была произведена въ предположеніи, что европейская война въ скоромъ времени приведетъ къ революціи во всей Европѣ. Однако, капиталистическій режимъ оказался гораздо болѣе сильнымъ и живучимъ, чѣмъ тогда думали большевистскіе дѣятели въ Россіи. Такимъ образомъ, Россія оказалась единственнымъ коммунистическимъ государствомъ и т.к. никакая коммунистическая страна не можетъ въ теченіе продолжительнаго времени оставаться изолированной, то мы должны были найти какой либо модусъ вивенди для сожительства съ капиталистическими государствами. Мы были вынуждены отмѣнить нѣкоторыя коммунистическія законы и распоряженія, которые могли бы быть осуществлены лишь въ томъ случаѣ, если бы коммунизмъ сталъ господствовать во всемъ мірѣ. Рабочій классъ Россіи вынужденъ видоизмѣнить и умѣрить свои коммунистическія стремленія. Въ концѣ бесѣды, Литвиновъ заявилъ, что совѣтское правительство увѣдомило Англію офиціально, а Францію полу-офиціально о томъ, что совѣтская власть соглашается признать всѣ до-революціонные долги Россіи. Уплата задерживается лишь тѣмъ, что у совѣтскаго правительства нѣтъ соотвѣтствующихъ средствъ, которыя она надѣется получить посредствомъ возобновленія экономическихъ сношеній съ Европой.

ДѢЯНІЯ СОВѢТСКОЙ МИЛИЦІИ.

Берлинъ /РУССПРЕСС/. Какъ сообщаетъ "Голосъ Россіи", въ революціонномъ трибуналѣ разсматривалось дѣло "народнаго слѣдователя" члена коммунистической партіи Круглова. Помимо полученія взятки съ налетчика, Кругловъ указалъ ему квартиру, подходящую для ограбленія. "Дѣло" налетчикъ провелъ черезъ камеру слѣдователя Круглова, который за свои услуги получилъ часть награбленнаго: деньги, часы и серьги. Въ сдѣлкахъ слѣдователя съ налетчикомъ участвовала и жена Круглова, которая скупала у кліентовъ Круглова награбленное золото, серебро и камни. Кругловъ приговоренъ къ разстрѣлу.

"АРМІЯ КОММУНИСТИЧЕСКАГО ИНТЕРНАЦІОНАЛА".

Ревель /РУССПРЕСС/. Въ № 256, посвященномъ "недѣлѣ коминтерна", моск. "Правда" помѣщаетъ списокъ коммунистической партіи, съ указаніемъ ея численнаго состава.

Назв. государствъ.	Количество.	Колич. изданій.
Сѣв. Америка	10.000	38
Австрія	18.000	4
Англія	10.000	3
Аргентина	5.000	2
Бухара	6.000	2
Греція	2.000	4
Германія	360.000	42
Голландія	4.000	3
Грузія	11.000	9
Горская республика	10.000	
Данія	1.200	2
Дагестанъ	7.000	-
Дальневост. респ.	7.095	6
Египетъ	1.500	
Италія	70.000	15
Испанія	10.000	6
Исландія	3.000	1
Канада	1.000	
Люксембургъ	600	1
Ява	4.000	1
Мексика	1.200	3
Арменія	3.000	1
Азербейджанъ	10.000	-
Болгарія	40.000	12
Бельгія	1.000	1
Норвегія	97.000	37
Персія	2.000	1
Палестина	500	-
Португалія	400	1
Румынія	40.000	9
РСФСР	550.000	569
Украинская ССР	61.400	47
Уругвай	1.500	1
Франція	120.000	23
Хива	1.000	1
Швеція	15.000	12
Швейцарія	6.000	4
Чехословакія	360.000	53
Эстонія	3.000	1
Югославія	85.000	12
Юж. Африка	750	2
Японія	900	2
Комм. интер. молодежь	800.000	50
Всего	2.800.645	997

О Венгріи, Китаѣ, Кореи, Латвіи, Польшѣ и Турціи свѣдѣній нѣтъ.

ПЕТРОГРАДСКІЙ ПОРТЪ БЕЗЪ ЛЕДОКОЛОВЪ.

Ревель /РУССПРЕСС/. По сообщенію моск. "Извѣстій" /№256/, "ледокольная кампанія проходить неудовлетворительно. Сейчасъ въ порту находится 28 судовъ. Идутъ въ Петроградъ и нагружены въ иностранныхъ гаваняхъ 26 судовъ. Эти суда Петроградскій портъ еще можетъ принять и отправить обратно, но затѣмъ работа будетъ прекращена. Постановлено виновныхъ въ задержкѣ ремонта ледоколовъ предать суду". -

ПРЕДЛОЖЕНІЯ ГЕРМАНСКИХЪ ФИРМЪ.

Ревель /РУССПРЕСС/. Сообщеніе изъ Петрограда въ моск. "Извѣстіяхъ" /№256/ говоритъ о томъ, что "прибывшая германская торговая делегація сдѣлала рядъ предложеній: доставить отборные сѣмена и телефонные принадлежности, взять на себя ремонтъ и достройку домовъ въ Петроградѣ. Ведутся переговоры о пріобрѣтеніи привезенныхъ делегаціей товаровъ и о передачѣ ей лѣсныхъ концессій". -

Бюлетень ч. 3. 12. листопада 1921-гор.

ПОВСТАННЯ НА УКРАЇНІ.

Повстанчий рух обхопив уже всю Україну і нагадує всенародне повстання проти гетьмана в 1918 році. З усіх місцевостей України надходять чутки про успіх повстанчої акції. Йде концентрація і консолідація поодиноких повстанчих відділів в окремі повстанчі армії, які в свою чергу об'єднуються єдиними керуваннями. Душею повстання є Головний Отаман Петлюра, а керує акцією популярний генерал Тютюнник.

Відділ от. Юнерга у районі Куриловців Мурованих 7. листопада розбив 7. кав. полк і захопив кулемети і багато коней. Великі втрати поніс теж 8. кав. полк. Инший повстанчий відділ від двох днів веде великий бій з 131 бригадою 44 див. під Любаром.

Волинська кордонна полоса на 40 верст вільна від большевиків. Большевики залишили Звягель, Кривин і Пищово. Північна повстанча армія розбила большевиків в районі Коростеня і веде наступ на Житомир, де є велика большевицька збройна база. По слухам Житомир уже занятий повстанцями. Рівночасно ідуть сильні бої під Козятином і Фастовом.

10-го листопада почали повстанці сильний бій з большевиками під Бердичевом, в якому теж є большевицька база. Заняття Житомира і Бердичева вирішить справу Правобережної України.

Південна повстанча армія навязала контакт з повстанчими відділами от. Іваніва на Херсонщині і з частинами Лиха на Поділлі. Большевики перекидають сильні відділи з Полтавщини в район Кременчуга, де від кількох днів ведеться сильний бій з повстанцями. Великі втрати понесли большевики особливо під Смілою і Златополем.

К О М У Н І К А Т 1.

21-го листопада 1921 року.

П о в с т а н н я н а У к р а ї н і.

На підставі одержаних відомостей з України, сітуація там до 15-го листопада була така:

А. КИЇВЩИНА.- Н-ська повстанська дивізія північної повстанської армії вирушила на Київ. 11-го б/м. зустріла вона біля ст. Тетерів 41-у окрему бригаду в 72 бриг. 44-ї див. Бій був дуже впертий і скінчився перемогою повстанців. Повстанцями було здобуто потяг зі зброєю і амуніцією. Ближчих подробиць про її скількість немає.

12-го листопада та сама дивізія мала бій з большовиками під Фастовом. Большовиків розбито і вони в паниці втікли в напрямі на Київ. Того ж дня о 14-й годині Н-ська повстанська дивізія почала зі Святошина обстрілювати Київ. Київ обороняє 6 шкіл червоних курсантів в числі до 2000 чоловік, 135 піхотна бриг., 1 гарм. школа й партійні інституції /до 3000 чол./

На участку Київ-Ніжин, повстанцями зруйновано залізницю й одрізано большовикам відворот з Київа. Телеграфічна лінія Київ-Рівно від 4-х днів не чинна.

Б. ВОЛИНЬ.- В прикордонній смузі в районі Корець-Слевськ, вибухло знов велике повстання селян. На Слевськ, який обороняла кінота й члени партійних інституцій, наступало понад 2000 селян. Повстанці знищили кінний ескадрон, 365-го повітового полка і зайняли Слевськ. Усі села в цьому районі вільні від большовиків. Большовики скупчились в містах і містечках і час від часу висилають відділи кінноти на села і ті доведені до відчаю нищать поголовно беззахистне населення, грабують майно і палять села.

На південній Волині оперує повстанчий відділ Волинця.

В. ПОДІЛЛЯ. 9-го листопада одним із відділів З а б о л о т н о г о числі до 300 чоловік, було занято знову Кам'янець Под. Встановши Українську владу, відділ цей вирушив на Нову-Ушицю.

З инших частин України відомостей нема. Польсько-большовицький кордон большовиками не обсаджений, або обсаджений слабо. Польща кордон зі свого боку щільно замкнула й через те отримати точніщі відомости з України трудно. Можна лише констатувати, що на всьому терені правобережжя й більшій частині лівобережжя, палає вогонь повстання. На Київщині й Херсонщині йдуть запеклі бої а Одесу одрізано як від суші так і від моря.

1070 127

[illegible]

[illegible]

21/[illegible].

[illegible]

До [illegible] повстанчої [illegible]

ген. [illegible].

Один із учасників в повстанчій акції ген. [illegible] відділ [illegible], якому [illegible] утекти з большевиць[illegible] [illegible], [illegible] цілі [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] з [illegible] відділом [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] в бою [illegible], [illegible] бракувало амуніції, [illegible] і [illegible] на [illegible], [illegible] і [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] відступив [illegible] і [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Ген. [illegible] [illegible] і [illegible] в напрямку на Київ.

1. [illegible]

5/[illegible], біля [illegible], [illegible] з [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] до [illegible], [illegible] і [illegible] [illegible] [illegible] і т. [illegible]

[illegible] було [illegible] 1000 [illegible]. [illegible] [illegible] до [illegible] і [illegible] [illegible].

[illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] біля [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] в [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] в напрямку на [illegible] [illegible], [illegible] з правого боку наступ, і [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] біля 200 [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] амуніції, [illegible] [illegible].

Ген. [illegible] [illegible] [illegible] успіх [illegible].

[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] охорону [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 34 і ранені.

В [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] біля [illegible] [illegible], і [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] і [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] – [illegible], [illegible], [illegible] бідно- [illegible] по [illegible], [illegible] ук[illegible]-ти.

[illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible], [illegible] [illegible], ... [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] П. Г. [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ... .

Витяг з докладу Голови Дипломатичної Місії
в Будапешті від 29/XI ч.976.

"З того часу,як до Будапешту надійшли звістки про велике повстання на Україні,а надто про успіхи повстанського війська,до нашої Місії раз у раз приходять офіцери та солдати /українці," малороси,а той просто бувш.російскі добровольці- врангелівці,які перебувають або на тутешній російській станиці,або на роботах.Вони просять дати ім змогу переправитись на Україну, щоб взяти активну участь в боротьбі проти большовиків.Місія ,одначе,ставиться до всіх ціх добродіів дуже обережно,маючи на увазі як накази нашого Уряду,так і власний досвід.Крім того,до Місії,з цією ж метою,звертаються офіцери німецької,австрійськоі та мадярськоі армії.

На російській станиці врангелівські агенти силкуються переконати тих,що там знаходяться,що мовляв,ніякого повстання на Вкраіні не мае,а коли й було якесь там маленьке повстанечко,то його вже давно зліквідовано і т.д. Мі-

сія, з свого боку, вживає заходів, щоби запобігти поширення цих побрехеньок, для чого Місія, в міру того як отримує звістки про повстання /бюлетені укр.прес-бюро та ин./, негайно подає їх, в перекладі, до мадярського Міністерства Закордонних Справ та Військового, та до місцевих часописів.

Місцева періодична преса /чи то на мадярській, чи на німецькій мові/ жваво реагує на події на Вкраїні, що дня друкуючи чи то коротки телеграфічні звідомлення, чи то більш змістовні статті про українське повстання. Всі органи преси, без винятку, висловлюються про повстання в прихильному до нашої справи розумінні.

Місцеві торговельні круги та де які великі фірми та підприємства теж не в малій мірі зацікавлені повстанням, передбачаючи можливість увійти в торговельні зносини з нами, коли хоч невелику частину нашої території буде видерто з ворожих рук.

З орігиналом згідно:

Старший Діловод

Витяг з газ. [illegible] з дня 10 листопада 192[illegible] року. № 308

ПОГОЛОСКИ ПРО УСТУПЛЕННЯ НАЧАЛЬНИКА ДЕРЖАВИ

"Недавно... [illegible] Посольських [illegible] що має бути висунута справа уступлення п. Начальника [illegible] [illegible] відомостями [illegible] з [illegible] дістались.

[illegible] розпитувалися про се [illegible] докладніше і то на підставі повідомлення одних [illegible]. Як виявляють [illegible] п. Начальник [illegible] справді заявив, що має [illegible] за справу [illegible] і справою Вилінською...

...[illegible] за [illegible] і з [illegible] про уступлення. В останній час було відомо, що п. Начальник держави є [illegible] федеративної політики... З федерацією на Литві було до Ріги, а всі по черзі [illegible] з Петлюрою, аж до останніх [illegible] за обручем [illegible] ганебно. В додаток Сейм [illegible] останніми часами дуже [illegible] проти всяких проб утримування справ на східних [illegible] з [illegible]/[illegible]/ із [illegible] [illegible] Начальник Держави, що всякі дальші [illegible] і [illegible] в цій справі є недопустимими..."

[illegible] И [illegible].

Р и г а /РОСТПРЕСС/. Совпаденіе пріѣзда Литвинова въ Ригу, якобы, на русско-балтійскую экономическую конференцію, съ прибытіемъ въ Ригу [illegible] и [illegible], по слухамъ, считается далеко не случайнымъ явленіемъ. Литвиновъ, будто бы, пріѣхалъ со специальной цѣлью встрѣтиться съ представителями эсъ-эровъ для выясненія возможности сотрудничества на работѣ въ совѣтской Россіи/. Насколько успѣшны были начинанія въ этомъ направленіи сейчасъ опредѣлить невозможно. Попытки эсъ-эровъ перенести центръ своей дѣятельности въ Ригу - пока, повидимому, успѣхомъ не увѣнчались.

СОКРАЩЕНІЕ ШТАТОВЪ.

Р и г а /РОСТПРЕСС/. [illegible] октября въ Петроградѣ закончилась работа по обслѣдованію государственныхъ учрежденій и сокращенію ихъ штатовъ. Въ петроградскомъ [illegible] число служащихъ сокращено на [illegible]%, въ [illegible] - [illegible] уменьшено [illegible]%, въ отдѣлѣ труда - [illegible]%, въ губздравотдѣлѣ - [illegible]%, въ [illegible] - [illegible]%, въ подотдѣлѣ юстиціи - [illegible]%, въ совнаркомѣ - [illegible]%.

ЛЕНИНЪ О [illegible].

"Трудъ" /№ 91/ печатаетъ въ отрывкахъ послѣднюю рѣчь Ленина. [illegible] "Совершенно безспорно и всѣмъ [illegible], что, несмотря на такое громадное бѣдствіе, какъ голодъ, [illegible] улучшеніе положенія населенія, за вычетомъ этого бѣдствія, [illegible] въ связи съ измѣненіемъ нашей экономической политики.

Если капитализмъ восстановится, значитъ, восстановится [illegible] и [illegible] пролетаріата, занятаго производствомъ матеріальныхъ цѣнностей, [illegible] на крупныхъ машинныхъ фабрикахъ, [illegible] на продажу и прибыль, а не спекуляцію, [illegible] въ собственной [illegible], не очень то [illegible]. Весь вопросъ - кто кого опередитъ. [illegible] промышленности. [illegible] раньше сорганизоваться и тогда они коммунистовъ прогонятъ ко всѣмъ чертямъ и ужъ тутъ никакихъ разговоровъ [illegible] государственная власть [illegible]. Или пролетарская государственная власть [illegible] капиталистовъ въ надлежащемъ [illegible], опираясь на крестьянство, держать [illegible] капитализма по государственному [illegible], чтобы [illegible] государственному и служащіе [illegible] и создать [illegible] буржуазія Россіи. Теперь буржуазія всего міра поддерживаетъ [illegible]. Теперь противъ насъ [illegible] и они стали во много разъ болѣе сильными, чѣмъ мы, [illegible] болѣе могущественными, чѣмъ мы. [illegible] послѣдній источникъ. И чтобы тутъ побѣдить, нужно опираться на [illegible] рабочихъ и крестьянъ. [illegible] силы - есть масса [illegible]. Мы не должны строиться [illegible] ихъ сознательность, ихъ организованность. [illegible] Надо строиться на непосредственномъ коммунистическомъ [illegible]. Нужно заинтересовать [illegible] заинтересованности крестьянина. [illegible] чтобы онъ былъ заинтересованъ въ [illegible] каждаго специалиста съ тѣмъ, чтобы [illegible] къ черту не [illegible] развитіи производства. [illegible] будетъ выполняться и [illegible] Мы думали, что по коммунистическому [illegible] въ странѣ съ деклассированнымъ пролетаріатомъ распредѣлялось производство [illegible] управлять и мы должны помнить, что [illegible]. Намъ нужно научиться [illegible] чѣмъ онъ былъ при капиталистахъ. [illegible] порядокъ долженъ быть строже, [illegible] что если мы будемъ [illegible] мы должны работать хорошо. Мы должны помнить, [illegible] мы должны помнить, [illegible] плохо, то все мы получимъ [illegible], такъ и надо. [illegible] что тогда насъ перебьютъ, да [illegible], рядомъ съ нами [illegible] будутъ рядомъ съ вами, [illegible] все. [illegible] будутъ иностранные капиталисты и концессіонеры, они будутъ [illegible]. Пусть [illegible] у насъ 100% прибыли, они будутъ [illegible] и тогда только мы [illegible], и мы научимся у нихъ [illegible] сумѣемъ [illegible]" /РОСТПРЕСС/.

151

2/4

KARTKA POCZTOWA

ADRES WYSYŁA...

10 10

POCZTA POLSKA

POLSKA

17.X.21–3

O. Kowalewsky

Tarnów, Hot. „Bristol" p. N 2

Polen. Polska.

У. Н. Р.

ГОЛОВА РАДИ
НАРОДНІХ МІНІСТРІВ.

„9“ IV 192[illegible] р.

Ч ....

Дорогий Олександре!

Багринський виступив від Мальтичика, подав мені заяву і непотрібного [illegible]. Це він підтвердила. Я без кінця знервований, заїжджений, а він мене терроризує ніби. Що це? Для чого це? Я ніякої відповіді Багр[инському] ніколи не буду. У Багринського є нерви, а у мене нема? Та у мене нерви в 1000 раз більше вразливі від нього, бо ніколи я не знаю і не розумію [illegible]

рахую для себе, і це тобі.
Ясно, іншими. Коли він
є Сн-ер — то ніхто цього
робить. Передбачаю, що він
хоче чогось або фізичну
кампанію, бо в противному
разі він вийде і [illegible]
а я передбачаю і порізну;
піде в обійми Мацевич
Це робота Мацевича. Я
мушу бути до кінця
строгим основним. Господа-
рем. І я тепер, як тобі на
конференції строк на [illegible]
[illegible] важливо
твоїми [illegible]

6/XI. 1921. 133

17/XI

Дорогий товаришу!

Так, дійсно, вирішено кинути. З газет я довідався, що повстання погасло. Знаю дещо про переговори з [illegible] та [illegible] „силами" теперішніми. Все це сили мимо[illegible] самі. Коли народжувалась на очах повстан[illegible], тоді уся [illegible]. А ні-скоро на-ступить капітуляція. У вірі [illegible] цеб проти наших „полі[illegible]". Мовив, цим відмовляюсь від позицій большевиків і від тої евалюції, що привела би до [illegible] з иншими партіями та [illegible], спиняючись, а тому кінець одинокий [illegible] на пару другу років. Звичайно, коли знов-тися з тими „білогвардійцями", то ніякої рації ні моральної, але коли розібратися в цих справах уважніше, що ввесь час революційної боротьби вважав за право і змістом національної боротьби, все-таки мусів би бути. Тому згодився, що за раз тоді, коли державний центр [illegible] з сторони самостійників (але тільки не по-[illegible]) [illegible] думка стала актуальною. [illegible] навколо з розвитком національної боротьби

на Україні, доповнюючи себе тим [illegible]
знищенням, яке дало життя українцям. Можна,
що за свого [illegible] ще раз нам ще прийдеться
боротися зброєю, можливо, що теперішня
боротьба це тільки дорога до майбутнього,
яку вимагатиме від нас час. Коли ж це вірно,
тому можна було [illegible], що коли б наші по-
літичні вороги з-під наших ніг збили ґрунт, на
якім стояли від 17 р. все ближче й ближче нашого
[illegible], коли атмосфера [illegible] [illegible] з
[illegible] [illegible] ставала для наших бо-
рців все більше реальною й навіть конечною,
то тепер, а що ж ходить за післявоєнний час, цілком
не буде жодних підстав ані до побоювань ані
до [illegible] [illegible]. Боротьба стала вже цілком
національною. А перед нами ще багато літ боротьби
на цілому національному фронті, а до боротьби
стане цілий народ. Коли інші народи повстан-
ня находили підтримку в [illegible], а ми — ні від
нікого навіть співчуття не мали. Тим певні-
ший наш успіх. Чим більше жертв несе наш
народ — тим той успіх ближче. Коли тепер цей
народ побачив, як [illegible] — перемога на наш бік
[illegible]. Та не ще була б не остання
боротьба, але це показало б, що рішальний бій
виграний. Для дальнішої втечі ми би мали
[illegible] [illegible] фізичну. Тому я з

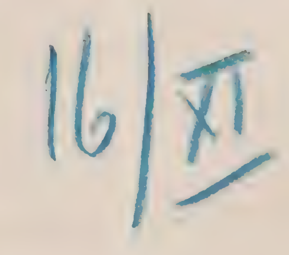
такого нечуваного терору чекало [illegible] в [illegible] розмірі буде відплачування теперішнім тиранам. З них того не [illegible] з тому, що большевики будуть вигнані з краю, а в тім розмірі. Свідомість українців зовсім усіх. Як би після того большевики знову окупували нашу землю, були б на тій завжди [illegible] ворожо їм народу. Ненависть сильна зброя. Вона єднає найкраще (принцип цієї партії), вона заохочує тих, що [illegible] своїй нації. Віра могуча побідна. Нам потрібна ненависть. Без неї ми не створимо держави своєї, не відновимо культури, не поставимо кордонів. Вона — єдиний імпульс до нашої роботи на фронті і в засіллі.

Захід уважає, що большевизм як теорія зник, лишається ще большевизм у практиці, як мілітарний шрифт. Певної орієнтації до того, як би найкраще упорядкувати відносини на сході, [illegible]. Англія, Франція-Японія — прихильники [illegible] України, [illegible] коли б Україна [illegible], що така вільна змогла бути. Франція — [illegible] помимо федералізму [illegible] самостійності. Америка через Японію хоче вільної Росії — союзника на Тихому Океані. Аж ніяк [illegible] конференції має займатися вирішенням справи буття Росії. Туди Мілюков з [illegible] вибрався. Хоче грошей набрати, щоб [illegible] предкласти [illegible] [illegible]. [illegible], що з [illegible] [illegible].

Пиши [illegible], друже, що там [illegible] робиться.

[illegible]

JURISCONSULTE
DES LEGATIONS ET DES MISSIONS
DE LA RÉPUBLIQUE DÉMOCRATIQUE
UKRAINIENNE À L'ÉTRANGER.

Le 7/XI 1921

~~No.~~

Дорогий
Олександр Олександрович!

Г. Лозинський „по персональним мотивам" подав заяву про вихід із партії. Дійсні причини це його праця в газеті „Руль", котрі він підписував псевдонімом.

В національному союзі на останнім засіданні п. Лотоцький вилаяв п. Шелухіна. Слідуюче засідання відбудеться 9/XI – с/р.

Оце Вам наші новини.

Дуже жалкую, що немаю ніяких інформацій від Вас. Не гублю надії одержати візу до Вас. Для цього

вживати ріжних заходів.

З щирою повагою до Вас

[illegible]

Ріжні відомости по часописам про повстання значно підняли настрій нашої еміграції.

[illegible] 195

Baden 30. XI. 21.

Дорогий Олександре Олександровичу, дуже був
радий одержати від Вас листа після такої ве-
ликої перерви. Я мав певну підставу дума-
ти, що Ви перестали листуватись з [illegible]
ти, що мої листи від 7. IX вернулись [illegible]
без відповіді, а натомість вони були у відпові-
на Ваш лист з 30 серпня. В листі з 7/IX я висло-
вив свою точку погляду на майбутні відноси-
ни суспільства до Вашого (сучасного) міністерства;
як показали події, був прав.
Як це лише непорозуміння, то я дуже радий
і дякую Вам за інформації.
Що до утримання лекторів, то, після того як ви-
явилася повна неспроможність влади (справа [illegible]
[illegible], [illegible] і т. п.), [illegible] [illegible]
[illegible] ходом. З [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], що уряд не звертає жадної уваги на [illegible]
[illegible], а всякі авантурники процвітають. У [illegible]
ній час дуже популярна справа відновлення [illegible]
[illegible] без Петлюри, котру ведуть [illegible] радикали. [illegible]
[illegible] для цього [illegible] з [illegible], котрий [illegible]
[illegible]. Російські кола дуже захопилися за цей розвал
і ведуть уперто політику на розбиття наших [illegible]
бачимо чи це вдасться (Перет. [illegible] Вас. [illegible]).
Взагалі розвал [illegible] на найбільшім [illegible]
[illegible] і дійшло вже до такого розвалу, що [illegible]
[illegible] між [illegible] [illegible] [illegible] і [illegible]

щомісяця [illegible] до якоїсь іншої країни. Не побувавши
на місці і не можу, як це роблять інші, рекламува-
ти речі в деталях. Кабінет але можу схарактеризувати [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] досі [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] на [illegible], [illegible] тут не [illegible].
Я переїхав до Берну, бо [illegible] дешеве приміщення,
але вже тут [illegible] неможливо. За ці два місяці ці-
ни на помешкання виросли на 1000%. Взагалі все дорож-
чає тут щомісяця, приблизно на 100% і стало тут да-
но дорожче ніж у Польщі. Трудно сказати що буде
далі, але тут утримання стало для мене небезпечно
неможливо. Мої діла також дуже погані і в вже
третій місяць не дістаю нічого. Певне вони дотягнуть
до Нового Року і [illegible].
Як же Ваше здоровля? Як Ваша Пані? Як певне [illegible]
[illegible]. Як і можна було собі уявити, [illegible] дій-
шли до [illegible] в [illegible] [illegible] [illegible].
Так же [illegible] наше здоровля і ні на що чекати [illegible]
[illegible] [illegible] не [illegible]. Певне скоро, як це не
[illegible] якогось культурного [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] і не будемо мати [illegible] [illegible]
[illegible] здоровля.

Бажаю всього кращого [illegible] Вашій Пані.

Ваш [illegible]

P.S. Що до [illegible] Ч.К., то я [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] не [illegible], а собі [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

137

8, III 21,
[illegible]

Дорогий Олександре!
Вся чорна книжка [illegible]
[illegible] [illegible] ? [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], з Тичини [illegible]
шими товаришами [illegible]
[illegible] Ваше [illegible] [illegible]
чали? [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible],
[illegible] і Т. Г. [illegible] у [illegible]
з [illegible] свого [illegible]
і на [illegible] [illegible]
з [illegible]?!
Для мене все це незрозу-
міле і... Кінчаю, [illegible]
Вам, [illegible].
Чому В. К. не відповідає

на мої листи не відпові-
дає мене не [illegible]
[illegible] [illegible]
тому я [illegible] з [illegible]
[illegible] [illegible] що Ц.К. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]
[illegible] і [illegible] [illegible]
[illegible] ц. [illegible] [illegible]
(вирішили по [illegible] [illegible])
[illegible] 2 [illegible] про [illegible]
[illegible] у [illegible] (про
що Ц.К. [illegible] від мене не
через [illegible]) Панове,
[illegible] [illegible] [illegible]
і [illegible] в соб. [illegible]! Я
[illegible] назад і не запитали!
[illegible] [illegible] ... ох! [illegible]
і більше

На [illegible] мов кривава-
[illegible] і моєму мову
загубили, по-рідному
серцю на [illegible] [illegible].
А [illegible], так не [illegible]
[illegible], що [illegible] [illegible]
а [illegible] [illegible] [illegible]
з [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].
Що [illegible] [illegible]? [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] що [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

отримали Ви уже? по
моїй [illegible] не [illegible]
же то варто придбати
по них. (Тільки [illegible]
в моєму отримати
справи [illegible]
[illegible], бо при цій своїй
роботі друкарні [illegible]
дорого виготовили. [illegible]
хочу марки [illegible] і
[illegible] на жаль де [illegible]
з [illegible] да [illegible] [illegible]
так... Прошу написати про
все докладно. [illegible]
[illegible]. Що там чути в
[illegible]?

Щиро [illegible]

[illegible], Мачупаска 46 [illegible]
або [illegible], [illegible] 24 [illegible]
[illegible] 46 [illegible] [illegible]

Для відома.

Д.П.І.

Таємно.

24/VII.19[illegible] р.

З В І Т, ч. [illegible]

БОЛЬШЕВИКИ В ТАРНОВІ.

Вчора проходжувався по місті служащий че-ка з м. Черкас, матрос тов. Василів. Він був одітий в форму матроса, і на кашкеті була надпись того судна, на якім раніше служив. Замітити і те, що мав на собі пасок з кобурою.

Тов. Василіва пізнала одна із місцевих пань, яка його добре знає по службі в че-ка в м. Черкасах.

Се офіційне появлення згаданого матроса, дає підставу думати, що тут зараз перебуває, якась більшовицька місія.

140

У.Н.Р.
МІНІСТЕРСТВО
ЗАКОРДОННИХ СПРАВ.
Канцелярія Міністра.
"23" Грудня 1921 р.
ч. 6103

Вх. ч 1059
24/XII-1921

Панові
Міністрові Преси й Пропаганди

Міністерство має честь переслати при цьому для відома слідуючі реферати про одгук повстанського руху на Україні в закордонній пресі:

а/ Швейцарська преса,

б/ Німецька /також з окрема Баварська/ преса

в/ Бельгійська преса;

Міністерство має честь додати, що в відповідній редакції ці реферати подаються для загального відома до "Української Трибуни".

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Начальник Канцелярії Міністра

РЕФЕРАТ

про повстання по матеріялам з Швейцарської преси.

Швейцарська преса, німецькі, французські і італійські часописі, як "Остшвайц", "Фрайбургер Нахріхтен", "Бернер Тагеблят", "Цюріхер Пост", "Національ Цайтунг", "Бунд", "Фатерлянд", "Нойе Цюріхер Цайтунг" і ин., "Ліберте", "Газет де Льозан", "Журналь де Женев", "Трібюн де Женев", "Сюіс", "Газетта Тічінез" і т.д., дуже богато подавала повідомлень про повстання на Україні. Користувалася швейцарська преса різними джералами, передруковуючи вістки з комунікатів "Укрпресбюро" "Укр.Трибуни", "Рідного Краю", з німецьких і італійських газет.

З 7.XI по 11.XI було подано багато фактичних повідомлень про зайняття Житомира-Жмеринки-Бірзули з зазначенням, що повстанчий рух на Україні має дійсно "національний характер". Цікаво одмітити те, що одні і тіж відомости одночасно появляються у десятках ріжних газет.

Деякі часописі, як "Трібюн де Женев" з 10.XI, сповіщаючи про початок повстання, каже, що багато разів починалося на Україні повстання і що треба чекати розвитку подій. 11.XI та ж газета, подаючи про деякі успіхи повстанчої армії, додає, що подібні новини треба приймати з пересторогою.

Більш прихильний тон має часопись "Газет де Льозан", яка подає фактичні відомости. Так само робить і "Журналь де Женев", яка подає з 12.XII вістки про можливу польсько-большовицьку війну, базуючись на повідомленню Білоруського пресового бюро, нібн большовики укріпляють на Березині фронт, стягують війська і т.и.

"Ліберте" подає з 18.XI від Укр. Пресового Бюро вістку, що полк. Шепель зайняв лінію Жмеринка-Вінниця, про бої коло Черкас і коло Одеси, як також про те, що большовицька преса визнає значність і серьозність руху.

"Найе Бернер Цайтунг" з 18.XI подає, що в Бременському портові на пароплаві "Нове" находяться 52 українських дітей, батьки яких пішли на повстання і боротьбу проти Совітського Уряду. Діти мають бути відправлені до Нью-Йорка.

"Національ Цайтунг" з 19.XI під заголовком "Наслідки офензиви Петлюри" подає з Гельсінгфорса, що " офензива Петлюри і повстання на Україні, яке совітська преса закидує Польщі і Румунії, вважається в Москві, як новий напад Заходу проти Совітської Республіки". "Крайне праві елементи знайшли твердий грунт під ногами. Обвинувачують Леніна в тому, що він своєю концесійною і мировою політикою підбадьорив як зовнішніх, так і внутрішніх ворогів. Преса домагається повороту старого брутального режиму для подавлення контрреволюційного руху".

"Журналь де Женев" з 19.XI, подаючи відомости про удачні операції ген.Тютюнника на Волині, про бої коло Черкас, про розбиття і перехід на бік повстанців большовицьких частин, зазначає в кінці, що вістка про заняття повстанцями лінії Камянець-Проскурів-Староконстантинов-Шепетовка прийшла з Штабу 3-го Румунського Корпусу.

"Сюіс" з 20.XI подає з Відню, що йде страшенний бій за володіння Києвом.

"Трібюн де Женев" з 23.XI подає про розбиття на Волині 171, 172 і 130 большовицьких бригад, про перехід на бік повстанців 44 сов.дивізії. Далі подаються удачні операції Янченка в районі Ірши-Коростеня, про операції ген.Гулого, про зайняття Балти, Тирасполя, про операції Дерещука в районі Умані, про удачі на Лівобережжю полк.Левченка, та про те, що українські відділи форсували Дніпро між Каневим і Черкасами.

"Журналь де Женев" з тої ж дати до цих відомостей додає також про німецьких колоністів, які обявили себе готовими приєднатися до повстанців для боротьби з большовиками.

"Національ Цайтунг" з 23.XI подає з Ревеля: " як повідомляє московська преса, точаться нещасливі для совітської армії бої коло Київа. Повстанці мають в своєму розпорядженню звязкові і комунікаційні засоби. Сильна колона, на чолі якої стоїть жінка, мала б йти на Київ. Большовицькі війська відступають за Дніпро. Галицькі війська Петрушевича прилучилися до війська Петлюри. Обидва коронники заключили між собою оборонний союз для захисту України і Східньої Галичини проти Росії."

"Остшвайц" з 23.XI подає з Гельсінгфорса, що большевики мусять одійти за Дніпро. Але цей відступ є загрожений новим повстанням на Чернигівщині.

Окремий пресовий бюлетень "Спеціаль" містить з 24.XI повідомлення /походженням Моркотунівського табору/ з Пс; ці повідомлення були уміщені в "Тан" і в "Аксіон Насіональ" /Бельгія/ з 25.XI. Але 26.XI той же "Спеціаль" подає, про операції коло Катеринослава от. Матвієнка і про те, що Троцький стягує війська на Україну з огляду на небезпечне становище.

"Бернер Ландес Цайтунг" з 26.XI уміщено повідомлення Пана Блюмера - сводку про події і хід повстання з прихильною для нашої справи оцінкою.

26.XI абсолютно усі швейцарські часописі подали про успіх бою під Тетеровом і про операції полк. Кліменка в районі Василькова.

28.XI подається повідомлення про приїзд Троцького на Україну і про його наказ - суворо розправлятися з повстанцями, розстрілювати і нищити все, що допомагає цьому рухові. Донські казаки, поставлені большевиками проти повстанчої армії, відмовилися битися проти українців. Повстання на Кубані розвивається успішно.

Українські елементи, що до цієї пори були прихильниками федерації з Росією - приєдналися до УНР.

"Ліберте" з 29.XI подає з Гельсінгфорса з "Берлінске Тіденде": "число повставших українців виносить 1.000.000 чол. Петлюра сподівається мати небавом 400.000 чол. Бої - завзяті. По зайнятті Житомира, було вбито 3.000 комуністів і велике число їх в инших містах розстріляно. Українці приготовлені до боротьби на декілька місяців. Камянець-на-Поділлю обявлений столицею України. Завзяті бої йдуть коло Києва, оточеного українцями".

"Трібюн де Женев" з 29.XI подає про наказ Троцького до Армії і Фльоту Совітських за ч.257, в якому Троцький наказує готовитися до можливої війни з Польщею.

"Журналь де Женев" з 25.XI умістив велику передовицю під заголовком "Повстання на Україні", переклад якої до цього долучається.

Котляревський [signature]

За Начальника Відділу Преси.

Перепалка з французами.

„[illegible]" в 29/[illegible] [illegible] вміщено велику передову статтю під заголовком "[illegible] на Україні".

[illegible] її [illegible] на Україні, [illegible] що населення України [illegible] в стані [illegible] своєї історії і сильно прив'язане до землі, яку [illegible] татарів, поляків і [illegible] росія – [illegible] і хоче [illegible] режім [illegible]

[illegible] диктатура, [illegible] цього [illegible], однак [illegible] націоналізм. [illegible] " [illegible] України ", [illegible] Республіці, [illegible] Скоропадського.

У [illegible] не [illegible], що [illegible] України впала під ударами [illegible].

Антанта [illegible] нічого не [illegible] в даному [illegible] націоналізмі, що, як гадали, вмер[illegible]вно. [illegible] українського [illegible] стиснено її в [illegible] " єдиної і неділимої ". [illegible] побіди, протиставити [illegible] землі України.

[illegible] на широких [illegible]

Очевидно, що диктатура [illegible] ризику. [illegible] чи [illegible]. Але [illegible] переконання, зроблені зараз.

Підлягаючи [illegible] частої [illegible], вона [illegible] справу української [illegible] генералів і [illegible] України і [illegible] її під [illegible] большевицькими [illegible] і відбудувати [illegible] російську " [illegible] ". [illegible] армія [illegible], яка гідно і хоробро тримала свою голову [illegible] перед большевицьким наступом – була [illegible] уряду [illegible] агентами Москви.

[illegible] націоналісти і [illegible] противники комунізму, [illegible] 2-х років [illegible] що являється результатом [illegible], грабунків, ножів і [illegible]...

[illegible] опір почав [illegible] і повстання, здавалось, було [illegible], коли [illegible] і з [illegible] українські війська [illegible] кордоні і пішли на Київ, відкидаючи [illegible] на своєму шляху [illegible]. [illegible] рук, казали, керується Отаманом

[illegible] з безпосереднім підтриманням в [illegible] Польщі, але не [illegible]-чають на [illegible] в разі конфлікту з большевиками; вертаючися до зовнішньої політики Маршала Пілсудського.
Чи є це лише повторення [illegible] [illegible] [illegible], ніж усі попере-дні. [illegible] це сказати ще і не [illegible] дуже сумнівним.
[illegible] Однаки з Польщею Петлюра згодився бачити [illegible]-[illegible] в [illegible] країні. Певно, що [illegible] [illegible] [illegible] державність, він не міг сподіватися [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] в світі, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] підтримку.
І тому ми [illegible] [illegible], [illegible] як [illegible], [illegible] [illegible] Петлюра, але [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] і [illegible], [illegible] [illegible]-[illegible], [illegible] [illegible] з [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. І [illegible] з [illegible] на [illegible] [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible]. [illegible] як [illegible] [illegible] отримали гарантії на [illegible] на [illegible], до якої вони прагнули, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], або [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] в цілому [illegible] імперії. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] українського націоналізму, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], інтересів [illegible]. Він [illegible], що тенденції до відокремлення і до децентралізації, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] централізації і [illegible]. І ми, [illegible], [illegible] в майбутньому [illegible] [illegible] [illegible] проти [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], як [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] до [illegible] держави.

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible] Відділу преси.

Р Е Ф Е Р А Т

про повстання по матеріялам з Баварської преси.

Баварські часописі, а саме: "Байеріше Куріер", "Мюнхнер Нойєсте Нахріхтен", "Байеріше Штаатсцайтунг", "Мюнхен-Аугсбургер-Абендцайтунг" і ин. дуже багато подавали відомостей про повстанський рух на Україні, передруковуючи відомости з ріжних джерел, більше з Відня, з Львова, з Варшави то що.

"Мюнхнер Нойесте Нахріхтен" з 7.XI подає вістку з 5.XI про початок повстання на Україні. Війська Петлюри, увійшовши з боку Румунії, заняли Гусятин і Камянець, де зараз находиться Уряд УНР. Большовики відступають. В їхніх лавах безладдя і переполох.

Повідомлення подаються досить точно, навіть з оцінкою денних подій. Так, напр., "Байеріше Куріер" з 14.XI подаючи звідомлення про стан річей на Україні та про хід подій, каже, що, очевидно, метою повстанчої Армії є заняття Київа; потому зазначається, що повстання находиться зараз ще тільки в п о ч а т к о в і й с т а д і ї, а н а в е с н у в т р а в н і м і с я ц і м у с и т ь п р и й н я т и в е л и ч е з н і р о з м і р и.

18.XI. і 19.XI - усі часописі подали вістку про заняття Київа повстанцями і про наказ Троцького до черв. армії про придушення повстання усіма засобами, навіть цілковитим знищенням міст і сил та населення їхнього.

25.XI також усіма часописами подані відомости про зайняття Жмеринки і про повстанський рух коло Полтави і Катеринослава.

29.XI - подано вістку про перехід Дністра частини повстанської армії, яка була змушена відступити перед большовиками до Румунії, де і була інтернована Румунами.

28.XI подано з Копенгагена, що повстанський рух приймає великі розміри, загальна кількість армії повстанців виносить до 400.000 чол. При зайняттю Житоміра взято багато зброї і вбито до 3.000 комуністів.

"Байеріше Куріер" з 30.XI передрукував з "Ехи", що повстанці роблять погроми, але нижче зазначає "Байеріше Куріер", що ці всі відомости про погроми подані певними чинниками для дискредитації повстанців.

"Байеріше Штаатсцайтунг" з 11.XII. подає характеристику повстанського руху, [illegible] методи цього способу боротьби, і [illegible], що [illegible] з а х о п л е н н я м і с ц е в о с т е й і г о р о д і в ж е з н а ч а т ь п о р а з к и п о в с т а н ц і в. [illegible] часописи пишуть, що Українське Представництво в Берліні не є [illegible], як Представництва инших Урядів, бо поки Уряд УНР не розпоряджує владою на своєму терені, - питання з визнанням Представництва не може бути вирішеним, а тому і кредити, одержувані в Німеччині, на українські фонди, - [illegible], що невідоме, хто являється правним володітелем їх.

З а Начальника Відділу Преси.

Р Е Ф Е Р А Т

про хід повстання на Україні за вирізками з бельгійських часописів.

Як вже упевнились, бельгійські газети дуже пильно слідкують за повстанчим рухом на Україні і друкують свіжі вісті про успіхи повстанчої армії з різних джерел, найбільше з тієї, що подається, чи "Україн. Пресов. Бюро", чи "Укр. Трибуна".

З 12-го XI. "ГАЗЕТ ДЕ ЛЬЄЖ" подає про те, що бої йдуть успішно між [illegible] і Житомиром, Коростенем і Бердичевом, між [illegible] і Чернігівом. Повстанці перекинулися на Лівобережжя в районі Проскурова - [illegible] Полтави; [illegible] - [illegible]; [illegible] - Ромни.

Тої ж дати "ЛА ДЕРНЬЄР ЕР" / "НАЦІОН БЕЛЬЖ" сповіщає про заняття [illegible], про бої між [illegible], [illegible], Тульчином, [illegible] і [illegible].

Далі подаються вістки про успіхи ген. Тютюнника, який [illegible] на [illegible]. [illegible] повстанців в [illegible] 3.000 чол. [illegible] в лави повстанців.

[illegible] "[illegible]" подає під заголовком "Повстання Петлюри на Україні [illegible]" повідомлення з Варшави з 11.XI. - "[illegible] по приходять з України, підтверджують вагу [illegible] повстання Петлюри. Значні сили червоної армії прийшли з Центральної Росії і після [illegible] [illegible] боїв, вони примусили повстанців розпорошитися. Однак, не дивлячись на ситуацію [illegible] великих центрів повстанці роблять [illegible] опір на містах і селах. Під час цих боїв убитий був ген. [illegible], б. Військовий Міністр Уряду УНР.

А 14/XI. "[illegible]" подає про [illegible] розвиток подій на Україні, при чому подає чутку про заняття Києва повстанцями.

При чому [illegible], що Петлюра заключив угоду з галицькими військами [illegible] для захисту Східної Галичини й України від Росії.

В "[illegible]" з 15.XI [illegible] статті про большевицький режім, подану одним бельгійцем, що повернувся з Росії, де він [illegible] відомостей про стан річей в Росії, про [illegible], про селянські повстання / дуже мало характеризує повстання/, про [illegible], стан міст, заводів, рудників, про німецьких [illegible], [illegible] працюють багато на рудниках. В [illegible] [illegible] що режім [illegible] [illegible] [illegible], лиш терор, [illegible] [illegible] ці [illegible] [illegible] люди.

15/XI "[illegible]" подає з Варшави з 14.XI - "повідомлення з Ровна, що [illegible] з [illegible], [illegible], [illegible] і [illegible] дають звіти про успіх повстанців.

Район [illegible] цілком [illegible]. Повстанці озброєні добре.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] дезертирують".

"[illegible]" з 17.XI подає про успіх повстанців і про протест [illegible] до [illegible] за [illegible] повстанчого руху.

"[illegible]" з 17.XI [illegible] з "УКР. ТРИБУНИ" - відозву Повстанчого Комітету до населення з закликом до боротьби з большевиками.

З 18/XI. "[illegible]" подає той самий заклик.

"[illegible]" / з 11.XI [illegible] про ліквідацію повстання/ -спростовуючи большевицькі повідомлення - подає з Румунії від 17.XI, що повстання далеко від того щоб бути ліквідованим. Відділи Петлюри зібрали коло себе багато людей, озброєних і одягнених. Зараз вже установлено, що повстанчі відділи вийшли з польського терену і складалися з 3-х груп, - першої з [illegible].000 чол. з 60 кулеметами

і 8 [illegible] , - других 1500 пол. в [illegible] і [illegible].

" [illegible] " з 10.11 передруковує відомості з "УКР. [illegible]" про заняття Житомира, Звягеля, Новограду. [illegible] стали переможно на бік повстанців.

" [illegible] Ліпманів " з [illegible] подає старі відомості про ліквідацію повстанців, про [illegible] майна і т.д.

" [illegible] " з [illegible]. повідомляє про успіхи от. Антонова на Тамбовщині.

" [illegible] " / в Антверпені/ з [illegible] передруковує відомості з "УКР. ПРЕС." про погроми большевиків [illegible] і [illegible], про евакуації [illegible] і т.д.

[illegible] відмінно відзначає характер большевицьких [illegible] повстання з "[illegible]" з [illegible]. де уміщено замітку з [illegible] "[illegible]" про те, що [illegible] українські відділи до 40/ти [illegible] і [illegible] на Україну. [illegible] большевики примушували [illegible], [illegible] українських "[illegible]" примушені були [illegible] назад Збруч, [illegible] слову [illegible]. В той же час [illegible] організувалися на Київщині і на Поділлі, себто в запіллі большевиків, де вони грабують і нищать села і міста. [illegible] цілі [illegible] залізниць, складів зерна, [illegible] станції і в [illegible] / [illegible], Новоград-Волинський і т.д./
Протест населення України проти большевиків [illegible] / [illegible]/ [illegible]. Дуже мало інтелігенції пристало до цього руху. Серед повстанців є багато [illegible] і [illegible]. Вони є також в большевицьких таборах, де [illegible] червоних. Відділи організовані Петлюрою і [illegible] перейшли були румунський кордон, але були примушені вернутися назад. Повстанці не можуть мати регулярну силу.
Треба сконстатувати, що повстання не мало нічого реального і його ліквідація - неминуча. Єдиним результатом цього була економічна розруха в Росії, що послужить на користь партії Троцького і Бухаріна, [illegible] комунізм.
Очевидно, що це є робота Чорноруківська, яка [illegible] перешкоджає справі України.

" [illegible] Ліпманів " з [illegible]. передруковує відомості "[illegible] СЛОВА " про від. [illegible], його стан і [illegible] характер війни.

" [illegible] " подає [illegible] комунікат з [illegible] про стан річей на Україні.

[illegible]

[illegible signature]

За Начальника Відділу Преси.

Р Е Ф Е Р А Т

про повстання по матеріялам з німецької преси.

Ярово і прихильно огукнулось німецька преса на події на Україні і такі часописі, як "Штаргардер Цайтунг", "Берлінер Берзенкурієр", "Айслебенер Тагеблят", "Дебельнер Анцайгер", "Дойтше Тагесцайтунг", "Тегліхе Рундшау", "Форвертс", "Райхсботе", "Франкфуртер Цайтунг", "Гамбургер Нахріхтен", "Кенігсбергер-Гартунгше Цайтунг", "Бреслауер Нойсте Нахріхтен", "Нюрнберг Тагеблят", "Остеродер Цайтунг" й инш.

2. XI "Бреслауер Моргенцайтунг" умістив протест Карахана до Польщі з приводу подій на Україні.

3. XI "Франкфуртер Цайтунг" містить повідомлення московської Радіо Агентури про хід подій на Поділлю, зазначаючи заняті місцевости і т.и. Далі повідомляється, що большовицька преса обвинувачує Польщу в інспірації цього руху.

"Позенер Тагеблят" з 2.XI містить протест п. Шульгина до Ліги Націй проти насильств, що учиняються большовицькими окупаційними військами на терені України над народом, - з проханням, щоби Ліга Націй занялася цією справою і допомогла Україні. Часопис додає, що в колах Ліги Націй є думка, що цього прохання України Ліга Націй не зможе задовольнити.

7.XI. у всіх часописях подаються вістки про заняття Каминця, Проскурова, Літина, Мельштина - і про замордування великої кількости комуністів-большовиків. Це повстання є в залежности від повстанчих операцій в районі Київа й Херсона.

7.XI "8 Ур Тагеблят" подає вістку з Ріги про те, що червоні війська в боротьбі з повстанцями люто карають населення і головним чином вчиняють масові жидівські погроми.

8.XI. усі часописі подають про успішний рух повстання в напрямках на Київ і на Одесу, причому "Дойтше Верте" зазначає, що цей рух Петлюри є чисто національним.

"Роте Фане" з 8.XI подає, що в "Рінненбергер Цайтунг" уміщено повідомлення з Ковно з 6.XI слідуючого змісту: "повідомляють з Москви, що напруження між Росією і її західніми сусідами збільшилося останніми днями. Згідно з договором між Чехією і Петлюрою, Чехія має його підтримувати. Постановлено, що Чехія візьме участь в польсько-румунсько-українській інтервенції що до Росії. Виїзд Савінкова до Праги і організація українського війська в Чехії являються вже початком активної роботи Чехії в великій антибольшовицькій коаліції".

9.XI усі часописі подали вістки про успішний хід повстання, а в "Дойтше Нахріхтен" уміщено статтю д-ра Е. Єнні під назвою "Большовизм, як засоб до пробудження націоналізму". В цій статті автор зазначає, що большовики своїм централізмом і русіфікацією цілком природно підтримують і сприяють розвиткові повстанчого руху на Україні, сприяють консолідації усіх партійних сил українських і об'єднанню їх в спільний фронт проти большовиків, чого не було помітно раніше. І це національне об'єднання досягнено; успішною цілковитою поразкою большовизму на Україні, вони /українці/ доказують спільність їхніх змагань. І, додає автор, з лозунгом "Геть з большовизмом" - виростає другий "Геть з Москвою", - коли вже перший буде непотрібний, то другий лишиться і довго ще лунатиме по степам України.

Ця стаття була передрукована в "Специількорреспонденц юбер Остфраген" з 6.XI і в "Айслебенер Цайтунг" з 11.XI.

11.XI "Нахріхтен юбер Остфраген" подає про промову проф. Коваля про економичний стан на Україні.

12.XI, не дивлючись на уміщені в рiжних часописях повідомлення про успіх повстання, "Роте Фане", покликуючись на "Вперед" подає про ліквідацію повстання на Україні.

15.XI 22 німецьких часописі повідомляють про розвиток повстання, хоч знов таки "Роте Фане" подає вістку про розбиття Петлюри червоною кавалерією.

З тої ж дати "Берлінер Берзен-Цайтунг" і "Германія" подають з Львова про правдоподібний договір між Урядом Сов. України і Галицьким Урядом Петрушевича.

17.XI появилася вістка про те, що в Бремені находяться 52 українських дітей, батьки яких пішли на повстання. Діти мають бути відправлені до Нью-Йорку.

18.XI "Штаргардер Цайтунг" передруковує статтю д-ра Е. Єнні під тим самим заголовком, що була уміщеною в "Дойтше Нахріхтен" в 9.XI.

19, 20, 21, 22, - XI усі часописі подавали вістки про хід подій на

України, а "Роте Фане" з 19.XI передрукувала з "Впереду" вістку, що Гол.От. що й досі перебуває в Тарнові. "Нойе Пресіше Провінціальцайтунг" подає під заголовком "Визвольна боротьба на Україні" інтерв'ю свого співробітника з Головою Української Місії в Чехії. Це інтерв'ю було передруковано в тій самій часописі з 22.XI.

23,24,25-XI так само усі часописі подали повідомлення про положення на Україні.

21.XI "Фосіше Цайтунг" подало вістку з Варшави про те, що повстанці учиняють жидівські погроми на Україні, а 22.XI так сама часопись умістила спростовання Українського Посольства в Берліні про те, що погроми учиняються червоною армією за те, що жидівське населення співчуває повстанському рухові.

25.XI усі часописі знов уміщають замітки про повстання, а "Роте Фане" подає дві вістки з Москви про ліквідацію його.

в "Позенер Тагеблят" з 15.XI уміщено статтю під заголовком "Комунізм на Україні".

29.XI дуже багато вісток про повстанчий рух появилося в усіх німецьких часописах.

В "Ауслянде-Кореспонденц" ч.2. уміщено статтю під заголовком "Повстання на Україні", в якій говориться, що цей рух являється безспорним доказом тієї національної енергії, яка ще раз підійнялася проти Московських гнобителів.

В "Тегліхе Рундшау" з 2.XII уміщено статтю д-ра Е.Коппі під заголовком "Крик розпачу на Україні". Автор цієї статті, маючи на увазі меморандум поданий представником УНР в Німеччині до Л-ги Н. Німеччини і до представників чужоземних держав в Берліні, - подає ту різницю між Московією, в якій хазяйнують моральна апатія, економічний занепад і німа пригнобленність, - і Україною, де національний повстанчий рух не перестає жити і старається усіми силами скинути московське ярмо. Далі наводяться цілі уступи з згаданого меморандуму.

5.XI і 6.XI. уміщалися вістки про повстання на Україні у різних часописах.

Таким чином, зацікавленність і готовність допоширення української національної ідеї за співчуття німецької преси, - показує її прихильність до визвольного руху української нації.

за начальника Відділу преси.

146

Консульство
Української Народньої Республіки
в Монахії

Айнміллерштрассе 35.

№ 2556

Мінхен, 28-го грудня 1921 року.

ВИСОКОПОВАЖАНИЙ ПАНЕ МІНІСТРЕ,

Складаючи щиру подяку за признання, яке Ви, Високоповажаний Пане Міністре, були ласка висказати підписаному в листі від 23-го б.м. за №.284, має він за честь довести до Вашого відома, що він з подвоєною енергією буде на будуче служити ділу нашої дорогої Батьківщини.

Рівночасно нехай вільно буде підписаному долучити до цього листа свою чергову статтю, котра появилася на днях в одному із найбільших тутешніх економічних органів.

ПРИЙМІТЬ, ВИСОКОПОВАЖАНИЙ ПАНЕ МІНІСТРЕ, ЗАПЕВНЕННЯ МОЄІ ГЛУБОКОІ ПОШАНИ

[signature]

Число 98-ме журналу "Зюддойтшес Індустріе-Блятт" сюди долучається.

144

Д.Н е г а й н о.

У.Н.Р.

МІНІСТЕРСТВО

ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Департамент Чужоз.Зносин

"21"грудня 1921 року

Ч.2475/6490

До Пана Міністра

С.О.К о в а л е в с ь-

к о г о.

Міністерство має честь просити Вас,Пане Міністре, надіслати безпосередньо до нашої Місії у Варшаві /на адресу-п.А.В.Лукашевичові,Варшава,Український Центральний Комітет, Алея Руж Ч.6/ ще дві фотографичні картки необхідні для вироблення Вам....візи.. ...візи......... на виїзд до Відня.

Разом з тим Міністерство находить необхідним попередити Вас,Пане Міністре,що великої надії на отримання...візи...візи.......нема, тому Міністерство вважалоб доцільним,щоб одночасно Вами було взято польський паспорт необхідний на виїзд з Польщі.

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ [signature]

Директор Департаменту Чуж.Зносин [signature]

25/XII 21 г.

Kraków, ul. Kopernika 25
Astronomiczne Obserwatorjum

Високоповажний Александр Александрович!

Поздоровляю Вас з дружиною і шановних Ваших родовичів-приятелів з наступаючими святами Різдва Господня і Новим Роком, який [illegible] в центрі-[illegible] бути [illegible] нашій українській справі і поверне українську інтелігенцію до творчої праці на культурній ниві.
[illegible] науки, в центрі польської наукової думки вельми [illegible] і таке шану й поважне до себе відношення, від якого вже одвик за 5-ть років революції і почув себе не „бувшим чоловіком", а рівним з всіми [illegible] працівниками на науковому полі, тільки [illegible] від новин європейської наукової думки, що на протязі року свого обов'язкового перебування на посаді „asystenta" наголошую.
На мене покладено обов'язок складати Rocznik astronomiczny Krakowskiej Obserwatorjum, керування практичним навчанням студентів по сферичній астрономії і обсервації на меридіанному колі і пассажному інструменті, при чому власна ініціатива в виборі наукових завдань і їх здійсненні не обмежена.
В життьовому і матеріальному змісті умашто[illegible] я цілком задовольняюся: не голодую й не вичекую манни небесної в виді ½-місячного утримання на протязі двох-трьох місяців, що прик-

нігує психіку і відбиває охоту до наукової праці.

Познайомився я тут з гуртком українського студентства, з котрим вечеряв 24/XII в помешканні Ф. Терещенка. Він, як голова студ. гуртка, виклопотав у американської „Імки" 6000 марок на улаштування вечері в Канун Різдва і запросив мене і представника Імки – Арнольда. Молодь наша зробила гарне враження своєю вихованістю і кипучою енергією, котру не зломили наші безперервні евакуації. Нема сумніву, що ця молодь, одержавши освіту закордоном, буде найкращими підвалинами нашої майбутньої української культури, позаяк здобувається тут і вчиться все ж таки при тяжких умовах матеріального стану, використовує кожний момент для воспріяття освіти і не політиканить без толку, на що взагалі у студентства витрачалось багато часу й сил, а наука відкладалась на кінець.

Придивився я тут і до індивідуумів російсько-демократичного толку: це елемент самий непримиримий до української ідеї і не може припустити навіть, щоб „глупий хохол" не був сотворений существом, а мав рівні з ним претензії на культуру й самостійне національне життя! Від Гуч-ра і починаючи непримиримий антагонізм, що великорос привик дивитись на українця як на меншого брата людину, як на раба, і психологічно не може помиритись з тим, що раб почуває себе

і військом, і урядом свому господарства. Аналогія цих відносин можна бачити в північній Америці, в висококультурній Англії, де до останнього часу американці, кровні діти, з призирством відносились до негрів, як англійці до індусів. Велику шкоду робили би в переходовій фазі [illegible], в наказі до українців, які би нам передали свою [illegible] силу і [illegible] в Україні! —

Перед від'їздом до Кракова я подав до комісії на Військову Міністерству, яко перейшов військового обов'язку, на до цеї пори наказа про звільнення з військової служби ще не одержав. Після одержання цього наказа зі сторони Державного Контролю не буде перешкод до одержання мною заштатного утримання від Міністерства Військових Справ. Мені обидно, що не дивлячись на [illegible] останніх місяців служби в [illegible] утримання в українській валюті не можу одержати із-за формальних обставин.

Ще раз бажаю Вам з дружиною здоровля і душевного покою і прошу передати мої щирі привітання товаришам на чолі з [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] з дружиною, [illegible] і [illegible] і [illegible].

Ваш старий товариш по праці

М. [illegible]

[illegible] Батум 7.VII.31 150

Дорогий Олександре Олександровичу! [illegible]
дякую за повідомлення [illegible] Вам [illegible]
[illegible] [illegible] до [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] справа.
Рік в рахунку що Вам [illegible] бу-
граний в сейчас [illegible] [illegible] до ре-
кої Мені що В.В. [illegible] [illegible] не-
передав все що знав все [illegible] з
особливої [illegible] [illegible] не [illegible]
Надія на [illegible] у нього з Вас [illegible]
[illegible] [illegible] — дуже [illegible]
В цей час, [illegible] [illegible] [illegible]
не плачуть за [illegible]
Дуже прошу Вас не [illegible]
те подяки щоби [illegible]
рав з піска [illegible] [illegible] і [illegible]
чай їх [illegible] В.В. [illegible]
дуже [illegible] [illegible] [illegible]

Тут [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible]-
[illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] -
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] —

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible]?

Копія.

Відень 2 грудня 1921 р.

Високоповажаний Пане Міністре.

Вам певно відомо, що у Відні почала виходити нова газета на двох мовах: українській і французькій п.з. "УКРАЇНА". Газета тижнева, формату "Нової Реформи", підписує Д-р Іван Козакевич, а видає група соц.сам. Грекова і комп. Напрям виразно франкофільський та польонофільський і як говорить сам, видається за польські марки.

Д-р Козакевич мені особисто знайомий. Є це людина, з опінією спекулянта і польонофіла. Зараз він скривається, бо українські студенти хотіли його побити, так що по виході газети, я з ним балакати не міг.

"Воля України" зачиняється ізза браку коштів, очевидно Вишиванному не стало грошей на фінансування цієї рептільки.

Але може бути, що Пісничевський роздобуде до грошей у кого иншого і тоді побачимо, як лаятиме Вишиванного.

Минулого тижня в середу у Сербській православній церкві, відбулася панахида по погибших героях під Крутами. У церкві присутніми були попри Посла Сидоренка, директорів Шведа, Макаренка і Андрієвського також Петрушевич, Сінгалевич і инші наддніпрянські та галицькі діячі. Був теж і Пісничевський. Взагалі вся церква була переповнена народом. Того ж вечора відбувся спектакль "Мартин Боруля" в честь 40 літніх роковин сценічної діяльности М.К.Садовського.

Вчора я був свідком величезних демонстрацій робітничих у Відні. Іменно від 1-го грудня піднялися одночасно ціни як на продукти споживання, так і на пошту, телеграф, воду, електрику, газ і инше на яких 200 до 500 відсотків. Це спричинило південний страйк і демонстрації, якої наслідком були численні плюндрування у банках, кафе магазинах та готелях. У середмістю немає готеля і кавярні, а також і магазину деб не було побито шибок.

В наслідок цього, сьогодня всі магазини і банки зачинені, за винятком декількох кавярень. Але вже все заспокоїлось і очевидно завтра вже все поверне до нормального життя.

Віденські газети незвичайно зацікавлені повстанням і часто справляються чи то в Посольстві, чи у Бриндзана про нього.

Ред. Фішер з "НАЕ ФРАЕ ПРЕССЕ" завів у себе карту України на якій точно відзначує здобуті повстанцями місцевости. Я ще раз підчеркую, що у Відні конче потрібно, щоби наше бюро було поспішно інформоване про хід повстань, бо тільки через віденську пресу вся закордонна преса інформується. -

З оригіналом згідно

Начальник Канцелярії Міністра

У.Н.Р.
Міністерство Преси
Департамент Пропаганди
Начальник
Відділу Пропаганди
Р. 192[illegible] Грудня 8 дня.
№ 4.
Місце постою уряду.

Таємно.

[illegible] пана Міністра Преси і Пропаганди.-

РАПОРТ.

Згідно з наказом Вашим від [illegible]-го ц.м. я [illegible] був у Львові для виконання доручень особисто Вами мені данних.

Виїхавши з Тарнова того ж 6-го, я прибув на другий день до Львова.

Наперше не зважаючи на всі мої заходи мені не пощастило [illegible] нашої таємної філії Укрпресу [illegible] [illegible] Комітетом Львівської філії Товариства допомоги біженцям і їх родинам.

Таким побутом довелося мені самому у всіх львівських справах [illegible] матеріали [illegible] від своїх Львівських знайомих.

В цей спосіб я, між іншим довідався про те, що [illegible] у Львові англійська військова місія [illegible] [illegible] [illegible] справами [illegible] [illegible] національного руху, і, як мене [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Україні. Крім того ця ж місія збирає відомості і про [illegible] уряду [illegible] та генерала Тютюнника.

Начальник місії капітан Грандт особисто був, [illegible] [illegible] редакції "Рідного Краю" і [illegible] про інформації з того боку. [illegible] [illegible] агенти місії інформуються і у "Впереді" [illegible]

Взагалі капітан Грандт [illegible] [illegible] в українських справах.

Досі Англійська Військова Місія всі свої відомості про українство почерпувала виключно від львівських поляків, але останніми часами, очевидно її [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], пане Міністре, і [illegible] було [illegible] конче необхідним щоб справа інформації Англійської Місії переводилась і нами.

Для переведення цієї справи в життя я в першу чергу [illegible] [illegible] [illegible] Міністерства Закордонних Справ посувати у Львові [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] капітана Грандта [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] в українських справах [illegible] [illegible] Департамент [illegible] [illegible] [illegible] Міністерства Внутрішніх Справ [illegible] про те щоб таким інформатором став наш [illegible]. Наше Міністерство мусіло би [illegible] місії свої [illegible] "Українпресу".

В редакції "Рідного Краю" куди я заходив мені фактичний редактор-видавець цієї часописі п. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] видання газети [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] грошей, але [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] газета уже неможе витримати дефіциту. Беручи під [illegible] [illegible] "Української Трибуни", а також [illegible] [illegible] органів [illegible] [illegible], пане Міністре, про [illegible] він просив мене передати Вам пане Міністре, про це останнє до відома, а також і просити Вас, чи

не змогли би Ви, пане міністре, уділити редакції "Рідного Краю" допомогу в розмірі недохватаючім для неї. Розмір цей п. Твердохліб опреділяє в 200.000 мп.

Що ж торкається взагалі львівської преси (польської) то за винятком більш-менш об'єктивних в наших справах "Газети Поранної" і "Газети Вечорної" та "Веку Нового" решта преси [illegible] і газети [illegible] чуть не всю інформацію "Рідного Краю" про повстання передруковують. Не мало містить і власних кореспонденцій на ці теми. Решта польської преси також містить повстанські інформації, але в меншім об'ємі. Найгіршою у Львові являється щодо тих новин газета "Кур'єра Повшехного". Газета ця основана з спеціальною метою боротьби з жидами і українцями.

Що до української преси то трудовикам досі ніяк не вдається дістати дозволу на видання чого оте не було. Польська адміністрація особливо з великим упередженням ставиться до їхньої федерації, Ст. Чарнецького і Мих. Струтинського і, як мені здається, названа група не може добитися дозволу на видання свого органа. Причиною тоді може польській адміністрації буде відомий факт їхнього входження в склад федерації такого органу. Цією причиною пояснюється і невидача дозволу на видання щоденної газети "Час" яка напевно була би в наших справах більш-менш об'єктивна.

Ця група (б. "Українського Вістника") в наших справах стоїть на становищі [illegible] відношення до нашого державного центра, з деякими правда застереженнями про які я Вам особисто мав нагоду докладувати при першій моїй поїздці до Львова.

До справ повстання на Україні ця група в більшості ставиться з нехіттю, вважаючи що воно не доцільне.

В львівських колах панує [illegible] переконання про провал повстання. Цьому особливо сприяло та обставина що у Львові кілька днів тому [illegible] генерала-хорунжого Тютюнника.

В зв'язку з цим приїздом в тих же колах ходять чутки про те, що на Україні при повстанському штабі ген. Тютюнника мали бути [illegible] непорозуміння між ним і [illegible] представниками Пана Головного Отамана. У Львові говорять про те що ген. Тютюнник намірив сам при успіху повстання проголосити себе [illegible] влади на Україні. Переказують також про непорозуміння між Тютюнником і полковником Кузьмінським. Суть цього непорозуміння мала би бути, будучи ще [illegible], в тому що полковник Кузьмінський вважав повстання ще в осени за передчасне. Сам полковник Кузьмінський проживає тепер у Львові і працює на [illegible].

У Львові всі дуже цікавляться справою місцеперебування Пана Головного Отамана на запитання як тепер ставляться до Тарнівського Державного центру [illegible] з трудовиків [illegible] сказав мені: "та там же вже нікого нема".

В бібліотеці Наукового Товариства імени Шевченка п. В. Дорошенко просив мене передати Вам, пане міністру, що бібліотека не отримує бюлетенів Українпресу та просить звернути увагу на те щоб цінних в історичному значінні матеріалів пересилалося до бібліотеки. Що до друків переданих Вам, пане міністру, для бібліотеки через п. Ковжуна то п. Дорошенко сказав мені що він таких друків, і взагалі нічого од п. Ковжуна не одержував. Далі п. Дорошенко просив мене передати Вам, пане міністре, його велике прохання щоб "Українпрес" переслав йому адреси всіх наших еміграційних українських гуртків і таборів. Це йому потрібно як взагалі для бібліотечної праці так і для того що часто в Науковому Товаристві бувають можливості висилати таким гурткам дещо з книжок.

Про українське життя взагалі у Львові можна сказати що воно в малому порушене останніми арештами. Університетські курси як існували так і існують тепер, тільки що перебрались в якесь інше помешкання. Також нелегально працює і закритий Горожанський Комітет. Єсть надії що в скорім часі зможе виходити ще одна українська газета, яку підтримуватиме хтось стороною, не [illegible] для поляків.

Про життя еміграції доводиться сказати що воно не легке. Кількість еміграції у Львові навіть збільшилась особливо прибуваючими з Тарнова. Також єсть дехто в бараках і з місцевостей де було повстання і які мусіли тікати звідти при поверті совітської влади. З розмови з

ними виходить що наче б-то поляки останнім часам [illegible] готуються до торгівлі з Україною. Для цього в Гусятині переробляються колії і т.д. Большевики при повороті до себе на Кам'янеччині понакладали на села контрибуцію в кожухах. Крім того збір продовольчого начче такса [illegible] здійснюють. В [illegible] мають перевестись масові арешти і розстріли. [illegible] розстріли і на повіті при чім в одному селі перестріляно [illegible] "по чистке советских [illegible] установ".

У біженецьких гуртках в Львові дуже слабий контакт [illegible] своя "аристократія" й "[illegible]". В останньому часі [illegible] філію Товариства допомоги біженцям [illegible], витягла частина [illegible] та Таранова емігрантів. І останні повели відповідну роботу і добилися того, що на останніх загальних зборах філії Товариства була переобрана Управа філії. [illegible] переобрана [illegible] була в який не таке [illegible] і в [illegible] групі. Частина старих членів стала [illegible], нові виступили з заявами в пресі і [illegible]. Нові члени Управи філії констатують в пресі бездіяльність старої Управи, ці ж останні щось там [illegible] до газет в своє [illegible].

В розмові зо мною один із членів старої Управи, між іншим, [illegible] мене і в деяких справах, які [illegible] би потрібно [illegible] і сам, [illegible]. Річ в тім, що по [illegible], на одному з останніх засідань нової [illegible] Управи філії обмірковувалась справа з поданням прохання до Правительства і до Пана Головного Отамана про грошову [illegible] львівським біженцям. При обмірковуванні цієї справи член Управи прапорщик [illegible] (протеже з Таранова) заявив що треба звернутись за грішми до Головного Отамана, хоча він власне і ніякий Головний Отаман, а тільки [illegible], але з грішми, які, [illegible] дадуть. [illegible] був [illegible] і прийнялось його підтримувати та голосувати [illegible] п. [illegible] член Ради Республіки заявив що він [illegible] не підтримує, бо [illegible] тоді [illegible] не дасть. [illegible] А тому що він наче б десь підписав якийсь протест проти Головного Отамана, [illegible] протест проти роспуску Ради Республіки, після цього [illegible] підписав [illegible] Біленького. [illegible] [illegible] Українського [illegible] останки одмовились вступати до філії Товариства допомоги біженцям. [illegible] Управи Товариства [illegible] допомогу [illegible] Наддніпрянській філії в сумі [illegible].000.000 гривень чи [illegible]0.000 мк. Постановлено звернутись до Правительства з проханням [illegible] були управі. [illegible] на те, що досі [illegible] біженецького комітету у Львові були тільки ті з біженців з України які визнавали себе громадянами [illegible]. Коли заснувалась філія Товариства допомоги то [illegible] обран[illegible] [illegible] Управи Товариства філія стала на той [illegible] членом Товариства можуть бути всі хто тільки родом з України [illegible] від переконань політичних. Нова Управа нова установила платню Голові Комітету й секретареві по [illegible].000 мп. місячно.

[illegible] мого інформатора [illegible]. [illegible] ні часу ні завдань на перевірку цих відомостей подаю їх так як чув.

Що до можливості якої-небудь праці у Львові то треба сказати, що тут дуже трудно новому чоловікові де-небудь пристроїтися. Старі ж мешканці львівські емігранти вже сяк-так [illegible] прилаштувалися. Страшно тяжко бідують тільки ті що мешкають в бараках. Перехід декого [illegible] в польське горожанство в смислі ліпшого матеріального забезпечення нічогісенько не дав.

Стара ворожнеча [illegible] наддніпрянців продовжує [illegible]ти й на далі.

Начальник Відділу Пропаганди

10/XII 1921 року

м. Чемитофова.

Високоповажний
Матвій Васильович!

Не дивлячись на те, що Ц.К. нашої партії за 2½ місяця (23 вересня – 10 грудня) ні одиним словом не повідомив Чемитофовському делегата про тої про те, що в своїй свідомості Ц.К., а ідейний партійний рядовий робітник, рахую своїм моральним обов'язком повідомити Вас про те, що робиться тут.

Слово сн-ор викликає у кожного сміх (радість)! Слово сн-ор викликає злобу і піну у роті! Слово сн-ор [illegible] у своїх інтелігентних всіх [illegible]. Безумовно, вина Ц.К., котрий навіть не рахується з своїми членами партії — це безумовно, але коли ви візьмете, що тут не беруть за горло „Звини" сн-орів, [illegible], [illegible] і [illegible], то [illegible] — дуже цілковито погано.

Являється питання? На кого опирається предсідательство, членів нашої партії? На членів партії, на радян...? Ні! На громадян? Теж ні! На військо? Теж ні! На Господа Бога? Теж ні! А через що, це страшне слово „ні"? А [illegible] в Вас

З'ясую коротко.

1) На членів партії не можна опиратись, бо вони, або вигнані з роботи, а коли і не вони, або [illegible], то находяться у [illegible], в той час як члени інших партій (н-д, с-р, укр. с-д) не тільки [illegible] у сн-орів, а навіть [illegible] від Ц.К. своєї партії [illegible] сидять на [illegible], біля [illegible], etc.

2) На громадян — не гідно говорити, бо ви

сами добре знаємо вірогідність наших мемуарів)
3) На відзначення? Не заслужив, бо на вищих рангах інших відзначати перевагу над вихованцями з членів партії наступати українськими і патріотичними. Не дуже? Заступайте С.М., хай він Вам скаже.
4) На Господа Бога? Ні, бо до свого часу в Черновецькій школі Хрещення Господнього, а з [illegible] український [illegible] партії з [illegible] і ходить в дуже подібний [illegible], а не так-тоді український.
Думаю, що ті аргументи, які я увів в [illegible], мабуть не будуть найзвичайніше розумними і не [illegible] на перший погляд [illegible] — діло [illegible], що Вони [illegible] [illegible] на [illegible], що не дай Боже [illegible] і — [illegible] наші [illegible] партії з [illegible], що де за [illegible] буде [illegible], бо на[illegible] погляд, на у [illegible] буде [illegible], то [illegible] досить розуму), або бути корисними для нашої "національної" справи. —
Вам, за [illegible], котрого в своїх [illegible] показати, можу [illegible], що [illegible] один раз у [illegible] до церкви [illegible] за[illegible] до [illegible] наших членів партії [illegible] — [illegible] не [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] в [illegible] [illegible]. Наприклад: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Червоного Хреста Допомогу [illegible] на [illegible] [illegible] ради Червоного Хреста [illegible], що [illegible] [illegible], а [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], і [illegible] [illegible] давши допомогу ні до аргументи

та [illegible] раз про [illegible], аби відпо-
вісти [illegible] в доповіді не [illegible]
то, що [illegible] і той же [illegible]
[illegible] 2½ місяця одержав лише [illegible]
[illegible] один раз.
Отже Вам здалося помилково [illegible]
до ем-ерів. Я маю з ними і не мало [illegible]-
ва звернутися за допомогою, бо є „ем-ер"
[illegible], є ем-ер, [illegible] переконаний, що не [illegible]
а пізніше ем-ерів не будуть бити, а будуть
з [illegible] Вашої [illegible]
Отже далі. На мою думку [illegible]
[illegible] не правильна і для того, щоб [illegible]
направити справу з [illegible] на [illegible]
в разі обов'язково сказати, що це [illegible]
не [illegible] і [illegible] і [illegible] у [illegible]
з відносинами, [illegible] на мою думку, [illegible]
зіграти величезну роль. [illegible]
вам, що лише через [illegible]
не [illegible] собі батьківщину, а через
це роботи нашими товаришами на волю
[illegible] в [illegible] з [illegible]
[illegible] до всяку цьому необхідно [illegible]-
[illegible] [illegible].
Як це зробити, думаю, що у наших [illegible]
[illegible] на це [illegible] і [illegible], але думаю,
що необхідно поставити на чолі В.Ч. одного
з генералів наших [illegible] — з досвідом і [illegible].
Наприклад скажу Вам про одного нашого
члена партії полковника [illegible]
[illegible] — він служить у поляків і йому
доручено [illegible]. Він завідує [illegible]
[illegible], а у нас він в
загалі. У поляків [illegible] на [illegible]

сотовому до 60. тисяч, а у нас [illegible]
в [illegible] [illegible]. Якби [illegible] не [illegible] [illegible]
[illegible] на лошадь [illegible] [illegible]
Браві? Ого...! [illegible] так [illegible]
[illegible] - [illegible] [illegible] від [illegible] [illegible]
в [illegible], або у [illegible]. В один [illegible]
[illegible] до [illegible]. Без [illegible], бо у мене [illegible]
[illegible] форми. В [illegible] [illegible] до [illegible]-
[illegible] в баранах. У мене [illegible]
у [illegible] - [illegible], у [illegible]
27 у Жучі 3-й день температура до 39°
Павло був дома [illegible], бо він [illegible], а
навіть [illegible] [illegible] не [illegible]
в [illegible] [illegible], що не [illegible] [illegible] на це
і не [illegible] [illegible] [illegible], не [illegible]-ла
[illegible] [illegible] і не [illegible] [illegible]. [illegible],
що мене [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] і навіщо — не будемо [illegible].
Кримсальвський мав де що - продав, дав [illegible]
одному [illegible] [illegible] обдув його. [illegible] —
його забрали на коні, [illegible] [illegible],
Братковський - [illegible] [illegible] скрипкою, [illegible]-
[illegible] - [illegible] картошкою, а - [illegible]
[illegible] в 3 [illegible] [illegible] [illegible], то
[illegible] на чорну роботу і [illegible] 3 [illegible]-
[illegible] днем опускаюсь на дно. Останніми за-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], не [illegible],
прошу Олександра Федоровича, бо боюсь думки [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], котрі
в [illegible]. Людей [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] — я не [illegible], а через це
і не подаю їм допомоги. Сорочко [illegible]. [illegible]
[illegible] революції не [illegible] [illegible] 2½
[illegible] [illegible] — не [illegible] [illegible] [illegible]
17-20 тис. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

одніцтво я і не ен-еф, але і без ен-ефа тоще
зі мною і я кажу їм, що сьогодні вони були
за нами всіма, а завтра опинуться вони там
бо їх вороги. Ех я думаю, то не треба роз-
шануватися, бо я мало молодий, але як всіх пова-
жати, то переконаний, що багато недораховують у
себе частини тіла. Мало того, що вони на-
решті радіють всіх членів партії, але і уза-
так індиферентно відношення до ідеї партії
Мені все більше жаль, що більше бачу, як
члени нашої партії, як увійдуть на бара-
ці їх тягнуть і ще більшу, що своїх
ідеї партії прийдеться скоро ховати в

17 Грудня 22. Вибачте мені, Михайло Михайлович, що
я в.к. не виконав свого внутрішнього повідомлен-
ня і не [illegible] зайшов в нашій партії буде те, що
було на виборах в губерніяльний комітет у
Харкові. Все-ж прочитав ті ваші цидули.
Задав тут гуляти чутки про те, що ви самі
почали вимагати [illegible] на федерації в [illegible]
[illegible]? Що це? Правда? Так коли правда, і особ-
но, на мою думку, будуть поставлені в ролі зрадни-
і членів партії, або вони все вирішили зберег-
ти [illegible] і б про таку необхідність [illegible]
[illegible], а той — бувайте здорові. Вітаю
О. Ф. Всьому вашому [illegible]. [illegible]

Високоповажний
Олександре Олександровичу!

Не тільки мене, але й кожного
члена партії здивувало би, якби
Ви неуважно ставилися до
справи з інформаційними по
таборах. Вам відомо цілу
масову агітацію провадять там [illegible]. [illegible]
[illegible] і тим жертва [illegible]
[illegible] кинути в табори
інформацій". Але за це через
[illegible] це треба було б
робити. Вам, що [illegible]
напевне буде мати діло з
[illegible] [illegible]. А
він все найкраще [illegible], [illegible]
собі, буде [illegible] ЦК і [illegible]
[illegible] і [illegible] [illegible]

цим чином партії, як Ва-
гаєте. Та наперше як би й
дав довідки см. Єфремович, то
таборне начальство його не
допустило до таборів.
Треба було б написати про
навчальну лінію поста-
влена на обговорення Ц.К.
А то виходить, що Ви на-
казуєте через [illegible]
своїй партії представництвом
і офіційними, так що
справу партії робите спра-
вою Міністерства Укр. і
прапор., а ще гірше, як
справу партії вирішуєте
окремо, як журналісти.
Вибачте що у вашому ла-
чу це, але Ви самі гово-
рите що, оттака практи-
ка партії йде по всьому

устаткуту."– Так. Це нам ві-
домо. Тому треба за цього всі
й обмірковувати способи бо-
ротьби з цією стихією.
Я гадаю, що тому або прем-
єр-міністр Вашу кандидатуру
мусить вилучити цю недо-
віру Ваше до останніх
членів Ц. К. Це недовір'я
мало того, що більшовицьке,
не, а ще покликовано так-
тика, ся покликовано
з Вашого боку з'явилися
ся очевидні всіх в Ма-
кашевичем Цоттмахером.
Його тактика, що до мене
і повсякчасного виступання
з різкою критикою на [illegible]
сі в цілому не міг бу-
йти за ним.
Зараз якісь [illegible]

ли либеральну партію і
інші бажальби, щоб з кож-
ного радикального вбіралось чоло-
вика бі. І тут я смушу
вступити-ж вказати таких
справ, як наводила тамош-
ця в таборі, від Ц.К. бо
незнадівання тяжко ію-
зиции від бичок на само-
му Ц.К. й на всій партії
Справа відповідають теп.
Враженням переконання
а Онищенку це партій-
ній справі, а ж іменем
своїм ЕН-Ви Ікрен і Мена.
Тому радував би колись-
вим не доводите про пов-
інціденти до Ц.К.

З Великим до Вас
поважанням

О. [illegible]

19/VII

III. [illegible] в Помпеї.

[illegible]

[illegible] 4 200 мм.

[illegible]

163

Архів

[illegible]

[illegible] НА УПРАВА

35

14 грудня [illegible]

ДО ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ

УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬО-РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ

Головна Управа Союзу Українських Студентів в Польщі має за честь оцим повідомити Вас, що в днях 18,19,20,21 грудня ц.р. у м.Варшаві відбудеться ІІ-ій З'їзд представників Українського Студентства [illegible] в Польщі, [illegible] [illegible] на З'їзд [illegible] [illegible].

Українське студентство, [illegible] разом із цілим українським громадянством [illegible] і [illegible] своїм [illegible] до об'єднання [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] Української [illegible], - нині, опинившися на еміграції,- цю [illegible] мету має в думці і своїм [illegible]. Час перебування на чужині українське студентство [illegible] використати для поглиблення своєї освіти, для [illegible], для зміцнення своїх моральних сил - на [illegible] [illegible]. Для того українське студентство [illegible] до [illegible] і [illegible] поміж собою в академічні організації на по-за-політичному ґрунті. Такі організації, [illegible] поміж собою в [illegible] існують по всіх державах [illegible] Европи. Організація студентства на еміграції в Польщі [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] біля 600 членів в 4-х академічних і 8-х [illegible] Громадах, і досягла певних здобутків на полі [illegible], академічному і матеріяльному.

[illegible] в цій своїй праці студентство українське до цього часу було цілком відособлене. [illegible], [illegible] і [illegible] українські [illegible] мало уваги на [illegible] студентства і не [illegible], [illegible], на яку було [illegible] [illegible] чи то моральну чи матеріяльну.

Особливо [illegible] студентства відбивається [illegible] відсутність [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] праці, [illegible] [illegible] і [illegible] [illegible] [illegible] на еміграції.

Потреби [illegible] [illegible] українські [illegible] такого [illegible]-[illegible] [illegible] для [illegible] [illegible] академічно-організаційного життя - [illegible] українських студентів в Польщі [illegible] до [illegible] [illegible] в Польщі [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible]зду, [illegible] була зустріч на спільному культурному і передполітичному ґрунті, яким являється Студентський Зїзд, -представників організованого українського громадянства і обмін думками з приводу певних, конкретних справ культурно-національного характеру, які було поставлено під розвагу Президією Зїзду.

Отже, Головна Управа Союзу Українських Студентів в Польщі має за честь просити Вас, по обміркованню порушеної справи, надіслати на Зїзд свого представника на VI і VII засідання у Середу [illegible] грудня с.р. для спільного розважання зазначеної справи.

Запрошення прибути на Зїзд висилаються: а/ до Державно-політичного центру, партій, громадських організацій, кооперації, преси...

Прийміть запевнення в щирому поважанні

За

Союз Українських Студентів в Польщі

Голова М. Ол[illegible]

за

Секретар [illegible]

2/ П о л и т и ч н а с и т у а ц і я.

Уся політична увага звернена тепер на Вашингтонську конференцію, якої ухвали [illegible] чи увінчаються успіхом. Це є старання держав мирно розвязати далеко-східні питання. Німецькі круги та навіть англійські очікують дуже мало позитивного від того конгресу, перебалаканого у Вашингтоні.

Між тим криза німецької валюти й її німецького хазяйства ще більше заострилася і у Вашингтоні вже розпочаті балачки про загальну фінансову конференцію; у звязку із ними плянами є поїздки Войче, Стіннеса і Ратенау до Лондону.

Всі ці провідники німецького хазяйського життя помимо того, що вони всілякої думки в подробицях предкладають один план для уздоровлення німецького хазяйства [illegible] або мораторії або довгосрочної позички та приступлення до експльоатації та хазяйської відбудови цілого Сходу. У тому випадкові німецька промисловість годиться загарантувати довги держави своїми вартостями.

Тому, що звише стоячи на становищі, що треба старатися і використувати мирні шляхи для відбудування України, [illegible] та іншими провідниками чужими зносинами. На підставі цих інформацій /[illegible] Войч був недавно у мене дві години на час, також директор Стіннеса/ можу вам доложити слідуюче: Німці предкладають, щоби німецька, англійська та американська промисловість перебрала відбудування східного промислу і взагалі хазяйського життя. Для цієї цілі має бути створений інтернаціональний синдикат, який перебере гарантію за російські борги і фінансування відбудови.

Мої змагання йдуть в ту сторону, щоби переконати всі круги, що без спокою на Україні не може бути й розмови про відбудову хазяйського життя на Сході. А тому що [illegible] основуються на двох базах Петроград і Одеса, вони [illegible] зрозуміння для наших антибольшевицьких змагань. Але вони дивляться на ситуацію Сходу так, що большевики там ще і 10 літ мабуть просидять. Але комунізму [illegible] там немає. [illegible] капіталізм і змагання большевицьких провідників та нової буржуазії утриматися при власти та при своїх матеріяльних здобутках. Тому, що вони наладили хоть якийсь апарат адміністративний, це навіть було би шкідливе їх валити, бо тоді наступив би хаос на роки. Тому треба большевиків постепенно капіталізувати і чим раз сильніше тручати в ту сторону, в яку вони вже й пішли.

І тут годиться вже радо Німці від імені того синдикату і як технічні виконавці плянів того зажадати від большевиків категорично упорядкування українського політичного життя. [illegible] і отворити той економічний кулак і силу для нас, яку би большевики мусіли респектувати.

[illegible]ойно не [illegible] [illegible] є в тих колах закір притягнути Францію до цих праць. Але дуже багатько [illegible] мені взяти одного впливового провідника, що міністер французький [illegible] [illegible] свою згоду приступити до сіндікату, коли неї загарантує зворот французьких [illegible]. Це є поясненням ворожого відношення у французькому посольстві до нашого повстання.

У цьому напрямкові вже пильне праця, якої большевики дуже бояться, бо це є ідея [illegible] [illegible].

Для характеристики психології цих провідників мушу згадати, що всі вони із певним захватом говорять про [illegible]. Вони кажуть, що Росія дала тільки великих поетів, музиків, [illegible], що навіть у большевизмі вони бачуть якийсь творчий дух народу. Вони стріляли [illegible] ціль, але всетаки мали відвагу стріляти. Вони шукають ють у большевизмі якусь крупітку здорового і представляють його нормальною реакцією на царизм.

Копія.

Відень 14 грудня 1921 р.

Вельмишановний Андрію Васильовичу.

Довший інтервал між моїм останнім і теперішнім листом, має багато причин, а в першу чергу брак яких небудь цікавих інформацій. І в сей час нема нічого надзвичайного. Вийшло друге число українсько-французського часопису "УКРАЇНА", при чому нічим воно не краще від першого числа. Слабонькі дуже статті показують, що у цього часопису [illegible] співробітників не має, одні лише ділетанти. До тепер виявлялася лише французько-польська орієнтація, однак в [illegible] числі не має випадів проти нашого Центру. Проте всі переконані, що "Україна" з часом виступатиме проти нас. Дуже [illegible] випад проти нашого Уряду зробило Пресбюро З.О.У.Н.Р. Іменно у сьогоднішньому ранішньому числі "НОЕ ФРАЄ ПРЕССЕ" поміщено комунікат згаданого пресбюро, в якому спростовується, що всякі чутки про зближення уряду Петрушевича з урядом Петлюри не відповідають дійсности, бо уряд Петрушевича є демократичний і з ніякими реакційними урядами, які по той бік Збруча чинили погроми, нічого спільного мати не може. Галицький народ, це єдиноки[illegible] народ, на сході Європи, який не вчинив ніколи жидівських погромів."

І така квіточка в українському садочку буйно розрослася як раз на віденському ґрунті. До речі сказати, у цьому бюро працюють люде, які до червня ц.р. працювали у нашому пресовому бюро пп. Кущак і Проць. Проф. Кущак, мені особисто дуже знайомий, відомий загально як мізантроп і песиміст. Скільки разів нам не приходилося говорити на політичні теми, він ніколи про ніщо не говорив позитивно, брав всі справи дуже чорно, у можливість вибореня незалежности України не вірив. Проте не можна йому відмовити великої очитаности та знайомства річи, що між иншим, поміж песимістами не рідкий случай. Другий добродій п. Проць, років біля 35, висушений [illegible], нещаслива людина. Хоробливий на пункті [illegible], хоча йому закидають, що був колись співробітником "Русалки" і [illegible] "Руского Селянина" якого редагував відомий [illegible]. Я забув згадати, що [illegible] Д-р Назарук, [illegible] людина на ґрунті честолюбности. Звичайно [illegible] на [illegible]-

віл України" всю свою енергію направив у цей бік, щоби дискредитувати наш Уряд, але чиоби йому це дуже вдалося не можу сказати.

Стаття д-ра Брайдана, яка була поміщена минулого тижня у "НЮЮС ЙІЙЕР ТАГБЛАТ" Вам повно відома і про неї згадувати не буду.

Вам бажані характеристики поодиноких людей які живуть на еміграції. В міру можливости, я постараюсь у своїх листах подавати ко коротенькі дані із життя згаданих діячів, які заслуговуватимуть на увагу. Почну з жилацітету культурних діячів, нашого відомого поета О. Олеся. Властиво на мій погляд він вже більше не поет, бо залишив поетичну творчість, і замінив її на буденне дрібно-буржуазне життя. Ця книжку, яку я Вам прислав, і другий томик який що вже вийшов не можна назвати поезією, це є радше фейлетони- сатира на злобу дня. іноли дуже невдалі. Не видно зовсім щоби він працював, бо до обіду він у "Геренгофі" грає в карти, по обіді до вечора грає в карти у "Раймерсі", а почавши від 7-ї год. в ночі він вечеряє, при чому випиває незвичайно велику кількість пива. Отже коли він має час писати, я не знаю і думаю, що крім експромтів в роді "Пережки" він нічого більше не творить. Політичними питаннями він зовсім не цікавиться, громадськими теж ні, загалом повна незацікавленість якими би то не було справами. Другий його нерозлучний товариш Сірий /Юрій Тищенко/ керуючий в-вом "Дзвін", вже як товариш Олеся, веде такий самий образ життя разом п'ють і разом в карти грають. Різниця тільки в тому, що Сірий як керуючий в-вом/ час від часу відбуває засідання з другими представниками Видавництва і проявляє деяку рухливість. Його політичний напрям невиразний, колись був комуністом, тепер не знаю. Знаю лише що любить дуже копійку, позичати нікому не любить, хоч сам часто гроші у других позичає. -

З оригіналом згідно

Начальник Канцелярії Міністра

Копія з копії.

До Українського Громадяньства У.Н.Р.

Внаслідок Ризького договору Польщі з Московією тимчасово утворений на польській теріторії Державний апарат У.Н.Р., яким керував член Директорії С.Петлюра разом з утвореним ним Кабінетом Міністрів мусів припинити своє урядування. Щоб виконати суверенну волю українського Народу, виявлену в тимчасовім основнім законі, ухваленим Трудовим Конгресом в Київі 28. січня 1919 р., ми Директорія У.Н.Р. в законом передбаченому складі нижче підписаних членів вважаємо необхідним виконувати обовязки покладені на нас силою вище вказаної Конституції 28. січня 1919. Сього закону Директорія буде пильно додержувати, не одступити од нього і виконувати точно, віддано й незмінно, як єдину, незмінну, суверенну волю Українського Народу. Загально відомі політичні помилки, що так багато заподіяли шкоди українській справі, до яких спричинився С.Петлюра і сформований ним на терені Польщі Кабінет Міністрів, відійшли в царину минулого. Приймаючи на себе обовязок дбати про добробут України в її внутрішніх і міжнародніх справах, Директорія ставить своїм завданням провадити чисто національну політику до скликання на Україні Всенародного Парламента на підставах вказаних в 5 ст. Конституції 28.січня 1919 р. Сього вимагає так і Український Нарід, який ввесь час провадить повстання проти окупантів за свою незалежність з власної ініціятиви і з власною організацією. Пробуваючи за кордоном в тяжких і дуже несприятливих для роботи обставинах, Директорія приступає до праці з невеликими і недостатчними для великої справи силами, в повній надії на те, що Українське Громадянство, як на Україні так і за кордоном обеднається, піддержить і допоможе їй як організовано так і з окрема кожен по своїй змозі, силі і здібности для спільної, солідарної, творчої роботи. В повній свідомости суверенних прав українського Народу і своїх обовязків, Директорія кличе всіх: забути моральні і матеріяльні кривди, заподіяні кому з громадян У.Н.Р. за останні часи внаслідок урядовими чи приватними особами, не платити злом тим громадянам які несвідомо, або проти своєї волі спричинилися шкідливим кроком проти української Державности, одкласти геть на сей важний час партійні поділи, спори і розлади, особисті рахунки, образи, еґоїзм і все, як синам одного великого народу обеднатися і стати одною лавою на спільну, творчу роботу для порятунку й добра народу й Вітчини в її скрутнім, тяжкім, ускладненім і небезпечнім становищі. Директорія кличе всіх громадян України без різниці народности й віри обеднатися в тяжку годину коло одного рідного всім імени-України, коло одного великого і державного спільного всім святого гасла - незалежної Української Держави з повним суверенітетом в ній Українського Народу, для обєднаної патріотичної праці на щастя дорогої всім нам Вітчини.
Підписали: Директорія У.Н.Р. Андрієвський, А. Макаренко, проф. Ф. Швець. За Державного Секретаря У.Н.Р. Тодот Галіп-Гобенко.
м. Відень, 12. грудня 1921./печать/. ——————————————

К о п і я.

Відень 17.XII. 1921 р.

Вельмишановний Андрію Васильовичу.

Лист цей торкатиметься віденської директорії. Чергова суто-українська оперетка, дала, так би мовити, першу свою виставу з виданням відозви до українського громадянства дня 12 грудня р. Б. 1921 за підписами пп. Андрієвського, Макаренка і Швеця. Відозва ця і прочі " історичні документи" вже певно дійшли до Ваших рук і їх торкатися я не буду. Рівнож торкатися не буду особи віденсько-директоріянського премієра п. Теодота Галіпа, відомого діяча прокраплоїся буковинської " Селянської Каси". Це все справа инших покликаних до цього осіб. Я торкнуся лише цього, як цей новий , наш типово-хуторянський " блеф" приняла еміграція.

Чутки про заходи"директорії" ходили по Відні вже давно. Макаренко ходив декілька разів до світлого диктатора Петрушевича, щоб би і його загітувати для справи повалення нашого центру. Звичайно там де ходить про повалення От. Петлюри, там Петрушевич перший, і в цьому випадкові, хоч він не підписався під відозвою, однаке віддимав сторінки "Українського Прапору" для повертаючої до своїх прав "Директорії". Відомо теж, що вона / не знаю вже хто з них/ ходила до Австрійського М-ва Закордонних Справ / Мін Шобер/ задля легалізовання своїх прав,і що ці заходи скінчилися нічим. Еміграція віденська приняла всі ці заходи, які і формування нового кабінету, ходження по передпокоям звязкових міністрів Австрії і пр. з юмором, і тепер всі регочуть до несхочу над черговою авантурою. Але тут регататися дуже легко. Ніхто одначе не приймає на увагу, що ця авантура, хоч може і короткочасна, незвичайно шкодить нашій справі закордоном.

Прошу приняти на увагу: Директорія, свій уряд, Комітет Повстанчої України, свій уряд, У.Н.Р. свій уряд, Галичана свій уряд, У.С.С.Р. свій уряд, Шоркотун, свій уряд і так в безконечність.

Але це вже видно, нам , відроджуючійся нації, судилося і нічого проти цього не поробиш. Одне треба тільки памятати і не збиватися державному центрові нічим, і вести далі свою політику. Я, зважаючи від усього, вважаю всі акції, які ведуться за кордоном "блеф", і зражатися цім нам не приходиться.

Хай там , хай собі бавляться. З оригіналом згідно: [signature]

171

У.Н.Р.

МІНІСТЕРСТВО

ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Департамент Чужоз. Зносин.

" 14 " грудня 1921 р.

Ч. 1088 /

ТАЄМНО.

До Пана . . . .

. . . .

в . . . .

Звідомленням - обіжником від 20 листопаду ц.р. за № 1156 Міністерство мало честь повідомити Вас про початок організованої і керованої з нашого Державного Центру повстанчої акції на Україні та про розвій її в перших днях. В тому ж звідомленні було зазначено ті перспективи, які відкривалися перед нами відносно цієї акції, а саме: або теріторія України буде очищена, як що повстання прийме загальний характер, або воно матиме характер перманентної партизанської боротьби на довгий час.

В загальне повстання, себто у всенародній рух розпочата нами акція не вилилася. Зараз немає можливости з"ясувати всі ті причини, з яких так сталося, але можна сказати, що головніщими були слідуючі: 1/ тяжкий террор над населенням і нелюдські кари які сиплються на нього за всякий опір; 2/ концентраційна сістема окупації та присутність величезної червоної армії, яка, поборюючи повстанців, бореться за своє істнування, бо тільки тут на Україні вона може задовольнити свої потреби, розуміється, коштом населення; 3/ широко організована сітка ріжних большевицьких установ політично-охоронного характеру як ч.-к., розвідка і ріжні місцеві комітети; 4/ далі, незначна сила головної групи повстанчої армії, яка до того ж розпочала акцію без потрібної кількости зброї, без належного одягу і почасти майже боса; 5/ сильні морози, через які за браком одежі селяне не могли йти днями за повстанцями, а у повстанців у всіх 100 % одморожені ноги.

Як що гарячий патріотичний порив і висока гідна подиву свідомість величезної ваги розпочатої справи допомагали цій армії перенести не-

достачу в одягу і взутї і піднімали її на височінь справжнього героїзму і безмежної саможертви, то в боротьбі за кожний крок вперед недостача зброї і особливо рушничних набоїв та артилерії, розуміється, не могла нічим компенсуватися.

Ця недостача не дала Головному Повстанчому Командуванню змоги розвернути кадри Головної групи і організувати армію з тих багатьох тисяч охотників, яких виділило з себе населення і які щиро гаряче виявляли бажання стати до бою з ворогом. Врешті ж ця недостача стала і найголовнішою причиною, що привела до частинного закінчення операції північної, власне головної, групи. Закінчилася саме одна фаза акції, бо ця остання продовжується і по цей день, але вже цілковито окремими повстанчими загонами, які виникли в різних місцях України в різні часи. Можливо, що сувора зіма, і великий сніг спричиниться до ослаблення організованих виступів цих загонів, але коли ці несприятливі кліматичні умови зміняться, боротьба повстанча поновиться.

Треба зазначити, що Головне Повстанче Командування знало силу ворога і ті обставини й умови боротьби, які могли стати перепоною для переходу розпочатої боротьби у всенародній рух, але настрій і сподівання населення, голоси політично- свідомого громадянства з місць, розрахунки на розклад і деморалізацію червоної армії та цілий комплекс причин політичного характеру примусили Уряд і Головне Повстанче Командування на виступ.

Змучене край під ярмом окупантів населення всі свої надії покладало на Уряд, інтерновану армію та еміграцію, Ці надії, ця віра в поміч "своїх" з-за кордону, в їх працю над звільненням країни весь час давили морально на наш Державний Центр і з часом стали викликати побоювання, що ці невиправдані надії й ця захитана віра можуть породити в масах зневір'я і ослабити її моральні сили.

Поруч з цим приймалося на увагу зростаючі політичні успіхи большевиків за кордоном в їх легальній праці, завоювання ними цілого ряду більшого чи меншого значіння позицій в західній Европі в наслідок їх

[illegible], [illegible], добре організованої праці по [illegible] [illegible] [illegible] в [illegible] і [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]., [illegible] в [illegible] [illegible] [illegible] еміграції в бік [illegible] і [illegible] [illegible] і [illegible] в [illegible] [illegible] поділень її плани, за по-[illegible] [illegible] і [illegible] політичною [illegible], - це все [illegible] Уряд до [illegible] [illegible] на [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], що [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] на Україні і російських [illegible]. Він вірив, що відсутність на протязі довгого часу [illegible] [illegible] [illegible] виступів [illegible] [illegible] в [illegible] [illegible] [illegible], що [illegible] Уряд на [illegible] Заході Європи [illegible] [illegible] [illegible] не одними виступами [illegible] державних інтересів на [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] імперії, а інтереси українського народу, ос-[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] і [illegible] в [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] в " [illegible]" [illegible] /Чехословаччина, Італія, Франція, [illegible] [illegible] і т.д./.

[illegible], [illegible] [illegible] в [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] і [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible], [illegible] і не [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] всі [illegible] та [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] виступу. [illegible] [illegible] ці [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] їх [illegible] [illegible].

[illegible] виступ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] серед [illegible] і [illegible] [illegible] [illegible] держав, і своїм [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] української державності [illegible] [illegible] і [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] в [illegible] [illegible] в [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] в [illegible] [illegible], що [illegible] [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible] України [illegible] [illegible] спокій на Заході Європи не [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], що в [illegible] [illegible] цієї [illegible] [illegible] [illegible] і [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] в своїй [illegible]-[illegible]/ політиці [illegible] [illegible] і [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] і [illegible] Уряд. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

і [illegible] позицій і [illegible] впливів большевицької [illegible] в [illegible] урядів європейських держав, а [illegible] те, що і цілі держави [illegible] повніші [illegible], що до [illegible] і дійсної [illegible] на Україні російського уряду та що до можливости [illegible] большевицьких [illegible] і [illegible] уряду та [illegible] фінансових операцій.

[illegible] російської еміграції [illegible] українські [illegible], хоч, [illegible] губили свої [illegible], а [illegible] українські рух [illegible] "[illegible]". [illegible] і праці [illegible] російської еміграції.

[illegible] роз'єднаться, з'єднати [illegible] [illegible] до російського уряду. [illegible] для большевиків у Німеччині.

[illegible] до [illegible] депутата за [illegible] на адресу [illegible], а з.п. [illegible] [illegible] на [illegible] [illegible].

Уряд [illegible] пресі і не тільки [illegible] інформацій, а і [illegible] по українському питанню в [illegible] уряд прихильнішим до нас. [illegible] европейської преси що до державного центру.

Можна сказати, що ще ні в один момент нашої боротьби [illegible] не була такою [illegible] як тепер.

[illegible] наших акцій на Україні [illegible].

[illegible] підготовку [illegible] терору і [illegible] організованого діяльности і [illegible] життя та [illegible] культури [illegible] під [illegible] визволення України від російських окупантів та відбудови її незалежної державности [illegible] [illegible], [illegible] і [illegible] [illegible]

[illegible], [illegible] в масах її [illegible] яскраво показав [illegible] існуючий з в я з о к моральний і організаційний між нашим державним центром і народніми масами. Тепер цей моральний звязок ще більше поглибився і [illegible].

Крім того наш виступ викликав до життя і боротьби багато нових повстанчих загонів, рівнож оживив діяльність старих, та викликав у наших повстанців свідомість необхідности обединаної планомірної боротьби. Цей виступ кинув гасло незалежної і вільної України і повстанці підхватили це гасло і воно пішло в маси так широко, як ще ніколи до того, що буде мати величезне значіння в процесі кристалізації політичної думки наших народніх мас.

Головна Група повстанчої армії на Волині і окремі повстанчі загони на Київщині та Поділлі порушили дісльокацію ворожої армії, внесли в її ряди замішання, знищили де-які важні військові бази, винищили велике число всяких комісарів і взагалі т.з. "відповідальних робітників - комуністів" та [illegible] збору "продподатку" на Правобережжі. Це все підняло настрій нашого населення і значно ослабило фізично й особливо морально большовиків, бо ще раз показало як їм самим, так і населенню, що становище їх дуже хитке і підтримується виключно оружною силою.

Систематізованих відомостей про те, як одбилася на Лівобережжі наша акція, ще нема, але наперед можна сказати, що вона мала і там позитивні для нас моральні наслідки.

Поважні наслідки буде мати в сфері українсько- жидівських відносин той факт, що н е б у л о п о г р о м і в. Підставою для всяких провокаційних чуток про погроми було очевидно винищення, як сказано вище, дуже великого числа всяких комісарів, відділів для збору "продналогу" і т.п., певний процент яких, в де-яких окремих випадках переважний, складали особи єврейської національности, [illegible] мірі побутування [illegible].

З жалем доводиться констатувати, що серед нашої еміграції, як [illegible]

що стоїть близько до центру, так і тої, яка пробуває в Европі, виступ не викликав жадної відповідної акції. Відношення до повстання поділило її на дві групи: співчуваючих та ворожих. Під враженням виступу або в звязку з ним виникли рівні провокаційні сплітки, чутки, розраховані на ослаблення державного центру, на його дискредітацію.

В той час, коли наші козаки билися з ворогом і з-за Збруча зверталися до Уряду з заявою, що йдуть битися за самостійну Україну в цей саме час темні сили, які вже давно почали свою працю над розкладом і розпорошенням нашої еміграції та над дискредітацією державного центру фалшили свою роботу і провадять її і зараз. Тим часом безпосередні стосунки з Україною показали, які великі політичні і особливо культурні завдання лягають на нашу еміграцію: на Україні наша інтелігенція є страшенно слаба фізично і морально губить свою працездатність, що ставить на довгі роки нашу культуру під велику загрозу остаточного упадку. Там, на Україні, ждуть від нас не тільки допомоги в справі визволення країни від окупантів, а також і культурної допомоги. Там ждуть, що ми повернемось з великими культурними здобутками і не допустимо національної культури до крайнього упадку.

Ці безпосередні стосунки з Україною показали якими безпідставними, не реальними і власне безпечними являються всякі заходи груп Скоропадського, [illegible] та "Вільним Козацтвом" [illegible] радикалів та тих груп, що накладають з російською еміграцією під усякими претекстами відьмих чи тісніших об"еднань з Росією.

Підводячи остаточний підсумок нашого виступу на Україні, Міністерство вважає, що цей виступ дав настільки позитивні наслідки для нашої справи, що при нашому сучасному політичному становищі, державний центр має право сказати, що ті дорогі жертви в людях, які ми мали, цілком виправдалися.

. . .

Що до найближчих наших перспектив і завдань, то на Україні і надалі буде провадитися праця над організацією о р у ж н о ї б о р о т ь б и з російськими окупантами та над зміцненням ідеї нашої державности

Одним з найбільш важливих завдань буде також праця над організацією культурної допомоги Україні.

Державнотна боротьба на Україні і надалі буде служити нашою головною базою в закордонній політиці. Докладна програмова інструкція політичної роботи незабаром буде Вам вислана.

Подаючи до Вашого відома вищенаведене, Міністерство сподівається, що Ви, Високоповажний Пане, використаєте це звідомлення в Вашій дальшій праці.

Разом з тим Міністерство має честь просити тих п.п. Дипльоматичних представників, які ще досі не прислали детальних звітів про те, як одбилася остання наша акція в політичних і громадських колах та в пресі відповідної держави, - негайно прислати такі звіти.

Всі ж п.п. Представники мають висилати річні огляди їхньої праці детально складені з посиланнями на документи, дати, факти і т.и. Міністерство підкреслює що такі огляди вимагає уряд для перегляду плану організації наших дипльоматичних представництв.-

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ А. Ніковський (р.в.)

Директор департаменту Чужоземних Зносин Кочерга (р.в.)

З оригіналом згідно: [signature]
Ст. Діловод [illegible]

Національна акція на Україні й праця Міністерства Преси й Пропаганди.

А. Основна лінія Міністерства.

Міністерство Преси й Пропаганди в лиці Пресової Агенції "Українпрес" поставило собі на меті:

1. Відповідними інформаціями, а то й окремими кореспонденціями насвітлювати європейську опінію тими подіями, що розгорнулися на Україні, а також з"ясувати їх значіння – а/ повстання є національним рухом українського народу, б/ повстання проводиться в ім'я Української державности, в/ повстання скероване проти большевицької окупації і демократичної влади. во імя торжества своєї суто-національної [illegible].

2. Притягнути публічної опінії в Европі на бік повстання й української справи.

3. Знешкодити большевицькі агітації в мірі можливости.

Б. Праця Міністерства.

Поскільки відпоручники Міністерства Преси й Пропаганди були не в усіх країнах, в порозумінні з п. Міністром Закордонних Справ до пресової роботи було притягнуто наші закордонні представництва.

Ще 26 вересня мною було надіслано спеціального обіжника нашим послам, в якому пропонувалося: "заздалегідь підготовити европейську опінію, щоб наша справа, будучи висунута майбутніми подіями на перше місце, не використалася ворогами для своїх цілей і не трактувалася, як справа місцевого значіння.

Тому являється абсолютно необхідним планово підготовити европейське громадянство до того національного руху, що неодмінно має вибухнути на Україні, забезпечити до нього

симпатії й чимало сили віддчу дорогому українському народові:
часу для цієї надзвичайно тяжкої праці залишається дуже мало і необхідно як найбільших старань в дусі зазначених вгорі побажань. Але розуміючи, що не можна годувати европейську пресу сумнівними даними, про повстання на Україні, я уважаю необхідним регулярно подати до Ваших рук точний, провірений матеріял що викликав би довіря і оцінювався за життьову правду українського народу. Такий матеріял подаватиме Вам "Українпрес" за підписом мого і прохатиму матеріяли подавати до місцевої преси, вживаючи заходів до його вміщення".

В слідуючому обіжникові з початку вже листопаду, ще раз мною підкреслюється необхідність планомірного освідомлення европейського громадянства, а також необхідність за всяку ціну втілити в розуміння европейської знаті, що почата повстанський рух – є дійсно всенародня акція українського народу. Треба громадянству з'ясувати різницю між діяльністю окремих військових відділів на Україні та поодиноких виступів селянства, льокального характеру і сучасними подіями. " Національна акція, що вже почалася має не льокальний, а масовий характер, являється спільним скоординованим виступом і українських військ і самого народу українського.

Тому до справи треба підходити обережно і я категорично прошу не вміщувати про акцію жодних відомостей ніж ті, що будуть подані "Українпресом". Відомости повинні бути автентичні, щоб викликали до себе довіря, тим більше, тоді, про повстання подавалося стільки неправдивих вісток, що їм в широких колах вже не вірять".

Ці попередні заходи, як і сама безпосередня праця Міністерства Преси і Пропаганди, незалежно від ріжнобічної дипльоматичної праці Міністерства Закордонних Справ спричинилася до того, що повстанська акція на Україні була в

закордонній пресі постачання повстання й трактування, як визвольна акція українського народу і [illegible] повну прихильність, як до самої акції, так і до нашого державного порядку.

Цікаво підкреслити, що вибрана позиція "Україпресу" в подачі фактів про повстання мала своїм наслідком - широкого користування комунікатами "Україпресу", як цілком автентичними матеріялами.

Навіть " [illegible] " тотож усособлена до державного центру вміщувала наші комунікати, додаючи до одного з них зауваження, що ці відомости є найбільш певні, бо походять з найбільш поінформованої української агенції.

Поглядаючи закордонну пресу, можна зауважити, що всюди вміщені про повстання дослівні переклади з обіжників "Україпресу" / чи з зазначенням джерела чи без цього/.

Для ілюстрації подаю короткий огляд закордонної преси, /жадна частина наших представництв ще не надіслала необхідних матеріялів/.

I. Бельгійська преса:

Газета "Либр Бельжік" вмістила дослівні переклади з обіжників " Україпресу": а/ Стан на Поділлю

б/ Район Проскурова

в/ " Волині,

г/ в околицях Києва,

д/ в районі Кам'янця

е/ Заняття Тирасполю,

ж/ На Одесу,

з/ Відозва Повстанського командування,

і/ Заклики до населення,

к/ На Дніпрі,

л/ Операції Генерала Тютюнника,

м/ Комунікат Україпресу про початок повстання,

Теж газета " М е т р о п о л ь ".

а/ Заворушення в районі Вінниця,

б/ Масовий характер повстання й його гасла.

в/ Заняття Винниці,

г/ Бої Палія з захопленням Проскурова,

д/ Відхід большовиків за Буг,

е/ Знищення залізничних мостів,

ж/ Перерва сполучення Київ - Одеса.

Теж - газета " А нт в е р п е н "

а/ Відозва Повстанського Командування,

б/ Акції Заболотнього й Палія,

в/ Заняття Винниці,

г/ Бої за Проскурів,

д/ Умань в руках повстанців,

е/ Позиції в районі Житомір - Коростень,

ж/ В районі Одеси,

з/ Перехід червоних військ на бік повстанців,

Теж газета " В а н д е л ь " - Рібер"

а/ Акції Палія в районі Проскурова,

б/ Українська влада у Камянці,

г/ Відозва Головного Повстанського Командування,

Теж газета " Нансіон Бельжік",

а/ Відозва Головного Повстанського Командування,

б/ Акції Заболотнього й Палія,

в/ Заняття Винниці,

г/ Друге заняття Проскурова.

Тут уміщується лише першу сводку Бельгійської Преси - другу /за пізніший час/ ще не одержана.

Мушу підкреслити велике значіння цих інформацій в Бельгійській пресі, бо вони являються джерелом і для багатьох французських і англійських газет, які безпосередньо нашим матеріялом не бажають користуватись. Роля бельгійської преси, як одного із інформаторів заходу - зробила в данному разі велику нам прислугу.

II: Швейцарська Преса.

Наші комунікати й обіжники регулярно друкувалися в газетах: 1/ Бернер Тагеблят, 2/ Цюріхер-пост, 3/ Фрайбургер нахріхтен, 4/ Бунд, 5/ Фатерлянд, 6, Національ цайтунг, 7/ Ліберте, 8/ Журналь де Женев, 9/ Газет-де Лозанн, 10/ Суіс, 11/ Трибунь де Женев й багацько инших.

Опріч цього Женевська й взагалі Швейцарська Преса вмістила багацько співчуваючих статей, як коментарії до цих повідомлень.

III. Німецька преса.

Особливо чуло віднеслася Баварська Преса що мало дуже велике значіння, бо Берлінська преса, яка, здебільшого йде в орбіті політики свойого Міністерства Закордонних Справ і уникає уміщення будь - яких інформацій одержаних безпосередньо з українських джерел.

Характеристичне те, що, коли потребувалося уміщення якого небудь спростовання, - останнє уміщувалося спочатку в баварській пресі, а звітти переходило вже на шпальти преси столичної.

І справді,- переглядаючи німецьку пресу, спостерігаємо в ній лише передруки з Мюнхенських часописів, а тому являється цікавим одмітити те, що є в баварській пресі про повстання, тим більше, що це в великій мірі підкреслює недостижимо енергійну й корисну працю нашого тамтешнього Консула п. Оренчука.

Головним чином, це є передрук з "Україпресу". Наприклад: а/ Баварський Курьєр, 1/ Події на Дніпрі № 490, 2/ Знищення залізничих мостів № 490, 3/ В околицях Києва № 491 4/ Погромщики № 494. 5/ Звірства большовиків № 500, 6/ большовицькі роспорядження що до боротьби з повстанцями № 491. 7/ Бої за Київ № 493. 8/ Стан повстання на Україні № 491. 9/ Стан облоги Києва № 491, 10/ Комунікат про поширення повстання /зводка з відомостей Україпресу/ № 495, 11/ Зводки повстанських подій / теж по Україпресу / № 479. б/ Баварська

[illegible] газета". 1/ Бої за Київ № 256, 2/ Лікв[і]дують" №
256, 3/ Розпорядження большевиків що до боротьби з повстанцями № 257, 4/ Теж № 257, 5/ [illegible] Київа № 259, 6/ В околицях Київа № 259, 7/ Бої під [illegible] № 257, 8/ Наказ
Про очищення правобережжя
Троцького № 267, 9/ Зводка Повстання № 272. 10/ Стан
облоги Одеса № 259, 11/ Наказ Троцького знищити міста і
села повстанців № 270, в/ "Мюнхенер [illegible]": 1/ В околицях Київа № 493, 2/ Лікв[і]дують № 489 3/ Розпорядження
большевиків № 489, 4/ Бої за Житомир № 489, 5/ На Катеринославщині № 496, 6/ Положення стану облоги на Україні № 497,
7/ Зводка повстань на Україні № 4[illegible], 8/ На Катеринославщині № 496. В тому ж номері вміщено меморіял до Ліги Націй
[illegible] подій Смаль-Стоцького. 9/ Про Початок Повстання (№ [illegible]),
г/ "Мюнхер Аугсбургер Абендцайтунг" 1/ Бої за Київ № 485,
2/ Зводка подій на Україні № 490, 3/ Стан облоги на Україні № 486, д/ "Мюнхер - Пост" № 271. Зводка подій на
Україні, е/ Швейцарські останні новини № 489: 1/ Повстання
[illegible], 2/ Бої під Житомиром, 3/ Наказ Троцького знищувати
села, 4/ Стан облоги на Україні. IV. Данцігська Преса.
Данцігер - Цайтунг в ч. 524, 5[illegible] містить: 1/ про Повстання на Україні і перегрупіровку большевицьких військ, 2/ [illegible]
дії в околицях Винниці, Балти /акції Заболотнього й Палія/
3/ Заняття Тирасполю, 4/ в районі Київа й Одеси.
V. Американська Преса. Як доносять нам відпоручники з
Букарешту наші обіжники, особливо комунікати про повстання
цілком друкувалися /навіть з повним зазначенням "Україн-
прес"/ в газетах: "Америка", "Народна Воля", "Український
Голос" і "Канадійський Українець". [illegible]
[illegible]. На жаль, Польща не до-
[illegible] українських часописів, [illegible]
[illegible] в Америці і точних даних навести зараз не можна.
VI. Чеська Преса: Чеська Преса в деяких своїх органах
вмістила наші повідомлення в газ. "Трибуна" дала [illegible]
спеціяльну статтю з оглядом подій в дуже прихильному для
нас тоні. VII. Австрійська Преса: В цілому переговорі

газет, як, "Neue Freie Presse", "Morgenzeitung" і инші сміщили дані про повстання, а "Wiener Allgemeine Zt." вміщу статтю д-ра Вимидсона про український рух.

XIII. Угорська Преса. З надісланих матеріалів видимо, що вся угорська преса – як мадярська і німецька, що ... – надзвичайно тепло поставилася до національного руху на Україні. Опріч того, в одній газеті находимо інтерв'ю з нашим представником полк. Сікевичем, а в другій вміщу сводку подій на Вкраїні на підставі наших комунікатів "Украінпресу" /"Pester Lloyd" № 178/

IX. Польська преса.

Що торкається польської преси, то такі часописи, як "Курьєр Цодзенний", "Газета Поранна", "Гонець Краковський", "Час", "Нова Реформа" – поміщають місцями наші комунікати, не кажучи вже про систематичний передрук відомостей з "Української Трибуни", і "Рідного Краю". Навіть "Річ Посполита", час від часу подавала наші комунікати, хоч і з оговорками, що вони походять з джерела, близького до "Уряду Петлюри".

Крім відомостей, які виходили від "Украінпресу" в його обіжниках, багато відомостей які потрібні були розповсюдити, але по тим чи иншим причинам їх не можна було публікувати від імені "Украінпресу" подавалося до "Української Трибуни" й "Рідного Краю" "від власного кореспондента", а звідти передруковувались польською, німецькою й навіть де якими органами американської преси.

X. Російська Преса.

Окремо приходиться відійти до російської преси всіх барв і напрямків.

Всю Російську пресу можно поділити на 3 категорії: 1/ тих, що прихильно поставилися до нашої акції, прозуміли її напрям і значіння, 2/ що поставилися байдуже а 3/ що поставилися вороже. До 1-ої категорії треба віднести часописи: "За Свободу", "Время", "Польськое Слово", "Новое Слово" /бессарабське/. Ці газети регулярно вміщували відомості, що подавалися

"Українпресом" й, навіть подавали цілі статті й передовиці де в приятних тонах освітлювала українську акцію.
Наприклад. "За свободу", у відповідь " Общому Делу", - писала: " Можно быть всяким политических оріентацій, а все-таки надо отдать должное, тому герою, который во имя свободы своей покладает жизнь". "Польское Слово" підкреслює в своій передовиці національну свідомість народних мас і суто-національний характер боротьби. "Новое Слово"-крім нашого матеріялу містило багато власного / багацько статей Дмитра Феодата/ й в ньому повстання трактувало, як вибух всенародного гніву проти насильства чужинців-окупантів"

"Время" також містило наші обіжники й передруки з "Рідного Краю" та "Українська Трибуна", а також умістило блискучу статтю Волна під заголовком" українці и мы", де зазначило що український нарід хоче того чи не хоче російська еміграція -раньше від усіх народів б. Росії стане на власні ноги, чим і виратує всю Східну Європу.

До другої категорії треба віднести :"Руль" "Голос Росії", почасти "Последнія Новости", Сегодня" "Огни"- з початку повстання ці газети дуже неохоче містили тільки коротенькі замітки про повстання та й то в яскраво тенденційному напрямку. Наприклад: Нам передають, что "банди" Петлюровських войск"; українські источники передают, что "как будто"... "По непровѣренним свѣдѣніям из украинских Петлюровских источников". Близкая к Петлюровскому центру газета " Рідний Край" . . . і т.д.

За тиждень після вибуху повстання ці коротенькі замітки друкуються вже без ганебних коментаріїв і вище наведених оговорок. Повстанські війська не називаються вже бандами, а інсургентами", або "отрядом повстанців" а в "Голосі Росії" починає згадуватися і Головне Повстанське Командування, але відомости в більшости передруковуються з "Руспресу". Нарешті, з половини листопаду починають в цих часописах з"являтися повідомлення за підписом "Україн-

рас". Слід зауважити, що ці часописи й далі, подаючи вже багацько матеріялу про повстання, ні разу не додавали до них своїх власних уваг.

До третьої категорії, крім явно "большовицької" преси: "Путь", Новий мір, "Новая Руская жизнь" і т:д. належить Бурцевська "Общее Дѣло" і Суворинське, "Новое Время", "Свободное Слово".

Общее Дѣло" проводило яскраво з одного боку перекотунську політику, а з другого власну "єдино-неділімську".

Спочатку воно відкидало всяку вдумку про правдивість інформації про повстання. Коли ж повстання стало безсумнівним фактом, тоді "Общее Дѣло" стало його з"ясовувати, як виступ локального характеру. На соціяльному, й тільки соціяльному ~~житті~~, при чому з особливою охотою містилися свої повідомлення з большовицьких джерел. Нарешті, коли "Общее Дѣло" примушено було констатувати характер повстання як масовий й національний, то в безсилій злобі накинулося воно на Центр У.Н.Р. й між иншим висловлюючи: "Здавалося б, душа мусила б радіти але немає радости, не такими руками годиться добувати волю народови, бо "Петлюра" авантюрист чистоой води".

Чим далі тим частіше містить "Общее Дѣло" вістки про повстання й, нарешті виступає сам Бурцев з статтьою, в якій зазначає, що успішна борот[ьба] би можлива лише в тому разі, коли буде організовано /єдиний фронт "всеросійський".

Як ні як треба констатувати, що і "Общее Дѣло" примушено було еволюціонувати й визнати факт національного характеру повстання. В данний мент, не дивлячись на невдачу повстання заголовок "На югѣ Росіі а штальтів" Общее Дѣло зник є заміненим на заголовок "На Україні".

Новое Время", яке в початку намагалося надати повстанню вигляд "всеросійського" /Возстаніе на Югѣ Росіі" "Антонов і Иванов, которому удалось об"единить мелких ватажков крестьянских груп..." в цілом мусило також визнати суто-національний, український характер повстання. З того часу вже начало замовчувати

подіі і під кінець з особливою охотою вишукувати всі вістки
про придушення повстання / головним чином/ з большевицьких джерел/ "Свободное Слово" взяло на себе ролю розбла-вителя "петлюровської" авантюри й фабрикувало ті відомости, які пізніше були зазначені більш виками ~~[illegible]~~ в ~~[illegible]~~ ноті до Польського уряду в справі повстання.

В. Підсумки.

Роблячи подрібний огляд всеї ~~/[illegible]~~ праси приємно констатувати, що "Українпресу" вдалося досягнути своєї мети, викликати потрібний ефект в настроях публічної опінії західної Европи, а також ступнево й обережно охопити своїми інформаціями великий пресовий район.

Треба відмітити, що й те, що "Українпрес", завдяки об"єктивности своїх повідомлень, обережности в іх подачі не заплямував себе брехнею і досяг того, що подаючи інформації "Українпресу" деякі з газет навіть підкреслювали - що ці відомости треба вважати за особливо достовірні, /напр. "Нова реформа", "Час", "Жечпосполита"/

Врангелівська Авантюра.

Не можна ще обминути і того завдання Міністерства Преси і Пропаганди, яке воно в контакті з Міністром Закордонних Справ переводило в справі паралізування нової Врангелевської авантюри на Україні.

В данному разі як і в справі повстання Міністерство проводило працю в двох напрямках: 1/ через наші представництва и 2/ через безпосереднє інформування й інспірування Преси.

До перших заходів треба віднести між іншим циркуляр надісланий через бюро Василька до інших представництв: "Високоповажний Пане После! В додаток до свойого листа за № 3[illegible], до порушувалися мною загальні принципи пропаганди за кордоном маю за честь подати до Вашого відома, п. После, слідуючі міркування. Правительство Української Народньої Республіки в ~~[illegible]~~ найближчому часі сподівається, що визвольна акція на Україні, яка ні на момент не припинялася, набо-

особливої організованої сили. Цим разом сам нарід вирішуватиме свою долю. Без допомоги з боку Европи, в умовах нелюдських /хозяйнування окупантів на Україні, толерування цих окупантів з боку Европейських держав, ворожі заходи деяких держав проти визвольної акції на Україні/, самотужки нарід наш прийдеться зробити рішучих зусиль, щоб повалити накинений йому большевицький лад і большевицьку державну систему. Коли він це зробить / не дивлячись навіть на добрий урожай і нарікаючи слабо збирання продподатку/, зробить лише з одних національних мотивів, а не мотивів соціального характеру, як це домагається довести Моркотун і К-о. Ось цей момент національної боротьби прошу Вас, Пане После, прийняти на увагу й його особливо підкреслити в Вашій інформаційній діяльности.

Европу треба поставити перед фактом й не тільки перед фактом доконаної боротьби, а це в більшій мірі — перед фактом самої боротьби на національному грунті. Европейські держави з часів Версальського Трактату ігнорували Україну, як чинник світової політики. Вони не цікавилися тою боротьбою, що переводилася на теренах України, як ні в чому не допомогли в цій боротьбі Українському народові і т.д. Нині Український Нарід сам виступає, як активний чинник тоі-ж світової політики, а головне — як чинник політики на Сході Европи, підкреслюючи, що поза його волею проблема Сходу Европи розвязана бути не може. І допомогти цьому народові, що бореться за своє національне право проти брутальної сили — це є обовязок кожної Держави.

Але український нарід не тільки бореться за своє національне "я" і не тільки потрібує з цього боку певної допомоги.

Він бореться за певні державні форми свойого керування — й ті форми він лічить, як республіканські. Обовязок европейських держав і народів полягає не тільки в

негайної допомоги й в забезпеченні українського народу від ударів в тилу.

Досі цього не було, бо як тільки нарід наш під керовництвом свого Правительства осягав яких-небудь реальних результатів, - виникала якась стороння організація, /Скоропадський, Денікін, [illegible]/, що користала з стомлености народу й боротьби його на різних фронтах.

Дозволяю собі звернути на це Вашу особливу увагу, бо розпоряджаю даними, що на випадок нашого успіху врангелівці гадають зробити десант на нашій території, себ-то спровокувати всі вусилля народу Українського й Його Правительства..

Но коли б щось подібного і, /[illegible]/ сталося - це одкинулоб знов наше населення до большовиків і, , може дуже надовго.

Через те дозволяю собі звернутися, Пане Посла, з своїм спеціальним проханням до послів наших у Франції, Болгарії, Туреччині та Румунії загдалегідь вжити всіх заходів що-до неуможливлення такої акції наших ворогів, використовуючи для Закордонної Преси відповідні матеріали, що у всіх на памяти.

" Рубикон вже перейдено".

Розуміючи все тяжке положення наших Закордонних представників,- висловлюю надію, що їм пощастить, спираючись на перші успіхи національних українських військ на Україні, схилити публічну опінію европейських держав до праведнього розуміння змагань Українського народу й до мирової допомоги йому, тим більш, що боротьба його направлена в суті річей не тільки на оборону своєї державної незалежности, а й ще на оборону цілої цивілізації від занепаду й руїни.

Деякі факти з національної акції на Україні подаватимуться Вам, Пане После, переважно "Укрінпресом".

До других - /[illegible]/ ряд спеціальних інформацій, які малювали настрій населення й його відношення до можливого наступу "зелених" і Врангеля, а також кореспонденцій надісланих з часо

[illegible] від "[illegible]" осіб.

Наслідки тих і других [illegible] в політиці, що викликає, як в докладанні наших закордонних репрезентацій, так і в звідомленнях відпоручників Міністерства Преси з таборів військово полонених на валізах.

Керуючий Справами Пропаганди Української Народньої Республіки Міністр Зовнішніх Справ

Копія. 182

[illegible]

[illegible] 1921 року

[illegible]

[illegible] 1921 року [illegible] Української Народньої Республіки, [illegible] Української Народньої Республіки.

[illegible] Української Народньої Республіки [illegible]

[illegible] 1918 року, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Української Народньої Республіки [illegible]

[illegible] ... 2 ... 1939 ... [illegible].

[illegible] А. [illegible]

[illegible]

[illegible] тяжкі [illegible]

[illegible]

[illegible].

[illegible]:

[illegible] [signature]

[illegible] [illegible]

[illegible] 1922 р. [illegible].

[illegible] [signature]

6/XII. 1921
Baden b/Wien
Kaiser Franz Joseph Ring 21.

15/XII

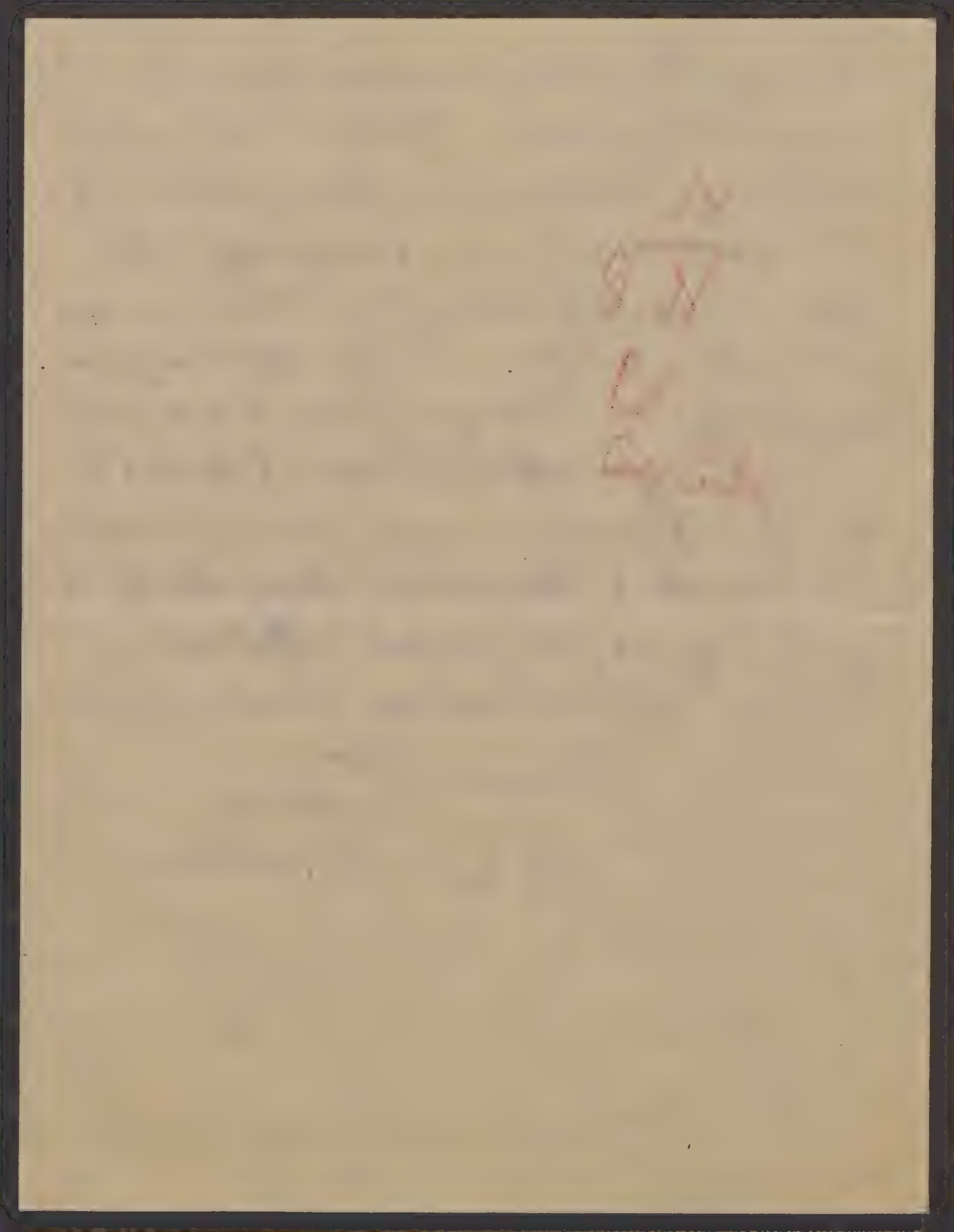
184

Дорогий товаришу!

Що це Ви нічого не пишете? Вже два місяці минуло з того часу як я від Вас одержав останнього листа. Які за цей час зайшли зміни? Про повстання читаю в „Трибуні" та в польських газетах. Напишіть про конфіскування по повітах [illegible] на Україні. Які є передумови до організації там порядку? Які сили можуть бути для підтримки влади? Чи повстання не проводиться (переходить) широку вагу на всі селянства? Чи воно придбало не стихійного характеру? Пишіть багато про все, що Ви знаєте. Я через [illegible] Т[illegible] від-году менше у війні перевірка до

Бадену. Вірте мій спокій більше та й
працювати можна. У Відні був навіть
нова до [illegible] театру. [illegible]
в Бадені маю змогу працювати для
себе й для видавництва, Комунікація
з Віднем добра. Коли прийдеться
мешкати по Австрії, то Вам най-
лучше буде в Бадені. У Відні все
старо. Привітайте мені [illegible]
і [illegible] Кушніра, Видавництво
наше дякує [illegible]. Давно до
друку нічого нових речей [illegible]-
вав. Пишіть!

Ваш [illegible]

135

ОЛЕКСАНДЕР САЛІКОВСЬКИЙ
Головний Редактор „Української Трибуни“.

Варшава, 20 грудня 1921 р.

N 1514 23/XII

Високоповажаний Олександре Олександровичу!

Можу Вас запевнити, що замітка в ч. 178 не мала на увазі якусь окрему особу і саме тому в ній було сказано про „офіційну пресову агенцію“ в такій загальній формі. Офіційних українських пресових агенцій зараз є кілька. З однаковим успіхом справа могла пройти через Віденську, як і через Тарнівську агенцію. Фактично вона пройшла через Тарнівську, і жадний урядовець нам ~~—~~ в цій справі не писав. Він очевидно просто вкинув у пресовий пакет те, що Ви забули послати, зрізавши підпис „Українпрес“. Так я гадаю тепер, після Вашого пояснення, а тоді і сам я і секретар редакції М. Воронин були певні, що оригінал, написаний на папері агенції і її машинкою, надіслано нам „Українпресою“. (Так воно власне й було.) Що у цій справі не обійшлось без своєрідного чорного кабінету — це не підлягає жадному сумніву, і відносно цього в редакції маються відомості, які поки-що не можуть бути оголошені.

Я просив контору при першій можливості вислати Вам гонорар, і контора обіцяла це зробити в найближчі дні.

„Близька до редакції особа“ дуже неточно Вас поінформувала в справі редакційних поглядів на Ваше співробітництво. Прошу вибачити мене, але своїм листом Ви викликаєте мене на цілком отвертий вислів у цій справі. Я завжди визнавав і зараз визнаю Ваші здібности, як журналіста, і вважаю Ваше співробітництво бажаним,

оскільки особисті Ваші погляди й гадки не розходяться з загальним курсом і тоном „Укр. Трибуни". Є співробітники, які не поділяють мого становиска відносно Вас, звертають увагу на те, що Ви належите до непопулярної партії, що Ваша особа одіозна для певних кол нашого й галицького громадянства, що Ви занадто легко покидали свої попередні політичні позиції і т.д. Само собою, що все це не можна вважати за плюс, але я мало в це вхожу, бо в газеті для мене співробітники перш за все журналісти, і коли за ними нема нічого ганебного – я не бачу підстав відмовлятися від його праці. Нічого ганебного за Вами я не знаю, і ніхто мені цього не довів.*)

Так стоїть справа, і я міг би просити Вас лише про те, щоб Ви з свого боку рахувалися з нашим тоном і загальним характером і по можливості уникали тих полемічних чи партійних моментів, які загострюють оте відношення до Вас, яке я зазначив.

З надісланого Вами не пішла лише одна невелика статейка, яку я одержав на другий день після того, як статейка на цю саму тему (передова) була в нас надрукована і збігалася з Вашою навіть в окремих виразах. Я пошукаю рукопис і вишлю Вам.

Дуже прошу вибачити, коли мій лист викличе у Вас прикре враження. Можу Вас щиро запевнити, що я не мав наміру робити Вам прикрості.

З правдивою до Вас повагою

[illegible signature]

---

*) Не раз я заявляю, що при тій платформі, яку заявила „У. Тр." і при тій ситуації, в якій вона видається, я не вважаю можливим довірити долю її чужим людям, які не відповідають настроям, а може й симпатіям редакційної групи. Напевно ці мої заяви і дали привід „близькій до редакції особі" сказати Вам чи комусь іншому те, що вона сказала.

12/XII.
1921.

Дорогий товаришу!

Ваш лист мене дуже зацікавив.
Виходить, що мусить бути знищена
організація, а з нею й система.
Як що воно правдиве, то буде пере-
ведено? Вам відомо, певне, що у Вар-
шаві група с-р багато [illegible] [struck through] які знай-
шли порозуміння з москалями
і домовились, щоб розпочати
нову акцію проти большевиків.
Більше нічого не можу довідатись.
Хіба якось пізніше вдасться докладніші
відомості. Ми [illegible] [illegible]
ся у вас? Чи думаєте про те, щоб
[illegible] від [illegible] і від других,
[illegible], як і куди буде скерована
[illegible]? Треба [illegible], що [illegible]
[illegible] допомоги [illegible] [illegible]
говорили про все те, [illegible]

вже про Україну стали задумів. Ін-
тимо вроду англійську і французьку,
[illegible] будуть [illegible]. Ду-
маю, що треба [illegible]
[illegible] і не забути про [illegible]
[illegible] для [illegible], бо [illegible]
[illegible] може і не [illegible]
[illegible]
Приміть ви 3 екземпляри книжки своєї
а вже цього не подав. Я казав про-
давати по 450 кн. У кожнім разі на-
пишіть, бо я з вас нагадаю [illegible].
Гроші за книжки, по відчисленні від
Вас [illegible] про [illegible], вишлю.
Пишіть!

Варшава 19[illegible] 136

Високоповажний Олександр Олександрович!

Вибачте, що до сього часу не написав. Все збиравсь сам приїхати до Тарнова. З приїздом Пилипа Калениковича до Варшави — моя поїздка відкладена. З нашою спільною в Варшаві справою погано. Нічого не робиться. Люди занепали: до того ще тяжкий матеріальний стан. Я персонально нічого не міг робити, бо зайнятий службовими справами, котрі приходиться проводити в тяжких умовах оточення. На нас зі всіх боків великі напади. Часом нам шкодять і наші люди. Наприклад дуже страшна поведінка п. Курила з Майєром Прес-бюро. Про це Вам може розказати подрібно Пилип Каленикович. Я гадаю, що з цього справа мені прийдеться заклопотати в Комітеті для нас зміцнення. До цього ще було б прохати Вас написати п. Курилу, щоби він погодивсь на мої пропозиції, які знає Пилип Каленикович (щоби частину майна, котре мав п. Курило було повернено, а на сторонню частину по [illegible] були зроблені документи).

П. Курило каже, що він не міг проводити справ армії через недодержання вказівок та постанов конференції. Про справи мав поговорити я, але мені не прийшлося поїхати до Тарнова. З Пилипом Калениковичем мені про справи поговорити не довелось. Кілька разів я звертавсь до нього, але часу на розмови зі мною він не вибрав. Може це так і треба, але взагалі [illegible]

ва Калениковича — мені користніше страшного. Мог би ще, що він з Симф. Вас. Ніков. стягнули себе такими як Шереметьєвський та Біліц. Про решту і останнього [illegible] на публічна [illegible] особливо відносно їх морального облича. Останній хоч і являється нашим союзником, але перевертаючи [illegible] підкопувався під мене, займаєся дрібними інтригами, сплетнями і т. и. Дуже буду просити Вас вжити заходів, аби його на всякий случай ізолювати в партії. От се тим більше [illegible] від лишніх балачок. Можливо було при теперішньому нашому грошовому положенню обійтись тільки Калениковичем, тоді без привозу подібного рода [illegible] від [illegible]. [illegible] цього є тоде, та з решти я сам [illegible] при потребі де чому допомогти. Є вийшло, що я через тих урядовців не міг про справи поговорити, бо коли прохав візити то один з них Грубіян Шереметьєвський по телефону [illegible] мені [illegible] і на [illegible] і [illegible]. Конечно, коли б я хотів добиватися у Начальства не свого, то тоді б не вийшло, — я добивався але у свого, то [illegible], що він сам повинен би це все краще возьмити. — — і не зручно довшого [illegible] при такій обставині. Дуже буду просити Вас дати відповідні вказівки про роботу оцінки, і коли найдете конечним, щоб я такого [illegible] то поставте і мене в курс. До Варшави прибуде на стале замешкання п. Сивошапка. Пан Кипріян [illegible] на працю „Mszczonów koło Żyrardowa, Biuro budowy" — це не далеко від Варшави (Ген. Консулятом) п. Куриленко працює секретарем в М-ві допомоги біж. з України. В сій час тут зо[бр]али [illegible] [illegible]: Прокопович, Зайцев, Ф. Чопівський, Саліковський, Прохорів, Кавнінський і коло них [illegible] [illegible] [illegible] та Садовський — без [illegible] [illegible] [illegible] пропедевтію.
Прийміть запевнення в моїй повазі до Вас [illegible] [illegible]

21-1 139

Дорогий Олександре Олександровичу!

Трудно нам тут зорієнтуватися добре в тамошніх настроях П-ви, — і навряд чи зможу задовольнити Вас своєю відповіддю на Вашого ласкавого листа. Основна ж думка його, яку я висловлю так: берегти Д.Ц. до свого часу — була завше і є стимулом і моєї може не типової діяльности. Але різниця в нашому відношенні до Д.Ц. єсть. Я ні на одну хвилину не забував, що Ц. перебуває на еміграції в умовах переходових, і що його завдання: підготовка, організація, керування боротьбою за визволення. Ці умови і завдання значно звужують навіть само поняття Д.Ц., а з другого боку це звуження поняття мусіло би відбитися на збільшенню інтенсивности роботи Д.Ц. — Але по иншому ставилося і ставиться політичне громадянство у П-ві до Д.Ц. Коли я перечитував книгу Січинського про засідання Р.Р. — а перечитував я її пильно, навіть реферував для „Волі" — коли я читаю газетні вісти і приватне листування, то мене вражає одно: — у П-ві настрої — начебто Д.Ц. є дійсно на території: парламенти і парламентарні сенатори, кабінети і будучі сенатні порядки і бюрократичні кріси. А з другого боку — інтрига і дріб'язок. І в дрібницях деталях, що були би на місці при уже нормальному державному житті, тоне одиноке завдання Д.Ц. — визволення краю. Така різниця. На віщо було така сила М-ств? Хиба ж у цій переходовій стадії, з його особливими завданнями, що в історії народу буває раз і більше не повторяється, може тягнутися не один рік і не один десяток! Пристосуватися до моменту, скупчити енергію в одну точку, все зайве, що виходить за межі умов еміграції і боротьби за визволення, рубати і рішучо відкидати, — то було завдання політичного громадянства у П-ві. Сталося не так. І на жаль. Справа державна розпорошується, переходить на манівці. І тепер, хто його знає, може зі всього того інерція і механічність влади тих, що, як Ви пишете, „взяли відповідальність за роботу Д.Ц., ради тої відповідальности щиро, без „мудрований лукавих" візьмуть на себе зректися лихів" — і спасе Д.Ц. — Що до нашої партії, то мені тепер трудно тяжко тут зорієнтуватися в „дезорганізації І.А." Свій погляд на справу рос. еміграції я подав на сторінках „У.П." Можливо

в скорому часі що небудь напишу в органах Респ.-Дем. Союзу. У кожному разі з резолюцією Р. Д. Союзу, що до Укр. партії, я не згоджувався би, і не допустив би її. На жаль — вона неопублікована і тому її не можна використати публічно. — В справі умов життя у Відні. Відняти з кухонь навіть на окраїнах переповнені [illegible] багатьох десятків тисяч біженців. Але у Бадені мені Відня помешкання зовсім можна. Там мешкають п. п. М. М. Єремієв, А. М. Чеховський, О. І. Лотоцький і могли би допомогти. Дорожнеча надзвичайна. Хліб — 74 кор. бухонець, борошно — 600 К. (різнилось) цибуля 400–450 кор., сало 2000 кор., масло 2300–2600 кор., картопля 100 к., мило 200, дрова 20 К., вугілля 45–50 К, цукор 800 К. і т. д. — Я й досі живу у тій самій квартирі, що її знав, коли Ви були у Відні. Літом там ще тепло, а зімою... Я хотів би, щоб було мені у [illegible], але на жаль, температура падає до зера і нижче (що падає до зера, то мало шкодило, бо вода в хаті замерзає). В зв'язку з цим, звертаюсь до Вас з великим проханням: чи не могли би Ви разом з А. В. Н-ским, якому передайте мій дружній привіт, улаштувати допомогу мені хоч і невелику, але негайну. Найліпше було би навіть у Празі, під мій вексель, гідно забезпечити [illegible] підручником, якого я ніколи не спромігся охайно зредагувати за браком теплого помешкання і життєвих засобів. Я звертався до М. Зак. Спр. і скеровано туди дані, які показують, що у Дипломатичній Місії до Лондону я таки служив, а належної платні ~~отримав~~ в свій час завдяки с-ду "Стахов..." не отримав тільки дуже незначну частину. Але коли ж то М-ство вирішить! А тут живе голосінно. Єдине, що ще дає мені права на дальнішу самовдоволеність в з'ясованій Вам мові ситуації — це що наші бідолашні повстанці ще більшу нужду терплять, ніж я тут у центрі європейської культури завдяки нашій [illegible].

З щирою і глибокою до Вас пошаною

Ваш Ф. [illegible]

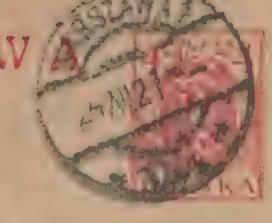
P. S. Д. О. Ніколаєвський тепер також потерпав без грошей і прохав Вас вплинути на п. Коваленка, щоби він вислав належні за продаж „Волі" гроші.

Відень 5/XII 1921 р. Ф. С.

Wien XVII, Andergasse 56, T. 3.

151

KARTKA POCZTOWA

ADRES WYSYŁAJĄCEGO

B. Rzechurzew
Admin. Ubez. Tryg.
Warszawa
N. Świat 22

W. P. Aleksander
Kowalewski
Tarnów
Hotel Bristol

Адміністрація має за честь повідомити Вас, Шановний пане, що одночасно з цим пересилаємо Вам за рахунок Вашого гонорару 10.000 м.б.

Б. [illegible]

Адміністрація

22/XII 21

17.XII.1921 р.

Wien, I, Fichtegasse 5/5

Дорогий Олександр Олександрович!

Посилаю Вам копію відозви до Укр. Грома-а від бувш. членів Директорії.

Дуже потрібно було мати копії постанови Ради Республіки в справі цих панів.

Нац. Союз випускає комунікат с протестом.

З щирим пошаном до Вас

[signature]

Комунікат

Центрального Комітету Української Народньої Республіканської Партії.

25 грудня 1921 року

№ 1

Що-ж далі?

В обставинах теперішніх наші партійні товариші пішли до Правительства. Не в імя вузьких інтересів, як то їм і цілій партії закидає вулиця, а в інтересах удержання Державного Центру, як репрезентанта — правного і авторитетного — республиканьско-демократичної концепції української державности.

Ми гадаємо, що большевицька окупація на Україні тимчасова: чи силою внутрішньої „еволюції" чи силою зовнішніх чинників — вона збанкротує, вона повинна буде уступити своє місце чомусь иншому.

Чому-ж?

[illegible] наша розпорошена. Не має вона одної провідної лінії, одної волі в її осередкові. Щодо України — і громадянство, і в рядах українських [illegible] [illegible].

Те, що повстане на руїнах большевизму, наближатиметься до тої форми державности, яку репрезентує Державний Центр. Повороту до старого не може бути, але й не може бути того, що не має [illegible] свого [illegible]. Не може бути поновлення монархізму (імперії, гетьманства), але не може бути й нехтування звичайних, традиційних форм українського життя, що опираються на засадах приватної власности і індивідуальної свободи (напр., [illegible]).

З нашого глибокого переконання тільки республіка, як [illegible] української державности, ~~[illegible]~~

тільки демократія, як фундамент республіканської влади (не група, не партія, не кляса) — одповідатиме реальним інтересам народних мас, а передовсім — селянства.

Через те ми, народні республіканці, стояли далі й стоїмо зараз на грунті зміцнення Державного Центра. Через те осуджували й осуджуємо всякі авантюри українських громадсько-політичних груп на чужині.

Ми знаємо, що нам доведеться довший час переживати поки різними термінами. Ми знаємо тільки, що жадна політична група не в стані дістати такої опори в Европі, щоб здобути якогось реального успіху. Кожний виступ якоїсь групи — є авантюрою, що тільки компромітує українську справу, тільки зменшує недолю нашого народу.

Тому ми, стоячи твердо на головніших своїх партійних засадах — республікансько-демократичних — вважаємо за потрібне й надалі підтримувати своїх товаришів в Правительстві, поскільки це служить збереженню Державного Центра, а інших товаришів, розкиданих на чужині, до збереження віри в перемогу національної справи, як би не були тяжкі обставини, в яких вони б перебували.

Громадянство й ми.

Наслідком подій, які спонукали де-яких наших партійних товаришів увійти в склад Правительства Ч.К.Р., проявилось так звано укр. громадянство, обміт стало в опозицію не тільки до ес-ерів міністрів, але й, взагалі, до ес-ерів.

Ми [illegible] більше толерували високо цінимо укр. громадянства, але зараз вимагаємо до нього корективи. Ми кажемо: коли укр. громадянство й існує, то не має в природі об'єднаного громадянства, бо об'єднання його по одній лінії ознаці — належності до нашої партії — ще не творить

правдивого об'єднання.

Наведем ілюстрацію.

Кажуть, що С.Д., С.-Р., С.С.П., С.С — проти ес-ерів і правительства П. Пилипчука, як ес-ерівського.

Які ес-деки? [redacted] Мазепа, Феденко, Романченко?! Але-ж є, примірно, у Ладії ще свої групи — Барашкова й Кривого — [redacted] лівіші й правіші від групи Мазепи. З другого боку, навіть на Тарновському групові ес-деки мають свої відтінки.

Які ес-ери? Може [illegible]-[illegible], чи Грицька Коршинського, чи Гринька [illegible]? А у Ладії: [illegible] Шаповала [redacted] чи [illegible]-Слюсаренка?

Які ес-еси? Ген. [illegible], який, [illegible] [illegible] в [illegible] [illegible] в 1921 р.? Ген. Греков, який лає Макаренка? Чи докт. Липа, який їх об'єднує?

Через те ми й кажемо: об'єднання громадянства, що [illegible] [illegible], на [illegible], [illegible]. [redacted] Ми — друзі такого об'єднання, але вважаємо, що воно повинно полягати на ^здорових^ [redacted] засадах: повній одмові від авантюр, консолідації окремих груп і вироблення загально-державної платформи.

Коли-ж ми бачимо [illegible] об'єднання, ^особливо,^ [redacted] партійні (есдеко-есерівський блок), продиктовані [illegible] почуттями ненависті й персональних розрахунків, — [redacted] вважаємо для себе ^можливим^ [illegible], [redacted] як з [illegible] організованої волі українського громадянства, не рахуватися. В такій же мірі, як не рахуємося ми з фактами.

Хроніка державного життя.

— Зміни в складі Правительства. М. Ч. [illegible], Міністр [illegible], і П. І. [illegible], керуючий Міністерством освіти, подалися до дімісії, яка [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Державний Секретар, п. Шаміс, а Мін. Народної Освіти, ~~[illegible]~~ проф. Огієнко.
В такий спосіб Рада Міністрів складається зараз з 7-ми осіб: П.К. Пилипчука, Прем'єр-Міністра, Міністра Фінансів і Народного Господарства; А.Я. Ніковського — Мін. Закордонних Справ; О.О. Ковалевського — Міністра Земельних Справ і Праці та Пропаганди; І.І. Огієнка — Мін. Ісповідань; Ген. Вовка — Військового Міністра; П.А. Красного — Міністра Жидівських Справ; ~~[illegible]~~ — [illegible] Внутрішніх Справ.

— <u>Скорочення урядовців.</u> Рада Міністрів в своїому засіданні від 20 грудня ухвалила: „Констатуючи надзвичайно тяжке фінансове становище Уряду й вважаючи конче необхідним забезпечити [illegible] центр У.Н.Р., визнати необхідним звести урядовий апарат до 100 осіб.

— <u>Справа опікування.</u> Рада Міністрів в засіданні від 20 грудня ухвалила: „Доручити комісії в складі Міністрів: Земельних Справ, Внутрішніх Справ і Тов. Міністра <u>[illegible]</u> всебічно обміркувати всі можливі засоби матеріяльної та духовної опіки над інтернованою за кордоном українською еміграцією".

— <u>Огляд діяльности Міністерств.</u> В тому ж засіданні Рада Міністрів ухвалила прохати Міністрів на 1 січня 1922 року дати скорочений огляд попередньої діяльности Міністерств.

— <u>Нова авантюра.</u> 12 грудня ц.р. у Варшаві пп. Андрієвський, Макаренко і <u>Шевць</u> виступили так званою Директорією, як би то Державною владою У.Н.Р.
<u>~~[illegible]~~</u> [illegible]. Ц.К. в своїому засіданні від 21 грудня ствердив, що він стоїть на сторожі [illegible] — своєго [illegible] пп. Андрієвського, Макаренка, <u>Шевця</u>, як представників Державної влади.

<u>Хроніка партійного життя.</u>

<u>~~Центральний Комітет~~</u> <u>Комунікати Ц.К.</u> На <u>III</u> Конференції У.Н.Р.П. [illegible] ухвала уважати партійний орган. Ц.К., приймаючи на увагу, що [illegible] концепцію цілком [illegible] [illegible] „Укр. Трибуна" і що для ~~[illegible]~~ обговорення внутрішньо-партійних моментів в даній ситуації

маючи потреби в проведенні свого партійного обліку, вирішив виконати партійний ~~[illegible]~~ [illegible], [illegible] партійні посвідчення й повідомити в фактичній потребі, постійним членам товаришам для потреби [illegible]. Право на отримання „посвідчення" признано за кожним членом, а також за кожним партійним товаришем, що є обраним від Ц.К. і від груп. Тому прохається всіх таких товаришів подавати свої адреси на руки т. О. Ковалевського (Тарнів, ул. [illegible], 25)

<u>Засідання Ц.К.</u> На останніх засіданнях Ц.К. обговорювалися [illegible] справи, справа фінансова, справа скорочення державного апарату і інші. Ц.К. визнав необхідним, щоб Правительство звернуло увагу на культурно-освітню працю поміж військами, на скорочення зайвих видатків і [illegible] по війську, і на необхідність повільного скорочення [illegible] з огляду на ~~[illegible]~~ неможливість відмежування [illegible] [illegible].

<u>Привітання.</u> До президії З'їзду представників Українських Студентських Громад в Польщі надіслано таку телеграму: „Вітаємо З'їзд представників Українських Студентських Громад в Польщі, бажаємо успіху в його роботі й висловлюємо певність, що культурно-освітня самодіяльність студенства спричиниться до витворення здорової національно-свідомої української інтелігенції, що з великою відданістю боронитиме справу української державності, як боронили її наші [illegible] з зброєю в руках протягом чотирьох років тяжкої боротьби за волю і незалежність України".

<u>Нова книжка.</u> Тов. Ол. Ковалевський видрукував збірку публіцистичних статей під заголовком: „На вулкані". Ця книжка є [illegible] республікансько-демократичної концепції.

<u>Літературні новини.</u> Група членів Центрального Комітету готує до друку ~~[illegible]~~ літературно-науковий збірник під загальним заголовком: „<u>Державні віхи</u>". Зміст його має бути слідуючий:

1. <u>Ол. Ковалевський.</u> Віхи української державности
2. <u>[illegible].</u> [illegible]

3. Ю. Кириченко. Про вентиляційну систему.

4. [illegible]. Сапіга. Як упорядковувати наші громади?

5. В. Талпига. Будування шляхів й розвиток [illegible] на Україні.

6. Ф. Андрієвський. Сільське господарство — основа народнього господарства на Україні.

7. П. Пилипчук. Колонізація на Україні.

Окрім цього Секція [illegible] від членів:

а) Ол. Коваленський. Меліораційні системи.

б) М. Сапіга. [illegible] торфу.

в) В. Талпига. Шляхи до електрифікації України:
ч. I. Дніпровські пороги.

г) П. Пилипчук. Водяні шляхи України!

д) Ф. Андрієвський. ~~[illegible]~~ Аграрна проблема на Україні.

Повідомлення. Центральний Комітет У. Н. Р. Л. прохав всіх секцій надіслати справоздання з своєї діяльности за 1921 рік.

186

В середу 5 Жовтня 1921 року

В ЗАЛІ ГОТ. „БРІСТОЛЬ“

заходами Українських культурно-освітніх
і громадських організацій

Вечір-Академія

з нагоди
роковин з дня смерти
Гетьмана України ІВАНА МАЗЕПИ

ПРОГРАМ

I.

Реферат: „Гетьман Мазепа і його значіння“ . . проч. проф. Огієнко.

II.

„Крівавим шляхом в боротьбі за державність“ пром. п. Ковалевського.

III.

1. „Ой біда, біда тій чайці небозі“ . . . . . . вик. Хор. Співоч. Т-ва.
2. „Всі покоя щире прагнуть“, вірш. І. Є. Мазепи . . . . вик. п. Кривіцька.
3. „На смерть гетьмана Мазепи“ вірш Юр. Сороки, учня 1-шої кляси . . . . вик. автор.
4. „Мазепа і його посол“, шведського письменника Вернера Гайденстама, переклад О. Гаморак-Левіцького . проч. п. Ковальський.
5. „Орлеві України“, вірш п. Іваненка . . . . проч. автор.
6. „Наша славна Україна“, слова і музика Самійленка . . . . . вик. Хор. Співоч. Т-ва.

ПОЧАТОК О 7-мій ГОД. ВЕЧОРА.

ВХІД НЕПЛАТНИЙ.

Одповідальний роспорядчик п. Гордовський.

J. Pisz. Tarnów 1404-21.

Koncert

1. a) Łysenko: Żałobny marsz . . . wykona chór nacjonal.
   b) Szewczenko: } Barwinok cwiw
   Łysenko: } i zeleniw . . . wykona chór nacjonal.
2. Szewczenko: Kawkaz, deklam. wygłosi p. Żarbenko
3. Szewczenko: Bjat' porohy, solo tenor przy akomp. bandury, ukraińsk. narod. instrument. wykona band. p. Szczerbyna
4. Szewczenko: Rozryta mohyla, deklamacja . . . wygłosi p. Krywićka
5. a) Szewczenko: Spiw Jaremy } solo baryton, wykona
   b) Szewczenko: Uczite sia braty moji } p. Jar, art. operowy
6. Komariwna: Na śmierć Szewczenki, dekl. . wykona p. Stepniak
7. Szewczenko: } Sonce zachodyt' wykona chór nacjonal.
   Ludkiewicz: }
8. Samijlenko: } Kantata . . . wykona chór nacjonal.
   Łysenko: }

IV. Żywy obraz, pamięci poety, z udziałem bandurysty p. Misiewicza

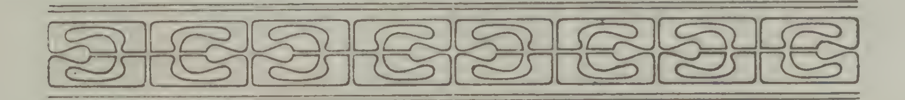
Początek punktualnie o godzinie 7-mej wieczorem.

Reżyser: p. Stepniak. Dyrygent: p. Steszko.

Odpowiedzialny administrator
Komitet:

Pp. Batyr, Bohaćkyj, Kryżanowśkyj, Paływoda, Pasławśkyj, Petrenko, Stepanenko.

W. P. Міністрові Преси і Пропаганди
Вп. Ковалевському

Komitet Ukraińskich Społecznych Organizacyj ma zaszczyt zaprosić W. P. wraz z rodziną na Wieczór-Akademję, który odbędzie się w piątek 11 marca b. r. o godz. 7 wieczór w sali „Sokoła" na cześć ukraińskiego wieszcza Tarasa Szewczenki.

Program wewnątrz.

Sekretarz: [illegible] *Prezes:* Pawło Bohacki

1) Клинок на 175 мк. [illegible]

322-21. Tarnów-Drukarnia Józefa Pisza.

Sala „Sokoła“ Sala „Sokoła“

W piątek dnia 11-go marca 1921 roku

odbędzie się

staraniem Komitetu Ukraińskich Społecznych Organizacyj

Wieczór-Akademja

na cześć ukraińskiego Wieszcza

Tarasa Szewczenki

(w 60-tą rocznicę śmierci poety)

PROGRAM:

I. a) Odczyt po polsku . . . . . p. Żukowśkyj
b) Odczyt po ukraińsku . . . . p. Hryhorijiw
II. 1) Słow. Szewczenki, muz. Łysenki:
Zapowit (Testament) . . . . wykona chór nacjonal.
2) Szewczenko:

„Nazar Stodola“

(I-y akt)

OSOBY:

Choma Kuczatyj, setnik . . p. Bok
Hala, córka jego . . . . . . p. Krywićka
Stecha, klucznica . . . . . . p. Myroniwna
Nazar Stodola . . . . p. Stepniak
Hnat Karyj, kolega jego . . . p. Petrenko
Swat I. . . . . p. Usenko
Swat II. . . . . p. Radjonenko

PAUZA.

122

В останніх числах м. квітня почне виходити у Варшаві під редакцією О. Ф. САЛІКОВСЬКОГО велика щоденна, непартійна ґазета

„УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА“

орґан української незалежної громадсько-політичної думки.

„Українська Трибуна“ буде виходити по проґраму великих політичних часописів і освітлюватиме сучасне життя з погляду державних інтересів і ідеалів Українського Народу.

„Українська Трибуна“ міститиме докладні відомості про діяльність державного центру Української Народньої Республіки, про життя української армії по таборах і про становище української еміґрації в ріжних місцевостях Європи.

„Українська Трибуна“ подаватиме на своїх сторінках широку інформацію з ріжних місцевостей Великої України, а також з Галичини, Буковини, Угорської України, й инших українських земель. Ґазета забезпечена дописами власних кореспондентів з Київа, Одеси, Житомира, Камянця, Рівного, Холма, Берестя, Луцька, Львова, Чернівець й инших а також ілюстраціями (портрети, шаржі і т. и.) співробітників-художників.

„Українська Трибуна“ має своїх власних кореспондентів у Парижі, Відні, Царгороді, Льондоні, Берліні, Римі, Женеві, Брукселі, Букарешті, Празі й инших.

„Українська Трибуна“ виходитиме при участі видатних українських літературних, політичних і художніх сил і откриває свої сторінки представникам ріжних демократично-республіканських уґруповань.

„Українська Трибуна“ непохитно боронитиме суверенність України від імперіалістичних замахів на неї з боку чужинців і обстоюватиме добросусідські відносини з державами й народами, що спріятливо ставляться до її державних змагань.

„Українська Трибуна“ покладає надію на широку підтримку громадянства українського — так моральну, як і матеріяльну — бо тільки при таких умовах є можливим нині істнування незалежного органу преси.

Кожний громадянин України, що співчуває ідеалам демократично-республіканської державности, повинен читати „УКРАЇНСЬКУ ТРИБУНУ“ і допомагати її поширюванню поміж громадянством та населенням українських земель.

Передплата на „Українську Трибуну“:

Місячно — — —	200 марок польських.	Піврічно — — —	1000 марок польських.
За три місяці— —	550 „ „	Окреме число —	10 „ „

За кордон—плата подвійна.

Головний Редактор: ОЛ. САЛІКОВСЬКИЙ.

Видавець: Др. Е. ЛУКАСЕВИЧ.

Вп. П.

Ол. К О В А Л Е В С Ь К О М У.